

จากนักกิจกรรมนักศึกษา ผู้นำการเมือง: การเมืองของการก่อตัวของ 'การตอบโต้ใน
สาธารณะ' พ.ศ. 2556 - 2562

นายณพัทธ์ นรังศิยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

From Student Activists to Politicians: The Politics of Forming the 'Counterpublic', 2013 -
2019

Mr. Napath Narangsiya

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Government) in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

จากนักกิจกรรมนักศึกษา ผู้นำการเมือง: การเมืองของ
การก่อตัวของ 'การตอบโต้ในสาธารณะ' พ.ศ. 2556 -
2562

โดย

นายณพัทธ์ นรังศิยา

สาขาวิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตังทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จันทร์โรจนกิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว)

ณพัทธ์ นรงค์ศิยา : จากนักกิจกรรมนักศึกษา สู่นักการเมือง: การเมืองของการก่อตัว
ของ 'การตอบโต้ในสาธารณะ' พ.ศ. 2556 - 2562. (From Student Activists to
Politicians: The Politics of Forming the 'Counterpublic', 2013 - 2019) อ.ที่
ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

จุดประสงค์หลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือการแสวงหาคำอธิบายว่าอะไรคือบทบาท
ผลกระทบ และความสำคัญของการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาในช่วงเวลา
พ.ศ. 2556-2562 และศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงของความคิดทางการเมืองของนักกิจกรรม
นักศึกษา รวมไปถึงแสวงหาคำตอบว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์ที่นักกิจกรรม
นักศึกษาที่เคยเคลื่อนไหวทางการเมือง ได้เปลี่ยนบทบาทของตนจากนักกิจกรรมศึกษามา
เป็นนักการเมือง

ผลการวิจัยพบว่า นักกิจกรรมศึกษานั้นมีบทบาทสำคัญในการก่อร่าง “การตอบโต้
ในสาธารณะ” อันเป็นพื้นที่คู่ขนานที่เปิดโอกาสให้กับกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ ที่เป็นชนชั้นรกรัง หรือเป็น
คนส่วนน้อยในสังคม ซึ่งในที่นี้หมายถึงกลุ่มคนที่ต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยภายใต้รัฐบาลเผด็จ
การ โดยทำให้พวกเขาได้เข้ามาร่วมกันสร้าง แลกเปลี่ยน เสนอ หรือส่งต่อ วาทกรรมเพื่อตอบโต้
หรือค่านิยมทางเลื้อกให้แก่สาธารณะ

งานวิจัยฉบับนี้ยังพบว่านักกิจกรรมนักศึกษาเหล่านี้มีภูมิหลังที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มี
ความแตกต่างกันในด้านทิศทางการก่อร่างความคิดทางการเมือง อย่างไรก็ตาม พวกเขา
เคลื่อนไหวทางการเมืองร่วมกันในท้ายที่สุด เนื่องจากมีความคล้ายคลึงกันในด้านมุมมองทาง
การเมือง งานวิจัยฉบับนี้ยังพบว่าโครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนการเลือกตั้ง
ทั่วไปในปี พ.ศ. 2562และความพร้อมของนักกิจกรรมนักศึกษาในทางการเมือง เป็นปัจจัย
สำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพวกเขา จากนักกิจกรรมนักศึกษาสู่การเป็น
นักการเมือง

สาขาวิชา	การปกครอง	ลายมือชื่อนิติ
		.....
ปี	2561	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
การศึกษา		.....

5880626124 : MAJOR GOVERNMENT

KEYWORD: Student Activists, Politicians, Counterpublic, Public Sphere, Discourse, Election

Napath Narangsiya : From Student Activists to Politicians: The Politics of Forming the 'Counterpublic', 2013 - 2019. Advisor: Asst. Prof. PITCH PONGSAWAT, Ph.D.

The main purposes of this thesis are to seek the explanation of what is the role, effect and importance of student activists' political movement during 2013-2019 and to study the changes of political thoughts of student activists, including to find what are the factors that caused the phenomenon that student activists changed their roles from student activists to politicians.

The finding suggests that student activists played an important role in forming "the counterpublic" which is the parallel sphere that is openly accessible for the oppressed, subalterns or minorities, which means the people who fight for democracy against military authoritarian government in this context, can come together to form, exchange, purpose or spread their counterdiscourse or alternative values to the public at-large.

This research also found that these student activists have different backgrounds, so they have different directions of forming political idea, however they joined in the movement because of their similarity in political view in the end. This research also found that the political opportunity structure which was opened at the time before 2019 election and the readiness of student activists were the important factors that caused the change in their role from student activists to politicians.

Field of Study: Government Student's Signature

.....

Academic 2018 Advisor's Signature

Year: .....

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จลุล่วงของวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้าฉบับนี้ มิได้เกิดขึ้นจากข้าพเจ้าแต่เพียงเท่านั้น หากแต่เป็นผลผลิตของความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อ ความอดทน ความช่วยเหลือ ความเข้าใจ และมีมิตรภาพจากผู้คนจำนวนมากที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณต่อครอบครัวของข้าพเจ้า บิดา มารดา และน้องสาว ที่ยังคงให้การสนับสนุนและให้โอกาสทางการศึกษาแก่ข้าพเจ้าอย่างเต็มที่ตลอดมา

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ และ ดร.เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นประธานกรรมการและกรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ให้กับการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างมากแก่ข้าพเจ้าในการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณต่อความอดทน ความเมตตากรุณา ความเข้าใจ ตลอดจนการสนับสนุนในหลากหลายด้านของท่าน ที่มีให้แก่ข้าพเจ้าเสมอมา

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกริช สังขมณี ที่ได้ให้โอกาสข้าพเจ้าเป็นผู้ช่วยวิจัยในช่วงเวลาที่ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ในคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ท่านกลับเป็นผู้ช่วยเหลือข้าพเจ้ามากกว่าที่ข้าพเจ้าจะสามารถช่วยท่านได้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณสำหรับโอกาสทุกอย่าง และความช่วยเหลือที่ท่านได้เมตตากรุณา โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ยากลำบากของข้าพเจ้า

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณมิตรสหายทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในทุกรูปแบบแก่ข้าพเจ้า รวมไปถึงครูบาอาจารย์ที่ได้สั่งสอนข้าพเจ้าในอดีต

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขออุทิศประโยชน์ทั้งหมดของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้แก่ นักกิจกรรม นักศึกษา นักโทษทางความคิด ผู้ลี้ภัยทางการเมือง และนักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ยังคงยืนหยัดและยังคงฝันถึง “โลกที่เราเชื่อ” ทุกท่าน ท่านเป็นหนึ่งในสิ่ง que เตือนใจข้าพเจ้าอยู่เสมอ ในการที่ต้องเลือกระหว่าง “สิ่งที่ถูกต้อง” หรือ “สิ่งที่ง่ายตาย” ในชีวิตแต่ละวันของข้าพเจ้า

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
1.3 คำถามในการวิจัย	11
1.4 สมมุติฐาน.....	11
1.5 ขอบเขตการวิจัย	12
1.6 ทฤษฎีงานวิจัย.....	12
1.7 ระเบียบวิธีวิจัย	13
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
บทที่ 2.....	15
กรอบแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	15
2.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีขบวนการทางสังคม (Social Movement).....	15
2.1.1 ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior).....	16
2.1.2 ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory)	18
2.1.3 ทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political Process Theory)	21

2.1.4 ทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่ (New Social Movement Theory).....	23
2.2 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการอธิบายปรากฏการณ์: กลุ่มทฤษฎีการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic).....	27
2.2.1 พื้นที่สาธารณะของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas's Public Sphere)	27
2.2.2 การตอบโต้ในสาธารณะของผู้ที่มีสถานะต่ำของแนนซี เฟรเซอร์ (Nancy Fraser's Subaltern Counterpublic).....	31
2.2.3 การนำแนวคิดการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) มาปรับใช้ในการวิจัย	34
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านขอบเขตการวิจัย	36
2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านกรอบวิเคราะห์ ทฤษฎีและจุดเน้นในการวิจัย	41
บทที่ 3.....	45
ก่อนจะมาเป็นนักกิจกรรมนักศึกษา	45
3.1 ก่อนจะมาเป็นนักกิจกรรมนักศึกษา.....	47
3.1.1 อายุ.....	47
3.1.2 พื้นที่หรือภูมิลำเนา	50
3.1.3 ครอบครัวหรือคนใกล้ชิด	51
3.1.4 ความสนใจ	54
3.2 มหาวิทยาลัยในฐานะพื้นที่แห่งการก่อร่างทางความคิดของนักกิจกรรมนักศึกษา.....	57
3.2.1 การเติบโตทางความคิดจากสิ่งที่ศึกษา.....	57
3.2.2 กลุ่มหรือเครือข่ายในการเคลื่อนไหว.....	59
บทที่ 4.....	69
การเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาในฐานะผู้สร้างการตอบโต้ในสาธารณะ(The Counterpublic) พ.ศ. 2556-2561	69
4.1 ปัจจัยที่นำนักกิจกรรมนักศึกษาไปสู่การเป็นแกนนำของการเคลื่อนไหวทางการเมือง	70

4.1.1	วิกฤติทางการเมืองในช่วงปลายรัฐบาลยิ่งลักษณ์ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และการเคลื่อนไหวกของกลุ่ม กปปส.	70
4.1.2	การรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)	76
4.1.3	เหตุการณ์รำลึกครบรอบหนึ่งปีรัฐประหาร	81
4.2	ลักษณะในกิจกรรมหรือการเคลื่อนไหวก.....	90
4.3	พลวัตในความสัมพันธ์ของกลุ่มและเครือข่ายของนักกิจกรรมนักศึกษา	99
บทที่ 5	.....	109
	การเติบโต ประสบการณ์ และการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบอบรัฐสภาของนักกิจกรรมนักศึกษา	109
5.1	การเติบโตทางความคิดของนักกิจกรรมนักศึกษา	110
5.2	การเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบอบรัฐสภาของนักกิจกรรมนักศึกษา	116
5.2.1	ประโยชน์ที่ได้รับจากการเคลื่อนไหวกในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษาต่อการทำงานในปัจจุบัน	116
5.2.2	การตัดสินใจเข้าสู่การเมืองในระบอบรัฐสภาของนักกิจกรรมนักศึกษา.....	122
5.2.3	บทวิเคราะห์.....	131
บทที่ 6	.....	133
	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	133
6.1	สรุปผลการวิจัย.....	133
6.2	ข้อเสนอแนะ	137
	บรรณานุกรม	139
	ประวัติผู้เขียน.....	141

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 อายุของนักกิจกรรมนักศึกษากับเหตุการณ์ทางการเมือง	49
ตารางที่ 2 แนวคิดทางการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษากับพื้นที่ ภูมิลำเนาในช่วงวัยรุ่น.....	51
ตารางที่ 3 ความคิดของนักกิจกรรมกับความคิดของครอบครัวหรือคนใกล้ชิด	54
ตารางที่ 4 นักกิจกรรมนักศึกษากับทิศทางและระดับของประเด็นที่สนใจ	56

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ชัดเจนว่าการศึกษาหรือกล่าวถึงประวัติศาสตร์การเมืองไทยร่วมสมัยให้ละเอียดครบถ้วน โดยละเอียดการกล่าวถึงบทบาทของนักศึกษา¹นั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เนื่องด้วยบทบาทของนักศึกษาในทางการเมืองนั้นมีอยู่มากและสำคัญอย่างยิ่งในช่วงเวลาหนึ่งของประวัติศาสตร์การเมืองไทยร่วมสมัย โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงแรกเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่เริ่มเกิดขึ้นอย่างจริงจังภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ถึงแม้ว่าบทบาทของนักศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวจะยังมีอยู่อย่างจำกัด เช่น การเดินขบวนเรียกร้องดินแดนจากอินโดจีนฝรั่งเศส ที่รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กระตุ้นและสนับสนุนให้ประชาชนและนิสิตนักศึกษาออกมาเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสในปี 2483¹

บทบาทของนิสิตนักศึกษากับการเมืองไทยเกิดขึ้นอีกครั้งในทศวรรษถัดมา ในเหตุการณ์กบฏวังหลวง ที่มีนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองเข้าร่วมกับนายปรีดี พนมยงค์ในเหตุการณ์ครั้งนั้นด้วย²

ในทศวรรษที่ 2500 บทบาทของนิสิตนักศึกษาไทยได้ลดลง เนื่องด้วยการมีรัฐบาลที่เป็นเผด็จการที่เข้มแข็ง ทั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจรในช่วงแรก ที่ดำเนินนโยบายอย่างแข็งกร้าวในทางการเมือง โดยจำกัดสิทธิ เสรีภาพของประชาชนโดยทั่วไป มีการควบคุมสังคม โดยเฉพาะนักเรียน นิสิตนักศึกษา ประชาชนวัยรุ่น ด้วยนโยบายทางสังคมที่เข้มงวด แต่อย่างไรก็ตาม ความคิดทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทยก็ได้เริ่มก่อตัวขึ้นแล้วในหลากหลายแนวคิดและรูปแบบ ซึ่งเมื่อประจวบกับเหตุการณ์ทางการเมืองที่สุกหอม การปลดปล่อยพลังทางการเมืองของประชาชนโดยมีนิสิตนักศึกษาเป็นกำลังสำคัญก็ได้

¹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติศาสตร์การเมืองไทย* (กรุงเทพฯ ฯ: ดอกหญ้า, 2538), 221.

² ไพรอดู สุชาชัย ยิ้มประเสริฐ, *แผนชิงชาติไทย* (กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์ 6 ตุลารำลึก, 2550).

เกิดขึ้นในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งถือเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ของประชาชนต่อรัฐบาลเผด็จการทหารที่ปกครองประเทศไทยมาอย่างยาวนาน โดยมีนิสิตนักศึกษาเป็นกำลังหลักที่ขาดไม่ได้³

ถึงแม้ว่าบทบาททางการเมืองของนิสิตนักศึกษาจะถูกจำกัดลงไปอีกครั้งภายหลังเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ที่เกิดการล้อมปราบนิสิตนักศึกษาที่รวมตัวกันประท้วงรัฐบาลอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อย่างรุนแรงโดยกองกำลังทหาร ตำรวจ และกองกำลังประชาชนฝ่ายขวาผ่นักกำลังกัน จนมีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก เป็นการยุติยุคประชาธิปไตยเบงบานที่มีอายุเพียงสามปี นับตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ยิ่งไปกว่านั้น เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ยังส่งผลต่อชีวิตของนิสิตศึกษานับพัน ในฐานะที่เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาให้นิสิตนักศึกษาเหล่านั้นต้องเลือกที่จะหลบหนีออกจากเมืองไปเข้าร่วมกับกองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เหตุการณ์ในครั้งนั้นยังคงไม่มีการชำระหาความจริงอย่างเป็นทางการจนกระทั่งปัจจุบัน⁴ แต่ก็มี ความพยายามในการบันทึกหาข้อมูลและศึกษาเผยแพร่จากนักวิชาการจำนวนหนึ่ง ทั้งในรูปแบบหนังสือ⁵ และในรูปแบบแหล่งข้อมูลออนไลน์ (online archives)⁶ ซึ่งหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความกล้าของกลุ่มฝ่ายขวาที่มีต่อบทบาททางการเมืองที่โดดเด่นของนิสิตนักศึกษาหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ภายหลังการออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่เป็นการเปลี่ยนท่าทีของรัฐบาลจากแต่เดิมที่มีท่าทีแข็งกร้าวโดยรัฐบาลฝ่ายขวาของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร มาเป็นท่าทีที่เบาลง เป็นการให้หลักที่ให้ความสำคัญกับการเมืองเหนือการทหาร มีการออกกฎหมายเพื่อนิรโทษกรรมให้แก่นิสิตนักศึกษาที่หลบหนีไปเข้ากับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ให้ได้มีโอกาสได้กลับมาสู่เมืองได้โดยไม่ต้องรับโทษในคดีทาง

³ ไพรอดู ประจักษ์ ก้องกีรติ, และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ: การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลาฯ (นนทบุรี: ฟ้ายเดียวกัน, 2556).

⁴ Thongchai Winichakul, "Remembering/Silencing the Traumatic Past," in *Cultural Crisis and Social Memory: Modernity and Identity in Thailand and Laos*, Eds. Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes (London: Routledge, 2002), 243-83.

⁵ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ, จาก 14 ถึง 6 ตุลา (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2551).

⁶ "บันทึก 6 ตุลา," บันทึก 6 ตุลา, <https://doct6.com>.

การเมือง เมื่อบวกกับสถานการณ์ของโลกในช่วงเวลาดังกล่าว และปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพรรคที่เรียกว่าเป็นปัญหา “วิกฤติศรัทธา”⁷ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจึงเสื่อมลงอย่างรวดเร็ว

เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในฐานะองค์กรนำที่มีความใกล้ชิดกับขบวนการนิสิตนักศึกษาได้เสื่อมความนิยมและเสื่อมสมรรถนะลง ร่วมกับสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศที่เข้าสู่ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบที่ทหารยังคงมีอำนาจในทางการเมืองอยู่ บทบาทของขบวนการนิสิตนักศึกษาจึงถดถอยไปด้วยโดยปริยาย บทบาทของนิสิตนักศึกษาในด้านสังคมการเมืองได้ขยับความสนใจมายังประเด็นอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เพียงแต่ด้านเศรษฐกิจการเมืองอย่างที่เคยเป็นมา เช่น ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ประเด็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเด็นด้านเศรษฐกิจปากท้อง ค่าครองชีพ ที่ดินทำกินของชาวบ้าน ซึ่งนิสิตนักศึกษาก็ได้เข้าร่วมเคลื่อนไหวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอื่น ๆ ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามในการสร้างความเข้มแข็งให้ขบวนการนิสิตนักศึกษาอีกครั้งหนึ่ง ด้วยการร่วมกันก่อตั้งสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) ในปี 2527 แต่ด้วยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อขบวนการนิสิตนักศึกษา เช่น การเปิดโอกาสทางการศึกษาที่ทำให้มีปริมาณนิสิตนักศึกษามากยิ่งขึ้น แต่ก็ทำให้คุณภาพและค่านิยมของนิสิตนักศึกษาลดลงหรือเปลี่ยนแปลงไป และความเข้มแข็งของขบวนการทางสังคมอื่น ๆ ที่มีมากขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้บทบาทในทางสังคมการเมืองของนิสิตนักศึกษายังถดถอยลงไปอีก⁸

เมื่อทศวรรษที่ 2520 ได้ล่วงเลยไปพร้อมกับระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ เมื่อพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประกาศไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทยที่ได้รับที่นั่งจากการเลือกตั้งมากที่สุดได้เป็นนายกรัฐมนตรีในปี 2531เมื่อเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยเต็มใบแล้ว บทบาทของนิสิตนักศึกษาจึงได้ขยับจากประเด็นการเมืองที่เคยเรียกร้องมาเป็นประเด็นทางเศรษฐกิจสังคมร่วมกับองค์กรเคลื่อนไหวของการเมืองภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น แต่แล้วก็เกิดเหตุการณ์รัฐประหาร 2534 โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ส่งผล

⁷ ธิกานต์ ศรีนารา, หลั่ง 6 ตุลา ๆ ว่าด้วยความขัดแย้งทางความคิดระหว่างนักศึกษากับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2552).

⁸ ภาคินัย ชมสินทรัพย์มัน, "ขบวนการนักศึกษาไทย: วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาไทยในเมื่อช่วงระหว่าง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ถึงปี พ.ศ. 2531" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554).

ให้ สนนท. ในสมัยที่มี นายปริญญา เทวานฤมิตรกุล เป็นเลขาธิการ ได้เคลื่อนไหวต่อต้านคณะ รสช. ร่วมกับคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) และต่อมาได้ร่วมกับสมาพันธ์ ประชาธิปไตย ที่พลตรีจำลอง ศรีเมือง ตั้งขึ้นมา จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535

บทบาททางการเมืองของ สนนท. ภายหลังจากเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ในช่วงปลาย ทศวรรษ 2530 – ต้นทศวรรษ 2540 คือ การสนับสนุนการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิในประเด็น ปัญหาต่าง ๆ ของขบวนการประชาชนชาวบ้านที่เข้ามาเรียกร้องต่อรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง เช่น สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน สมัชชาคนจน ฯลฯ หรือ สนนท. ยังคงแสดงบทบาทการเมือง ระดับชาติอยู่ต่อไป แต่ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาของการเมืองภาคประชาชนมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม บทบาทด้านการเมืองระดับชาติในประเด็นปัญหาประชาธิปไตยของ สนนท. ได้กลับมาอีกครั้งในช่วงปลายทศวรรษ 2540 - ต้นทศวรรษ 2550 โดยใน พ.ศ.2549 นางสาว กชวรรณ ชัยบุตร เลขาธิการ สนนท. ได้เข้าร่วมเคลื่อนไหวเพื่อขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี (2544-2549) กับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ซึ่งเป็นกลุ่ม หนึ่งที่ร่วมเรียกร้องให้ล้มรัฐบาลทักษิณด้วยการถวายคืนพระราชอำนาจ ตามมาตรา 7 ซึ่งเป็น กรณีนายพงษ์สุวรรณ สิทธิเสนา เลขาธิการ สนนท. 2550 ปฏิเสธไม่เห็นด้วย⁹

เมื่อเกิดการรัฐประหารรัฐบาลของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ในวันที่ 19 กันยายน 2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ที่มีชนวนเหตุมาจากความตึงเครียดทางการเมือง เมื่อกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตยได้เคลื่อนไหวกดดันรัฐบาลมาเป็นเวลาหลายเดือน และกองทัพที่นำโดยพลเอกสนธิ บุญรัตกสิน ผู้บัญชาการกองทัพบกในขณะนั้นก็ได้ประกาศยึดอำนาจในที่สุด ซึ่งบทบาทของนิสิต นักศึกษาในที่นี้ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ สนนท. ที่เข้าร่วมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าจะมีบางส่วนถอนตัวออกไปในภายหลัง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า สมาชิกของ สนนท. หลายคน ก็ยังมีส่วนร่วมกับกลุ่มพันธมิตร ฯ ต่อไป

ภายหลังจากการรัฐประหาร เมื่อรัฐบาลแต่งตั้งของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ได้จัดให้มีการเลือกตั้ง ขึ้นถึงแม้พรรคพลังประชาชนที่เปรียบเสมือนพรรคไทยรักไทยเก่าจะเอาชนะการเลือกตั้งได้ แต่

⁹ วีระศักดิ์ กวีตวรนนท์, "การเคลื่อนไหวของสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย," สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การเคลื่อนไหวของสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย>.

คณะรัฐบาลของสมัครสุนทรเวชและคณะรัฐบาลของสมชาย วงศ์สวัสดิ์ก็มียุทธศาสตร์ เนื่องจากนายสมัคร สุนทรเวชถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้พ้นตำแหน่งทางการเมือง และศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินให้ยุบพรรคพลังประชาชน ส่งผลให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์พ้นสภาพนายกรัฐมนตรีลงไปด้วย รัฐสภาจึงต้องเปิดการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่อีกครั้งหนึ่ง ในครั้งนี้ได้มีการย้ายข้างของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้นำพรรคประชาธิปัตย์ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ในช่วงรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กลุ่มคนเสื้อแดงหรือแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ที่เป็นกลุ่มผู้สนับสนุนพรรคเพื่อไทยและนายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีก็ได้ก่อตัวขึ้น มีการยกขบวนมาชุมนุมประท้วงใหญ่ในกรุงเทพมหานคร โดยเรียกร้องให้รัฐบาลนายอภิสิทธิ์คืนอำนาจให้แก่ประชาชนด้วยการยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้ง ในการชุมนุมประท้วงใหญ่ในปี 2552 และ 2553 ของกลุ่มคนเสื้อแดง สนนท. ก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทั้งสองครั้ง^{10 11} อย่างไรก็ตาม บทบาทของนิสิตนักศึกษาหรือสนนท. ในการเคลื่อนไหวก็มีอยู่อย่างจำกัด ไม่ได้มีบทบาทที่สำคัญหรือโดดเด่นในการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ อีกทั้งยังไม่ใช่องค์กรที่มีมวลชนจริง ๆ มาตั้งแต่ช่วงเวลาที่เคลื่อนไหวกับกลุ่มพันธมิตรฯ ก่อนการรัฐประหารแล้ว¹²

เมื่อรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ยินยอมที่จะยุบสภาเพื่อเลือกตั้งใหม่ในปี 2554 และพรรคเพื่อไทยได้รับชัยชนะ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาวของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี บทบาทของนิสิตนักศึกษาในทางการเมืองก็ลดลงอีกครั้ง แต่ยังคงมีกลุ่มที่สนใจประเด็นปัญหาในด้านอื่น ๆ อยู่เช่นเดิม

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์การเมืองไทยอีกครั้งในปี พ.ศ. 2556 - 2557 โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

¹⁰ ผู้จัดการออนไลน์, "สนนท. ตั้งศูนย์รับเรื่องคนเสื้อแดงหายจากเหตุการณ์ชุมนุม," ผู้จัดการออนไลน์, <https://mgronline.com/politics/detail/9520000042337>.

¹¹ ประชาไท, "สนนท.-สนนท. หนุนเสื้อแดง จี้ยุบสภา-ยุติประกาศพ.ร.บ. ความมั่นคง," ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2010/03/28034>.

¹² สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, "จดหมายจากสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ถึง สนนท.: ถอนตัวออกจาก "พันธมิตร," ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2006/02/7508>

แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) นำโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเคลื่อนไหวโดยมีเป้าหมายให้นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีลาออก¹³ ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นเวลาที่นิสิตนักศึกษาได้เข้ามา มีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจน ซึ่งมักจะเข้าร่วมและแสดงออกโดยใช้ชื่อสถาบันของตนในการเคลื่อนไหวร่วมกับฝ่าย กปปส.¹⁴ เช่นเดียวกันกับบุคลากรในสถานศึกษา¹⁵ ในบางแห่งมีการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดการองค์กรของตนให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม กปปส.¹⁶

ในขณะเดียวกัน ก็มีกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม กปปส. จึงได้ออกมาแสดงออกว่าไม่เห็นด้วยกับการกระทำที่หมิ่นเหม่จะก่อให้เกิดความรุนแรงได้ โดยมีการแสดงออกทั้งในสถานศึกษาของตน¹⁷ และรวมตัวกันในฐานะประชาชนทั่วไป¹⁸ และบางส่วนก็ไม่พอใจในการที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในชื่อสถาบัน¹⁹ และนิสิตนักศึกษารวมถึงบุคลากรบางส่วนก็ร่วมกันแสดงออกในทางวิชาการในประเด็นที่เกิดขึ้น²⁰

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้เอง เป็นช่วงที่กลุ่มอิสระของนิสิตนักศึกษาแต่ละมหาวิทยาลัยได้มีพื้นที่แสดงออกในทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งโดยส่วนมากแล้วจะเป็นกลุ่มที่สนใจทางด้านการเมือง

¹³ The Associated Press, "Thailand Pm Yingluck Shinawatra Won't Resign before Elections," CBC, <https://www.cbc.ca/news/world/thailand-pm-yingluck-shinawatra-won-t-resign-before-elections-1.2457705>.

¹⁴ กรุงเทพธุรกิจ, "จุฬา-มธ.ผนึกกปปส.บุกทำเนียบ 9 ธ.ค.," กรุงเทพธุรกิจ, <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/548289>.

¹⁵ เรื่องเล่าเช้านี้, "นายกสภามหาจุฬาฯ นำขบวนมวลชนร่วมชุมนุมกปปส.," BEC Tero, <https://morning-news.bectero.com/political/22-Dec-2013/8393>.

¹⁶ ไทยรัฐ, "หลายมหา'ลัยปิดเรียน 9 ธ.ค. นัดรวมตัวกับ กปปส.บุกทำเนียบ. ," ไทยรัฐ, <https://www.thairath.co.th/content/387821>.

¹⁷ ไทยรัฐ, "นิสิต ม.เกษตร รวมตัวจุดเทียนสันติภาพ," ไทยรัฐ, <https://www.thairath.co.th/content/394930>.

¹⁸ เดลินิวส์, "นิสิตนักศึกษา ประชาชน รวมตัวจุดเทียนที่หอศิลป์," เดลินิวส์, <https://www.dailynews.co.th/crime/239029>.

¹⁹ MThai News, "นิสิต ต้าน หยุดโหนดใช้ชื่อ "จุฬาฯ" ในม็อบการเมือง," MThai News, <https://news.mthai.com/social-news/302812.html>.

²⁰ Thai PBS, "สปป." ระบุชื่อเรียกร้อง "กปปส.ทำไม่ได้จริง," Thai PBS, <https://news.thaipbs.or.th/content/211149>.

เป็นหลัก เมื่อได้เข้ามาทำงานร่วมกันในช่วงวิกฤตการณ์ กปปส. จึงเกิดเป็นเครือข่ายของกลุ่มอิสระที่สนใจประเด็นทางการเมืองในทิศทางที่คล้ายคลึงกันขึ้น เช่น กลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) กลุ่มประชาคมจุฬาฯ เพื่อประชาชน (CCP) กลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์ กลุ่มลูกชาวบ้าน มหาวิทยาลัยบูรพา ฯลฯ ซึ่งกลุ่มอิสระเหล่านี้เองก็ได้มีบทบาทโดดเด่นในการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับประเด็นการเมือง บ้างในนามกลุ่ม บ้างในนามเครือข่ายที่เข้ามาาร่วมกัน ข้อสังเกตในช่วงเวลาที่กลุ่มอิสระเหล่านี้ขึ้นมา มีบทบาทโดดเด่นโดยชูสถานะว่าเป็นนิสิต นักศึกษา แต่ สนนท. ที่เคยเป็นองค์กรหลักในนามนิสิตนักศึกษาที่เคลื่อนไหวประเด็นการเมือง กลับค่อย ๆ ลดบทบาทลงไป

กระทั่งเกิดการรัฐประหารขึ้นในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกในเวลานั้นเป็นหัวหน้าคณะ คสช. ได้ประกาศเรียกตัวผู้มีบทบาททางการเมืองจากหลายฝ่ายให้เข้ารายงานตัวในทันทีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการต่อต้าน²¹ แต่อย่างไรก็ตาม นักกิจกรรมนักศึกษาจากกลุ่มอิสระทางการเมืองถูกมองข้ามจากทาง คสช. จึงไม่ได้ถูกเรียกเข้ารายงานตัวในครั้งนั้น

ภายหลังกการรัฐประหารเพียงไม่กี่วัน นักกิจกรรมนักศึกษาจากหลากหลายกลุ่มอิสระจึงเข้าร่วมกันก่อตั้ง ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาเพื่อประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย (ศนปท.) ขึ้น โดยมีการเปิดตัวครั้งแรกที่บริเวณลานโพธิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์²² และได้มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่อต้านการรัฐประหารต่อมาอีกหลายครั้ง เช่น กิจกรรมกินแซนด์วิชในที่สาธารณะ²³ กิจกรรมชูสามนิ้วดูภาพยนตร์เรื่อง Hunger Games²⁴ ฯลฯ

²¹ The Nation, "Npomc Summons over 100 Prominent Figures of Rival Sides," The Nation, <http://www.nationmultimedia.com/breakingnews/NPOMC-summons-over-100-prominent-figures-of-rival--30234384.html>.

²² ประชาไท, "ประมวลดภาพ ศนปท. จัดกิจกรรมที่ลานโพธิ์," ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2014/05/53641>.

²³ "ทำไมแซนด์วิชมีสรรพคุณต้านรัฐประหาร? คุณกับนักศึกษาขอพื้นที่ให้สปีด ปชต.," ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2014/07/54444>.

²⁴ ผู้จัดการออนไลน์, "ตร. ล็อกตัว 3 นศ. ชู 3 นิ้ว ระหว่างแจกตัวหน้าหน้าโรงภาพยนตร์," ผู้จัดการออนไลน์ <https://mgronline.com/crime/detail/9570000134021>.

กิจกรรมทางการเมืองจากกลุ่มอิสระเหล่านี้ส่วนมากจะจำกัดอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จนกระทั่งกลุ่มดาวดิน กลุ่มอิสระจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เคลื่อนไหวในประเด็นสิ่งแวดล้อม ประเด็นพื้นที่ทำกินของชาวบ้านในพื้นที่ภาคอีสานมาอย่างยาวนาน²⁵ และมีชื่อเสียงขึ้นมาจากการได้รับรางวัลเยาวชนต้นแบบจากการเคลื่อนไหวในประเด็นดังกล่าวที่ไม่ได้มีลักษณะเป็นการเมือง มาก ได้เข้ามาเคลื่อนไหวในประเด็นการเมืองระดับชาติครั้งแรก จากการชุมนุมนัดต่อหน้า นายกรัฐมนตรีขณะลงพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยสมาชิกที่ร่วมในเหตุการณ์ครั้งนั้นทั้งห้าคน สวมใส่ เสื้อที่มีข้อความรวมกันว่า “ไม่เอารัฐประหาร”²⁶ ซึ่งสอดคล้องไปกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากกลุ่ม อิสระในกรุงเทพฯ ฯ ด้วยเช่นกัน

หลังเหตุการณ์ดังกล่าว การเคลื่อนไหวของกลุ่มอิสระในประเด็นการเมืองเดิม ที่โดย ส่วนมากจะอยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯ ฯ และกลุ่มดาวดิน ที่เป็นกลุ่มอิสระที่เคลื่อนไหวในประเด็นอื่นมา ก่อนในภูมิภาคอื่น เริ่มมีการเคลื่อนไหวในทิศทางเดียวกัน จนกระทั่งในวันครบรอบหนึ่งปีการ รัฐประหาร ก็เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาในกรุงเทพฯ ฯ โดยมีการรวมตัวกัน อย่างสงบบริเวณหน้าหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ผลคือมีกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษา โดนจับกุมตัว 37 คน ต่อมาถูกแจ้งข้อกล่าวหาจำนวน 9 คน และกลุ่มดาวดินที่ร่วมกันชูป้าย ต่อต้านรัฐประหารบริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย จังหวัดขอนแก่น โดยที่ทั้งหมดถูกจับกุมตัวและ แจ้งข้อกล่าวหา ด้วยจุดร่วมที่มีร่วมกันหลายอย่าง และสถานการณ์ที่ร้อนแรงยิ่งขึ้น กลุ่มนัก กิจกรรมนักศึกษาในหลายพื้นที่จึงได้เข้าร่วมกันเป็นขบวนการประชาธิปไตยใหม่ (NDM) โดยมีนัก กิจกรรมนักศึกษาที่ถูกแจ้งข้อกล่าวหาเป็นหัวขบวนในช่วงแรก ซึ่งต่อมา ทั้งหมดก็ถูกจับกุมตัวใน ที่สุด²⁷

²⁵ Thai PBS, "บทบาทนักศึกษาจากกลุ่มดาวดิน ในการเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม ร่วมกับชาวบ้าน," Thai PBS, <https://news.thaipbs.or.th/content/195448>.

²⁶ ประชาไท, "รวม 5 น.ศ. 'ชูสามนิ้ว' ให้ประยุทธ์ ขณะลงพื้นที่ขอนแก่น," ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2014/11/56554>

²⁷ "Timeline : การเคลื่อนไหวของขบวนการประชาธิปไตยใหม่ จนถึงวันถูกจับกุม," ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2015/07/60105>

เมื่อทั้งหมดถูกปล่อยตัวออกมาหลังการถูกจำคุกจำนวน 12 วัน และสถานการณ์คลายความตึงเครียดลงไปบ้าง นักกิจกรรมนักศึกษาในนามขบวนการประชาธิปไตยใหม่ก็มีบทบาทในด้านการเคลื่อนไหวทางการเมืองเรื่อยมา ถึงแม้ว่าต่อมากจะมีการแตกแนวร่วมออกไปเป็นหลายกลุ่มหลายชื่อหลายองค์กร แต่นักกิจกรรมนักศึกษาเหล่านี้ก็ยังคงมีบทบาทในประเด็นทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวในกลุ่มใหม่ เช่น กลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย (Democracy Restoration Group: DRG) กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง ขบวนการอีสานใหม่²⁸ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เน้นไปที่ประเด็นทางการเมืองเป็นหลัก ในขณะที่กลุ่มการเมืองอื่น ๆ นั้นได้ถูกควบคุมจากฝ่ายรัฐอย่างหนัก ทำให้การเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษา แทบจะกลายเป็นที่มันสุดท้ายของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายหลังการรัฐประหารไปโดยปริยาย

เมื่อฝ่ายรัฐและ คสช. เริ่มมีการผ่อนปรนทางการเมืองมากขึ้น เนื่องด้วยเหตุผลหลากหลายประการ แต่ที่ชัดเจนที่สุดก็คือ จะต้องมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นตามที่วางแผนไว้ในที่สุด นักกิจกรรมนักศึกษาที่มีบทบาทหลายคนในช่วงเวลาที่ผ่านมาก็ได้มีการขยับตัวจากการเป็นนักกิจกรรมเข้าสู่การเป็นสมาชิกในพรรคการเมือง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมใกล้ชิดกับพรรคการเมืองมากขึ้น เช่นในกรณีของ รังสิมันต์ โรม ที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคอนาคตใหม่และเสนอตัวเป็นผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค²⁹ กรณีของกลุ่มดาวดินที่ประกาศเข้าสู่เส้นทางการเมืองในสังกัดพรรคสามัญชน³⁰ และนักกิจกรรมนักศึกษาอีกจำนวนหนึ่งที่ได้เข้าไปทำงานร่วมกับพรรคการเมืองตามแต่ละเส้นทางของตน

จากเหตุการณ์ที่ได้อภิปรายไปข้างต้น ความน่าสนใจในมุมมองของผู้วิจัยก็คือ ลักษณะการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมทางการเมืองในช่วงระยะเวลาหลังการรัฐประหารที่นักกิจกรรมนักศึกษาเป็นกลุ่มการเมืองเพียงกลุ่มเดียวที่ยังคงทำกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่องเนื่องจากการถูก

²⁸ พันธวัฒน์ เศรษฐวิไล, "จาก 'ดาวดิน' ถึง 'ขบวนการอีสานใหม่': จนกว่าบ้านเมืองนี้จะ เป็นของประชาชน," The 101 world, <https://www.the101.world/new-esaan-movement/>

²⁹ หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ, "พรรคอนาคตใหม่: ทางเลือกใหม่ ของ รังสิมันต์ โรม คู่กับรัฐประหาร," BBC Thai, <https://www.bbc.com/thai/thailand-46044954>.

³⁰ ปารณีย์ ศรีสง่า, "'ดาวดิน' เข้าสู่เส้นทางการเมืองสังกัด 'พรรคสามัญชน'," เดอะ อีสานเรคคอร์ด, <https://isaanrecord.com/2018/07/25/dao-din-commoner-party/>.

ควบคุมอย่างเคร่งครัดของกลุ่มการเมืองอื่น ๆ นั้นมีลักษณะอย่างไร และนักกิจกรรมนักศึกษาเหล่านั้นเมื่อผ่านช่วงเวลาของการต่อสู้ในระบบการเมืองที่ปิดมาสู่ช่วงเวลาจากระบบการเมืองที่เปิดกว้างมากขึ้นนั้น พวกเขาได้ประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจต่อการเมืองในทิศทางใด และสภาวะแวดล้อมแบบใดที่ส่งเสริมให้พวกเขาเติบโตขึ้นจนสามารถเข้ามามีบทบาททางการเมืองในฐานะนักการเมืองได้ ถึงแม้ว่าจะยังมีอายุและประสบการณ์ที่น้อยกว่านักการเมืองทั่วไปที่เคยมีมาในประเทศไทย

และเนื่องจากการศึกษาเรื่องบทบาทของนักกิจกรรมนักศึกษาในประเทศไทยนั้นเคยมีผู้ศึกษามาก่อนแล้ว แต่อาจจะต่างกันออกไปในเรื่องของช่วงเวลา ตัวแบบ ทฤษฎี วิธีการศึกษาคำถามการวิจัย ฯลฯ และจากผลของการศึกษาที่ได้มานั้น ในมุมมองของผู้เขียน มีความเห็นว่าการอธิบายดังกล่าวนั้นไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างชัดเจนและเพียงพอ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมากและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ด้วยความน่าสนใจดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาในประเด็นนี้ ในรูปแบบที่ต่างออกไปจากที่เคยมีการศึกษามา ด้วยกรอบคำถามและการวิจัยนักกิจกรรมนักศึกษาในรูปแบบอื่น โดยพยายามวิเคราะห์จากมุมมองทางรัฐศาสตร์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะขออภิปรายรายละเอียดในส่วนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงวิกฤติทางการเมืองรัฐบาลยิ่งลักษณ์และหลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 มาจนถึงช่วงการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ว่ามีผลกระทบ บทบาทหรือทำหน้าที่อย่างไรในทางการเมือง

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงทางความคิด อุดมการณ์ และความเข้าใจต่อการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร จากประสบการณ์ในช่วงเวลาของการเคลื่อนไหวทางการเมืองในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษา

3. เพื่อศึกษาปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้นักกิจกรรมนักศึกษาได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบอบรัฐสภา ว่ามีอะไรบ้าง และอย่างไร

1.3 คำถามในการวิจัย

1. เราสามารถอธิบายผลกระทบ บทบาทหรือหน้าที่การเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงวิกฤติทางการเมืองรัฐบาลยิ่งลักษณ์และหลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 มาจนถึงช่วงการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ได้อย่างไร

2. ความคิด อุดมการณ์ และความเข้าใจต่อการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

3. ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมใดบ้างที่ส่งผลให้นักกิจกรรมนักศึกษาได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบอบรัฐสภาได้

1.4 สมมุติฐาน

ผู้วิจัยมีสมมุติฐานว่า นักกิจกรรมนักศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างการตอบโต้ในสาธารณะ อันเป็นพื้นที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย ที่ซึ่งสมาชิกในสังคมที่ถูกกดขี่จะเข้ามาแสดงออกถึงการต่อต้าน โดยมีความพยายามเสนอทางเลือกอื่น ๆ ที่เกิดมาจากการรวมกลุ่มของผู้คนที่มาพร้อมกับแนวคิดหรือสิ่งใหม่ ๆ ให้แก่สังคมโดยรวม

ตัวนักกิจกรรมนักศึกษาเองก็ได้รับประสบการณ์จากการเคลื่อนไหว ในฐานะของขบวนการทางสังคมที่มีบทบาทอยู่ในชั่วระยะเวลาหนึ่ง จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิด อุดมการณ์ และความเข้าใจต่อการเมืองไม่มากนักน้อย ส่งผลให้เส้นทางของนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคยเคลื่อนไหวร่วมกันในอดีต ได้เกิดความแตกต่างกันออกไป

ปัจจัยที่ส่งผลให้นักกิจกรรมนักศึกษาเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบบ
รัฐสภาได้ประกอบด้วยหลายปัจจัย เช่น การมีพรรคการเมืองที่มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับนักกิจกรรม
นักศึกษา ความโดดเด่นของนักกิจกรรมนักศึกษาในทางการเมือง เป็นต้น

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1. นักกิจกรรมนักศึกษาที่มีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงวิกฤติทางการเมือง
เมืองรัฐบาลยิ่งลักษณ์และหลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 มาจนถึงช่วงการเลือกตั้ง
ในปี พ.ศ. 2562

2. ช่วงเวลาที่เกิดกลุ่มอิสระทางการเมืองขึ้นในมหาวิทยาลัยตั้งแต่ช่วงปีพ.ศ. 2553 มา
จนถึงช่วงการเลือกตั้งในช่วงต้นปีพ.ศ. 2562 (เก็บข้อมูลจนถึงก่อนการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นในช่วง
ต้นปี 2562)

1.6 ทฤษฎีงานวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้ทฤษฎีการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ของแนนซี เฟร
เซอร์ (Nancy Fraser) ที่พัฒนาต่อมาจากแนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ของเจอร์เก้น
ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas) ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้คำอธิบายของทั้ง
สองทฤษฎีในการอธิบายปรากฏการณ์ร่วมกัน รวมถึงทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political
Process Theory) โดยเน้นในส่วนของแนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง (Political
Opportunity Structure) ที่จะนำมาใช้เพื่ออธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในส่วนของการ
เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบบรัฐสภา

1.7 ระเบียบวิธีวิจัย

1. การค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ได้แก่

- หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารประกอบการประชุมและสัมมนาวิชาการ ต่าง ๆ
- บทความและบทสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับ นักกิจกรรม นิสิต นักศึกษา ที่เข้าร่วมกับการเคลื่อนไหวในประเด็นทางการเมือง ในวารสาร หนังสือพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต่าง ๆ
- แถลงการณ์ของกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษา ในหัวข้อหรือประเด็นทางการเมือง

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เก็บข้อมูลในลักษณะของการสนทนาพูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง (Key Informant) เพื่อที่จะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมที่ไม่มีการตีพิมพ์และความรู้สึกนึกคิดของแหล่งข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น

โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ที่มีความเกี่ยวข้องมาทั้งหมดห้าคน ได้แก่ 1. แมน ปกรณ์ อารีกุล 2. โตโต้ ปิยรัตน์ จงเทพ 3. รังสิมันต์ โรม 4. ลูกเกด ชลธิชา แจ็งเร็ว และ 5. นุ่น ธารารัตน์ ปัญญา ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้ที่มีบทบาทโดดเด่น เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาในที่นี้ ซึ่งจะขออภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลของการเลือกในส่วนถัดไป

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อสร้างความเข้าใจต่อนักกิจกรรมนักศึกษาในยุคหลังว่ามีความแตกต่างอย่างไรกับนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ทั้งในด้านความคิด อุดมการณ์ ความคาดหวัง ความเข้าใจต่อการเคลื่อนไหวของตน

2. เพื่ออธิบายให้เห็นถึงพลวัตรและความแตกต่างที่อยู่ภายใต้ภาพของขบวนการนักศึกษาที่ดูเหมือนจะมีความเป็นกลุ่มก้อนที่มีเอกภาพ ว่านักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคนนั้นก็มีความแตกต่างกัน

3. เพื่อสร้างความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่นักกิจกรรมนักศึกษาได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบบรัฐสภาว่าเกิดขึ้นได้ด้วยปัจจัยใดบ้าง

บทที่ 2

กรอบแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายถึงกรอบแนวคิดและทฤษฎีรวมทั้งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้ ในส่วนของกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยเลือกที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎี “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) ของเจอร์เก็น ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas) และแนวคิด “การตอบโต้ในสาธารณะ” (Counterpublic) ของแนนซี เฟรเซอร์ (Nancy Fraser) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาแก้ไขต่อเนืองมา โดยผู้วิจัยได้นำมาใช้เพื่ออภิปรายปรากฏการณ์ในส่วนคำถามงานวิจัยชิ้นนี้ในส่วนแรก และทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political Process) โดยให้ความสำคัญในส่วนของโครงสร้างโอกาสทางการเมือง (Political Opportunity Structure) ในการอภิปรายในส่วนคำถามงานวิจัยชิ้นนี้ในส่วนที่สอง

ในส่วนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับนักกิจกรรมนักศึกษาในประเทศไทย รวมไปถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองอื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องกัน ที่ได้รับการเผยแพร่ในหลายรูปแบบ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยที่อาจจะมีส่วนที่เหมือนหรือแตกต่างกันไปในส่วนของขอบเขตการวิจัย แนวคิดทฤษฎี หรือระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งจะทำให้การอภิปรายในส่วนถัดไป

2.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีขบวนการทางสังคม (Social Movement)

การเคลื่อนไหวของเหล่านักศึกษาโดยทั่วไปมักจะถูกมองว่าเป็นการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม (Civil Society) โดยเป็นขบวนการทางสังคม (Social Movement) แบบหนึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องสำรวจถึงแนวคิดทฤษฎีหลัก ๆ ของทฤษฎีขบวนการทางสังคมเพื่อให้เห็น

ทิศทางของการศึกษาที่ผ่านมาและเพื่อหาตำแหน่งของงานวิจัยชิ้นนี้ผ่านมุมมองของทฤษฎีดังกล่าว

2.1.1 ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior)

ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่เป็นชุดของแนวคิดที่มีมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 โดยมีแนวคิดที่มองขบวนการทางสังคมว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ทางสังคมที่ไม่ปกติ ไม่มีโครงสร้างแบบแผนที่แน่นอน อยู่นอกบรรทัดฐานทางสังคมหรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีระเบียบแบบแผนไว้เหตุผล ไร้ทิศทาง โดยมีพื้นฐานสำคัญมาจากการศึกษาแนวจิตวิทยามวลชน (Mass Psychology) ที่เกิดขึ้นก่อน หรือ ทฤษฎีสังคมจิตวิทยา (Psychosocial) ที่เป็นการนำแนวคิดแบบพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) มาช่วยในการศึกษาโดยเป็นการเพิ่มเครื่องมือในการศึกษาให้หลากหลายขึ้น¹

โดยที่ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่มีนักคิดคนสำคัญคือ Gustave Le Bon (ค.ศ. 1841 - 1931) ผู้บุกเบิกทฤษฎีการวิเคราะห์ฝูงชน ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มแนวคิด “ฝูงชนบ้าคลั่ง” (Madding Crowd) โดยเขาเป็นเจ้าของงานชิ้นสำคัญชื่อ *The Psychology of the Crowd* โดยบริบทของงานชิ้นนี้คือ Le Bon เป็นชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษาทางด้านการแพทย์ แต่กลับหันไปยึดอาชีพงานเขียนอยู่ในปารีส และมีงานเขียนที่ได้รับการตีพิมพ์จำนวนมาก ในระหว่าง ค.ศ. 1869 – 1871 นั้นเป็นช่วงที่มีการชุมนุมประท้วงเกิดขึ้นบ่อยมากในปารีส ก่อนจะจบที่ความรุนแรงที่ปารีสคอมมูนในปี ค.ศ. 1871 โดย Le Bon มีประสบการณ์ที่เลวร้ายกับความไร้ระเบียบทางสังคมในช่วงเวลาดังกล่าว เขาจึงมีมุมมองต่อฝูงชนที่รวมตัวกันในลักษณะของความกลัว ซึ่งถือได้ว่าการศึกษาฝูงชนมีจุดเริ่มต้นมาจากความคิดของชนชั้นสูง ซึ่งเป็นผู้สูญเสียจากการกระทำรวมหมู่ของผู้คนที่เกิดขึ้นภายใต้เหตุการณ์ต่าง ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าว² แต่แนวคิดของเขาก็พัฒนามาจากงานเขียนก่อนหน้าที่มีคำอธิบายที่เป็นหัวใจหลักว่าฝูงชนคือ คนบ้า คนโรคจิตที่มีความวิปริตทางอารมณ์หรือ

¹ Bryan S. Turner, *The Cambridge Dictionary of Sociology* (New York: Cambridge University Press, 2006), 583.

² Robert A. Nye, "Introduction to the Transaction Edition," in *The Crowd*, ed. Gustave Le Bon (New Brunswick, London: Transaction Publishers, 1995), 13-14 อ้างถึงใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552: 34.

ความคิด ซึ่งเป็นการสร้างทฤษฎีฝูงชนโดยอาศัยแง่มุมทางอาชญาวิทยา มาช่วย ซึ่งเป็นการมองในระดับที่ว่า คนที่อยู่ในฝูงชนคือ อาชญากร แต่งานของ Le Bon ก็ถือว่าเป็นงานที่ถูกพัฒนาและได้ก้าวพ้นไปจากฐานคติการอธิบายแบบอาชญากร (Criminal Crowd) ไปอีกขั้นหนึ่ง³

ตัวแบบเบื้องต้นของทฤษฎีในกลุ่มนี้คือ ความเขม็งติ่งทางสังคมหรือความเครียดเชิงโครงสร้าง (A Strain or Social Grievance or Structural Strain) จะส่งผลทำให้เกิดภาวะปั่นป่วนทางจิต (Disruptive Psychological State) ของฝูงชน และนั่นส่งผลให้เกิดขบวนการทางสังคม (Social Movement) จะเห็นได้ว่าจากมุมมองทางทฤษฎีในกลุ่มนี้ ขบวนการทางสังคมนั้นเกิดขึ้นจากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาในสังคม⁴

ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่นั้นได้ถูกพัฒนาออกเป็นทฤษฎีย่อย ๆ หลายทฤษฎี โดยวางอยู่บนสมมติฐานเบื้องต้นหลายประเด็น อย่างไรก็ตาม นอกความคิดที่อยู่ภายใต้ทฤษฎีนี้ก็มีความเป็นเอกภาพ โดยสามารถแบ่งออกเป็นสี่ประการ ได้แก่

ประการแรก พฤติกรรมรวมหมู่ เป็นสิ่งซึ่งไม่มีลักษณะของความเป็นสถาบันที่ลงหลักปักฐาน ปรากฏขึ้นชั่วคราวครั้งชั่วคราว ไม่มีแบบแผน รูปร่าง และไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะผันแปรไปแค่ไหน อย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกระบวนการและจังหวะก้าวของสิ่งปกติที่อยู่ในวิถีชีวิตประจำวันทางสังคม

ประการที่สอง พฤติกรรมรวมหมู่สามารถทำความเข้าใจได้ว่าเป็นปฏิกิริยาตอบโต้ต่อความเขม็งติ่งด้านโครงสร้างและสภาวะวุ่นทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานกระตุ้นให้ผู้คนกระทำการร่วมและก็เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดแบบแผนที่หลากหลายของพฤติกรรมรวมหมู่

ประการที่สาม ปัจจัยเชิงเหตุโดยตรงที่ทำให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่ มีรากฐานอยู่ที่ปัจเจกบุคคล (Individuals) ผู้ซึ่งต้องพบกับสภาวะวุ่นใจ ไม่พอใจ หรือความขัดข้องใจทางสังคมในหลากหลายรูปแบบ

³ ประภาส ปิ่นตบแต่ง, *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม* (เชียงใหม่: มูลนิธิไฮนริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, 2552), 29-34.

⁴ Doug McAdam, *Political Process and the Development of Black Insurgency 1930-1970* (Chicago: University of Chicago Press, 1982), 7.

ประการสุดท้าย ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ มักจะมองการกระทำรวมหมู่ว่าเป็นพฤติกรรมที่อันตรายและจะคุกคามต่อระเบียบโครงสร้างของสังคมเดิม เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่ไร้เหตุผลและสุดขั้ว การอบการวิเคราะห์จึงมีลักษณะเป็นการกีดกันและปฏิเสธว่าอาจจะมีการกระทำรวมหมู่ที่มีลักษณะสร้างสรรค์และมีจุดหมายที่ชัดเจน⁵

ผู้วิจัยมีมุมมองต่อกลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ว่า อาจจะสามารถนำมาอธิบายการศึกษาเรื่องนักกิจกรรมนักศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ ในบางแง่มุม เช่น การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงโดยฉับพลัน อันเกิดจากความไม่พอใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งในบางครั้งก็เป็นการชุมนุมที่ไม่สามารถควบคุมได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดเชิงทฤษฎีหลายประการ การนำทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่มาใช้เป็นหลักในงานวิจัยที่ต้องการศึกษานักกิจกรรมนักศึกษาในช่วงระยะเวลาที่มีความยาวนานและซับซ้อนจึงอาจจะไม่เพียงพอ

2.1.2 ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory)

ในขณะที่กลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ที่ถึงแม้จะมีการพัฒนาเชิงทฤษฎีแตกออกเป็นหลายทฤษฎีที่ซับซ้อนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ก็มีฐานคติเบื้องต้นเดียวกันคือ ความเดือดร้อนร่วมของผู้คน (Shared Grievances) เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่สำคัญและเป็นเงื่อนไขจำเป็น (Necessary Condition) ที่ทำให้เกิดการกระทำร่วมหรือขบวนการทางสังคม⁶ แต่ทฤษฎีการระดมทรัพยากรนั้นมีมุมมองที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยมองว่า ตัวแปรด้านความเค้นตึงเชิงโครงสร้าง (Structural-Strain Variable) เพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอในการอธิบายถึงการเกิดขึ้นของขบวนการทางสังคม จึงมีความจำเป็นต้องขยายกรอบในการอธิบายให้เห็นปัจจัยที่เป็นทรัพยากรจากภายนอก (External Resources) ว่ามีส่วนในการทำให้เกิดการระดมทรัพยากรเข้าร่วมในการเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคม⁷

⁵ ประภาส ปันตบแต่ง, *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*, 60 – 61.

⁶ เรื่องเดียวกัน, 76 – 77.

⁷ Melvin G. Hall, *Poor People's Social Movement Organizations: The Goal Is to Win* (Westport: Praeger, 1995), 6 อ้างถึงใน ภาคินัย ชมลีนทรัพย์มัน, 2554: 34.

ตัวแบบเบื้องต้นในช่วงแรกของทฤษฎีระดมทรัพยากรนั้นจะมีตัวแปรสองตัวในปัจจุบันแรก ได้แก่ ปัจจัยด้านความเขม็งตึงเชิงโครงสร้าง (Structural Strain) และทรัพยากรที่จะถูกระดมเข้ามาในการเคลื่อนไหว (Resources) เมื่อมีปัจจัยในขั้นแรกทั้งสองปัจจัยนี้แล้ว ก็จะเข้าสู่ส่วนของปัจจัยด้านองค์กร (Organization) และนำไปสู่ขบวนการทางสังคมในที่สุด⁸

ในตอนหลัง มีความพยายามในการพัฒนาทฤษฎีนี้ โดยอธิบายว่าปัจจัยด้านความเขม็งตึงเชิงโครงสร้างที่ได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่นั้นไม่เพียงพอที่จะอธิบาย จึงเกิดการพัฒนาด้านของแนวการวิเคราะห์การเมืองแบบกลุ่มผลักดัน (The Politics of Pressure Groups) และพัฒนามาเป็นตัวแบบมนุษย์เศรษฐกิจที่สมเหตุสมผล (Rational Economic Man Model) ตามลำดับ เพื่อปิดช่องโหว่ในทางทฤษฎีที่เกิดขึ้น โดยมีความพยายามอธิบายว่าปัจเจกบุคคลจะตัดสินใจบนผลประโยชน์สูงสุดด้วยการเลือกเข้าสู่การรวมกลุ่มหรือในการกระทำรวมหมู่ (Collective Action) เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม (Collective Goods) ถ้าการรวมตัวกันแล้วสามารถเสนอผลประโยชน์ได้มากกว่าหรือเท่ากับต้นทุนที่ต้องจ่ายไปในการเข้าร่วม ซึ่งก็คือสิ่งที่เรียกว่า เหตุกระตุ้นสำหรับปัจเจก (Selective Incentive) โดยได้แบ่งผลประโยชน์ดังกล่าวออกเป็นสามประเภท ได้แก่

1. ผลประโยชน์ทางวัตถุ (Material Benefits) คือ รางวัลที่ตอบแทนจากการเข้าร่วมในรูปของรายได้หรือบริการที่สามารถประเมินค่าเป็นตัวเงินได้
2. ผลประโยชน์ด้านสถานะทางสังคม (Status Incentives) เป็นสิ่งที่ได้รับในมิติสังคมเป็นผลตอบแทนที่ได้จากการเข้าร่วมในบทบาทของการรวมกลุ่ม เช่น ความสนุกสนาน ความเป็นมิตร สถานภาพทางสังคม หรือความเคารพนับถือ
3. ผลประโยชน์ด้านการบรรลุในอุดมการณ์ ความเชื่อ (Purposive or Expressive Rewards)⁹

จะเห็นได้ว่าหัวใจสำคัญของทฤษฎีการระดมทรัพยากรคือ การอธิบายการเกิดและการพัฒนาขบวนการทางสังคมไปสู่ความเข้มแข็ง ตลอดจนความสำเร็จของขบวนการทางสังคมด้วยเงื่อนไขเพียงพอ (Sufficiency Condition) นั่นคือ เงื่อนไขด้านองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม

⁸ Ibid., 7.

⁹ ประภาส ปิ่นตบแต่ง, *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*, 76.

(Social Movement Organization) กระบวนการระดมทรัพยากรและยุทธวิธีที่เคลื่อนไหว ซึ่งส่วนหนึ่งก็คือการหาคำตอบว่าปัจเจกบุคคลเข้าร่วมในขบวนการทางสังคมเพราะเหตุใด เมื่อใด และให้ความสำคัญอย่างมากกับปัจจัยภายในองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม ในฐานะที่เป็นเหมือนกระดูกสันหลังของขบวนการทางสังคม

ทฤษฎีการระดมทรัพยากรนั้นมีข้อวิพากษ์วิจารณ์และข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น ประการแรก การที่มุ่งเน้นในการวิเคราะห์มิติด้านองค์กรและทรัพยากร ละเลยการศึกษาเงื่อนไขเชิงโครงสร้างในการอธิบายการเกิดขึ้นของขบวนการทางสังคม ทำให้เกิดการอธิบายขบวนการทางสังคมผ่านยุทธวิธีที่เคลื่อนไหว โดยไม่สนใจมิติความสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ประการที่สอง ทฤษฎีการระดมทรัพยากรมีจุดเน้นการวิเคราะห์อยู่ที่การกระทำรวมหมู่แบบมีเหตุผลและจำกัดอยู่ในพื้นที่ทางการเมือง ขบวนการทางสังคมจึงดูเหมือนเป็นเพียงแค่การประท้วงทางการเมือง และมีบทบาทเพียงแค่เป็นผู้จัดการเกี่ยวกับทรัพยากร การผลิตคิดค้นยุทธวิธีที่เคลื่อนไหวให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ประการที่สาม ทฤษฎีการระดมทรัพยากรละเลยมิติทางด้านจิตวิทยาและมิติด้านสัญลักษณ์และค่านิยมของการกระทำทางสังคม โดยไม่ให้ความสำคัญกับการต่อสู้แย่งชิงในพื้นที่ทางวัฒนธรรม สัญลักษณ์ นิยาม ความหมาย และอัตลักษณ์ของผู้คน

ประการสุดท้าย ขบวนการทางสังคมในมุมมองของทฤษฎีการระดมทรัพยากรจะถูกมองและวิเคราะห์ในลักษณะกลุ่มองค์กรที่มีเป้าหมายทางเศรษฐกิจและการแข่งขันให้ได้ชัยชนะในตลาดการเมือง แต่ละกลุ่มมีความต่างในด้านยุทธวิธีที่เคลื่อนไหว ไม่ได้มองขบวนการทางสังคมในฐานะตัวกระทำทางสังคมที่มุ่งควบคุมความเป็นประวัติศาสตร์ (Historicity)¹⁰

เมื่อเห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดของทฤษฎีการระดมทรัพยากร ผู้วิจัยมีมุมมองต่อทฤษฎีการระดมทรัพยากรว่า อาจจะสามารถนำมาใช้อธิบายการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาได้ในบางแง่มุม เช่น ยุทธวิธีในการระดมมวลชนให้เข้ามาร่วมกิจกรรม โครงสร้างองค์กร เป็นต้น

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, 87 – 88.

อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดทางทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายในและยุทธวิธี ละเลยปัจจัยภายนอกขบวนการหรือภายนอกองค์กร ทำให้ผู้วิจัยมองว่า ไม่น่าจะเหมาะกับการศึกษานักกิจกรรมนักศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจากการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาในช่วงเวลาที่ต้องการศึกษานั้นไม่ได้มีโครงสร้างองค์กรที่เข้มแข็งรวมไปถึงการให้ความสำคัญเป็นอย่างสูงกับการทำงานเชิงยุทธวิธี รวมไปถึงไม่ได้มีความต้องการรักษาผลประโยชน์ของตนเป็นแรงขับเคลื่อนในประเด็นทางการเมืองมากอย่างที่ตัวแบบต่าง ๆ ในทฤษฎีการระดมทรัพยากรได้ไว้ เช่น ตัวแบบมนุษย์เศรษฐกิจที่สมเหตุสมผล (Rational Economic Man Model) หรือ ตัวแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Model)

2.1.3 ทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political Process Theory)

ทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political Process Theory) เป็นการขยายกรอบการวิเคราะห์เงื่อนไข ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกำเนิด การพัฒนา การเติบโต รวมถึงความสำเร็จ และล้มเหลวในการบรรลุเป้าหมายของขบวนการทางสังคมจากฐานการอธิบายของทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory) โดยขยายการอธิบายจากปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านองค์การการเคลื่อนไหว มาสู่ปัจจัยภายนอกองค์กรการเคลื่อนไหว ได้แก่ โครงสร้างโอกาสทางการเมือง (Political Opportunity Structure) ฝ่ายต่อต้านขบวนการทางสังคม (Counter-Movement)¹¹

การขยายตัวของโครงสร้างโอกาสทางการเมืองนั้นมีลักษณะที่คล้ายกันกับทฤษฎีจิตวิทยาทางสังคมหรือทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ในแบบที่ว่า โครงสร้างทางสังคม (Structure Strain) กำหนดความรู้สึก (Psychological Factor) ของผู้ที่อยู่ในโครงสร้างสังคมนั้น แต่มีแตกต่างกันตรงที่ทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองนั้น โครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่เปิด จะนำไปสู่การจัดตั้งองค์กรฐาน (Indigenous Organization) ที่เป็นการปลดปล่อยแบบรวมหมู่ (Collective Liberation)¹² ซึ่งหมายถึง การมองว่าโครงสร้างทางสังคมต่าง ๆ นั้นไม่ได้ส่งผลโดยตรงกับ

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 93.

¹² Melvin G Hall, *Poor People's Social Movement Organizations: the Goal is to Win*, 11.

ขบวนการทางสังคม แบบที่ปรากฏในทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ แต่เป็นการส่งผลโดยอ้อม ซึ่งเป็น การพัฒนาต่อยอดการอธิบายจากทฤษฎีการระดมทรัพยากรมากกว่า

ปัจจัยภายนอกที่ทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองสนใจมักถูกอธิบายด้วยคำว่าโครงสร้าง โอกาสทางการเมือง ซึ่งหมายถึง เหตุการณ์หรือกระบวนการทางสังคมในระดับกว้าง ที่มีผลทำให้ โครงสร้างหรือสถาบันทางการเมืองซึ่งลงหลักปักฐานในระบบการเมืองปกติขณะนั้นอยู่ในสภาวะที่ มีการเปลี่ยนแปลงในโอกาสทางการเมืองที่เอื้อหรือไม่เอื้อต่อขบวนการเคลื่อนไหว เพราะได้ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อเสถียรภาพทางการเมือง (Political Instability) ของสัมพันธภาพ ทางการเมืองแบบเดิมที่มีอยู่ในสังคม¹³ ซึ่งส่งผลให้เกิดฝ่ายต่อต้านขบวนการทางสังคม (Counter- Movement) ที่ทำให้เกิดภาพของขบวนการทางสังคมที่ต่อสู้ขัดแย้งกันเอง ไม่ได้มีคู่ขัดแย้งที่เป็นรัฐ อย่างที่เคยเป็นเท่านั้น โดยที่ฝ่ายต่อต้านขบวนการนั้นมีลักษณะเป็นขบวนการโต้กลับ (Reactive Movement) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายตรงกันข้ามกับขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นก่อน โดยอาจจะมี จุดมุ่งหมายเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทิศทางอื่น หรือมีความต้องการที่จะดำรงรักษาไว้ ซึ่งสถานะทางสังคมเดิม (Status Quo) ก็เป็นไปได้¹⁴

ทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองนั้นมีข้อวิจารณ์อยู่ที่ความที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขต ของสิ่งที่เรียกว่าปัจจัยภายนอกหรือโครงสร้างโอกาสทางการเมืองได้อย่างชัดเจน เนื่องจากดู เหมือนทุกสิ่งก็สามารถถูกนำมาวิเคราะห์ว่าส่งผลต่อการเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคมได้ และทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองยังมีความสนใจเกี่ยวกับมิติทางด้านการเมืองและมิติเชิง สถาบันเป็นอย่างมาก จนถูกตั้งข้อสังเกตว่าให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการเมืองมากเกินไป ถึงแม้จะมีความพยายามในการพัฒนาทางทฤษฎีที่ขยายกรอบการวิเคราะห์ออกมา โดยรวมมิติ ด้านวัฒนธรรมเข้าไปในกรอบการวิเคราะห์ จนเกิดเป็นแนวคิดกระบวนการการสร้างกรอบโครง (Framing Process) ซึ่งเป็นการอธิบายกระบวนการที่ขบวนการทางสังคมให้ความหมายกับสิ่งต่าง

¹³ ประภาส ปิ่นตบแต่ง, *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*, 97 - 98.

¹⁴ มณีนมัย ทองอยู่, *แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยขบวนการทางสังคม* (ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะ สังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557), 110-14.

ๆ ทั้งความคิด ความเชื่อ ประเด็นปัญหา หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหว¹⁵ พื้นที่การวิเคราะห์จึงอยู่ที่ปฏิสัมพันธ์ของการให้ความหมายที่ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแข่งขันในการระบุนิยามความหมายของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในมิติทางวัฒนธรรม มิติด้านจิตวิทยาและการสร้างแรงจูงใจมากกว่าที่จะสนใจมิติด้านการเมืองเหมือนกับทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองที่ให้ความสนใจในมิติทางด้านการเมืองมากกว่า¹⁶

ผู้วิจัยมีความเห็นต่อทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองในที่นี่ว่าเป็นทฤษฎีที่มีความครอบคลุมในการเลือกตัวแปรมาเป็นปัจจัยในการวิเคราะห์ การมีจุดเน้นที่มิติทางด้านการเมืองก็ส่งผลในทางที่ดีต่องานวิจัยชิ้นนี้ที่สนใจการเข้าสู่เวทีการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษา รวมถึงการให้ความสำคัญกับโครงสร้างโอกาสทางการเมืองหรือปัจจัยภายนอกขบวนการก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมต่องานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจากเมื่อพิจารณาในเบื้องต้น นักกิจกรรมนักศึกษาในปัจจุบันไม่ได้มีองค์กรการเคลื่อนไหวที่มีความสำคัญหรือซับซ้อนในเชิงสถาบันอย่างที่เคยเกิดขึ้นในอดีต การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกองค์กรเคลื่อนไหวที่มีอิทธิพลต่อนักกิจกรรมนักศึกษาจึงอาจเป็นทางเลือกที่ดีกว่าในการศึกษาวิจัยในที่นี่

2.1.4 ทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่ (New Social Movement Theory)

ทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่ (New Social Movement Theory) เป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นจากคำถามที่แตกต่างไปจากทฤษฎีก่อนหน้า จากที่เคยมีฐานจากคำถามว่าขบวนการทางสังคมเกิดขึ้นอย่างไร โดยที่ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ก็จะตอบคำถามด้วยปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น ความขัดข้องใจ ทฤษฎีการระดมทรัพยากรก็จะตอบคำถามด้วยการอธิบายจากฐานของการคำนวณผลได้เสียของปัจเจกบุคคลในการเข้าร่วมการกระทำรวมหมู่หรือปัจจัยด้านองค์กร และทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองก็ตอบคำถามด้วยการขยายการอธิบายโดยมีฐานจากทฤษฎีการระดมทรัพยากรไปสู่การเพิ่มการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกองค์กรการเคลื่อนไหว หรือโครงสร้างโอกาสทาง

¹⁵ Mayer N. Zald, "Culture, Ideology and Strategic Framing," in *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structure and Cultural Framing*, ed. Doug MaAdam, John D. McCarthy, and Mayer N. Zald (New York: Cambridge University Press, 1996), 262.

¹⁶ ประภาส ปิ่นตบแต่ง, *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*, 114 - 120.

การเมือง ในขณะที่ทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่ได้เปลี่ยนคำถามเป็น ทำไมขบวนการทางสังคมแบบใหม่จึงเกิดขึ้น ซึ่งเป็นข้อแตกต่างในเชิงคำถามของทฤษฎี¹⁷

ในขณะที่ความแตกต่างในบริบทก็คือ ทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่เกิดขึ้นในบริบทที่เกิดขบวนการทางสังคมในรูปแบบหรือประเด็นปัญหาใหม่ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเป็นประเด็นที่ทฤษฎีที่มีอยู่ในขณะนั้นอย่าง ทฤษฎีมาร์กซิสต์ ไม่สามารถอธิบายได้ กล่าวคือ ทฤษฎีมาร์กซิสต์นั้นมีความอธิบายว่าการกระทำรวมหมู่มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางชนชั้น ที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายในโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางการผลิตและวิถีการผลิตนั้นเป็นต้นตอของปัญหา แต่ในช่วงเวลาที่ทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่ได้เกิดขึ้นมาดังกล่าวนี้ มีประเด็นปัญหาหรือขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นมากมายโดนไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือความขัดแย้งทางชนชั้น เช่น ขบวนการสิ่งแวดล้อม ขบวนการสิทธิสตรีและอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ หรือขบวนการเรียกร้องเพื่อสิทธิสัตว์ เป็นต้น ขบวนการทางสังคมเหล่านี้เป็นขบวนการทางสังคมที่มีความซับซ้อนและแตกต่างไปจากขบวนการทางสังคมแบบเดิม ซึ่งทำให้เกิดความพยายามในการหาคำตอบใหม่ ๆ ต่อคำถามดังกล่าว ทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่จึงเกิดขึ้น

สาระสำคัญของขบวนการทางสังคมแบบใหม่สามารถแบ่งออกได้เป็นสามประการ คือ

ประการแรก ขบวนการทางสังคมเหล่านี้ไม่ได้อยู่บนฐานของความขัดแย้งทางชนชั้นดังที่ทฤษฎีมาร์กซิสต์ได้อธิบายไว้ในการอธิบายขบวนการทางสังคมในอดีต แต่เป็นการตอบโต้กับปัญหาและความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเป็นประเด็นปัญหาที่มีลักษณะข้ามชนชั้น

ประการที่สอง ขบวนการทางสังคมแบบใหม่ในสังคมหลังอุตสาหกรรมมีลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่ไม่ผ่านกลไกทางการเมืองเชิงสถาบันที่มีอยู่ เช่น พรรคการเมือง นักการเมือง หรือกลไกรัฐดังเช่นขบวนการทางสังคมในแบบกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลักดัน ในทฤษฎีการระดมทรัพยากร เนื่องจากประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่นี้มีความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่สถาบันทางการเมืองในระบบการเมืองปกติจะจัดการได้

¹⁷ Alberto Melucci, "The Symbolic Challenge of Contemporary Movements," in *Social Research* (Greenwich, Conn: JAI Press, 1985), 214.

ประการที่สาม ขบวนการเหล่านี้ไม่ได้เรียกร้องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มดังเช่นในกรอบของ ทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ และจุดหมายของขบวนการเหล่านี้ก็ไม่ใช่ว่าจะชิงอำนาจรัฐดังเช่น ขบวนการตามแบบทฤษฎีมาร์กซิสต์ที่ต้องการให้เกิดการปฏิวัติ แต่ขบวนการทางสังคมแบบนี้ ต้องการสร้าง “กติกากฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” และช่วงชิงการนำในการสร้างค่านิยมหรือความหมายชุดใหม่ให้ไปในทิศทางที่พวกเขาต้องการ หรือเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อสร้าง วาทกรรมชุดใหม่ในเรื่องนั้น ๆ¹⁸

ขบวนการทางสังคมแบบนี้ยังถูกมองว่าไม่มีความเป็นขบวนการทางการเมืองสักเท่าใดนัก เพราะให้ความสนใจในเรื่องค่านิยมและวิถีชีวิต ซึ่งก็เป็นเรื่องเชิงวัฒนธรรม¹⁹ ดังนั้น การต่อสู้หรือพื้นที่ทางการเมืองของขบวนการทางสังคมใหม่จึงเป็นการต่อสู้ในอาณาบริเวณของ “อัตลักษณ์และวัฒนธรรม” หรืออยู่ในพื้นที่ทางสังคมมากกว่าจะเป็นการต่อสู้ในอาณาบริเวณของ “การเมืองและเศรษฐกิจ”²⁰

ต่อมา ก็ได้มีความพยายามในการพัฒนาทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่ เพราะพบว่า กรอบทฤษฎีแบบเดิมนั้นไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ขบวนการทางสังคมใหม่ในประเทศโลกที่สามได้ เนื่องจากบริบทในเชิงพื้นที่ที่ต่างกันหลายอย่าง เช่น ประเด็นปัญหา ที่ในสังคมยุโรปหรือในประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะมีลักษณะเป็นเรื่องของอัตลักษณ์ วิถีชีวิต หรือประเด็นเกี่ยวกับความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) แต่การเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคมใหม่ในประเทศโลกที่สามนั้น แตกต่างออกไป กล่าวคือ ยังคงเคลื่อนไหวเพื่อมุ่งเน้นผลในเรื่องผลประโยชน์ ปากท้อง การกระจายทรัพยากรทางสังคมอย่างเป็นธรรม สวัสดิการจากรัฐ ฯลฯ แม้ว่าจุดหมายในการเคลื่อนไหวจะเกี่ยวข้องกับการปรับสัมพันธภาพทางอำนาจ การทำให้รัฐรับรองหรือยอมรับตน

¹⁸ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์, ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนิยม/ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ: บทสำรวจพัฒนาการสถานการณ์และนัยเชิงความคิด/ทฤษฎีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริก, 2540).

¹⁹ ม.ร.ว.พทุทธิสาณ ชุมพล, “ความหมายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม,” ใน *คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย*, สิริพรรณ นกสวน และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), 339–41.

²⁰ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ, *วิถีชีวิต วิถีสู้* ขบวนการประชาชนร่วมสมัย (เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ตรีสิน, 2545), 11

(Recognition) ให้ที่ทางแก่ตนเอง กลุ่ม หรือชุมชน และยังเป็น การเคลื่อนไหวเพื่อให้มีการเปิดพื้นที่ ในระบบและกระบวนการทางการเมืองปกติ แต่การเมืองของขบวนการทางสังคมใหม่ในโลกที่สาม ก็มี ส่วนที่คล้ายกับขบวนการทางสังคมใหม่ในสังคมอุตสาหกรรมในประเทศที่พัฒนาแล้ว เหมือนกัน กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับการต่อสู้ในพื้นที่สังคมประชา ที่ซึ่งขบวนการสามารถระดม การยอมรับและการตอบสนองข้อเรียกร้องผ่านการเปลี่ยนแปลงค่านิยม การนิยามความหมาย รวมทั้งการสร้างวาทกรรมต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ เพื่อระดมแนวร่วมและผู้เห็นใจ โดยเฉพาะแนว ร่วมในหมู่คนชั้นกลาง อันเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของขบวนการทางสังคมใหม่²¹

ผู้วิจัยพบว่า ทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่นั้นเป็นแนวคิดที่มีประโยชน์ในการทำ ความ เข้าใจต่อขบวนการทางสังคมในช่วงเวลาร่วมสมัยมากขึ้น ซึ่งเป็นการเปิดช่องว่างทางทฤษฎีที่ เกิดขึ้นเมื่อบริบททางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งยังมีการพัฒนาทฤษฎีเพื่อให้มีประสิทธิภาพ มากขึ้นในบริบทที่ต่างกันออกไป นั่นคือแนวคิดขบวนการทางสังคมใหม่ในโลกที่สาม

อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดของรายละเอียดทางทฤษฎีที่ได้อภิปรายไปข้างต้น เช่น ขบวนการทางสังคมใหม่เป็นการต่อสู้ในอาณานิคมของวัฒนธรรมมากกว่าการเมือง และไม่ได้มี จุดมุ่งหมายในการเข้าต่อสู้ปะทะโดยตรง ต่อสู้ด้วยเครื่องมือ สถาบันดั้งเดิมที่มีอยู่ หรือแย่งชิง อำนาจรัฐ ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักกิจกรรมนักศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้นั้นมีลักษณะที่ต่างออกไป นั่น คือ พวกเขา มีความชัดเจนว่ากำลังเคลื่อนไหวในประเด็นการเมืองอยู่เสมอ รวมไปถึงการตัดสินใจ เข้าสู่เวทีการเมืองระดับชาติในระบอบรัฐสภา ด้วยการเข้าร่วมกับพรรคการเมืองและลงแข่งขันใน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปราบปรามการฉ้อโกงเหล่านี้เป็นที่ยืนยันว่าพวกเขายังคง ต้องการเคลื่อนไหว ขับเคลื่อนประเด็นทางการเมืองของพวกเขาด้วยการเข้าสู่การแย่งชิงอำนาจรัฐ ในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา

หลังจากการสำรวจในส่วนของทฤษฎีหลักของการวิเคราะห์ขบวนการทางสังคม ผู้วิจัยมี ความเห็นว่า แต่ละทฤษฎีก็มีจุดเด่น จุดด้อย ข้อได้เปรียบและข้อจำกัดต่างกันไป แต่จากมุมมอง ของผู้วิจัยในการศึกษาเกี่ยวกับนักกิจกรรมนักศึกษาในที่นี้ ทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political Process Theory) ในส่วนของการอธิบายโครงสร้างโอกาสทางการเมือง (Political

²¹ ประภาส ปิ่นตบแต่ง, *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*, 137 - 143.

Opportunity Structure) นั้นมีความเหมาะสมที่จะนำมาศึกษาในกรณีของการที่นักกิจกรรมนักศึกษาได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบอบรัฐสภา เนื่องจากผู้วิจัยมีสมมุติฐานว่าพวกเขาสามารถขยับสถานะและขยายพื้นที่ของการเคลื่อนไหวได้เนื่องจากปัจจัยโครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่เปิดขึ้นเป็นหลัก โดยที่ปัจจัยอื่นนั้นมีผลรองลงมา ในส่วนของอธิบายปรากฏการณ์ของการเคลื่อนไหว ผู้วิจัยพบว่า งานที่ศึกษานักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทยที่ผ่านมา มักจะมีมุมมองต่อพวกเขาในฐานะขบวนการ (Movement) ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการละเลยพลวัตของความแตกต่างในรายละเอียดส่วนตัวของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคนไป ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาให้เห็นถึงความรู้สึก ความคิด หรือรายละเอียดภายในให้มากขึ้น โดยจะใช้ทฤษฎีอื่นที่อาจจะไม่เป็นที่นิยมมากในการศึกษาเกี่ยวกับนักกิจกรรมนักศึกษามาช่วยในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะขออภิปรายในส่วนถัดไป

2.2 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการอธิบายปรากฏการณ์: กลุ่มทฤษฎีการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic)

ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มทฤษฎีการตอบโต้ในสาธารณะมาใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจึงขออภิปรายไล่เรียงกันไป เพื่อให้เห็นถึงบริบท เหตุผล และพัฒนาการทางทฤษฎีที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น

2.2.1 พื้นที่สาธารณะของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas's Public Sphere)

แนวคิดเรื่อง “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้รับอิทธิพลมาจากหนังสือชื่อ The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society ของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas) ฮาเบอร์มาสเป็นนักวิชาการชาวเยอรมันที่มีแนวทางการศึกษาแบบสหวิทยาการ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แต่มีความโดดเด่นในฐานะนักปรัชญาและนักสังคมวิทยา ผลงานของเขามีอยู่ในพื้นที่ของศาสตร์หลายแขนง ได้แก่ ปรัชญา จริยศาสตร์ ทฤษฎีสังคม สังคมวิทยา

ทฤษฎีการเมือง กฎหมาย และทฤษฎีนิติศาสตร์ ในปัจจุบัน เขายังคงเป็นสมาชิกที่มีความสำคัญต่อสำนักคิดแฟรงก์เฟิร์ต (Frankfurt School) โดยเป็นสำนักคิดที่สำคัญต่อพัฒนาทฤษฎีทางสังคมและปรัชญามาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20

ก่อนจะอภิปรายถึงคำจำกัดความของแนวคิดเรื่อง “พื้นที่สาธารณะ” ตามแนวทางของฮาเบอร์มาส ผู้วิจัยขออภิปรายถึงมโนทัศน์ของคำโดยแยกออกจากกันก่อน เพื่อให้เกิดความสะดวกรต่อการทำความเข้าใจในส่วนของขอบเขตของแนวคิดและทฤษฎี

ในส่วนแรก จะอภิปรายถึงมโนทัศน์ต่อคำว่า “สาธารณะ” (Public) ในแนวคิดของฮาเบอร์มาส ฮาเบอร์มาสกล่าวว่า “เราเรียกสภาวะการณ์ว่า ‘สาธารณะ’ เมื่อมันถูกเปิดให้กับทุกคน ซึ่งตรงกันข้ามกับการถูกปิดหรือเป็นกรณีพิเศษ”²² และตรงกันข้ามกับความเป็นส่วนบุคคล (Private) ฮาเบอร์มาสยังเน้นให้เห็นว่า แนวคิดเรื่อง “สาธารณะ” นั้นเกี่ยวข้องสอดคล้องกับความคิดเรื่องส่วนรวม (The Common) ของฮันนาห์ อาเรนต์ (Hannah Arendt) ซึ่ง “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) นี้จะคล้ายกับ โลกของส่วนรวม (The Common World) ซึ่งจะทำหน้าที่ “รวบรวมมนุษย์ไว้ด้วยกัน และป้องกันไม่ให้มนุษย์ทำการต่อสู้ทารุณต่อกันและกัน”²³

ในส่วนของมโนทัศน์ของคำว่า “พื้นที่” (Space, Sphere) ในงานวิจัยชิ้นนี้ ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะ “พื้นที่” ในความหมายเชิงกายภาพแต่เพียงเท่านั้น แต่รวมถึงพื้นที่ในจินตนาการอื่น เช่น พื้นที่ทางสังคม พื้นที่ทางการเมือง ฯลฯ เมื่อนำคำทั้งสองคำมารวมกันจึงเกิดเป็นคำว่า “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) ในที่สุด ฮาเบอร์มาสเองก็ได้ให้คำนิยามในเชิงพื้นที่ไว้ว่า “พื้นที่สาธารณะเป็นสิ่งเสมือนหรือชุมชนในจินตกรรม ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องมีอยู่จริงในพื้นที่ที่ถูกระบุได้ก็ได้”²⁴

ในหนังสือของฮาเบอร์มาสได้อภิปรายถึงบริบทแวดล้อมของการเกิดขึ้นของพื้นที่สาธารณะในประวัติศาสตร์ยุโรป โดยเฉพาะพื้นที่ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน ซึ่งเขา

²² Jürgen Habermas, *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*, trans. Thomas Burger (Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1991), 1.

²³ Hannah Arendt, *The Human Condition* (Chicago: University of Chicago Press, 1958), 52.

²⁴ แปลจากภาษาอังกฤษ "the public sphere as a virtual or imaginary community which does not necessarily exist in any identifiable space"

พบว่า ตั้งแต่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 รัฐต่าง ๆ ในยุโรปยังมีเพียงสถาบันกษัตริย์และสถาบันศาสนาเท่านั้นที่มีสิทธิและอำนาจในการตัดสินใจทางสาธารณะ การออกกฎหมาย การผูกขาดความรู้และอำนาจ หรือนโยบายสาธารณะยังถูกผูกขาดโดยชนชั้นปกครองกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีสถานะทางสังคมจากรูปแบบอื่น ที่ไม่ใช่จากการได้รับฉันทามติจากคนหมู่มาก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง พื้นที่สาธารณะเป็นเพียงพื้นที่ทางอำนาจของผู้มีอำนาจ ไม่ใช่พื้นที่แห่งการใช้เสรีภาพของปัจเจกบุคคลในการสื่อสารสาธารณะแต่อย่างใด²⁵

ต่อมา ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 หรือช่วงทุนนิยมยุคเริ่มต้น เกิดการขยายตัวทางการค้า การเกิดขึ้นของเมืองขนาดใหญ่ การรื้อฟื้นและพัฒนาของศิลปะวิทยาการ อำนาจของชนชั้นปกครองเดิมทั้งกษัตริย์และศาสนาได้ค่อย ๆ ถูกจำกัดลง จึงเกิดชนชั้นกลาง (bourgeois) ขึ้นจากสภาพการเมืองและเศรษฐกิจ การผูกขาดวิทยาการความรู้โดยชนชั้นปกครองเดิมก็ไม่สามารถทำได้ เพราะเทคโนโลยีการพิมพ์ที่พัฒนาขึ้นมาก การเกิดขึ้นของทุนนิยมการเงินและทุนนิยมการค้าก็ส่งผลให้เกิดระเบียบสังคมใหม่ การเกิดขึ้นของเครือข่ายทางเศรษฐกิจระยะไกล ได้ส่งผลให้หน่วยทางเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตัวเองของครัวเรือนที่อาศัยการจัดการในแนวตั้ง โดยมีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้นำนั้นไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อีกต่อไป การขยายตัวของการค้าทางไกลทำให้ข้อมูล ข่าวสารที่แม่นยำนั้นกลายมาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการตัดสินใจทางธุรกิจ ในช่วงเวลานี้เองที่วารสารและจดหมายข่าวต่าง ๆ ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นช่องทางสื่อสารที่สำคัญระหว่างชนชั้นกลางหรือกระแสปิ่เกิดใหม่เหล่านี้²⁶ ในเมืองที่เกิดขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ก็เกิดพื้นที่สาธารณะสำหรับพบปะสังสรรค์เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ได้แก่พวก คอฟฟี่ เฮาส์ (Coffee House), ซาลอง (Salons) และ เทเบิล โซไซตี้ (Table Society)^{27 28} ซึ่งการพบปะพูดคุยกันในพื้นที่สาธารณะดังกล่าว ก็ได้พัฒนามาเป็นการพูดคุย

²⁵ Dena Goodman, "Public Sphere and Private Life: Toward a Synthesis of Current Historiographical Approaches to the Old Regime," *History and Theory* 31, no. 1 (February 1992): 4.

²⁶ Jürgen Habermas, *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*, 14-21.

²⁷ Dena Goodman, "Public Sphere and Private Life: Toward a Synthesis of Current Historiographical Approaches to the Old Regime," 6.

ถกเถียงในประเด็นการเมืองและเศรษฐกิจในวงกว้าง²⁹ ซึ่งทำให้พื้นที่สาธารณะแบบนายทุนหรือชนชั้นกลางยุคเริ่มต้น เป็นพื้นที่ซึ่งปัจเจกบุคคลที่ถูกผลักดันด้วยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนบุคคลได้เข้ามาพูดคุย ถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์โดยใช้เหตุผล และสื่อเกิดใหม่ต่าง ๆ ก็จะได้รวบรวมความคิดเห็นและนำเสนอความคิดเห็นสาธารณะเหล่านี้แก่รัฐและสังคม เพื่อผลักดันให้รัฐตอบสนองต่อผลประโยชน์และความต้องการของสังคมโดยรวม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาสนั้นเป็นตัวเชื่อมระหว่างรัฐและสังคม โดยอยู่นอกอาณาเขตอิทธิพลของรัฐและทุน และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของภาคประชาสังคมในระบอบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy)

ในด้านการนิยาม ฮาเบอร์มาสได้อธิบายถึงเกณฑ์ที่เป็นรูปแบบในอุดมคติของแนวคิดพื้นที่สาธารณะของเขาไว้สามประการ ได้แก่ ประการแรก การละเว้นการกล่าวถึงสถานะหรือสถานภาพต่าง ๆ ไม่ว่าจะผ่านทางสังคม ทางเศรษฐกิจ เพราะในพื้นที่สาธารณะ ทุกคนจะมีความเท่าเทียมกัน ประการที่สอง การถกเถียงพูดคุยอยู่ในขอบเขตของข้อกังวลหรือธุระที่มีร่วมกัน ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของแต่ละคน หรือก็คือเป็นประเด็นสาธารณะนั่นเอง และประการที่สาม ความครอบคลุม ที่จะต้องขยายโอกาสของพื้นที่สาธารณะต่อคนทุกคนในสังคมให้เข้ามาในพื้นที่สาธารณะนั้นได้³⁰ แต่โดยคำนิยามทั่วไปนั้น ได้มีการนิยามในจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไปหลายการนิยาม ทั้งจากฮาเบอร์มาสเองและนักวิชาการที่รับแนวคิดของฮาเบอร์มาสมาพิจารณาต่อ แต่โดยรวบรัดที่สุด นิยามของพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาสเอง คือ สังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมกับการอภิปรายและวิพากษ์ประเด็นสาธารณะ³¹

แนนซี เฟรเซอร์ (Nancy Fraser) นักทฤษฎีวิพากษ์และนักสตรีนิยมชาวอเมริกัน ผู้สนใจในแนวคิดของฮาเบอร์มาสได้อภิปรายภาพของแนวคิดพื้นที่สาธารณะไว้อย่างรวบรัดว่า “แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะคือ การที่ ‘ปัจเจกบุคคล’ ได้เข้ามาร่วมกันเพื่อสนทนา พิจารณา ‘ประเด็น

²⁸ Jürgen Habermas, *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*, 30.

²⁹ Ibid., 14-15.

³⁰ Ibid. 36-37.

³¹ Ibid. 52.

สาธารณะ' หรือ 'ผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน' แนวคิดพื้นที่สาธารณะนี้ได้รับการอธิบายโดยอาศัยฉากของประวัติศาสตร์ในช่วงต้นของยุโรปสมัยใหม่ (Early Modern Europe) โดยอธิบายสถาบันของ 'พื้นที่สาธารณะของชนชั้นกลาง' (Bourgeois Publics Sphere) ในฐานะตัวถ่วงดุลของรัฐสมบูรณาญาสิทธิ ความสาธารณะเหล่านี้มุ่งหวังที่จะไกล่เกลี่ยระหว่างสังคมกับรัฐ ด้วยการถือครองความรับผิดชอบของรัฐผ่านการประกาศเผยแพร่ต่อสาธารณะ (Publicity) ในตอนแรกนั้นหมายถึงการเรียกร้องให้ข้อมูลการทำงานของรัฐบาลต้องเข้าถึงได้ ดังนั้นกิจการของรัฐจึงขึ้นอยู่กับการพิจารณาวิเคราะห์และอิทธิพลของความคิดเห็นสาธารณะ แต่ต่อมา ได้หมายถึงการส่งต่อ 'ข้อสนใจโดยรวม' (General Interest) ที่ผ่านการพิจารณาแล้วของ 'สังคมนายทุนชนชั้นกลาง' (Bourgeois Society) ไปให้แก่อำนาจรัฐ โดยผ่านการยืนยันเสรีภาพในการพูด เสรีภาพของสื่อมวลชน และเสรีภาพในการรวมกลุ่มในทางกฎหมาย และท้ายที่สุดคือผ่านสถาบันรัฐสภาของรัฐบาลแบบตัวแทน"³²

2.2.2 การตอบโต้ในสาธารณะของผู้ที่มีสถานะต่ำของแนนซี เฟรเซอร์ (Nancy Fraser's Subaltern Counterpublic)

หลังจากหนังสือ *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society* ของฮาเบอร์มาสได้รับการแปลจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษและตีพิมพ์ในปี 1989 ก็มีการพูดถึงและวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง³³

แนนซี เฟรเซอร์ เป็นนักวิชาการคนสำคัญที่สนใจในแนวคิดนี้ของฮาเบอร์มาส และได้วิจารณ์จากมุมมองของตนอย่างเป็นระบบ โดยชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของงานของฮาเบอร์มาสอยู่หลายประการ เช่น การวิจารณ์ว่าแนวคิดพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาสนั้นละเลยการมีอยู่ของกลุ่มคนและชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม และพื้นที่สาธารณะของชนชั้นกลาง (Bourgeois Public Sphere) ในช่วงต้นของยุโรปสมัยใหม่ที่ฮาเบอร์มาสอธิบายในงานของเขาก็ไม่ได้มีลักษณะที่เปิดรับคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันจริง แต่เต็มไปด้วยการกั้นผู้คนจำนวนมากออกไป รวมไปถึงการ

³² Nancy Fraser, "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy," *Social Text*, no. 25/26 (1990): 58.

³³ โปรดดู Craig Calhoun, *Habermas and the Public Sphere* (Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1992).

กตซี ครอบงำของชนชั้นกลางที่มีฐานะดี ได้รับการศึกษาดี และเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ได้มากกว่าคนที่ทั่วไปต่อผู้หญิง กลุ่มชนชั้นแรงงาน ชาวนา และคนชายขอบอื่น ๆ ในทฤษฎีของเฟรเซอร์ พื้นที่สาธารณะเหล่านี้จึงเป็นเพียงสนามฝึกหัดของเหล่าผู้ชายชนชั้นกลางในการเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่อำนาจเพื่อทำการบริหารและปกครองต่อไป³⁴

หลักการของฮาเบอร์มาสที่พูดถึงการเลือกประเด็นสาธารณะมาอภิปรายในพื้นที่สาธารณะก็เป็นอีกข้อหนึ่งที่เฟรเซอร์เห็นว่ามีปัญหา กล่าวคือ เฟรเซอร์มองว่า การแบ่งประเด็นต่าง ๆ ว่าเป็นประเด็นส่วนบุคคลหรือประเด็นสาธารณะนั้นไม่สามารถทำได้ง่าย ๆ ตามที่ฮาเบอร์มาสพยายามอธิบาย เพราะไม่มีอะไรที่ถูกแบ่งออกได้โดยธรรมชาติ หรือเป็นเขตแดนที่ถูกรับรู้ได้อย่างปกติธรรมดาอย่างทั่วถึงกัน (A Priori Boundaries) ซึ่งการนิยามหรือแบ่งเขตสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นอะไรนั้นจะต้องผ่านการต่อสู้ขัดแย้งกันอย่างยาวนาน โดยยกตัวอย่างเรื่องการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว ที่เคยถูกแบ่งว่าเป็นประเด็นส่วนตัว แต่หลังการต่อสู้ขัดแย้งกันอย่างยาวนานของขบวนการสตรีนิยม ก็ทำให้ประเด็นความรุนแรงในครอบครัวกลายเป็นประเด็นสาธารณะได้ในที่สุด³⁵

ถึงแม้ว่าแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาสจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามองยุโรปอย่างเป็นทางการมากเกินไป (Eurocentric) ละเลยความแตกต่างทางด้านเพศ ชนชั้น ฯลฯ รวมทั้งมีข้อจำกัดอีกหลายแห่ง แต่เฟรเซอร์ก็ได้กล่าวว่า แนวคิดพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาส นั้นเป็นทรัพยากรที่ขาดไม่ได้ของการพัฒนาทางทฤษฎี³⁶ เธอจึงได้เสนอแนวคิด “การตอบโต้ในสาธารณะของผู้มีสถานะต่ำ” (Subaltern Counterpublic) ที่ต่อยอดมาจากแนวคิดพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาสและร่วมกับมุมมองของ “ประวัติศาสตร์นิพนธ์ทวนกระแส” (Revisionist Historiography) ที่มุ่งศึกษาและเขียนประวัติศาสตร์โดยรวมกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ ด้วยโอกาส หรือเป็นชนกลุ่มน้อยเข้ามา โดยให้คำนิยามแนวคิดของเธอว่าเป็น “เวทีคู่ขนานที่สมาชิกของกลุ่มทางสังคมที่ถูกกดขี่ ด้วยโอกาส หรือชนกลุ่มน้อยได้ประดิษฐ์และส่งต่อหมุนเวียนวาทกรรมเพื่อตอบโต้

³⁴ Nancy Fraser, “Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy,” 63-70.

³⁵ Ibid., 71.

³⁶ Ibid., 56.

(Counterdiscourses) เพื่อที่จะบัญญัติการตีความอัตลักษณ์ ผลประโยชน์และความสนใจ และความต้องการของพวกเขาเอง” โดยเธอได้ยกตัวอย่างกรณีการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมในสหรัฐอเมริกาที่มีแนวเคลื่อนไหวที่หลากหลาย เช่น วารสาร นิตยสาร ร้านหนังสือ สำนักพิมพ์ เครือข่ายในด้านภาพยนตร์และวิดีโอ ชุดการบรรยาย ศูนย์วิจัย โครงการทางวิชาการ งานประชุมสัมมนา เทศกาล และที่ประชุมรวมตัวในแต่ละท้องถิ่น ในการตอบโต้ในพื้นที่สาธารณะ (Counterpublic Spheres) เหล่านี้ นักเคลื่อนไหวสตรีนิยมได้ประดิษฐ์ศัพท์ใหม่ ๆ ที่ใช้เพื่ออธิบายถึงปรากฏการณ์ในสังคม เช่น การเหยียดเพศ (Sexism) การคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) ซึ่งคำที่ถูประดิษฐ์หรือตีความใหม่เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการนิยามความต้องการและอัตลักษณ์ของผู้หญิงในสังคม³⁷

แนวคิดพื้นฐานของพื้นที่สาธารณะที่ฮาเบอร์มาสสร้างขึ้นได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางดังที่ได้อภิปรายไปก่อนหน้านี้ ว่ามีความคับแคบจากมุมมองในการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ แต่จุดมุ่งหมายหลักของฮาเบอร์มาสไม่ได้อยู่ที่การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ หากแต่เป็นการพยายามที่จะเสนอแบบจำลองในอุดมคติ (Ideal Model) บนพื้นที่สาธารณะในกระบวนทัศน์แห่งความเท่าเทียมกัน (Egalitarian Paradigm) ซึ่งจะเป็นแบบจำลองในการตั้งคำถามแก่ปรากฏการณ์ในปัจจุบันมากกว่า

หลังจากได้รับข้อคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ ฮาเบอร์มาสเองก็ได้นำเสนอการพัฒนาแนวคิดพื้นที่สาธารณะของเขาโดยมีทิศทางไปในทางเดียวกันกับข้อวิจารณ์ที่ได้รับ กล่าวคือ ในงานชื่อ Further Reflections on the Public Sphere ฮาเบอร์มาสยอมรับและเห็นด้วยว่าพื้นที่สาธารณะไม่ได้มีเพียงพื้นที่เดียว และได้เสนอถึง การมีอยู่ของพื้นที่สาธารณะที่แข่งขันกัน (The Coexistence of Competing Public Spheres) โดยประกอบด้วยสองลักษณะ ได้แก่ การมีอยู่ของพื้นที่สาธารณะที่หลากหลาย แต่ทว่าไม่ได้มีบทบาทต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ เพราะถูกรอบงำโดยพื้นที่สาธารณะของชนชั้นกลางที่ถือครองอำนาจนำ และพื้นที่สาธารณะอื่นที่อยู่บนวัฒนธรรมของตนหรือชนชั้นของตน มีระบบการแลกเปลี่ยนสื่อสาร วัฒนธรรมทางการเมือง รวมไปถึงอัต

³⁷ Ibid., 67.

ลักษณะของตนเอง³⁸ โดยฮาเบอร์มาสใช้คำว่า ความหลากหลายของพื้นที่สาธารณะ (Pluralization of the Public Sphere) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นของกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ ด้วยสิทธิ ด้วยโอกาส และต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นพัฒนาการไปสู่การทำให้พื้นที่สาธารณะเป็นการเมืองมากยิ่งขึ้นในรูปแบบของการต่อต้าน การครอบงำ กดขี่และกีดกัน ซึ่งทำให้เกิดพื้นที่สาธารณะทางเลือกขึ้น³⁹

จะเห็นได้ว่า ฮาเบอร์มาสเองก็เห็นด้วยกับข้อเสนอของนักวิชาการคนอื่น ๆ รวมถึงข้อเสนอของเฟรเซอร์ด้วยเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงถือว่าแนวคิดของทั้งสองนั้นเชื่อมโยงสอดคล้องใกล้เคียงกัน โดยที่สามารถนำมาปรับใช้ด้วยกันได้

2.2.3 การนำแนวคิดการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) มาปรับใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ของแนนซี เฟรเซอร์มาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ แต่อย่างไรก็ตามได้อภิปรายไปข้างต้นว่า แนวคิดของเฟรเซอร์นั้นถูกเรียกในหลายรูปแบบ นอกจากการตอบโต้ในสาธารณะ ก็ยังมีการตอบโต้ในสาธารณะของผู้มีสถานะต่ำ (Subaltern Counterpublic) ซึ่งต่างก็มีความหมายที่ใกล้เคียงกัน แต่ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากหน่วยของการวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้คือนักกิจกรรมนักศึกษา (Student Activists) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ไม่ได้มีลักษณะของการเป็นกลุ่มที่ด้วยโอกาสหรือมีสถานะทางสังคมที่ต่ำต่อยกกว่า ในความหมายของคำว่า “Subaltern”⁴⁰ ที่ถูกใช้กันอย่างกว้างขวาง ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะใช้คำว่า “การตอบโต้ในสาธารณะ” (Counterpublic) ในงานวิจัยชิ้นนี้

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษา “นักกิจกรรมนักศึกษา” ในฐานะผู้สร้าง การตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ตามคำนิยามของเฟรเซอร์ ว่านักกิจกรรมนักศึกษาเหล่านี้เป็นสมาชิกของกลุ่มในสังคมที่ถูกกดขี่จากรัฐเผด็จการอำนาจนิยม เนื่องจากนักกิจกรรมนักศึกษา

³⁸ Jürgen Habermas, "Further Reflections on the Public Sphere," in *Habermas and the Public Sphere*, ed. Craig Calhoun (Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1992).

³⁹ *Ibid.*, 424-427.

⁴⁰ โปรดดูเพิ่มเติมในงานกลุ่ม Subaltern Studies เช่น งานของ Gayatri Chakravorty Spivak, Ranajit Guha.

เหล่านี้เป็นผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างออกไปจากรัฐหรือผู้ที่ถือครองอำนาจนำในสังคม นั่นคือพวกเขาสมาทานแนวคิดแบบประชาธิปไตยรวมไปถึงแนวคิดที่ก้าวหน้าหรือแหวก ขนบธรรมเนียมเดิม พวกเขาจึงได้ปฏิบัติการด้วยการแสดงออกถึงการต่อต้านหรือเสนอทางเลือกที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผู้ถือครองอำนาจรัฐ วัฒนธรรมกระแสหลัก หรือระบบระเบียบของ ค่านิยมที่มีอยู่ดั้งเดิม แนวทางการต่อสู้ของนักกิจกรรมนักศึกษา⁴¹นั้นเป็นการต่อสู้ทางวาทกรรมและ แอ่งชิงพื้นที่ความสนใจในสังคม ด้วยการสร้าง เสนอ และแลกเปลี่ยนวาทกรรมเชิงตอบโต้ ให้ เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะโดยรวม โดยเป็นรูปแบบหนึ่งของขบวนการทางสังคม โดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้เห็นถึงสภาพความความผิดปกติของสังคมโดยผู้ถือครองอำนาจอยู่ในขณะนั้น

เช่นเดียวกันกับการนิยามที่หลากหลายของคำว่า ‘พื้นที่’ โดยในงานวิจัยชิ้นนี้จะเลือกใช้คำว่าพื้นที่ในรูปแบบที่หมายถึงพื้นที่ทางกายภาพจริง ๆ รวมถึงพื้นที่อื่น ที่ทำหน้าที่เสมือนกับพื้นที่ สาธารณะของฮาเบอร์มาส์หรือการตอบโต้ในสาธารณะของเฟรเซอร์ ก็คือเป็นพื้นที่สำหรับ แลกเปลี่ยน ถกเถียง ของประชาชนในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ อย่างไม่มีการปิดกั้น แต่ต่างกันในส่วน ของสถานะของกลุ่มผู้คนหรือสมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งพื้นที่ลักษณะดังกล่าว ในพื้นที่ประเทศไทยอาจจะเคยมีอยู่ในรูปของร้านชา กาแฟ สำหรับคอกการเมืองในอดีต ซึ่งก็ไม่ได้มี บทบาทในทางการเมืองมากอย่างที่เคยเกิดขึ้นในยุโรปแบบที่เป็นไปตามคำอธิบายของฮาเบอร์ มาส์ แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน พื้นที่แบบนั้นที่เคยมีบทบาทอยู่บ้างในบางพื้นที่ ก็ได้มีลดน้อย ถอยลงไปจนแทบไม่มีเหลือความสำคัญอยู่แล้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเช่นกันในต่างประเทศ ความ สนใจในเรื่องพื้นที่สาธารณะดังกล่าวได้ถูกพัฒนาเข้าไปในพื้นที่ของโลกออนไลน์ ซึ่งกลายเป็น เวทีสำหรับแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ถกเถียงกันได้อย่างเสรีแห่งใหม่ที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และ ทำได้ดีที่สุด พื้นที่สาธารณะบนสื่อออนไลน์ดังกล่าวยังสามารถนำพาผู้คนจากโลกเสมือนจริง (Virtual World) ไปสู่การพบปะและรวมตัวกันในโลกทางกายภาพ (Physical World) ในรูปแบบหนึ่งของ ภาคประชาสังคม (Civil Society) ได้ในที่สุด⁴¹ และในพื้นที่เหล่านี้เองที่เป็นพื้นที่สำคัญต่อกิจกรรม ที่จะส่งผลให้เกิดการตอบโต้ในสาธารณะขึ้นนั่นเอง

⁴¹ โปรตุเกส กฤษณ์ทวิ แสงทวิ, "เครือข่ายสังคมออนไลน์: มุมมองใหม่ของพื้นที่สาธารณะ และภาคประชาสังคม,"

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงได้ขอแบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นสองส่วนเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ โดยจะแบ่งส่วนแรก เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านขอบเขตการวิจัย นั่นคือ มีขอบเขตการวิจัยเหมือนหรือคล้ายกัน เช่น ศึกษานักกิจกรรมนักศึกษาในประเทศไทย เหมือนกัน ศึกษาในช่วงเวลาที่ร่วมสมัยกัน เป็นต้น และส่วนที่สอง เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านกรอบวิเคราะห์ ทฤษฎีและจุดเน้นในการวิจัย คือ มีการใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์และจุดเน้นในการวิจัยที่เหมือนหรือคล้ายกัน เช่น ใช้กลุ่มทฤษฎีการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ของแนนซี เฟรเซอร์มาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์เหมือนกัน ใช้จุดเน้นในการศึกษาที่ไม่ได้มองนักกิจกรรมนักศึกษาอย่างเป็นกลุ่มก้อนขบวนการเหมือนกัน เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยบางชิ้นก็มีความเกี่ยวข้องทับซ้อนกันทั้งสองส่วน แต่ผู้วิจัยจะพยายามจำแนกให้ชัดเจนว่าแบบใดมีความโดดเด่นมากกว่ากันเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งผู้วิจัยจะทำการอภิปรายในลำดับต่อไป

2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านขอบเขตการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษากับการเมืองไทยนั้นมีมาอย่างยาวนาน โดยการศึกษาในช่วงแรกเริ่มของการศึกษานิสิตนักศึกษาไทยกับการเมืองของ สุจิต บุญบงการ⁴² ได้ทำการศึกษาในเชิงวัฒนธรรมการเมือง (Political Culture) ด้วยคำถามว่า นิสิต นักศึกษาในประเทศไทยมีบทบาทอย่างไรในการพัฒนาทางการเมืองไทย โดยพบว่า นิสิต นักศึกษาในประเทศไทยในยุคแรกจนถึงช่วงทศวรรษที่ 2500 ว่าไม่ได้มีการนำไปสู่ผลทางการเมืองในรูปแบบของการทำทนายหรือพัฒนาทางการเมือง เนื่องด้วยปัจจัยหลัก ได้แก่ ทศนคติที่มีความอนุรักษนิยม และไม่มีค่านิยมของประชาธิปไตยอย่างเพียงพอ และการที่รัฐได้มีการควบคุมสถาบันการศึกษาอย่างเข้มงวด ทั้ง

⁴² Suchit Bunbongkam, "Higher Education and Political Development in Thailand" (Master's Thesis, Fletcher School of Law and Diplomacy, 1968).

ในด้านกิจกรรม การสอน และหลักสูตร ที่มีการจำกัดสิ่งที่อาจก่อให้เกิดแนวคิดที่อาจจะก่อให้เกิด การสิ้นคลอนรัฐบาลได้

อีกทั้งยังมีปัจจัยเสริมที่ทำให้ นิสิต นักศึกษา ในช่วงเวลานั้นขาดซึ่งความกระตือรือร้นที่จะ เข้าไปมีส่วนร่วมในการเมือง เช่น การพัฒนาของระบบการศึกษาระดับสูงที่แข็งข้อ ส่งผลให้ จำนวนของผู้สำเร็จการศึกษานั้นมีน้อย เมื่อรวมกับปัจจัยอีกอันหนึ่งก็คือ การมีความใกล้ชิดกับ สมาชิกในระบบราชการ และโอกาสในการเข้าร่วมมามีบทบาททางการเมืองระดับสูงถูกปิด เนื่องจากการมีอยู่ของทหารและผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ นิสิต นักศึกษาในไทยจึงถูกดูด ซับเข้าไปในระบบการเมืองเดิมได้ง่าย เพราะเป็นหนทางที่ดีในการมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดีใน ค่านิยมของชาวไทย

งานศึกษาของ ประจักษ์ ก้องกีรติ ในชื่อ “และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ”⁴³ ซึ่งเป็นหนึ่งใน งานศึกษาเกี่ยวกับนิสิต นักศึกษากับการเมืองไทยที่มีความโดดเด่นในช่วงเวลาถัดมา ก็ได้ใช้ แนวคิดเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองในการศึกษาเช่นกัน โดยให้ความสำคัญกับงานเขียนหรือ หลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อให้เห็นการก่อตัวของกระแสความคิดในสังคม โดยอธิบายข้อค้น พบว่า ในช่วงปี 2480 - 2500 บทบาทของปัญญาชนในมหาวิทยาลัยมีมากในรูปแบบของการ เคลื่อนไหวฝ่ายซ้าย ผลิตงานเขียนออกมามาก ซึ่งรัฐบาลไม่ได้เข้ามาขัดขวางโดยตรง เนื่องจาก มองว่าไม่ได้เป็นปัญหาหลักที่ต้องจัดการ แต่ก็ยังคงมีการขัดขวางอยู่บ้าง และรวมถึงการสนับสนุน ด้วย เพื่อให้พลังในส่วนนี้มาเป็นเครื่องมือในทางการเมือง

ในช่วงเวลา 2500-2506 การเคลื่อนไหวของนักศึกษาค่อนข้างที่จะนิ่งเงียบ เนื่องจากการ ถูกห้ามและควบคุมอย่างเข้มงวดโดยรัฐบาลเผด็จการทหาร หลังจากนั้นก็ดีขึ้นเป็นลำดับ เนื่อง จากการผ่อนคลายความตึงเครียดลงโดยรัฐบาล แต่ก็ยังมีการควบคุมสอดแนมอยู่เสมอ แต่ก็ไม่สามารถควบคุมได้อย่างเบ็ดเสร็จ เนื่องจากแนวความคิดต่อต้านรัฐบาลเผด็จการได้แพร่กระจาย ไปในความคิดของอาจารย์และนักศึกษาแล้ว ซึ่งต่างก็ทำงานด้านความคิดกันเรื่อยมา โดยรวมตัว กันเป็นเครือข่ายวาทกรรม ซึ่งมีบทบาทสูงต่อการเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งสามารถล้ม รัฐบาลเผด็จการทหารได้ในที่สุด

⁴³ ประจักษ์ ก้องกีรติ, และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ : การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลาคม. พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2556)

ในงานศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษา ในช่วงเวลาที่ร่วมสมัยกัน มีงานวิจัยของ ทินพันธุ์ นาคะตะ⁴⁴ ที่ได้ทำการวิจัยว่า นิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยและในสถาบันการศึกษาในระดับเดียวกันนั้น มีความโน้มเอียงอย่างไรในด้านความคิดทางการเมือง โดยมีข้อดีคือ เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยที่ศึกษาโดยการเลือกสถาบันการศึกษา 6 สถาบัน ที่มีแนวโน้มว่าผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเหล่านี้ ได้แก่ โรงเรียนนายร้อยทั้งสามเหล่าทัพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จะเป็นผู้มีบทบาทนำในทางการเมืองได้ในอนาคต มีการแจกแบบสอบถามจำนวนกว่า 1,200 ตัวอย่าง แล้วจึงวิเคราะห์ออกมาเป็นข้อมูลในเชิงสถิติ แล้วจึงตีความออกมาให้ความหมายในเชิงพรรณนา ว่ามีความหมายอย่างไรในทางการเมือง ซึ่งก็ได้ผลลัพธ์ที่ไม่ได้ข้อสรุปอย่างชัดเจนมากนัก

ในช่วงเวลาต่อมาของการศึกษานิสิตนักศึกษากับการเมืองไทย ผู้วิจัยจะขออ้างถึงงานชื่อ ขบวนการนักศึกษาไทย : วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาไทยในเมืองช่วงระหว่าง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ถึงปี พ.ศ. 2531 โดยภาคินัย ชมสินทรัพย์มัน⁴⁵ ได้ใช้กรอบแนวคิด ขบวนการนักศึกษาในประเทศโลกที่สาม (Student Movement in the Third World) ของ Philip G. Altbach⁴⁶ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อการศึกษาขบวนการนักศึกษาในประเทศโลกที่สามมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกรอบการวิเคราะห์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นช่วง ๆ ช่วงแรกคือ ตั้งแต่ปี 2519-2520 โดยอธิบายว่าในช่วงนี้ ขบวนการนักศึกษาไทยในเขตเมืองนั้นอยู่ในสภาพที่แทบจะไร้ซึ่งการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยสิ้นเชิง เนื่องจากถูกควบคุมโดยรัฐบาลอย่างเคร่งครัด และขบวนการนักศึกษาเองก็สูญเสียพลังของตนไป เนื่องจากผลพวงของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ในช่วงปี 2521-2523 รัฐบาลดำเนินนโยบายผ่อนคลายทางการเมือง ส่งผลให้นักศึกษามีโอกาสในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดตั้งองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมได้สำเร็จ แต่เป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้

⁴⁴ Thinapan Nakata, *The Problems of Democracy in Thailand: A Study of Political Culture and Socialization of College Students* (Bangkok: Praepittaya Ltd, 1975).

⁴⁵ ภาคินัย ชมสินทรัพย์มัน, "ขบวนการนักศึกษาไทย: วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาไทยในเมืองช่วงระหว่าง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ถึงปี พ.ศ.2531," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554)

⁴⁶ Philip G. Altbach, *Student Politics: Perspectives for the Eighties* (New York: Scarecrow Press, 1981).

อิทธิพลทางความคิดของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และเมื่อถึงช่วงประมาณปี 2526 ขบวนการนักศึกษาถดถอยลงเนื่องจากเกิดวิกฤติศรัทธาต่ออุดมการณ์ปฏิวัติ โดยเกิดจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยภายนอกประเทศ คือความขัดแย้งในโลกสังคมนิยมในระดับสากล, ความเสื่อมถอยเชิงอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และนโยบายรุกทางการเมืองของรัฐ 66/2523 หลังจากนั้น ในช่วงปี 2526-2531 นักศึกษาสามารถจัดตั้งองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมนิยมครั้งใหม่ แต่ไม่ได้รับอิทธิพลเชิงอุดมการณ์จากภายนอกขบวนการอย่างที่เคยเป็นมา สามารถเคลื่อนไหวในประเด็นที่หลากหลายมากขึ้น และสามารถเคลื่อนไหวเป็นแนวร่วมกับองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมอื่น ๆ ได้ แต่ไม่ได้มีบทบาทเหมือนในช่วงก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ได้อีกเลย

กล่าวโดยสรุปก็คือ ขบวนการนักศึกษาไทยมีการเคลื่อนไหวควบคู่กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งเมื่อองค์กรนำหมดอำนาจลงไป ก็ส่งผลเสียต่อขบวนการนักศึกษาเช่นกัน แต่เมื่อขบวนการนักศึกษาไม่ต้องอาศัยองค์กรนำอีกต่อไป แต่บทบาทของนักศึกษาก็ไม่สามารถกลับมามีบทบาทมากเท่าที่เคยมีได้ และบทบาทของรัฐบาลก็มีส่วนสำคัญเช่นกัน จะเห็นได้ว่าวิธีการของรัฐบาลในการควบคุมขบวนการนักศึกษาในอดีตจะมีเพียงไม่กี่รูปแบบ เช่น การควบคุมสอดแนมอย่างเข้มงวด การฟ่อนคลายความเข้มงวด และการใช้รูปแบบที่มีความรุนแรง เช่น ปิดมหาวิทยาลัย ไล่นักศึกษาหรืออาจารย์ออก เป็นต้น

งานวิจัยที่ผู้วิจัยได้อภิปรายไปข้างต้นนั้นมีความเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นงานวิจัยชิ้นสำคัญที่ศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษากับการเมืองไทย ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรอภิปรายให้เห็นถึงแนวทางการศึกษาและข้อค้นพบที่เคยเกิดขึ้นในการศึกษาในอดีตว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

และในส่วนต่อไป จะเป็นการอภิปรายถึงงานวิจัยที่มีความร่วมสมัยกับงานวิจัยชิ้นนี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและพบงานวิจัยที่มีความสำคัญสองชิ้น ได้แก่ ชิ้นแรก บทความชื่อ “การเติบโต ความถดถอย และการฟื้นตัวของขบวนการนักศึกษาไทย” ของกนกรัตน์ เลิศชูสกุล⁴⁷ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาพลวัตของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงเวลาที่มีความยาวนาน และเน้นศึกษา

⁴⁷ กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, "การเติบโต ความถดถอย และการฟื้นตัวของขบวนการนักศึกษาไทย," *วารสารพัฒนศาสตร์* 1, 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561).

ในส่วนของการขบวนการนักศึกษาในช่วงหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 โดยนำกรอบวิเคราะห์ “ระบบการเมือง” (Political System or Framework) ภายใต้กรอบคิดเรื่องโครงสร้างโอกาสทางการเมือง (Political Opportunity Structure) ซึ่งเสนอว่าระบบการเมืองเป็นตัวแปรสำคัญในการเปิดหรือปิดโอกาสในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของพลังทางสังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะภายใต้บริบททางการเมืองภายในประเทศที่เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดโอกาสและข้อจำกัดในการเติบโตหรือซบเซาของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งกรอบคิดนี้ก็เป็นกรอบคิดเดียวกับในงานของภาคีในยัชฌมสินทรัพย์มัน แต่ต่างกันที่ช่วงเวลา ที่งานวิจัยชิ้นนี้พยายามที่จะนำกรอบคิดดังกล่าวที่เป็นกรอบคิดในช่วงยุคทศวรรษที่ 2510 – 2520 และซบเซาลงในช่วงเวลาต่อมา นำกลับมาใช้วิเคราะห์ใหม่อีกครั้งในช่วงเวลาหลังปี พ.ศ. 2557 โดยให้เหตุผลว่า เงื่อนไขทางการเมืองไทยได้ถอยหลังกลับสู่ระบบการเมืองที่ขาดความชอบธรรมคล้ายการเมืองยุคก่อน พลังทางการเมืองอื่น ๆ ที่เคยเติบโตขึ้นก่อนหน้านี้กลับถูกกดทับหรือถูกดึงมาเป็นพวกโดยรัฐบาลทหาร ทำให้ขบวนการนักศึกษาซึ่งเป็นพลังทางการเมืองที่มีภูมิคุ้มกันพิเศษ (Immunity) อันเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางการเมืองตั้งแต่ยุค 2510 กลับกลายเป็นพลังทางการเมืองที่ยังคงรักษาบทบาทในการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารไว้ได้

งานวิจัยชิ้นที่สองคือ วิทยานิพนธ์ชื่อ “ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน: การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-2557” โดย ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ⁴⁸ ที่ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยโดยใช้กรอบวิเคราะห์ของทฤษฎีขบวนการทางสังคมและกรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อใหม่กับการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยมีขอบเขตการศึกษาอยู่ที่องค์กร กลุ่ม นิสิตนักศึกษาทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นหลัก โดยศึกษาให้เห็นพลวัตของการเปลี่ยนแปลงและรูปแบบการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งสรุปผลการวิจัยก็คือ ขบวนการนักศึกษาไทยนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากภาพจำของสังคมเกี่ยวกับขบวนการนักศึกษาในอดีตไปแล้ว ทั้งในแง่ความคิด วิธีการเคลื่อนไหว องค์กร อัน

⁴⁸ ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ, "ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน: การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-2557" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2561).

เนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น ภูมิทัศน์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร อิทธิพลทางความคิดระหว่างขบวนการนักศึกษาแก่นักวิชาการ และมีการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ

ผู้วิจัยมีความเห็นต่อการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในข้างต้นว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษากับการเมืองไทยในช่วงต้นนั้นจะมีทิศทางในการศึกษาที่จะใช้กรอบคิดแบบวัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลากองการเมืองเป็นส่วนมาก โดยมีข้อจำกัดในด้านการเก็บข้อมูลรวมถึงความทันสมัยที่ด้อยกว่างานในยุคหลังที่มีแง่มุมในการวิเคราะห์ที่ทันสมัยกว่า แต่จะเห็นได้ว่า ในงานที่มีความร่วมสมัยหรือช่วงก่อนหน้าไม่นาน มักจะมีกรอบคิดในการศึกษาที่มองนิสิตนักศึกษาอย่างเป็นกลุ่มก้อน เป็นขบวนการ โดยพยายามร้อยเรียงให้มีความเป็นงานเชิงประวัติศาสตร์ที่มีจุดเชื่อมกับยุคเฟื่องฟูของขบวนการนักศึกษาไทย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นี่อาจจะเป็นข้อจำกัดหนึ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้พยายามที่จะอุดช่องว่างด้วยการมองลงไป ในรายละเอียดเชิงลึกภายในให้มากยิ่งขึ้น และอธิบายจากมุมมองและการวิเคราะห์ที่แตกต่างออกไปจากเดิม

2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านกรอบวิเคราะห์ ทฤษฎีและจุดเน้นในการวิจัย

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกงานวิจัยที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับด้านกรอบวิเคราะห์ ทฤษฎีและจุดเน้นในงานวิจัยมาจำนวนสามชิ้น โดยชิ้นแรกคืองานวิจัยชื่อ “จากป่าสู่เมือง: การศึกษาการเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์ของนักศึกษาไทย จากปี 2519”⁴⁹ ที่เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษาไทยที่ได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในช่วงหลังปีพ.ศ. 2519 และกลับมาสู่เมืองภายหลังที่พบเจอกับความผิดหวังในการร่วมต่อสู้กับ พคท. โดยงานวิจัยชิ้นนี้ใช้แนวคิดการกล่อมเกลากองการเมืองและสนใจบริบทแวดล้อมที่ส่งผลต่อตัวนักศึกษาเหล่านั้นว่ามีปัจจัยใดบ้าง โดยที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นทรัพยากรหลักในการวิจัย และมีจุดเน้นที่ต้องการรู้และเข้าใจถึงภูมิหลัง ความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ ของนักศึกษาเหล่านั้นในแต่ละช่วงเวลา เพื่อให้เห็นถึงพลวัตที่เกิดขึ้นในตัวของพวกเขา

⁴⁹ ชัยอนันต์ สมุทวนิช และคณะ, จากป่าสู่เมือง: การเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์ของนักศึกษาไทยจากปี 2519 (กรุงเทพมหานคร: สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

ในงานวิจัยชิ้นนี้ให้ความสำคัญกับการสัมภาษณ์ให้เห็นถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักศึกษาเหล่านั้นมีความคิดทางการเมือง และพัฒนาการทางความคิดและการตื่นตัวทางการเมือง ประสบการณ์การต่อสู้ทางการเมืองในระบบไปจนถึงการเข้าป่าไปร่วมต่อสู้กับ พคท. จนถึงเหตุการณ์ป่าแตก โดยมีการสัมภาษณ์ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตัวของนักศึกษาแต่ละคนว่ามีความคิด มุมมองต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร

งานวิจัยชิ้นที่สอง ได้แก่ งานชื่อ *The Making of Minjung: Democracy and The Politics of Representation in South Korea* โดย Namhee Lee⁵⁰ โดยงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานที่ศึกษาเกี่ยวกับขบวนการมินจุง (Minjung-Common People) ซึ่งก็คือขบวนการนักศึกษาของเกาหลีใต้ที่ต่อสู้กับรัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมในช่วงทศวรรษที่ 1970 – 1980 จนเกาหลีใต้สามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาได้ในที่สุด งานศึกษาชิ้นนี้ของ Namhee Lee ได้พยายามทำความเข้าใจขบวนการมินจุงว่าเป็น ผลผลิตของการกดขี่และควบคุมอย่างเข้มงวดของระบอบเผด็จการทหารและการพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยของประธานาธิบดี พัก ช็อง-ฮี (Park Chung-hee) มาจนกระทั่งปลายทศวรรษที่ 1980 รวมไปถึงการศึกษาทำความเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของขบวนการมินจุง โดยหนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นอยู่ที่การศึกษาการเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยโดยการศึกษาบทบาทของตัวแสดงอย่างลึกซึ้ง มีการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลอย่างละเอียด ทำให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึก ของตัวแสดงในช่วงเวลาของการเคลื่อนไหว ทำให้เห็นพลวัตของการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ได้ชัดเจนกว่าการศึกษาจากมุมมองแบบกว้างที่มักจะศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมหรือองค์กรเคลื่อนไหวซึ่งมักจะขาดมิติที่ละเอียดอ่อนแบบที่พบในงานวิจัยชิ้นนี้ไป

จุดเด่นอีกหนึ่งจุดของงานวิจัยชิ้นนี้ก็คือ การเลือกนำเอาทฤษฎีการตอบโต้ในพื้นที่สาธารณะ (Counterpublic Sphere) มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ศึกษา ซึ่งปรากฏอยู่ในส่วนที่สองของหนังสือ ในชื่อว่า *Undongkwon (The Movement Sphere-Activists) as a Counterpublic Sphere* ประกอบด้วยสามบทต่อกัน เป็นการอธิบายถึงลักษณะการเคลื่อนไหว การสร้างพื้นที่แห่งการตอบโต้ การสร้างวาทกรรมเพื่อแข่งขันกับวาทกรรมของผู้ครอง

⁵⁰ Namhee Lee, *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea* (New York: Cornell University Press, 2009).

อำนาจนำ ยุทธวิธีการจัดกิจกรรมประท้วง การใช้ศิลปะช่วยเหลือในการสื่อสารโดยมีจุดประสงค์เพื่อต่อต้านรัฐบาลเผด็จการ เป็นต้น ซึ่งจากการอ่านงานวิจัยชิ้นนี้เอง ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะหยิบยืมกรอบแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัยชิ้นนี้มาใช้ เนื่องจากพบว่า เป็นอีกหนึ่งทฤษฎีที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้เป็นอย่างดี และผู้วิจัยยังไม่เคยพบว่าในโลกภาษาไทยนั้นมีงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีนี้ศึกษานักกิจกรรมนักศึกษาอย่างเป็นระบบมาก่อน

งานวิจัยชิ้นสุดท้ายที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญต่องานวิจัยชิ้นนี้ได้แก่ งานของ กนกรัตน์ เลิศชูสกุล ในชื่อ “The Rise of the Octobrists in Contemporary Thailand”⁵¹ โดยเป็นงานที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนเดือนตุลาฯ อดีตนักศึกษา นักกิจกรรมในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่กลับมามีบทบาททางสังคมและการเมืองมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งการเมืองในระบบรัฐสภาและการเมืองนอกสภาในช่วงตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมา และได้กลายเป็นผู้นำและผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองสมัยใหม่หลังยุคเดือนตุลาฯ เช่น เหตุการณ์พฤษภาทมิฬปีพ.ศ. 2535 การขยายตัวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตลอดช่วงทศวรรษ 2530 การปฏิรูปการเมืองในช่วงท้ายของทศวรรษ 2530 รวมทั้งการก่อตัวของรัฐบาลภายใต้การนำของพรรคไทยรักไทยและนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรในปีพ.ศ. 2544 และเกิดความขัดแย้งระหว่างกันอย่างรุนแรงนับแต่นั้นมา งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการหาคำตอบว่า เหตุใดคนเดือนตุลาฯ จึงสามารถกลับมามีบทบาททางการเมืองได้หลังการล่มสลายของขบวนการฝ่ายซ้าย และกลายเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญทั้งที่การเมืองในระบบรัฐสภาและนอกสภา รวมทั้งตอบคำถามว่าทำไมคนเหล่านี้จึงแตกแยกรุนแรงและต้องเผชิญกับวิกฤติความชอบธรรมของตนในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยใช้ทฤษฎีหรือกรอบคิดของขบวนการทางสังคมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของจำนวนหนึ่ง และมีจุดประสงค์ให้เห็นการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญที่ส่งผลให้พวกเขากลับมามีบทบาทในทางการเมืองได้

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า งานของกนกรัตน์ชิ้นนี้มีจุดที่คล้ายคลึงกับงานวิจัยชิ้นนี้ตรงที่มีหน่วยของการวิเคราะห์คล้ายกัน ก็คือคนที่ เป็นหรือเคยเป็นนักกิจกรรมนักศึกษา โดยมีการเลือกใช้กรอบ

⁵¹ Kanokrat Lertchoosakul, *The Rise of the Octobrists in Contemporary Thailand: Power and Conflict among Former Left-Wing Student Activists in Thai Politics* (New Haven, Connecticut: Yale University Southeast Asia Studies, 2016).

วิเคราะห์ที่คล้ายกันบางส่วน นั่นคือกรอบวิเคราะห์ของขบวนการทางสังคมที่จะถูกนำมาใช้ในบางส่วนของงานวิจัยชิ้นนี้

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า งานวิจัยชิ้นนี้จะมีความแตกต่างจากงานของกนกรัตน์ ในส่วนของมุมมองต่อการหาคำตอบ ที่จะไม่ได้อาศัยกรอบวิเคราะห์ของขบวนการทางสังคมมาเป็นทฤษฎีหลักในการอธิบายปรากฏการณ์ในส่วนแรก โดยที่จะให้ความสำคัญกับความรู้สึก ความคิด ประสบการณ์ การเรียนรู้ ที่จะถูกสะท้อนออกมาจากแต่ละบุคคลมากกว่า และมีความต้องการที่จะอธิบายในแง่ของทฤษฎีและแนวคิด (Conceptualization) ที่ชัดเจนมากกว่า

บทที่ 3

ก่อนจะมาเป็นนักกิจกรรมนักศึกษา

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายถึงความพยายามในการค้นหาปัจจัยหรือภูมิหลังของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคน ในแต่ละช่วงเวลา ผู้วิจัยได้แยกปัจจัยที่ส่งผลสำคัญออกเป็นสองช่วงเวลา ได้แก่ ปัจจัยเชิงภูมิหลังก่อนการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย และปัจจัยที่เกิดขึ้นในช่วงที่นักกิจกรรมนักศึกษาเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้ทำการพูดคุยกับนักกิจกรรมนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยสนใจจำนวนหนึ่ง และได้ทำการคัดเลือกนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีบทบาทโดดเด่น กว้างขวาง และมีความแตกต่างเพียงพอที่จะสามารถแสดงให้เห็นภาพรวมของนักกิจกรรมนักศึกษาได้ในระดับหนึ่งมาเป็นผู้ให้สัมภาษณ์หลักในงานวิจัยชิ้นนี้จำนวนห้าคน โดยที่ทั้งห้าคนนั้นถือเป็นแกนหลักในการเคลื่อนไหว มีบทบาทในระดับหนึ่งเกี่ยวกับการตัดสินใจ กำหนดทิศทางการเคลื่อนไหว และมีความโดดเด่นแตกต่างกันไปในแต่ละทางที่สนใจ

อย่างไรก็ตาม พวกเขาไม่ได้เป็นหัวหน้าในลักษณะของขบวนการเคลื่อนไหวอย่างเป็นทางการ ไม่ได้เป็นตัวแทนของนิสิตนักศึกษา นักกิจกรรมนักศึกษาทั้งหมด หรือตัวแทนของชนชั้นกลุ่มผลประโยชน์ และอื่น ๆ ในความหมายนี้ แต่พวกเขาก็ไม่ใช่ตัวอย่างของนักกิจกรรมอิสระที่ไม่มีความเชื่อมโยงต่อการเคลื่อนไหวหรือต่อสังคมในมิติอื่น ๆ โดยพวกเขาเหล่านี้เป็นกลุ่มคนที่สามารถสร้างแรงผลักดันให้เกิดขึ้นจริงได้โดยการเคลื่อนไหวของพวกเขา ผู้วิจัยจึงได้เลือกพวกเขาเหล่านี้ให้มาเป็นแหล่งข้อมูลที่จะทำการศึกษา โดยพวกเขาประกอบด้วย

1. ปกรณ์ อารีกุล หรือที่รู้จักกันในอีกชื่อคือ แมน ปกรณ์ อดีตนักกิจกรรมนักศึกษาจากกลุ่มลูกชาวบ้าน มหาวิทยาลัยบูรพา มีความสนใจในหลากหลายประเด็นมาตั้งแต่ช่วงที่ยังเป็นนักเรียนมัธยม นักศึกษามหาวิทยาลัย ปัจจุบันมีตำแหน่งเป็นโฆษกพรรคสามัญชน และมีบทบาทในการเคลื่อนไหวภาคประชาชนมาอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบัน

2. ปิยรัตน์ จงเทพ หรือที่รู้จักกันในอีกชื่อคือ ไต้ไต้ ปิยรัตน์ นักกิจกรรมนักศึกษาผู้เริ่มทำกิจกรรมมาจากประเด็นทางการศึกษาในสถานศึกษาของตัวเอง และขยับขยายออกมานอกรั้วสถานศึกษา และเข้าสู่การเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวในประเด็นการเมืองในที่สุด ต่อมาได้กลายเป็นแกนนำของกลุ่มคนอยากเลือกตั้งในการชุมนุมเรียกร้องหลายครั้ง ปัจจุบันเป็นอดีตผู้สมัครชิงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดกาฬสินธุ์

3. รังสิมันต์ โรม นักกิจกรรมนักศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หนึ่งในผู้ที่มีบทบาทโดดเด่นที่สุดในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ในช่วงที่ยังคงมีสถานะเป็นนักศึกษา มาจนกระทั่งปัจจุบันที่มีสถานะเป็นผู้ช่วยเลขาธิการพรรคอนาคตใหม่ และผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคอนาคตใหม่ ในลำดับที่ 16 ซึ่งได้รับการรับรองสถานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

4. ลูกเกด ชลธิชา แจ็งเร็ว นักกิจกรรมนักศึกษาจากร่วมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นนักกิจกรรมนักศึกษานักหญิงที่มีบทบาทโดดเด่นอีกคนเช่นกันจากการเคลื่อนไหวในประเด็นทางการเมืองมาตั้งแต่ก่อนการรัฐประหาร เป็นผู้หญิงคนเดียวจากนักกิจกรรมนักศึกษา 14 คนจากขบวนการประชาธิปไตยใหม่ (NDM) ที่ถูกจำคุก และยังคงเป็นผู้มีบทบาทเสมอในการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตย ปัจจุบันทำงานเป็นสมาชิกกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย (DRG) เป็นองค์กรที่เคลื่อนไหวและสนับสนุนการเรียกร้องระบอบประชาธิปไตยกลับคืนมา โดยมีเครือข่ายและพันธมิตรจากทั้งในและนอกประเทศเป็นจำนวนมาก

และ 5. นุ่น ธารรัตน์ ปัญญา นักกิจกรรมนักศึกษาที่มีอายุน้อยที่สุดจากทั้งหมดห้าคนจบการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นนักกิจกรรมนักศึกษารุ่นใหม่ที่เคลื่อนไหวทางการเมือง และด้วยประสบการณ์ส่วนตัว ทำให้เธอได้กลายมาเป็นนักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวในประเด็นด้านเพศที่มีความโดดเด่น ปัจจุบันทำงานเป็นหนึ่งในสมาชิกของกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย (DRG) เช่นกัน โดยที่เคลื่อนไหวไปพร้อมกับการเป็นนักเคลื่อนไหวในประเด็นด้านเพศร่วมกับหลายองค์กร รวมถึงร่วมทำงานผลักดันเชิงประเด็นกับพรรคอนาคตใหม่ด้วยเช่นกัน

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจถึงสภาพภูมิหลังของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคน ว่ามีความเหมือนหรือความแตกต่างกันที่จะส่งผลกระทบต่อการก่อร่างทางความคิดทางการเมืองก่อนจะมาเป็นนักกิจกรรมอย่างไร และด้วยความเหมือนหรือความแตกต่างของแต่ละคน ผู้วิจัยก็ได้ศึกษาต่อไปว่ามีสิ่งใดเป็นปัจจัยส่งเสริมให้พวกเขาเข้ามามีบทบาทในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษาได้ในที่สุด ซึ่งจะขออภิปรายในบทนี้ต่อไป

3.1 ก่อนจะมาเป็นนักกิจกรรมนักศึกษา

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้ความสำคัญกับนักกิจกรรมนักศึกษา (Student Activists) ในฐานะหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในรูปแบบที่มีความสำคัญเป็นรายบุคคลไป และนักกิจกรรมนักศึกษาที่ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกมานั้นก็มีความหลากหลายจากกันในระดับหนึ่ง ดังนั้นการก่อร่างทางความคิดของนักกิจกรรมนักศึกษาในที่นี่จึงมีความหลากหลาย แตกต่างกันไปออกไปในภูมิหลังของแต่ละคนด้วยเช่นกัน

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะทำการอภิปรายถึงปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อการก่อร่างทางความคิดของนักกิจกรรมนักศึกษา ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

3.1.1 อายุ

นักกิจกรรมนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวในประเด็นต่าง ๆ ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2562 นั้นมีอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งจากคำนิยามในงานวิจัยชิ้นนี้ ที่ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะนักกิจกรรมที่ยังคงมีสถานะนักศึกษาเท่านั้น แต่รวมถึงนักกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับนักศึกษา ขบวนการนักศึกษา และประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาหรือในสถานศึกษา อย่างต่อเนื่องและใกล้ชิดอีกด้วย

นิยามของงานวิจัยข้างต้นจึงส่งผลให้มีนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีอายุต่างกันมากเพียงพอที่จะส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการก่อร่างทางความคิดของนักกิจกรรมนักศึกษาได้ เนื่องจากการมีอายุที่ต่างกันนั้นส่งผลต่อประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งนักกิจกรรมนักศึกษาที่

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ ก็มีความต่างของอายุมากเพียงพอที่จะมีประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการก่อร่างความคิดที่อาจจะเหมือนกันหรือต่างกันออกไป

แมน ปกรณ์ เป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีอายุมากที่สุดจากทั้งหมดในจำนวนห้าคน โดยเขาเกิดในปี พ.ศ. 2532 จึงได้มีโอกาสที่จะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองก่อนคนอื่น

“...ตอน ม.ปลายก็ไปร่วมเคลื่อนไหวกับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในรอบแรกตอนปี 48-49 ก็ไปชุมนุมประท้วงรัฐบาลคุณทักษิณ ตอนนั้น ก็อยู่ที่นครศรีธรรมราช แล้วก็พอจบ ม.6 มา ตอนนั้นก็น่าจะเป็นปี 51 ก็ร่วมเคลื่อนไหวกับพันธมิตรอีกครั้งเมื่อปี 51”¹

ในขณะที่เดียวกัน โตโต้ ปิยรัตน์ จงเทพ ซึ่งเกิดในปี พ.ศ. 2533 ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมือง เช่น ในส่วนของเหตุการณ์ทางการเมืองในปี พ.ศ. 2549 จากที่เป็นคนที่สนใจเรื่องราวทางสังคมการเมืองอยู่แล้ว ก็ทำให้เขารู้สึกว่าสามารถเข้าใจอะไรได้มากขึ้น เมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้น

“... (รัฐประหาร) 49 นั้นแหละ ตอนนั้นยัง (อายุ) 15-16 นะ ตอนนั้นเลย แดกเลย ความรู้แตกเลยจากที่มันติดเพดาน เพดานมันแตกเลย มันทำให้เราเห็นปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งหมดเลย”²

นอกจากเหตุการณ์ทางการเมืองในปี พ.ศ. 2549 ที่เป็นจุดเปลี่ยนทางความคิดของเขาแล้ว เหตุการณ์ทางการเมืองในปี พ.ศ. 2553 โตโต้ก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะมวลชนที่เข้าร่วมชุมนุมคนหนึ่ง ซึ่งเขาก็ได้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวขณะกำลังหลบซ่อนตัวอยู่ในวัดปทุมวนาราม จนกระทั่งสถานการณ์สงบจึงสามารถออกจากพื้นที่นั้นได้ และนั่นจึงเป็นอีกเหตุผลสำคัญในการก่อร่างความคิดทางการเมืองของเขาในช่วงระยะเวลาต่อมา

รังสิมันต์ โรม และ ลูกเกด ชลธิชาเป็นสองคนที่อยู่ในช่วงวัยเดียวกัน คือเข้ามหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2554 ซึ่งเมื่อนับโดยอายุแล้ว ก็จะมีอายุน้อยกว่าแมน ปกรณ์และ โตโต้ อยู่ประมาณ 3 - 4 ปี ซึ่งช่องว่างดังกล่าวส่งผลให้ทั้งสองยังไม่ได้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองในเหตุการณ์ทางการเมือง พ.ศ. 2549 เนื่องจากยังมีอายุน้อย แต่ในส่วนของ

¹ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, (24 มกราคม 2562).

² สัมภาษณ์ ปิยรัตน์ จงเทพ, (8 มกราคม 2562).

เหตุการณ์ทางการเมืองในปี พ.ศ. 2533 ทั้งคู่ก็ยังอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 เท่านั้น เหตุการณ์ดังกล่าวจึงยังไม่ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพวกเขาทั้งสองมากเท่ากับ แมน ปกธรณ์ และโตโต้ ถึงแม้ว่าทั้งสองจะเริ่มมีความคิดเห็นทางการเมืองอยู่บ้างแล้วก็ตาม

ยิ่งในกรณีของ นุ่น ธารารัตน์ ปัญญา ที่เป็นนักกิจกรรมนักศึกษารุ่นถัดมาที่เติบโตขึ้นมา ในช่วงหลังเหตุการณ์ทั้งสอง นักกิจกรรมนักศึกษาในรุ่นของนุ่น ธารารัตน์ นั้นส่วนมากจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงการเคลื่อนไหวของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือ กปปส. มาจนถึงการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติหรือ คสช. รวมถึงเหตุการณ์หลังจากนั้น

จะเห็นได้ว่า อายุของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคนก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้พวกเขาแต่ละคนต่างก็มีประสบการณ์ที่ต่างกันออกไป ซึ่งนั่นก็ส่งผลต่อการก่อร่างทางความคิดทางการเมืองของแต่ละคนด้วยเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 1 อายุของนักกิจกรรมนักศึกษากับเหตุการณ์ทางการเมือง

ชื่อ	ปีเกิด	พันธมิตรฯ	รัฐประหาร 49	ชุมนุมพช.52-53	พรบ.นิรโทษกรรม	ด้านรัฐประหาร
แมน ปกธรณ์	2532	ร่วมชุมนุม	ไม่เห็นด้วยบ้าง	เข้าร่วมในฐานะสนนท.	เข้าร่วม แต่ไม่ร่วมกับ กปปส.	แกนนำ
โตโต้ ปิยรัตน์	2533	ติดตาม	ไม่เห็นด้วย	เข้าร่วมในฐานะผู้ชุมนุม	เข้าร่วม แต่ไม่ร่วมกับ กปปส.	แกนนำ
รังสิมันต์ โรม	2535	-	-	ติดตาม	เข้าร่วม แต่ไม่ร่วมกับ กปปส.	แกนนำ
ลูกเกด ชลธิชา	2535	-	-	ติดตาม	เข้าร่วม แต่ไม่ร่วมกับ กปปส.	แกนนำ
นุ่น ธารารัตน์	2539	-	-	ติดตาม	ติดตาม	เข้าร่วมหลังการรัฐประหาร 1 ปี

3.1.2 พื้นที่หรือภูมิภาค

นักกิจกรรมนักศึกษาที่มาจากพื้นเพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ซึ่งในภูมิภาคของการเมืองไทย พื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลให้เกิดความแตกต่างกันของความคิดทางการเมือง เช่น คนที่เกิดและอาศัยอยู่ในภาคใต้มักจะมีแนวโน้มที่จะชื่นชอบพรรคประชาธิปัตย์ แต่คนที่เกิดและอาศัยอยู่ในภาคเหนือหรืออีสานมักจะมีแนวโน้มที่จะชื่นชอบพรรคที่เกี่ยวข้องกับ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นต้น

ในกรณีของแมน ปกรณ์ เป็นที่ชัดเจนว่าในช่วงวัยรุ่นที่เขาเริ่มมีความสนใจเรื่องการเมือง เขานั้นมีความคิดทางการเมืองในลักษณะที่เห็นด้วยกับกลุ่มพันธมิตรฯ ซึ่งเมื่อมองปัจจัยทางด้านพื้นที่หรือภูมิภาคก็จะพบว่า เพราะเขาอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นฐานที่มั่นสำคัญของกลุ่มพันธมิตรฯ และพรรคประชาธิปัตย์ ที่เป็นพรรคฝ่ายค้านอยู่ในขณะนั้น การที่พรรคการเมืองที่เป็นที่นิยมในพื้นที่ไม่ได้เป็นรัฐบาล อาจจะทำให้เกิดกรณีที่ถูกกละเลยหรือไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างเพียงพอต่อประเด็นปัญหาในพื้นที่ดังกล่าว จึงมีความเป็นไปได้มากที่จะได้รับอิทธิพลจากส่วนนี้ แมน ปกรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับกรณีดังกล่าวไว้ว่า

“...ผมมาจากนครศรีธรรมราชที่รักและเคารพนายหัวชวน...”³

เช่นเดียวกันกับในกรณีของโตโต้ ปิยรัตน์ และนุ่น ธารรัตน์ ที่มีพื้นเพ ภูมิภาคเป็นคนจังหวัดกาฬสินธุ์เหมือนกัน แต่ในส่วนของนุ่น ธารรัตน์นั้นได้มีการย้ายที่อยู่ไปอยู่ที่จังหวัดขอนแก่นเป็นเวลาเจ็ดปี ก่อนที่จะเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นฐานเสียงสำคัญของพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกัน นายทักษิณ ชินวัตร หรือต่อมาผู้สนับสนุนพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกับนายทักษิณหรือรวมถึงผู้ที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยโดยที่อาจจะไม่ได้สนับสนุนพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกับนายทักษิณด้วยก็ได้ ก็ถูกเรียกโดยรวมว่าเป็น “กลุ่มคนเสื้อแดง” และทั้งสองคนก็ยอมรับอย่างเต็มตัวว่าพวกเขาต่างก็เป็นคนเสื้อแดงในความหมายโดยกว้างด้วยกันทั้งคู่

แต่ในกรณีของรังสิมันต์ โรม นั้นเป็นกรณีที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง เพราะเขาเกิดและเติบโตที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นอีกพื้นที่สำคัญของพรรคประชาธิปัตย์หรือกลุ่มพลังอนุรักษ์นิยมในสังคมไทย

³ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, 24 มกราคม 2562.

ด้วยสภาพของพื้นที่นั้นมีความคล้ายคลึงกันกับในกรณีของแมน ปกรณ แต่กลับกลายเป็นว่า รังสิมันต์ โรม กลายเป็นคนที่มีความคิดทางการเมืองที่ขัดแย้งกับคนส่วนใหญ่ในพื้นที่หรือภูมิภาคของตนมาตั้งแต่สมัยวัยเด็ก โดยเขาใช้คำจำกัดความเห็นทางการเมืองในอดีตของเขาว่า

“...ผมไม่เคยตาบอด ผมตาสว่างมาตั้งนานแล้วตั้งแต่เกิด ดังนั้นก็คือ เราเห็นว่ามันมีบางอย่างที่ไม่ถูกต้อง...”⁴

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยในด้านพื้นที่หรือภูมิลำเนานั้นไม่ได้เป็นปัจจัยที่เพียงพอต่อการกำหนดว่าใครจะมีแนวคิดทางการเมืองอย่างไร เช่นที่เห็นในกรณีของรังสิมันต์ โรม เป็นต้น

ตารางที่ 2 แนวคิดทางการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษาในพื้นที่ ภูมิภาคในชว่งวัยรุ่น

ชื่อ	ภูมิภาค	แนวคิดของพื้นที่ ภูมิภาค (สนับสนุน)	แนวคิดชว่งวัยรุ่น (ก่อน เข้ามหาวิทยาลัย) ของ นักกิจกรรม	แนวคิดในขณะที่เป็นนัก กิจกรรม (สถานะ)
แมน ปกรณ	นครศรีธรรมราช	อนุรักษ์นิยม (ปชป.)	เหมือนกับพื้นที่ ภูมิภาค	ต่างจากพื้นที่ภูมิภาค (เปลี่ยนฝั่ง)
โตโต้ ปิยรัตน์	กาฬสินธุ์	ประชาธิปไตย* (ทักษิณ)	เหมือนกับพื้นที่ ภูมิภาค	เหมือนกับพื้นที่ภูมิภาค
รังสิมันต์ โรม	ภูเก็ต-กรุงเทพฯ	อนุรักษ์นิยม (ปชป.)- ผสม	ต่างจากพื้นที่ภูมิภาค	ต่างจากพื้นที่ภูมิภาค (ไม่เปลี่ยนฝั่ง)
ลูกเกด ชลธิชา	นนทบุรี	ผสม	ผสม	เป็นประชาธิปไตย (เปลี่ยน)
นุ่น ธารรัตน์	กาฬสินธุ์-ขอนแก่น	ประชาธิปไตย* (ทักษิณ)	เหมือนกับพื้นที่ ภูมิภาค	เหมือนกับพื้นที่ภูมิภาค (ไม่เปลี่ยนฝั่ง)

3.1.3 ครอบครัวยุคหรือคนใกล้ชิด

ครอบครัวยุคหรือคนใกล้ชิดก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการก่อร่างของความคิดทางการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษา ในช่วงวัยรุ่นที่เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการสร้างตัวตนหรือ

⁴ สัมภาษณ์ รังสิมันต์ โรม, (13 กุมภาพันธ์ 2562).

ความคิดในเรื่องต่าง ๆ ครอบครัวยุคหรือคนใกล้ชิดก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ควรได้รับการกล่าวถึง

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์นักกิจกรรมนักศึกษาทั้งห้าคนดังกล่าวอย่างละเอียดพบว่า ลักษณะการเลี้ยงดูที่ให้อิสระหรือให้คิดให้ตัดสินใจเองนั้นน่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดของนักกิจกรรมนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากทั้งห้าคนก็เชื่อว่าตนต่างก็ได้รับการเลี้ยงดูมาในรูปแบบดังกล่าวมากกว่าค่าเฉลี่ยโดยทั่วไปในสังคมไทย

ถึงแม้ว่าความคิดเห็นทางการเมืองของครอบครัวยุคหรือคนใกล้ชิดของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคนจะมีแนวโน้มที่ไปในทิศทางเดียวกันกับพื้นที่ที่พวกเขาอาศัยอยู่ เช่น ครอบครัวของแมน ปกรณ์ และครอบครัวของรังสิมันต์ โรม ก็จะมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันกับผู้คนส่วนมากที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ ที่มักจะชื่นชอบและสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ มีความอนุรักษนิยม ท้องถิ่นนิยมสูง หรือครอบครัวของโตโต้ ปิยรัตน์ และครอบครัวของนุ่น ธารรัตน์ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็จะมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันกับผู้คนส่วนมากที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ที่มักจะชื่นชอบและสนับสนุนพรรคที่เกี่ยวข้องกับนายทักษิณ ชินวัตร ยึดจับกับคำว่าประชาธิปไตย และต่อมาก็ถูกเรียกโดยเหมารวมว่าเป็นกลุ่มคนเสื้อแดง ซึ่งครอบครัวยุคหรือคนใกล้ชิดของนักกิจกรรมศึกษาก็มีลักษณะดังกล่าว นุ่น ธารรัตน์ ได้ให้สัมภาษณ์ในกรณีการก่อร่างทางการเมืองการเมืองของเธอ และความแตกต่างของเธอกับครอบครัวว่า

“เป็นคนกาฬสินธุ์ค่ะ บ้านเดียวกับโตโต้ (ปิยรัตน์ จงเทพ) ก็ย้ายไปหลายที่แล้วก็มาอยู่ขอนแก่น 7 ปี แล้วก็มาอยู่ธรรมศาสตร์ ก็คืออยู่แบบ surrounded by คนที่มึ่ความคิดเห็นทางการเมืองเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเลยไม่มี turning point ไต ๆ เพราะว่าเติบโตมาเราก็มีความคิดอย่างนี้อยู่แล้ว เพียงแต่ว่าคนที่อยู่ใกล้ ๆ เรา เขาก็จะชื่นชอบชื่นชมในตัวทักษิณ เราก็ขยับมานิดนึงก็คือทักษิณผิดเราก็บอกว่าผิด แต่ว่าญาติ ๆ ก็ยังมีความหวังว่าทักษิณคือทุกอย่างทุกอย่างที่จะกลับมาเป็นคนแก้ไขปัญหาทั้งหมดแบบนี้อยู่”⁵

⁵ สัมภาษณ์ ธารรัตน์ ปัญญา, (16 มกราคม 2562).

กรณีของลูกเกด ชลธิชา เป็นกรณีที่ต่างออกไปเล็กน้อย เนื่องจากครอบครัวและตัวเธอนเอง นั้นอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร อันเป็นพื้นที่ที่มีความซับซ้อน หลากหลายมากเกินกว่าที่จะแบ่งแยกออกจากกันได้อย่างเห็นได้ชัดด้วยการขีดเส้นในทางพื้นที่ภูมิศาสตร์ แต่จากการสัมภาษณ์พบว่าครอบครัวของลูกเกด ชลธิชา นั้นมีสมาชิกครอบครัวที่มีความคิดแตกต่างกันออกไป เธอจึงไม่ได้มีความคิดทางการเมืองชัดเจนสุดขั้วไปด้านใดด้านหนึ่งในช่วงวัยรุ่น

ในกรณีของรังสิมันต์ โรม ก็เป็นอีกครั้งที่เขามีความคิดทางการเมืองต่างจากสภาพแวดล้อม ซึ่งในที่นี้คือต่างจากครอบครัวข้างในพื้นทีของเขาซึ่งมีความคิดทางการเมืองต่างกันออกไป ต่างจากกรณีของคนอื่น ๆ ที่การก่อร่างทางความคิดทางการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษา นั้นมีความคล้ายกันกับของคนใกล้ชิดหรือในพื้นที่ของตน เนื่องด้วยตัวของรังสิมันต์ โรม นั้นมีฐานะเป็นลูกครึ่ง คือมารดาเป็นคนไทย แต่บิดาเป็นคนอเมริกัน ที่มีมุมมองการเมืองในมิติใหม่ ๆ กล่าวคือ พ่อของคุณโรมมักจะให้ข้อมูลอีกด้านที่ต่างจากแม่ ซึ่งทำให้คุณโรมได้รับข้อมูลทางการเมืองที่หลากหลาย⁶

ในขณะที่ แมน ปกรณ์ ก็พบกับความซับซ้อนในการพบเจอกับญาติพี่น้องที่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างกัน โดยพ่อแม่ของเขาให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ และมักจะวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยเสมอ เขาจึงได้รับการกล่อมเกลาก่อนทางการเมืองจากพ่อแม่เรื่อยมา จนกระทั่งความคิดทางการเมืองของคุณแมนเริ่มเปลี่ยน เมื่อเขาต้องย้ายมาอาศัยกับลุงที่ลงสมัครการเมืองท้องถิ่นแต่ไม่ได้รับการเลือกตั้ง เนื่องจากแพ้คนในสังกัดของพรรคประชาธิปัตย์ จึงได้รับข้อมูลอีกด้านหนึ่งของพรรคประชาธิปัตย์จากลุงของเขา⁷ โดยที่เขาได้ให้สัมภาษณ์ถึงความสับสนในจิตใจของเขาในช่วงวัยรุ่นของเขาไว้ว่า

“...ผมเคยไม่เข้าใจญาติพี่น้อง อันนี้หมายถึงตอนที่เราไปไล่ทักษิณตอน

ปี 48-49 ตอน ม.ปลาย ว่าเขาเลือกพรรคไทยรักไทยได้อย่างไร คือเรารู้สึกว่าญาติ

⁶ สมชัย แสงภูมิ, "กัญจิรา วิจิตรวราภรณ์ และพระครูปลัด ฐิติพงษ์ ฐิตฺโต, "นักศึกษากับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในวันครบรอบ 1 ปี การทำรัฐประหารของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา," *Veridian E-Journal, Silpakorn University: Humanities, Social Sciences and Arts* 12 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2562): 1098.

⁷ เรื่องเดียวกัน, 1097 – 1098.

เราก็เป็นคนดี แต่ทำไมคนดีที่เป็นญาติเราเขาถึงเลือกทักษิณวะ ก็เลยไม่
เข้าใจ...”⁸

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยในด้านครอบครัวหรือคนใกล้ชิดเพียงอย่างเดียวจึงอาจจะยังไม่
เพียงพอต่อการอธิบายถึงการการก่อร่างความคิดทางการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษาได้
อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ตารางที่ 3 ความคิดของนักกิจกรรมกับความคิดของครอบครัวหรือคนใกล้ชิด

ชื่อ	ภูมิลำเนา	ความคิดของครอบครัว หรือคนใกล้ชิด (สนับสนุน)	ความคิดของนักกิจกรรมในช่วง วัยรุ่นกับครอบครัว (สถานะใน ปัจจุบัน)
แมน ปกรณ์	นครศรีธรรมราช	อนุรักษนิยม (ปชป.)	อนุรักษนิยมเหมือนครอบครัว (เปลี่ยนฝั่ง)
โตโต้ ปิยรัตน์	กาฬสินธุ์	ประชาธิปไตย	นิยมประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง เหมือนครอบครัว
รังสิมันต์ โรม	ภูเก็ต-กรุงเทพฯ	ผสม	เหมือนครอบครัวฝั่งประชาธิปไตย
ลูกเกด ชลธิชา	นนทบุรี	ผสม	ผสม (เป็นประชาธิปไตยชัดเจน)
นุ่น ธารารัตน์	กาฬสินธุ์-ขอนแก่น	ประชาธิปไตย (ทักษิณ)	นิยมประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง เหมือนครอบครัว

3.1.4 ความสนใจ

เรื่องความสนใจส่วนตัวก็เป็นอีกเรื่องที่ส่งผลต่อการก่อร่างความคิดทางการเมืองของนัก
กิจกรรมนักศึกษา เพราะถึงแม้สภาพแวดล้อมภายนอกจะส่งผลในทิศทางใดทิศทางหนึ่งมาก
เพียงไร แต่หากไม่มีความสนใจในเรื่องดังกล่าวแล้ว ก็มีความเป็นไปได้ที่คน ๆ นั้นก็จะไม่ได้มีความ
เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ถึงแม้จะอยู่ในสถานะที่เอื้อหนุนให้เกี่ยวข้องก็ตาม

แมน ปกรณ์ เป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีความสนใจในประเด็นการเมืองมาตั้งแต่ช่วงที่ยัง
ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยม โดยได้เข้าร่วมการประชุมทางการเมืองหลายครั้งในช่วงเวลานั้น เนื่องด้วย

⁸ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, 24 มกราคม 2562.

สภาพแวดล้อมล้อมตัวเขาที่ส่งผลให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองเป็นหลักในช่วงวัยรุ่น แต่เมื่อเขาเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัย ความสนใจของเขาที่มีพื้นฐานมาจากเรื่องการเมืองก็ถูกขยายออกไปเป็น เรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น ประเด็นสิ่งแวดล้อม ประเด็นปัญหาปากท้อง ที่ดินทำกินของชาวบ้าน แต่ด้วยความสนใจเดิมของเขาในประเด็นการเมือง ทำให้เขาสามารถเชื่อมโยงประเด็นปัญหาในสังคมต่าง ๆ เข้ากับประเด็นทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ซึ่งเพราะมี ปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาร่วมด้วย

กรณีของโตโต้ ปิยรัตน์ ก็มีลักษณะที่ไปในทิศทางเดียวกัน คือมีความสนใจในประเด็นทางการเมืองอยู่แล้ว และเมื่อเติบโตขึ้น มีโอกาสได้พบเจอปัจจัยรอบตัวอื่น ๆ ที่สนับสนุนให้เกิดการ ขยับขยายประเด็นที่สนใจ ก็สามารถนำประเด็นอื่นที่สนใจมาผูกโยงกับประเด็นทางการเมืองได้ ซึ่ง ในกรณีของโตโต้ ปิยรัตน์ ก็คือประเด็นเรื่องการศึกษา เช่น เรื่อง SOTUS เรื่องอำนาจนิยมใน สถานศึกษา ฯลฯ เพียงแต่ในกรณีของโตโต้ ปิยรัตน์ นั้นเริ่มสนใจและเคลื่อนไหวจากมุมมองทาง การเมืองคนละฝากฝั่งกันกับแมน ปกรณ์

แต่ในลูกเกิด ชลธิชา นั้นกลับมีทิศทางย้อนกลับเมื่อเทียบกับกรณีก่อนหน้านี้ทั้งของ แมน ปกรณ์ และ โตโต้ ปิยรัตน์ กล่าวคือ เธอไม่ได้มีความสนใจในประเด็นทางการเมืองมากเป็นทุนเดิม แบบที่สองคนก่อนหน้านี้เป็น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเธอจะไม่มี ความสนใจในประเด็นทางการเมือง เพียงแต่ความสนใจหลักของเธอนั้นเริ่มต้นอยู่ในประเด็นสิ่งแวดล้อม เชื้อปน ปัญหาของชาวบ้านที่ เกิดจากนโยบายของรัฐ⁹ แล้วจึงขยับขยายมาสนใจประเด็นทางการเมืองมากขึ้นในช่วงเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม เธอนั้นก็มีความคิดทางการเมืองอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่ได้แสดงออกมาแต่แรก แต่เมื่อ ถึงเวลาและมีปัจจัยเกื้อหนุน เธอก็ได้ออกมาร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองในที่สุด อย่างที่เธอได้ให้ สัมภาษณ์ไว้ว่า

“...เราก็คิดว่าเราก็มืดสนิททางการเมืองในเชิงแบบไปประชาธิปไตย ะไรอย่างเงี้ยอยู่แล้ว แล้วก็ที่สำคัญเลยคือเรื่องของความเท่าเทียมกันอะไรอย่าง เงี้ย แต่ว่าเหมือนก่อนหน้านี้ก็ไม่ได้ออกมาเคลื่อนไหวอะไรเลย แล้วก็ไม่เคยไป ชุมชุม ทั้งเสื้อเหลืองเสื้อแดงอะไรอย่างเงี้ยก็ไม่ได้เคยไป จนมีรัฐประหารช่วงที่มันมี

⁹ Thai PBS, "ก่อนจะเป็นขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ย้อนเส้นทางเคลื่อนไหว 14 นศ.ดาวดิน-หน้าหอศิลป์," Thai PBS, <http://news.thaipbs.or.th/content/3099>.

การเรียกร้องให้เกิดการทำรัฐประหารเนี่ย เราถึงมีความรู้สึกโกรธแค้นมากขึ้นว่าแบบ ทำไมว่าแบบเราทำไมถึงต้องยอมให้คนจำนวนหนึ่ง พวก กปปส. ที่เป็นคนจำนวนน้อยในสังคมผลักดันให้มันเกิดการทำรัฐประหารขึ้นอะไรอย่างเงี้ย ก็เลยออกมาทำกิจกรรมทางการเมือง แต่ก่อนหน้านั้นก็คืออาจจะเรียกได้ว่าเหมือนอาจจะตามประเด็นทางการเมืองบ้าง อาจจะมีทัศนคติทางการเมืองแบบนี้แบบที่เป็นอยู่ แต่ว่าแค่ไม่ได้ลุกขึ้นมาทำอะไรแบบจริงจัง”¹⁰

ในส่วนกรณีของรังสิมันต์ โรม และ นุ่น ธารารัตน์ ทั้งสองคนมีลักษณะคล้ายกัน คือไม่ได้มีความสนใจในประเด็นใดเป็นพิเศษ แต่ก็เป็นคนที่น่าสนใจในประเด็นทางการเมืองอยู่ระดับหนึ่งอยู่แล้ว นุ่น ธารารัตน์ ได้อธิบายถึงระดับความสนใจทางการเมืองของเธอว่า

“ก่อนหน้านั้นเรารู้สึกแค่ว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการไปเลือกตั้งแค่นั้นเอง ไม่ได้คิดว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม หรือการทำงานด้าน NGOs เหมือนอย่างที่เราเข้าใจทุกวันนี้”¹¹

จะเห็นได้ว่า ก่อนที่จะเข้ามาเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวในประเด็นทางการเมือง อยู่เสมออย่างที่เธอได้ทำมาจนถึงปัจจุบัน ความสนใจในเรื่องการเมืองของเธอก็ยังมีอยู่ในระดับที่ไม่ได้มากเป็นพิเศษ จนถึงขนาดต้องลงมือทำอะไรมากกว่าการไปเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งก็คล้ายคลึงกับกรณีของรังสิมันต์ โรม ที่ไม่ได้สนใจในประเด็นใดมากเป็นพิเศษ เพียงแต่มีความสนใจในประเด็นทางการเมืองในระดับที่ไม่ได้มากเป็นพิเศษในช่วงเวลาก่อนที่จะแปรเปลี่ยนสถานะมาเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาในเวลาต่อมา

ตารางที่ 4 นักกิจกรรมนักศึกษากับทิศทางและระดับของประเด็นที่สนใจ

ชื่อ	ประเด็นที่สนใจในช่วงแรก (ระดับความสนใจ)	ประเด็นที่สนใจเพิ่มเติมในช่วงหลัง
แมน ปกรณ์	การเมือง (มาก-ร่วมชุมนุม)	ปัญหาปากท้องชาวบ้าน สิ่งแวดล้อม
โตโต้ ปิยรัตน์	การเมือง (มาก-ร่วมชุมนุม)	ประเด็นด้านการศึกษา
รังสิมันต์ โรม	การเมือง (ปานกลาง-ติดตาม)	ขยายประเด็นโดยฐานจากการเมือง
ลูกเกด ชลธิชา	สิ่งแวดล้อม (มาก-ลงพื้นที่และเคลื่อนไหว)	การเมือง
นุ่น ธารารัตน์	การเมือง (ปานกลาง-ติดตาม)	ขยายประเด็นโดยฐานจากการเมือง สิทธิทางเพศ

¹⁰ สัมภาษณ์ ชลธิชา แจ้งเร็ว, (20 กุมภาพันธ์ 2562).

¹¹ สัมภาษณ์ ธารารัตน์ ปัญญา, (16 มกราคม 2562).

3.2 มหาวิทยาลัยในฐานะพื้นที่แห่งการก่อร่างทางความคิดของนักกิจกรรมนักศึกษา

ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน นิสิต นักศึกษา มหาวิทยาลัยในฐานะศูนย์กลางการให้การศึกษาในระดับสูงแก่ปัญญาชนนั้นมีบทบาทสูงเด่นมาตั้งแต่การเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งแรกของนิสิต นักศึกษา หลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองได้ไม่นาน โดยเป็นการเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2483¹² และหลังจากนั้นอีกหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516, 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และอีกหลายเหตุการณ์ในหน้าประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่มีนิสิต นักศึกษา เข้าร่วมเคลื่อนไหว

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยมีจุดประสงค์ที่จะอธิบายให้เห็นถึงการก่อร่างทางความคิดของนักกิจกรรมนักศึกษาโดยมีมหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่หรือปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยอธิบายให้เห็นปัจจัยย่อยสองส่วนที่ส่งผลให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาทั่วไป ได้กลายมาเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวในประเด็นต่าง ๆ ในที่สุด

3.2.1 การเติบโตทางความคิดจากสิ่งที่ศึกษา

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือในมหาวิทยาลัยของนิสิต นักศึกษาไทยนั้นส่วนมากมักจะถูกแบ่งแยกออกจากกันด้วยสาขาวิชาที่แต่ละคนเลือกที่จะศึกษาแทบจะในทันทีของการก้าวอย่างเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัยอันเป็นสถานศึกษาในระดับสูง บางคนก็เลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาด้วยความสนใจที่มีมาแต่เดิม แต่บางคนก็เข้ามาศึกษาด้วยความจำเป็นที่บีบคั้นทางเลือก แต่ไม่ว่าจะเข้ามาศึกษาด้วยเส้นทางแบบใด ตัวสาขาวิชาที่ศึกษาย่อมจะเป็นสิ่งที่สร้างให้เกิดแนวคิดหรือมุมมองต่างสิ่งต่าง ๆ ให้แก่ผู้ที่ศึกษาไม่มากนักน้อย

เช่นเดียวกันกับนักกิจกรรมนักศึกษาที่ต่างก็เป็นนักเรียน นักศึกษาทั่วไปมาก่อน แต่แทบจะทุกคนก็ได้เปลี่ยนเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยมีสาขาวิชาที่ศึกษาหรือสนใจเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญประการหนึ่ง

¹² ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติศาสตร์การเมืองไทย* (กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2538) 221.

จากการสัมภาษณ์นักกิจกรรมนักศึกษาทั้งห้าคน แมน ปกรณ์ ผู้ที่มีอายุมากที่สุด เลือกสอบเข้าศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ลูกเกด ชลธิชา เลือกสอบเข้าศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในสาขาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในขณะที่รังสิมันต์ โรม และ นุ่น ธารารัตน์ เลือกสอบเข้าศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จะเห็นได้ว่า นักกิจกรรมนักศึกษาสี่คนข้างต้นนั้นได้เลือกที่จะศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาขาวิชาที่เรียกว่าเป็น สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งจำเป็นต้องศึกษากับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคมอย่างเช่น การเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ เป็นต้น เช่นเดียวกันกับนักกิจกรรมนักศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยไม่ได้สัมภาษณ์อย่างเจาะลึกแต่ก็ได้มีการสังเกตและพูดคุยก็มีสัดส่วนของผู้ที่ศึกษาในสาขาวิชาจำพวกนี้ในสัดส่วนที่มากกว่า ตัวอย่างเช่น กลุ่มดาวดิน ที่เป็นนักกิจกรรมนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ส่วนมากจะศึกษาอยู่ในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาในที่อื่น ๆ เช่น กลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) กลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์ ฯลฯ กลุ่มเหล่านี้ก็มักจะมีสมาชิกที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาจำพวก รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ อยู่ในสัดส่วนที่มากกว่าสาขาวิชากลุ่มอื่น ๆ

แต่ก็พบว่าสาขาวิชาที่ศึกษาจะเป็นปัจจัยที่มีผลอย่างมากจนเป็ยดทับจนไม่มีนักกิจกรรมนักศึกษาจากสาขาวิชาอื่น ๆ เข้ามาอยู่ในการเคลื่อนไหว

โตโต้ ปิยรัตน์ เป็นอีกคนหนึ่งที่เป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีความสนใจในประเด็นทางการเมืองมาอย่างยาวนาน แต่กระนั้น เขาก็เลือกที่จะศึกษาในสาขาวิชาเกี่ยวกับอุตสาหกรรม โดยสำเร็จการศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในสาขาช่างอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง แผนกไฟฟ้ากำลัง วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม และจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีที่คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าสาขาวิชาที่เขาศึกษานั้นค่อนข้างมีความห่างไกลกับประเด็นที่เขาเคยทำงานเคลื่อนไหวในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษาอยู่มาก แต่เขาก็ได้เข้ามาทำงานขับเคลื่อนประเด็นที่ตนเองสนใจด้วยความสนใจของตนเอง เช่นเดียวกันกับนัก

กิจกรรมนักศึกษาในที่อื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่งที่ศึกษาในสาขาวิชาที่อาจจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่นักกิจกรรมนักศึกษาต้องการขับเคลื่อน เช่น สาขาวิชาแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ หรือสาขาวิชาที่เน้นในด้านวิทยาศาสตร์ เป็นต้น แต่พวกเขาก็เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นของนักกิจกรรมนักศึกษาได้ในที่สุด โดยอาศัยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่เพียงแค่การอยู่ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมการเมืองแต่เพียงเท่านั้น แต่อาศัยปัจจัยหลายอย่าง แตกต่างกันไปในแต่ละคน

3.2.2 กลุ่มหรือเครือข่ายในการเคลื่อนไหว

รูปแบบของการเคลื่อนไหวในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษาในช่วงไม่กี่ปีหลังมานี้มีความแตกต่างจากสิ่งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์การเมืองไทยอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ในการเคลื่อนไหวของนิสิต นักศึกษาในช่วงก่อนเหตุการณ์เดือนตุลาฯ นั้นมีลักษณะที่กระจัดกระจาย เนื่องจากการถูกกดขี่และควบคุมอย่างใกล้ชิดจากรัฐบาลเผด็จการทหาร แต่ก็มีมีการเคลื่อนไหวในทางภูมิปัญญาส่งต่อเป็นสายธารเรื่อยมา และเมื่อมีความพยายามในการจัดตั้งองค์กรอย่างเป็นทางการขึ้นมาเพื่อเคลื่อนไหวจนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516¹³

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา ขบวนการนิสิต นักศึกษาไทยได้ถูกชี้นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยมีการจัดตั้งและสนับสนุนให้เคลื่อนไหวอย่างชัดเจน และเมื่อสถานการณ์ของขบวนการนิสิต นักศึกษาไทยเลวร้ายลงภายหลังเหตุการณ์ล้อมปราบนิสิต นักศึกษาในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และรัฐบาลพลเรือนถูกรัฐประหารโดยกองทัพที่เป็นหัวหอกของฝ่ายขวาอีกครั้ง ส่งผลให้นิสิต นักศึกษา ปัญญาชน จำนวนมากต้องหลบหนีออกจากเมืองไปเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในเขตชนบทต่าง ๆ และขบวนการเคลื่อนไหวของนิสิต นักศึกษาในเมืองก็ซบเซาลงจากการถูกควบคุมอย่างเข้มงวดโดยรัฐอีกครั้ง

จนกระทั่งหลังการออกประกาศคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 โดยนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คำสั่งนี้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายจากทำทัฬหายุทธที่ทหารสายแข็งก้าวร้าวที่ดำเนินมาตั้งแต่รัฐบาลฝ่ายขวานิพนธ์ ภิรมย์เกษียร มาสู่สายกลางมากขึ้น ซึ่งให้ความสำคัญกับ

¹³ ประจักษ์ ก้องกีรติ. และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ : การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลาฯ. พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี: ฟาเคียวกัน, 2556).

มาตรการทางการเมืองเหนือการปฏิบัติทางทหารอย่างเป็นทางการ เมื่อร่วมกับวิกฤติศรัทธาที่เกิดขึ้นกับนิสิต นักศึกษา ปัญญาชน ต่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยหลังจากได้ร่วมงานกันชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง¹⁴ ส่งผลให้เกิดการเดินทางกลับออกจากพื้นที่ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมายังพื้นที่เดิมเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้งหรือเรียกกันในชื่อว่าเหตุการณ์ป่าแตก¹⁵

ภายหลังจากที่เกิดจากการออกประกาศคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ป่าแตก ก็ได้มีความพยายามที่จะรื้อฟื้นบทบาทของขบวนการนิสิต นักศึกษาไทยขึ้นมาอีกครั้ง ซึ่งในครั้งนี้นี้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้หมดบทบาทในการชี้นำขบวนการนิสิต นักศึกษาของไทยไปแล้ว ซึ่งช่วงแรกของการรื้อฟื้นบทบาทของขบวนการนิสิตนักศึกษา นั้นจะเป็นการเคลื่อนไหวในประเด็นที่ไม่ได้มุ่งเป้าไปที่การเมืองมากนัก เช่น ประเด็นปัญหาปากท้องของประชาชน ค่าครองชีพ ปัญหาเศรษฐกิจ ประเด็นสิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องการสร้างเขื่อน เป็นต้น¹⁶

เมื่อสถานการณ์ความตึงเครียดทางการเมืองค่อย ๆ คลี่คลายลงเป็นลำดับ จึงมีการจัดตั้งสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) ที่เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาในปี พ.ศ. 2527 เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมการเคลื่อนไหวของนิสิต นักศึกษา

สนนท. เป็นการรวมตัวขององค์กรนักศึกษาที่เป็นองค์กรหรือสโมสรและกลุ่มกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งสนใจและทำกิจกรรมด้านการเมือง เนื่องจากวิเคราะห์ว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาจากปัญหา “การเมือง” หรือโครงสร้างทางการเมือง และวิถีทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหานี้ได้ ต้องผ่านการเคลื่อนไหวทางการเมือง พวกเขามีความทรงจำเชิงบวกต่อขบวนการนักศึกษาที่เคยรุ่งเรืองในอดีต พวกเขาจึงมักนับญาติกับขบวนการนักศึกษาในยุคเดือนตุลาฯ ใน

¹⁴ อิกานต์ ศรีนารา, หลัง 6 ตุลาฯ ว่าด้วยความขัดแย้งทางความคิดระหว่างนักศึกษากับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: 6 ตุลารำลึก, 2552).

¹⁵ ชัยอนันต์ สมุทวนิช และคณะ, จากป่าสู่เมือง: การเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์ของนักศึกษาไทยจากปี 2519 (กรุงเทพมหานคร: สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

¹⁶ ภาคินัย ชมสินทรัพย์ม้น, “ขบวนการนักศึกษาไทย: วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาไทยในเมื่อช่วงระหว่าง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ถึงปี พ.ศ. 2531.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554).

ฐานะที่เป็นแบบอย่างในมิติต่าง ๆ รวมทั้งการเป็น “ผู้นำ” ของขบวนการนักศึกษาและขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม¹⁷

สนนท. เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหารของ รสช. โดยเป็นผู้ร่วมก่อตั้งคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) ในปี พ.ศ. 2534 และเข้าร่วมขับไล่รัฐบาล รสช. ในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 หลังจากนั้นก็ทำงานร่วมกับ ครป. อย่างใกล้ชิด จนกระทั่งหลังรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549¹⁸ และก็ค่อย ๆ ลดบทบาทในฐานะองค์กรกลางลงไป สนนท. มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวเล็กน้อยในการชุมนุมใหญ่ทั้งสองครั้งของกลุ่มคนเสื้อแดงในปี พ.ศ. 2552¹⁹ และ 2553²⁰ และก็ค่อย ๆ หายไปจากหน้าการเมืองไทยนับแต่นั้นมา

ถึงแม้จะมีความพยายามในการรื้อฟื้นบทบาทของ สนนท. อยู่หลายครั้ง รวมถึงความพยายามในการทบทวนบทเรียน เช่น การจัดเสวนาครั้งใหญ่ของขบวนการนักศึกษาโดยกลุ่มประชาคมจุฬาฯ เพื่อประชาชน (CCP) ในวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2555 ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในชื่องานว่า “หมดจิตหมดใจจะไผ่ฝืน ถึงทางตันขบวนการนักศึกษา?” เป็นกิจกรรม เสวนาแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างนักกิจกรรมนักศึกษารุ่นเก่า รุ่นใหม่ และแวดวงนักกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทและโครงสร้างของขบวนการนักศึกษา และ สนนท. ในขณะนั้น

อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปและข้อคิดเห็นที่เกิดขึ้นในงานเสวนาดังกล่าวไม่ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน สนนท. อย่างเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ไม่ได้รับการแก้ไข เช่น การเป็นองค์กรกลางที่มีอำนาจรวมศูนย์ การบริหารงานที่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล เช่น ตัวเลขาธิการ และทีมทำงานใกล้ชิด และการได้มาซึ่งเลขาธิการในการประชุมสมัชชาที่ไม่ได้สะท้อนเสียงของสมาชิกอย่างเพียงพอ เนื่องจากใช้การโหวตจากผู้เข้าร่วมประชุมเท่านั้น การประชุมสมัชชาจึงมีลักษณะของการเกณฑ์พรรคพวกของตนมา ฯลฯ เมื่อองค์กรไม่สามารถปรับตัวได้ ประกอบกับการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพของเลขาธิการ ที่ไม่ยอมจัดการประชุมสมัชชาเพื่อส่งต่อตำแหน่ง

¹⁷ อุเชนทร์ เขียงเสน, การเมืองภาคประชาชน (กรุงเทพฯ: มติชน, 2561), 145-46.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 145.

¹⁹ ผู้จัดการออนไลน์, “สนนท. ตั้งศูนย์รับเรื่องคนเสื้อแดงหายจากเหตุการณ์ชุมนุม”.

²⁰ ประชาไท, “สนนท.-สนนท. หนุนเสื้อแดง จี๊ยุบสภา-ยุติประกาศพ.ร.บ.ความมั่นคง”

การบริหาร สนนท. สู้รุ่นต่อไป จึงเกิดเหตุการณ์ดังที่ นายอนุธิร์ เดชเทพพร อดีตเลขาธิการ สนนท. ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“ปัจจัยภายในองค์กรมันไม่ยอมปรับตัว และมันปรับตัวไม่ได้ อย่างเช่น พี่ฟุ้ง เลขาฯ สนนท. ตอนปี 57 ตอนขึ้นรับตำแหน่งเลขาธิการ สนนท. ก็อายุ 30 แล้ว เขาคือคนรุ่นเก่าที่ใช้ Social Media ไม่เป็น และก็ไม่มีการประชุมสมัชชาใหม่ เนื่องจากเลขาฯ สนนท. ไม่มีการจัด(ประชุม)สมัชชา มันเลยทำให้ สนนท. ตายแล้ว เขาคือคนที่ทำให้ สนนท. ตาย”²¹

เมื่อการประชุมสมัชชาใหญ่ประจำปีของ สนนท. เปรียบเสมือนไฟตายที่ทำให้ได้มาซึ่งตำแหน่งกรรมการบริหารชุดใหม่เข้ามาทำงานต่อไป แต่เมื่อไม่มีการประชุมสมัชชาใหญ่ของ สนนท. ภายหลังจากที่นายสุพัฒน์ อาษาศรี หรือฟุ้ง เลขาธิการ สนนท. ประจำปี พ.ศ. 2556 ดำรงตำแหน่งมาครบหนึ่งปี จึงเท่ากับว่า สนนท. ไม่ได้มีกรรมการบริหารชุดใหม่เข้ามาทำงาน จึงยิ่งทำให้บทบาทของ สนนท. เลื่อนรางลงและหายไปจากหน้าสื่อและการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงหลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2557²² และในช่วงกลางปี พ.ศ. 2558 ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมกับองค์กรนิสิต นักศึกษาหลายองค์กร และยังคงพบว่านายสุพัฒน์ ยังมาเข้าร่วมประชุมในตำแหน่งเลขาธิการ สนนท. อยู่เช่นเดิม แม้ว่าจะหมดวาระเข้าสู่ปีที่สองแล้วก็ตาม

นอกจากกรณีของ สนนท. ที่เป็นกลุ่มหรือองค์กรกลางของนิสิต นักศึกษาที่แทบจะหมดบทบาทไปแล้ว ก็ยังมีองค์กรอีกแบบหนึ่งที่ขึ้นมามีบทบาทกับนักกิจกรรมนักศึกษาอยู่ในระดับหนึ่ง นั่นก็คือ องค์กรนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นทางการในแต่ละมหาวิทยาลัย เช่น องค์กรบริหารของนิสิต นักศึกษาหรือสภานิสิต นักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

องค์กรในลักษณะเช่นนี้ที่มีความโดดเด่นในด้านการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมืองก็คือ องค์กรนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อมธ.) ซึ่งในอดีตจะเป็นองค์กรนักศึกษาที่มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะและจัดกิจกรรมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ เนื่อง

²¹ ชยุดม พันธ์สุวรรณ, “ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน: การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-2557,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2561) 199-200.

²² เรื่องเดียวกัน, 200.

ด้วยสถานะที่สูงเด่น น่าเชื่อถือ และมีความเป็นสถาบันกว่ากลุ่มหรือองค์กรนิสิต นักศึกษา ที่ไม่เป็นทางการอื่น ๆ ส่งผลให้มักได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนมากกว่า สารที่ส่งออกไปจึงได้รับการกระจายอย่างแพร่หลายมากกว่า

แต่ในช่วงเวลาไม่กี่ปีมานี้ อมธ. หรือองค์กรนิสิต นักศึกษา ที่เป็นทางการของแต่ละมหาวิทยาลัยก็ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทไปในบางช่วงเวลา เช่น กลายเป็นผู้ประสาน สนับสนุน และประสานงานระหว่างนิสิต นักศึกษาที่ต้องการทำกิจกรรมของตนกับฝ่ายมหาวิทยาลัย ในด้านของการขออนุญาตและการอนุมัติงบประมาณ มากกว่าที่จะเป็นผู้ทำกิจกรรมการเมืองนั้น ๆ เสียเอง ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้พบได้ไม่มากนักในมหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาทั่วไปในประเทศไทย อาจจะมีเพียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเท่านั้นที่ยินยอมให้อิสระกับนิสิต นักศึกษาของตนในการจัดกิจกรรมทางการเมืองที่อาจจะไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผู้บริหารหรือผู้หลักผู้ใหญ่ องค์กรนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นทางการในมหาวิทยาลัยทั่วไปจึงเปรียบเสมือนลูกน้องของผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่คอยทำงานตามคำสั่งและต้องรอการอนุมัติเท่านั้น

เมื่อองค์กรนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นทางการไม่ได้มีความสนใจหรือความสามารถเพียงพอในการทำกิจกรรมทางการเมืองหรือติดขัด ไม่คล่องตัวในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น อย่างเป็นทางการ อิสระ กลุ่มอิสระในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการทำกิจกรรมตามความสนใจของนิสิต นักศึกษาแต่ละคน เมื่อรวมกับอิทธิพลของ Social Media ที่เริ่มเป็นที่นิยมอย่างมากในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะ Facebook ที่เติบโตอย่างรวดเร็วในประเทศไทย²³ ส่งผลให้จากที่การออกแถลงการณ์ขององค์กรนิสิต นักศึกษา ที่เป็นทางการอย่างอมธ. อบจ. เท่านั้นที่จะได้รับความสนใจจากสื่อ ก็กลายเป็นว่า ทุกคน ทุกกลุ่ม สามารถเผยแพร่สารของตนเองไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีสื่อกลางอย่างสื่อมวลชนโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์อีกต่อไป กลุ่มอิสระต่าง ๆ จึงเติบโตขึ้นนับแต่นั้นมา

²³ Marketingoops, "การเติบโต Facebook ของประเทศไทยขึ้นอันดับหนึ่ง Southeast Asia, อันดับสองโลก," Marketingoops, <https://www.marketingoops.com/reports/thailand-southeast-asia-lead-facebook-growth/>

กลุ่มอิสระร่วมสมัยในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นเริ่มมาจากกลุ่มประชาคมธรรมศาสตร์ คัดค้านอำนาจนอกระบบ (TCAD) ที่ก่อตั้งขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2554 โดยเป็นการรวมตัวกัน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่สนใจในประเด็นการเมือง และรู้จักกันผ่านสื่อสังคม ออนไลน์ Facebook ในช่วงเหตุการณ์เมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2553 โดยที่สมาชิกหลายคนนั้น เคยมีตำแหน่งทั้งใน อมธ. และ สนนท. แต่ทว่าผิดหวังกับอิสระที่ถูกจำกัดเมื่อทำกิจกรรมในฐานะ สมาชิกของ อมธ. และ สนนท. ก็ไม่ได้มีบทบาทที่โดดเด่นในฐานะองค์กรกลางของนิสิต นักศึกษา ในประเด็นการเมืองอีกแล้ว²⁴

ทว่า TCAD ก็มีอายุที่ค่อนข้างสั้น เนื่องจากปัญหาภายในหลายประการ เช่น การที่ไม่ได้มี แผนการจัดการองค์กรที่ดี ความเห็นที่แตกต่างกันของสมาชิก และที่เป็นปัญหาที่สุดก็คือ การที่ สมาชิกก่อตั้งหลายคนเป็นคนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ส่งผลให้การทำงานนั้นเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกัน สมาชิกเดิมของ TCAD ก็ได้แยกตัวไปก่อตั้งกลุ่มอิสระ ใหม่ นั่นคือกลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD)²⁵ ที่เป็นกลุ่มที่ รังสิมันต์ โรมและนุ่น ธารารัตน์ สังกัดอยู่ในช่วงที่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รังสิมันต์ โรม ได้เริ่มทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างเต็มตัวครั้งแรกในงานสัปดาห์ นิทรรศการการเมืองในช่วงปีการศึกษา 2555 โดยเป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนโดย อมธ. ซึ่ง กิจกรรมนี้มีนายปณิธาน พฤษภาเกษมสุข ลูกชายของนายสมยศ พฤษภาเกษมสุข อดีต บรรณาธิการนิตยสารที่ถูกตัดสินให้จำคุกในคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 โดยนาย ปณิธานได้เข้าไปเป็นนักกิจกรรมใน อมธ. ตั้งแต่ปีหนึ่ง และปีต่อมาก็ได้ร่วมกับนักกิจกรรมใน อมธ. ในการเตรียมการจัดโครงการนิทรรศการการเมือง เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต สนใจกิจกรรมทางการเมือง และต้องการให้กลุ่มกิจกรรมทาง การเมืองในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้มาร่วมกันสร้างเครือข่ายและพื้นที่สำหรับแสดงออกทาง

²⁴ ชยุดม พันธุ์สุวรรณ, “ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน: การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วง ความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-2557,” 138 – 142.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 141 – 142.

การเมือง ซึ่งรังสิมันต์ โรม ก็เป็นหนึ่งในนักศึกษาหลายคนที่จะเข้าร่วมในคณะกรรมการเมือง และเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับกลุ่ม LLTD ต่อมาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา²⁶

เช่นเดียวกันกับ นุ่น ธารารัตน์ ที่เป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่อยู่กลุ่ม LLTD เช่นเดียวกัน โดยเธอเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มตั้งแต่เข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตั้งแต่ปีแรก ซึ่งช่วงเวลา que เธอเข้ามาศึกษานั้นเป็นช่วงเวลาที่ประเด็นทางการเมืองมีความร้อนแรงกำลังได้รับความสนใจ จากสังคมโดยทั่วไป นั่นคือช่วงวิกฤติการเมืองในช่วงปลายของรัฐบาลยิ่งลักษณ์และมีการทำ การรัฐประหาร ส่งผลให้เธอซึ่งมีความสนใจในประเด็นทางการเมืองอยู่แล้วก็ได้เข้ามาพร้อมกับกลุ่ม LLTD ที่มีคนที่มีความคิดคล้ายกับเธอเป็นส่วนมากอยู่

ในขณะที่นักกิจกรรมนักศึกษาคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นจะมี เส้นทางที่ต่างออกไป กล่าวคือ ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นมีกลุ่มคนที่สนใจในประเด็น การเมืองและมีเสรีภาพในการจัดกิจกรรมทางการเมืองอยู่แล้วในระดับหนึ่ง เนื่องด้วยเป็น มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและประวัติศาสตร์ในด้านนี้อยู่แล้ว ทำให้การเข้าร่วมกลุ่มหรือพบกับ คนที่มีความสนใจในด้านการเมืองหรือสนใจทำกิจกรรมเป็นเรื่องที่ง่ายกว่า และกลุ่มหรือเครือข่าย ก็มีขนาดและประสิทธิภาพที่มากกว่า เนื่องจากปัจจัยด้านการสนับสนุนและมีความเป็นอิสระ แต่ ในมหาวิทยาลัยอื่นนั้น นักกิจกรรมนักศึกษาที่สนใจในประเด็นการเมืองมักจะมีอยู่เป็นจำนวนไม่ มากนัก มักมีลักษณะเป็นกลุ่มกิจกรรมขนาดเล็กมาก อาจจะมีสมาชิกเพียงหลักหน่วยหรือหลักสิบ เท่านั้น และหลายคนก็ไม่ได้เข้าร่วมกับกลุ่มที่มีมาอยู่แล้ว แต่ต้องเป็นคนริเริ่มสร้างกลุ่มของตัวเอง ขึ้นมา

ดังเช่นกรณีของ แมน ปกรณ์ ที่เป็นสมาชิกก่อตั้งของกลุ่มลูกชาวบ้าน มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2553²⁷ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มอิสระทางการเมืองในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น กลุ่มประชาคมธรรมศาสตร์คัดค้านอำนาจนอกระบบ (TCAD) กลุ่ม ธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) กลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มลูกชาวบ้านก็ เป็นกลุ่มของนักกิจกรรมนักศึกษาที่สนใจประเด็นการเมืองโดยผ่านมุมมองจากประสบการณ์การ

²⁶ เรื่องเดียวกัน, 201 – 202.

²⁷ ชวิศ วรสันต์, "5 ปีลูกชาวบ้าน ม.บูรพา และรายงานเสวนา 'ขบวนการนักศึกษา กลุ่มลูกชาวบ้าน,'" เด็กลง ห้อง, <https://deklanghong.com/content/2015/02/152>.

ทำงานกับชาวบ้านในพื้นที่ และถูกจัดอยู่ในกลุ่มของนักกิจกรรมส่วนภูมิภาคที่พัฒนาเครือข่ายของตนเข้ากับกลุ่มที่มีทิศทางเดียวกัน เช่น กลุ่มดาวดิน มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มเสรีนนทรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีความสนใจในประเด็นปัญหาของชาวบ้านหรือประเด็นปัญหาในแต่ละพื้นที่ไป

ในขณะที่ถูกกดขี่ ชลธิชา นั้นเริ่มมีความสนใจมาจากประเด็นสิ่งแวดล้อม โดยเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่สนใจในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ได้เข้าร่วมในกิจกรรมครั้งแรกคือกิจกรรมเกี่ยวกับเขื่อนแม่วงก์ที่กำลังเป็นที่สนใจของสาธารณชนในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งในปีเดียวกันนั่นเอง ก็มีเหตุการณ์วิกฤติการทางการเมืองเกิดขึ้นในกรณีที่มีการเสนอพรบ.นิรโทษกรรมเหมาเข่ง ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 และในช่วงต้นปี พ.ศ. 2557 เธอและเพื่อนจำนวนหนึ่งซึ่งมีความสนใจในประเด็นการเมืองอยู่แล้ว ก็ได้จัดกิจกรรม จุดเทียนสันติภาพ ไม่เอาความรุนแรง ที่มีการกระจายกันไปในแต่ละจุดในรูปแบบที่ไม่ได้มีการนัดกันมาหรือถูกสั่งการ โดยที่เธอเป็นหนึ่งในคณะทำงานในการจัดกิจกรรมจุดเทียนที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ²⁸ หลังจากนั้น เธอก็ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่กลุ่มอื่น ๆ เป็นผู้จัด ทำให้เกิดลักษณะของเครือข่ายนักกิจกรรมที่สนใจประเด็นทางการเมืองขึ้นจากแต่ละมหาวิทยาลัย จากการเคลื่อนไหวในช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้เธอกลายเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีบทบาทโดดเด่นในการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

แต่กรณีของโตโต้ ปิยรัตน์ เป็นกรณีที่ต่างกันออกไปจากนักกิจกรรมนักศึกษาทั้งสี่คนข้างต้น กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วการเข้ากลุ่มหรือมีเครือข่ายในการทำกิจกรรมนั้นจะเริ่มจากพื้นที่ใกล้ตัว ซึ่งก็คือภายในมหาวิทยาลัยของตนเองก่อนเป็นลำดับแรก แต่กรณีของโตโต้ ปิยรัตน์ นั้นต่างออกไปก็เพราะว่า เขาเริ่มสร้างกลุ่มหรือเครือข่ายของตนเพื่อทำกิจกรรมโดยข้ามพื้นที่และสถาบันการศึกษา ไม่ได้มีความพยายามในการสร้างพื้นที่ในมหาวิทยาลัยของตนเองมากนัก เนื่องจากมีวิถีคิดและค่านิยมที่ขัดกับค่านิยมหลักในทีนั้น โดยเน้นไปที่ประเด็นปัญหาร่วมกัน และมี Social Media ที่กำลังเป็นที่นิยมเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการดำเนินการดังกล่าว โดยเขากล่าวว่า

²⁸ ประชาไท, "นิสิต มศว. นำจุดเทียนสันติภาพ รวมพลคนเอาเลือกตั้งแม่อิตเป่านกหวีด," ประชาไท,

“...จนมาถึงระดับปริญญาตรีผมก็เป็นประธาน เป็นหัวหน้ารุ่น แต่ก็ตกลงมาเพราะมันเป็นรุ่นที่ไม่มีรุ่น คือรุ่นผมมันเป็นรุ่นกบฏ ผมเป็นคนพาเพื่อนไม่รับรุ่นรุ่นที่มหาวิทยาลัยนับกันมาผมก็ตัดสินใจพาเพื่อนออกจากระบบ เขาก็เลยตั้งให้ผมเป็นรุ่นหนึ่ง เป็นประธานรุ่นหนึ่ง หลังจากนั้นผมจึงเข้าสู่กระบวนการถ่ายทอดความคิดอ่านจากความสำเร็จนี้ โดยการก่อตั้งและจัดทำกลุ่ม Anti-SOTUS ขึ้นมาร่วมกับคุณ บรรณกร จันทรทิณ หรือฟูก ซึ่งฟูกเคยทำกลุ่มมาแล้วแต่มันไม่ประสบความสำเร็จ มันเงียบและไม่มีการเคลื่อนไหวอย่างเป็นทางการ จนผมเข้ามาก่อตั้งแล้ววางโครงสร้าง Anti-SOTUS ขึ้นมา มีเลขาธิการ มีระบบบริหาร มีระบบการกระจายงาน มีระบบการประสานเครือข่าย จนผมได้รับการเลือกตั้งเป็นคนแรกของเลขาธิการกลุ่ม Anti-SOTUS จากการเลือกตั้งของตัวแทนนักศึกษา 17 สถาบัน เลือกตั้งที่มหิดลปี 55 โดยตำแหน่ง 1 ปี ผมหมดวาระครบปี 56 แล้วก็ไม่ได้ลงเลือกตั้งต่อ นั่นคืองานในมหาวิทยาลัย หรือในด้านการศึกษา”²⁹

จะเห็นได้ว่าเขาสามารถสร้างกลุ่มและเครือข่ายในการทำกิจกรรมของตนขึ้นมาได้อย่างเป็นระบบ และนั่นก็ทำให้เขากลายเป็นอีกคนที่มีบทบาทโดดเด่นในด้านการศึกษา ที่เจาะประเด็นเรื่องอำนาจนิยมในระบบการศึกษา โดยมีกลุ่ม Anti-SOTUS ของเขาเป็นหัวหอกในการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นทิศทางการเคลื่อนไหวเดียวกันกับกลุ่มอิสระอื่น ๆ ที่เริ่มก่อตัวขึ้นมาในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้มีการติดต่อพูดคุยกันได้ง่าย และเมื่อเกิดเหตุการณ์เกี่ยวกับ พรบ. นิรโทษกรรมขึ้นในช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 เขาก็เป็นตัวแทนของกลุ่ม Anti-SOTUS เข้าร่วมเป็น แนวร่วมนักเรียน นิสิต นักศึกษา คัดค้าน พรบ.นิรโทษกรรม (ฉบับสุดซอย) โดยมีการออกแถลงการณ์ในนามแนวร่วม³⁰ และได้เชิญชวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนโดยทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรมต่อต้านพรบ.นิรโทษกรรมของพรรคเพื่อไทย ของนายสมบัติ บุญงามอนงค์ หรือบก.ลายจุด³¹ ซึ่งการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายที่

²⁹ สัมภาษณ์ ปิยรัตน์ จงเทพ, (8 มกราคม 2562).

³⁰ นักข่าวพลเมือง, "แถลงการณ์ แนวร่วมนักเรียน นิสิต นักศึกษา คัดค้าน พรบ.นิรโทษกรรม (ฉบับสุดซอย)," Thai PBS, <https://www.citizen-thaipbs.net/node/8804>.

³¹ สำนักข่าวอิศรา, "เนติวิทย์-อัม เนโกะ-Antisotus" ร่วมตัวออกโรงค้านพร.บ.นิรโทษสุดซอย," สำนักข่าวอิศรา https://www.isranews.org/isranews-news/24838-stop_24838.html.

ทำงานร่วมกันในครั้งนั้น ก็ส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันต่อในอนาคต และทำให้เขาได้กลายมาเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นหลักนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

บทที่ 4

การเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาในฐานะผู้สร้างการตอบโต้ในสาธารณะ (The Counterpublic) พ.ศ. 2556-2561

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนิสิต นักศึกษาในการเมืองไทยนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ในงานศึกษาส่วนมากนั้นมีความตั้งใจที่จะมองภาพของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีความเป็น “ขบวนการ” (Movement) ซึ่งหมายถึงการมองสิ่งที่เกิดขึ้นในภาพใหญ่ เป็นภาพของกลุ่มคนที่มารวมกันโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน หรือกระทั่งมีการจัดตั้ง วางแผน แบ่งงานกันทำอย่างมีระบบแบบแผนเป็นองค์กร และมักให้ความสำคัญอย่างมากไปยังความคาดหวังในการประเมินผลลัพธ์ ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของขบวนการ มากกว่าการทำความเข้าใจพลวัตจากผู้คนที่มีส่วนร่วมภายในเหตุการณ์นั้น ๆ ซึ่งจะมองในรูปแบบใดก็อยู่ที่แนวคิดที่แต่ละคนเลือกที่จะนำมาใช้

อย่างไรก็ตาม ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าในงานวิจัยชิ้นนี้จะไม่ได้มองแต่เฉพาะภาพรวมของนิสิต นักศึกษา ว่ามีความเป็นกลุ่มก้อนที่มุ่งหน้าไปในทิศทางเดียวกันหรือให้ความสำคัญไปกับความคาดหวังในการประเมินผลลัพธ์ ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของขบวนการ แต่จะมองถึงรายละเอียดปลีกย่อย ความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์การเรียนรู้ของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคน ว่าจากที่ปกติคนภายนอกจะมองเห็นสิ่งที่เป็นภาพรวมของคนกลุ่มเดียวกันที่ทำงานต่อสู้อันร่วมกัน แต่ในรายละเอียดนั้นก็มีพลวัตแห่งความแตกต่าง ความขัดแย้งไม่ลงรอย ความไม่เข้าใจ เจืออยู่ภายในอย่างไร

นอกจากนั้น ในบทนี้ยังมีความพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงลักษณะของปฏิบัติการของนักกิจกรรมนักศึกษา โดยได้เลือกนำทฤษฎีการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ของแนนซี เฟรเซอร์ (Nancy Fraser) นักสตรีนิยมชาวอเมริกัน ที่เป็นแนวคิดที่ได้รับการปรับปรุงมาจากแนวคิดเรื่อง “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) ของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas) นักคิดคนสำคัญคนหนึ่งของโลกชาวเยอรมัน มาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในงานวิจัยชิ้นนี้ด้วย โดยอธิบายการเปลี่ยนแปลงของพวกเขาผ่านสถานการณ์ที่มีความสำคัญสามเหตุการณ์

ที่ส่งผลต่อพวกเขาให้ต้องกลายมาเป็นเสมือน “กองหน้า” ของการต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตย รวมไปถึงการอธิบายลักษณะการเคลื่อนไหวของพวกเขา และพลวัตรในความสัมพันธ์ของพวกเขาด้วย

4.1 ปัจจัยที่นำนักกิจกรรมนักศึกษาไปสู่การเป็นแถวหน้าของการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายถึงการก่อร่างทางความคิดของนักกิจกรรมนักศึกษาในช่วงวัยรุ่นก่อนเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยว่ามีปัจจัยใดบ้าง รวมถึงการเติบโตทางความคิดจากวิชาที่ศึกษา และการได้พบกับกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อนที่พร้อมจะร่วมกันทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันในช่วงระยะเวลาเดียวกัน

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะทำการอภิปรายให้เห็นถึงปัจจัยเชิงสถานการณ์ที่ส่งผลให้นักกิจกรรมนักศึกษาได้ก้าวออกมายังประเด็นทางการเมืองอย่างเต็มตัว และได้กลายเป็นแถวหน้าของการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยจากรัฐบาลทหารในช่วงหลายปีหลังมานี้ได้ในที่สุด โดยจะขออภิปรายถึงปัจจัยที่เป็นปัจจัยสำคัญสามส่วน ซึ่งเกิดต่อเนื่องกัน

4.1.1 วิถีทางการเมืองในช่วงปลายรัฐบาลยิ่งลักษณ์ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และการเคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส.

หลังจากที่รัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์มีความพยายามเปลี่ยนแปลงรายละเอียดใหม่ในร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของนายวรชัย เหมะ โดยการแปรญัตติอย่างรวดเร็วในชั้นสภาผู้แทนราษฎรในช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจขึ้นอย่างมากในสังคม มีกลุ่มคนจำนวนมากออกมาคัดค้านการกระทำดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายค้านในสภา กลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลพรรคเพื่อไทยมาก่อน และกลุ่มที่เป็นพันธมิตรกับพรรคเพื่อไทยหลายกลุ่มด้วยเช่นกัน เมื่อมีแรงเสียดทานมากขึ้น รัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์จึงได้ถอนร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับนี้ออกไปจากวาระการประชุมสภา¹

¹ฐิติกร สังข์แก้ว และดร.อรรถสิทธิ์ พานแก้ว, "นิรโทษกรรมเหมาเข่ง," สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=นิรโทษกรรมเหมาเข่ง>

แต่เมื่อรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์แสดงให้เห็นว่าได้สร้างความผิดพลาดอย่างร้ายแรงเกิดขึ้น การชุมนุมประท้วงที่เคยมีจุดมุ่งหมายในการคัดค้านร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับนี้ ก็ได้กลายเป็นการชุมนุมประท้วงเพื่อขับไล่รัฐบาลไปในที่สุด โดยมีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคประชาธิปัตย์ที่ได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วมาก่อตั้งคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) และแต่งตั้งตัวเองเป็นผู้นำในตำแหน่งเลขาธิการ² ทำการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลร่วมกับองค์กรและกลุ่มหลายกลุ่ม โดยมีลักษณะในการเคลื่อนไหวที่ถูกมองว่า เป็นปฏิปักษ์กับประชาธิปไตย จากทั้งนักวิชาการ³ และจากสื่อต่างประเทศ⁴

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้เองที่นักกิจกรรมนักศึกษาหลายคนได้มีโอกาสที่จะเข้ามาทำกิจกรรมในประเด็นทางการเมืองในภาพใหญ่ โดยเริ่มจากการทำกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมด้วยเช่นกัน โดยกลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) ที่เป็นกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีบทบาทมากที่สุดในช่วงนั้นได้ทำการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ในกิจกรรม “เหยียบคนตายกลับบ้าน ผ่านงานศิลปะ” ที่บริเวณหน้าที่ทำการพรรคเพื่อไทย โดยมีการติดรายชื่อคนตายในเหตุการณ์ความรุนแรงปี 53 ไว้ที่บันได และจำลองสถานการณ์ความรุนแรง⁵ ในขณะที่กลุ่มอิสระอื่น ๆ ก็ร่วมเคลื่อนไหวต่อต้านด้วยเช่นกัน โดยนักกิจกรรมนักศึกษาจากกลุ่มอิสระส่วนมากนั้นจะเคลื่อนไหวต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ในทิศทางเดียวกันกับกลุ่มคนเสื้อแดง โดยมีการประชุม

² Bangkok Post, "Suthep Declares 'People's Revolt'," Bangkok Post,

<https://www.bangkokpost.com/news/politics/382361/suthep-declares-people-revolt>.

³ Achara Ashayagachat, "Academics Brand People's Council 'Fascism'," Bangkok Post,

<https://www.bangkokpost.com/news/politics/384171/academics-brand-people-council-fascism>.

⁴ The Washington Post, "Thailand's Anti-Democracy Protests Merit a Rebuke from the U.S.," The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/opinions/thailands-anti-democracy-protests-merit-a-rebuke-from-the-us/2014/01/15/ca2205a8-7e1b-11e3-95c6-0a7aa80874bc_story.html?utm_term=.953cb6ea4a15.

⁵ ประชาไท, "ธรรมศาสตร์เสรี จี้นิรโทษกรรมเหยียบคนตายกลับบ้าน," ประชาไท,

<https://prachatai.com/journal/2013/11/49548>.

และตัดสินใจนำแนวร่วมนักเรียน นิสิต นักศึกษา คัดค้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับสุดซอย ที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมของนายสมบัติ บุญงามอนงค์ หรือบก.ลายจุด ที่แยกราชประสงค์ ในวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ด้วย⁶

หลังกิจกรรมในวันนั้นจบลง นักกิจกรรมนักศึกษาจากกลุ่มอิสระต่าง ๆ ก็ได้พบปะกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตาเป็นครั้งแรก หลังจากที่เคยร่วมกิจกรรมด้วยกันแค่บางกลุ่ม และประชุมพูดคุยกันด้วยวิธีการสื่อสารที่ไม่ได้พบปะกันจริง ยิ่งไปกว่านั้น ในวันดังกล่าว ก็ได้มีการเทียบเชิญจากรายการ “เสียงประชาชน เปลี่ยนประเทศไทย” ของสถานีโทรทัศน์ Thai PBS มาয়งักกิจกรรมนักศึกษาที่ร่วมทำกิจกรรมกันในวันนั้น นักกิจกรรมนักศึกษาหลายคนจึงได้เดินทางไปยังที่ทำการสถานีโทรทัศน์ Thai PBS ในช่วงเย็น โดยมีการพูดคุยถึงสถานการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวและแนวทางแก้ปัญหาของแต่ละคน ทำให้ได้รู้ถึงแนวคิดของกันและกันมากขึ้น โดยมีทั้งกลุ่มที่มีความเห็นคล้ายคลึงกัน และกลุ่มที่มีความเห็นต่างออกไปอย่างชัดเจน เช่น กลุ่มนักศึกษาที่มาจากมหาวิทยาลัยรังสิต ที่เป็นหนึ่งในกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมชุมนุมต่อต้านรัฐบาล หรือกลุ่ม YPD (Young People for Social-Democracy Movement, Thailand) ที่เป็นกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวร่วมกับกลุ่มพันธมิตรมาก่อนหน้านั้นโดยมีความใกล้ชิดกับกลุ่ม NGOs พันมิตร โดยที่กลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่ม กปปส. จะเป็นลักษณะของการเข้าร่วมโดยส่วนตัวเป็นส่วนมาก และการเข้าร่วมจากองค์กรนิสิตนักศึกษาที่เป็นทางการของมหาวิทยาลัย เช่น สภานิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งจะมีบทบาทเมื่อมีการประกาศเคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส. จากมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการ และการเคลื่อนไหวแบบกลุ่มเฉพาะที่มีกลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยรังสิตเป็นแกนนำสำคัญ

และในคืนนั้นก็ได้มีการคัดเลือกนักกิจกรรมนักศึกษาจากกลุ่มต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดรายการสดเกี่ยวกับคนรุ่นใหม่กับปัญหาทางการเมืองไทย การพบเจอกันในครั้งนั้นจึงเป็นหมุดหมายสำคัญอีกอันหนึ่งของเครือข่ายนักกิจกรรมนักศึกษา

เมื่อสถานการณ์การต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ได้ถูกยกระดับให้กลายเป็นการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลอย่างชัดเจน เส้นทางของการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาจึงได้ถูกแยก

⁶ ประชาไท, "ชุมนุมราชประสงค์ บก.ลายจุดเรียกร้องยิ่งลักษณ์-อภิสิทธิ์ขอโทษประชาชน," ประชาไท

ออกมาจากการเคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส. และแนวร่วม โดยรังสิมันต์ โรม ได้ให้สัมภาษณ์เอาไว้ว่า

“เรามีจุดยืนชัดเจน ตามแถลงการณ์ของ LLTD และแถลงการณ์ของอมธ. ด้วย คือ ไม่เห็นด้วยกับ พ.ร.บ. นิรโทษกรรม (เหมาเข่ง) และไม่มีข้อเรียกร้องเรื่องการให้รัฐบาลยุบสภา เพราะเรามองเกมส์ออกตั้งแรกแล้วว่ามันนำไปสู่การรัฐประหาร เพราะมันทำให้รัฐบาลอ่อนแอลง ข้อเสนอของเราคือ ต้องการให้รัฐบาลขอโทษประชาชนโดยไม่จำเป็นต้องยุบสภา”⁷

เมื่อเหตุการณ์ทวีความรุนแรงมากขึ้น นักกิจกรรมนักศึกษาจึงได้มีทิศทางในการจัดกิจกรรมเพื่อเรียกร้องไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรง โดยกิจกรรมที่เด่นชัดที่สุดก็คือ กิจกรรมจุดเทียนที่กระจายไปตามแต่ละมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยกิจกรรมดังกล่าวนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากกลุ่มที่ใช้ชื่อว่า กลุ่ม “พอกันที หยุดการชุมนุมที่สร้างเงื่อนงำไปสู่ความรุนแรง” ที่เริ่มต้นด้วยการนัดกันออกไปจุดเทียนในบริเวณหน้าหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 และกิจกรรมนี้ก็ได้รับการตอบรับจากนักกิจกรรมนักศึกษาจากหลายสถาบัน ส่งผลให้เกิดกิจกรรมในรูปแบบดังกล่าวในหลายสถาบัน เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์⁸ มหาวิทยาลัยมหวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ⁹ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และเกิดขึ้นอีกในหลายมหาวิทยาลัยทั้งในและนอกกรุงเทพมหานคร และยังถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ในการต่อต้านความรุนแรงและอำนาจนอกระบบไปจนก่อนเหตุการณ์รัฐประหาร¹⁰

กิจกรรมจุดเทียนในพื้นที่มหาวิทยาลัยดังกล่าว เปรียบเสมือนเป็นการเปิดพื้นที่ทางเลือกให้กับคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เห็นด้วยกับแนวคิดของกลุ่ม กปปส. ได้มีพื้นที่แสดงออกในมหาวิทยาลัยได้

⁷ ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ, “ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน: การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-2557,” 239.

⁸ ไทยรัฐ, “นิสิต ม.เกษตร รวมตัวจุดเทียนสันติภาพ,” ไทยรัฐ, <https://www.thairath.co.th/content/394930>

⁹ ประชาไท, “นิสิต มศว. นำจุดเทียนสันติภาพ รวมพลคนเอาเลือกตั้งแม่อืดป่านกหวีด,” ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2014/01/51056>

¹⁰ เดลินิวส์, “นิสิตนักศึกษา ประชาชน รวมตัวจุดเทียนที่หอศิลป์,” เดลินิวส์, <https://www.dailynews.co.th/crime/239029>

บ้าง เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยแทบทั้งหมดนั้นมักมีท่าทีที่คล้อยตามไปกับการเคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส. มีการใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจที่เอื้อประโยชน์ให้แก่การชุมนุมของกลุ่ม กปปส.¹¹ รวมไปถึงที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ที่เปรียบเสมือนองค์กรที่มีอำนาจมากที่สุดในกิจการอุดมศึกษาไทย ก็ได้ออกมติหรือแถลงการณ์ที่มีทิศทางเดียวกันกับกลุ่ม กปปส. และสนับสนุนทางด้านวิชาการ ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีการก่อตั้งกลุ่ม “สมัชชาปกป้องประชาธิปไตย” (สปป.) ที่เป็นการรวมตัวกันของนักวิชาการเป็นแกนกลางของกลุ่มที่ต้องการปกป้องประชาธิปไตย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ข้อมูลทางวิชาการเพื่อคานากับนักวิชาการที่อยู่กับกลุ่ม กปปส. โดยแถลงการณ์ ฉบับแรกของ สปป. ได้เกริ่นไว้อย่างชัดเจนว่า

“ตามที่ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) กลุ่มผู้ชุมนุมที่ใช้ชื่อว่า กปปส. และนักวิชาการจำนวนหนึ่ง เรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีกระทำการในทางที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญและไม่เป็นไปตามครรลองของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อมิให้เกิดความสับสนแก่ประชาชนจนอาจนำมาซึ่งวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่หนักหน่วงรุนแรงมากยิ่งขึ้น และป้องกันการทำลายระบอบประชาธิปไตย นักวิชาการ ปัญญาชน นักเขียน นิสิตนักศึกษา ข้าราชการ และบุคคลทั่วไป ซึ่งรวมตัวกันเป็นเครือข่ายในนามของ “สมัชชาปกป้องประชาธิปไตย” จึงจำเป็นต้องแถลงโต้แย้งในประเด็นดังต่อไปนี้...”¹²

เมื่อมีกลุ่มนักวิชาการที่พร้อมที่จะแสดงความคิดเห็นทางวิชาการ บวกกับความเสี่ยงในการจัดกิจกรรมชุมนุมมีมากขึ้น นักกิจกรรมนักศึกษาจึงได้มีการเคลื่อนไหวที่ไม่ใช่ในรูปแบบการชุมนุมที่มีความเสี่ยง การเคลื่อนไหวรูปแบบหนึ่งที่เป็นที่นิยมก็คือการออกแถลงการณ์ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามแต่สถานการณ์และความสนใจของแต่ละกลุ่ม แต่ละองค์กร อย่างไรก็ตามแถลงการณ์นั้นก็เป็นการกระทำที่มีผลกระทบน้อยลงไปมากเมื่อเทียบกับสมัยก่อนที่มีองค์กรนิสิต

¹¹ ไทยรัฐ, “หลายมหา'ลัยปิดเรียน 9 ธ.ค. นัดรวมตัวกับ กปปส.บุกทำเนียบ,” ไทยรัฐ, <https://www.thairath.co.th/content/387821>

¹² ประชาไท, “กลุ่มนักวิชาการตั้ง ‘สมัชชาปกป้องประชาธิปไตย’ เห็นต่างข้อเสนอ กปปส.-ทปอ. (แถลงการณ์เต็ม),” ประชาไท <https://prachatai.com/journal/2013/12/50321>.

นักศึกษา เพียงไม่กี่องค์กรเท่านั้นที่สามารถออกแถลงการณ์ได้ สื่อจึงให้ความสนใจ ทำให้มีผลกระทบในสังคมวงกว้างมากกว่า แต่ในช่วงหลัง ทุกกลุ่มสามารถออกแถลงการณ์ได้ ถึงแม้ว่าจะสามารถกระจายสารไปได้โดยไม่ต้องอาศัยสื่อมวลชนช่วยในรูปแบบเดิม แต่ความสำคัญของแถลงการณ์ก็มีน้อยลงไป

อีกทางเลือกหนึ่งที่นักกิจกรรมนักศึกษาเลือกใช้ในการเคลื่อนไหวอย่างปลอดภัยก็คือ การจัดเสวนาทางวิชาการ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความพยายามในการก่อตั้งกลุ่ม สปป. ที่เตรียมพร้อมสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางการเมืองด้วยการให้ข้อมูลทางวิชาการ โดยมีการจัดกิจกรรมเสวนาครั้งหนึ่งที่รวมนักวิชาการที่จะกลายเป็นสมาชิกของกลุ่ม สปป. ซึ่งจะก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในสัปดาห์ถัดไปหลังงานเสวนา คือ กิจกรรมเสวนา ธรรมชาติบรรยาย: ห้องเรียนสาธารณะ ที่จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โดยมีนักวิชาการหลายท่านมาเป็นวิทยากร¹³ โดยมีนักกิจกรรมนักศึกษาคอยช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้ รังสิมันต์ โรม ก็เป็นนักกิจกรรมคนหนึ่งซึ่งเข้าไปช่วยเหลือในกิจกรรมดังกล่าว โดยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

ผมก็เข้าไปมีบทบาทบ้างในวงของอาจารย์ผ่านกรุปเฟซบุ๊กของกลุ่ม สปป. พวกเขาที่มีแนวคิดเรื่องการจัดกิจกรรมใหญ่ของ สปป. พวกเขาสนใจเรื่องการขอสถานที่ พวกเขาอยากได้ที่ท่าพระจันทร์ แต่บังเอิญสถานที่ที่ท่าพระจันทร์ไม่ว่าง เลยเสนอ พร.4 ขึ้นมา Agenda ของผมคือ อยากให้พื้นที่ของธรรมชาติ รังสิต มีความสำคัญมากขึ้น ไม่จำเป็นต้องไปแต่ท่าพระจันทร์ นักศึกษาก็รับผิดชอบเรื่องสถานที่ ไม่ค่อยมีบทบาททางความคิดทั้งในเชิงวิชาการและการจัดการ พวกผมแค่มีนหน้าที่อำนวยความสะดวก¹⁴

ถึงแม้ในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีการจัดเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับประเด็นทางด้านการเมืองในอัตราความถี่ที่มากกว่าปกติ แต่เมื่อพินิจดูอย่างละเอียดจะพบว่า เสวนาวิชาการในช่วงเวลาดังกล่าวจะถูกจัดอยู่ในส่วนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แทบทั้งหมด โดยแบ่งกันจัดจาก

¹³ ประชาไท, "ธรรมชาติบรรยายสาธารณะ: ห้องเรียนประชาธิปไตย," ประชาไท, <https://prachatai.com/activity/2013/12/50151>.

¹⁴ ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ, "ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน: การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-2557," 246.

แต่ละกลุ่ม แต่ละองค์กร มีการจัดเสวนาวิชาการในสถาบันอื่นเพียงไม่กี่ครั้งเท่านั้น เช่น การจัดกิจกรรมเสวนาเรื่อง “ประวัติศาสตร์แห่งความขัดแย้ง บทเรียนจากอดีต สู่วันปัจจุบัน” โดยกลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์ ซึ่งก็ได้ให้นักวิชาการจากกลุ่ม สปป. มาเป็นวิทยากรเช่นกัน¹⁵ ซึ่งการทำงานร่วมกันระหว่าง อาจารย์ นักวิชาการ กับ นักกิจกรรมนักศึกษา ในช่วงเวลาดังกล่าวก็ได้ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดต่อกันตั้งแต่นั้นมา

หลังจากนั้น บทบาทการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาแก่นักวิชาการก็ค่อย ๆ ลดลงไป เมื่อมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 และถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ ถึงแม้ว่าการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลจะลดระดับความรุนแรงลง แต่สถานการณ์ต่าง ๆ ก็ไม่อยู่ในวิสัยที่นักกิจกรรมนักศึกษาและเครือข่ายนักวิชาการจะทำอะไรได้มาก บทบาทของนักกิจกรรมนักศึกษาและเครือข่ายนักวิชาการจึงค่อย ๆ ลดบทบาทลงในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม วิถีทางการเมืองในช่วงปลายรัฐบาลยิ่งลักษณ์ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และการเคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส. ก็เป็นปัจจัยหรือตัวเร่งสำคัญที่สนับสนุนให้นักกิจกรรมนักศึกษาได้ออกมาเคลื่อนไหวในประเด็นทางการเมือง ได้สร้างกลุ่มสร้างแนวร่วม ได้ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการเคลื่อนไหวในอนาคตของพวกเขาในที่สุด

4.1.2 การรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

(คสช.)

นักกิจกรรมนักศึกษาที่ลดบทบาทการเคลื่อนไหวลงไปหลังการเลือกตั้ง 2 กุมภาพันธ์ 2557 ได้กลับมาเคลื่อนไหวอีกครั้งแทบจะในทันทีที่มีการรัฐประหารเกิดขึ้น คือภายหลังการรัฐประหารหนึ่งวัน มีการจัดกิจกรรมในชื่อ “ร่วมกันตามหานกพิราบ” โดยมีกลุ่ม LLTD เป็นตัวหลักในการจัดกิจกรรมที่เป็นการรวมตัวเดินขบวนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปยังอนุสาวรีย์

¹⁵ สำนักข่าวอิศรา, "2 มุม 2 วัย มองประวัติศาสตร์ความขัดแย้ง จากอดีต สู่วันปัจจุบัน," สำนักข่าวอิศรา,

ประชาธิปไตย¹⁶ และสลายตัวไปพร้อมเคลื่อนไหวกับประชาชนกลุ่มใหญ่ที่บริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

หลังกิจกรรมในวันนั้น นักกิจกรรมนักศึกษาที่เคยทำกิจกรรมร่วมกันมาบ้างก็ได้ปรึกษากันจนเกิดเป็นการก่อตั้ง “ศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาเพื่อประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย (ศนปท.)” ขึ้นในวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 แล้วทำกิจกรรมร่วมกันในนาม ศนปท. เป็นครั้งแรกที่ลานโพธิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ในวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยเป็นกิจกรรมแสดงพลังต่อต้านการรัฐประหาร¹⁷ รังสิมันต์ โรม ได้ให้สัมภาษณ์ถึงสถานการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวไว้ว่า

“พอมันเกิดรัฐประหารใช้ใหม่ เราก็พบว่าตัวพวกเรานักศึกษาเนี่ย เราไม่มีพลังเพียงพอ คือจำได้เลย วันแรกของการรัฐประหาร วันที่ 22 ใช้ใหม่ครับ พอวันที่ 23 เนี่ย ถัดจากคืนแรกของการรัฐประหาร เช้าวันรุ่งขึ้น พวกเราก็มีการรวมตัวกันเพื่อเคลื่อนไหวไปเพื่อต่อต้านการรัฐประหาร เราพบว่าในช่วงเริ่มต้นของการรวมตัวกัน เรายกกันได้ทั้งนักศึกษา รวมทั้งพี่น้องประชาชนที่เขาเอาด้วยกับเราเนี่ย มันน่าจะอยู่ที่ประมาณสัก 50 คน มันในด้านหนึ่งก็คือเราตระหนักว่า 50 คนตรงนี้ ไม่น่าจะเปลี่ยนอะไรได้ เวลาเราคิดถึงการเปลี่ยนแปลงเราก็ยังคิดถึงภาพของการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่มีมวลชนนับแสน นับล้าน ที่จะเข้ามาช่วยด้วย แล้วก็เปลี่ยนแปลงและผลักดันให้เผด็จการออกไป ดังนั้นเราก็ตระหนักแล้วว่าพลังของนักศึกษาที่มีอยู่ตรงเนี่ย มันน้อยเกินไป เราแทบไม่รู้จักละด้วยซ้ำ เราไม่รู้เลยด้วยซ้ำว่านักศึกษาคนอื่น ๆ ที่คิดแบบเรามีใครบ้าง เราแทบไม่รู้เลยว่ามีมหาวิทยาลัยก็มีมหาวิทยาลัยที่มีนักศึกษาที่เห็นไปในทางเดียวกับเรา เพราะว่าที่ผ่านมามาค่อนข้างโฟกัสเฉพาะในธรรมศาสตร์เพียงอย่างเดียวมากกว่าการให้ความสำคัญกับการไปทำความรู้จักหรือการทำงานอย่างใกล้ชิดกับพื้นที่อื่น ๆ คือ

¹⁶ ประชาไท, “กลุ่มนศ.-ประชาชนเกือบร้อยค้านรัฐประหาร ร่วม “ตามหานกพิราบ-ประชาธิปไตย”,” ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2014/05/53427>.

¹⁷ ประชาไท, “ประมวลภาพ ศนปท.จัดกิจกรรมที่ลานโพธิ์.” ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2014/05/53641>.

ต้องเข้าใจว่าในช่วงที่ผมขึ้นมาเนี่ย คนปท. มันจบแล้ว มันเจ๊งไปแล้ว แล้วมันก็ไม่มีองค์กรในลักษณะที่เป็นองค์กรกลางขึ้นมาทำหน้าที่แทน ดังนั้นมันเลยไม่มีความสัมพันธ์เรื่องนี้ ผลที่ตามมาหลังจากที่เราพบว่า ถ้าทำแบบนี้ต่อไปเรื่อย ๆ มันคงไม่น่าจะเวิร์ค มันเลยมีการพยายามในการสร้างองค์กรกลางขึ้นมา ชื่อว่า คนปท. ซึ่งผลของการที่มันสร้างตรงนี้ขึ้นมาเนี่ย มันก็มีข้อดี คือมันทำให้เรามีพลพรรคนักศึกษาที่มากขึ้น”¹⁸

คนปท. ยังคงจัดกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมดูหนังอ่านบทกวีที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2557 แต่กิจกรรมนั้นโดนขัดขวางจากทางเจ้าหน้าที่รัฐ จนกิจกรรมเหลือแค่การแจกแซนดิวิชให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น และกิจกรรมแจกแซนดิวิชที่สยามพารากอน ในวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2557 โดยที่แต่ละครั้งก็สร้างความวุ่นวายให้แก่ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐได้จนฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐต้องดำเนินการด้วยมาตรการที่รุนแรงขึ้น ซึ่งลงเอยด้วยการจับกุมตัวเพื่อไม่ให้ดำเนินกิจกรรมต่อไปได้หลายครั้ง¹⁹ รวมถึงใช้มาตรการอื่น เช่น การปิดสถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน การปิดถนน หรือใช้กองกำลังของเจ้าหน้าที่รัฐจำนวนมากในการกดดันไม่ให้จัดกิจกรรม²⁰

กิจกรรมของนักกิจกรรมนักศึกษาในช่วงเวลาหลังการรัฐประหารก็จะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน คือใช้จำนวนคนทีน้อยในการทำกิจกรรมที่มีระยะเวลาสั้น ๆ โดยเน้นไปที่ประเด็นที่กำลังเป็นที่สนใจของผู้คนเข้ามาช่วย เช่น กิจกรรมชมภาพยนตร์ร่วมกัน จนมีการชุมนุมขึ้น ที่จัดขึ้นในช่วงที่ภาพยนตร์ที่เป็นที่สนใจและมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เพื่อให้เกิดภาพของการต่อต้านและเพื่อให้เกิดความสนใจจากสาธารณชน แต่เมื่อฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐใช้วิธีการที่ไม่ผ่อนปรนมากขึ้น บวกกับการกดดันอย่างต่อเนื่อง ทำให้ คนปท. นั้นก็เคลื่อนไหวได้ลำบากมากยิ่งขึ้น

¹⁸ สัมภาษณ์ รั้งสิมันต์ โรม, (13 กุมภาพันธ์ 2562).

¹⁹ ประชาไท, “ทำไมแซนดิวิชมีสรรพคุณด้านรัฐประหาร?คุยกับนักศึกษาขอพื้นที่ให้สปีด ปชต.,” ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2014/07/54444>

²⁰ ประชาไท, “รองผบ.ตรเตรียมส่งชื่อ นศ. ‘แจกแซนดิวิช’ ด้านรปท. ให้ทหาร.,” ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2014/06/53864>.

ในส่วนภายในขององค์กร ศนปท. เองก็มีปัญหาหลายอย่าง ลูกเกด ชลธิชา ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ประสานงานหลักได้ให้สัมภาษณ์ถึงลักษณะภายในที่ไม่เอื้อต่อการอยู่รอดและเติบโตของ ศนปท. ไว้ที่น่าสนใจว่า

“คือเราอาจจะพูดได้ว่า ส่วนหนึ่งก็คือว่าการเกิดขึ้นของ ศนปท. เมื่อตอนนั้น มันเหมือนเป็นงานร้อน เหมือนสถานการณ์ทางการเมืองมันผลักดันให้เกิดขึ้น ที่นี้เนี่ยคือแน่นอนว่า movement หลาย ๆ movement ทั่วโลกมันก็เกิดขึ้นเพราะสถานการณ์ทางการเมืองที่มันผลักดันไปซะใหม่คะ แต่ประเด็นที่มีในตอนนั้นเนี่ยคือ ศนปท. เองมันไม่ได้มีการคุยกันถึงเรื่องโครงสร้างภายในว่าจะทำงานร่วมกันยังไง ที่นี้มันก็เลยเกิดปัญหาเรื่องของวิธีการทำงานวิธีการประสานงานกัน เพราะว่าตัว ศนปท. เองเนี่ยมันไม่ได้มีเด็กเพียงแค่มหาวิทยาลัยใดมหาวิทยาลัยหนึ่ง แต่มันก็จะรวมเด็กหลาย ๆ มหาวิทยาลัยด้วยกัน แต่ว่าส่วนใหญ่ก็จะเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ในกรุงเทพฯ เป็นหลัก แต่ว่าเรียกได้ว่าหลายคนก็ไม่ได้รู้จักกันมาก่อน มันก็เลยอาจจะมามีปัญหาในเรื่องของการทำงานร่วมกัน”

“ตอนนั้นมันไม่มีโครงสร้างอะไรเลย ก็เป็นเหมือนเพื่อนทำงานด้วยกัน อะไรอย่างนี้มากกว่า ก็จะมีเป็นทีมแล้วก็ทำงานด้วยกันทุกคนตัดสินใจร่วมกัน เหมือนกับการคุยงานกันแบบโต๊ะกลม ทุกคนก็จะเท่าเทียมกันบนโต๊ะคุยเหมือนโต๊ะคุยงาน โอเค หลายครั้งก็จะมีทะเลาะถกเถียงกัน แล้วก็ประสิทธิภาพในการทำงานมันไม่ได้เต็มที่เพราะว่าหลายคนนั้นยังเป็นนักศึกษา แล้วก็เราใช้วิธีการทำงานคล้ายกับ volunteer แล้วมันไม่ได้ตอบโต้กับสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงนั้นในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะในช่วงที่มันเกิดสถานการณ์ร้อน อะไรอย่างเนี่ย แต่ว่าเราเองก็ไม่ได้มีเครื่องมืออะไรที่จะกระตุ้นให้พวกเรารู้ว่าถ้าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นมาเราจะทำอะไรกันยังไงบ้าง มันก็เลยกลายเป็นว่ามันขึ้นอยู่กับการ active ของแต่ละคนมากกว่า”²¹

ในที่สุดแล้ว ศนปท. ก็ได้ลดบทบาทของตัวเองลงไป เนื่องด้วยอุปสรรคหลายประการ ทั้งจากภายนอกเช่นการถูกกดดันขัดขวางอยู่เสมอ และจากภายในเช่นการทำงานร่วมกันที่ขาดการ

²¹ สัมภาษณ์ ชลธิชา แจ่มเร็ว, (20 กุมภาพันธ์ 2562).

จัดการที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และเนื่องจากพวกเขานั้นยังคงมีจุดมุ่งหมายใหญ่อยู่ที่การต่อสู้กับฝ่าย คสช. ที่เป็นผู้ที่ถือครองอำนาจรัฐอยู่ในที่สุดแล้ว ศนปท. จึงได้ค่อย ๆ เลื่อนหายไป แต่เป็นการหายไปเนื่องจากต้องการที่จะสร้างทางเลือกใหม่ ๆ เพราะองค์กรที่ได้สร้างขึ้นในรูปแบบเดิมนั้นถึงทางตันแล้ว อย่างที่ ลูกเกด ชลธิชา ได้อธิบายเพิ่มไว้ว่า

ก็จริง ๆ แล้ว จะบอกว่าไม่ function... โอเค มันอาจจะไม่ได้ไม่ function ทั้งหมด แต่ว่ารู้สึกว่าคุณส่วนใหญ่ก็คือมันตัน เหมือน ศนปท. มันก็ยังกระจุกกันอยู่แค่กลุ่มของเด็กกรุงเทพแล้วก็คนอื่นอีกไม่กี่คน อาจจะเป็นหนึ่งในเหตุผลที่ทำให้เรารู้สึกว่า ศนปท. มันไม่โตไปกว่าเดิม แล้วมันก็จะอยู่แคในกลุ่มไม่กี่คน ที่นี้เราก็เลยคิดว่าถ้าจะต้องล้ม คสช. ถ้าจะต้องเคลื่อนไหวทางการเมือง มันจะต้องมีคนแล้วจะต้องมีเครือข่ายที่มากขึ้น²²

นอกจากการที่ ศนปท. ไม่สามารถขยายฐานของสมาชิก อันเป็นข้อล้มเหลวหลักของกลุ่มแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่มีผลก็คือ ความคิดของคนภายในที่มีความแตกต่างกัน รังสีมันต์ โรม เป็นอีกคนที่ มีบทบาทสูงในการขับเคลื่อน ศนปท. ก็ได้ให้สัมภาษณ์ในทำนองเดียวกันว่า

“มันมีความสัมพันธ์ที่ไม่ง่ายนะ เรื่องนี้มันต้องถอดบทเรียนอย่างนี้ว่า คือด้วยความที่ว่า ทุก ๆ สังคมมันต้องมีกติกาใช้ใหม่ แล้วอยู่ ๆ วันหนึ่งคุณอยู่ในสภาพที่มัน... มันรัฐประหาร คุณมีศัตรูร่วมกัน คุณมาจับมือกัน คุณรู้แค่ว่าคุณต้องจับมือ แต่ว่าเอาเข้าจริงแล้วเนี่ย คุณก็ไม่ว่าว่าคุณจะจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างกันยังไง แรก ๆ มันก็อาจจะหอมชื่น มีความสุข แฮปปี้ แต่เอาเข้าจริงถ้าเราไปให้ลึกกว่านั้นบ้างที่หลาย ๆ เรื่องอาจจะไม่เห็นด้วยกันก็ได้ใช้ใหม่ครับ แล้วก็ผมคิดว่านั่นคือเหตุผลที่ว่าทำไม ศนปท. มันถึงอายุไม่ค่อยยืน เพราะว่าเรามีเวลาการทำงานทางความคิดระหว่างกันน้อย แล้วก็อาจจะมีจุดยืนหรือแนวคิดอะไรหลายอย่างที่แตกต่างกัน ทำให้ ศนปท. ไม่ได้ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แล้วก็จุดที่ล้มเหลวที่สุดของ ศนปท. เลย ก็คือว่า ไม่สามารถขยายฐานนักศึกษาที่จะเข้ามาร่วมให้กว้างไปกว่าเดิม ขณะเดียวกัน ฐานเดิมที่มีอยู่ ทุก ๆ ปี นักศึกษามันต้องเรียนจบ ฐานเดิมที่มีอยู่ไม่สามารถที่จะ... บางฐานก็อ่อนกำลัง

²² เรื่องเดียวกัน.

ลง เรียกว่าคนเข้ามาเรียนจบไปก็จบเลยไม่มีรุ่นน้องมาทำต่อ สิ่งเหล่านี้มันทำให้
ท้ายที่สุด ศนปท. ไม่ประสบความสำเร็จแล้วก็ล้มเหลวลงไป”²³

ถึงแม้ ศนปท. จะไม่สามารถยืนระยะต่อมาได้เป็นเวลานานหรือสามารถสร้างผลกระทบ
อย่างรุนแรงต่อฝ่ายผู้มีอำนาจในเวลานั้นได้ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ศนปท. เป็นกลุ่มของนัก
กิจกรรมนักศึกษาที่มีบทบาทและการจัดกิจกรรมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอและมากที่สุดเมื่อ
เทียบกับกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมอื่น ๆ โดยสาเหตุอาจจะเป็นเพราะฝ่าย คสช. นั้นได้มีความ
พยายามในการกระชับอำนาจของตนตั้งแต่วันแรกของการรัฐประหาร โดยเรียกบุคคลที่อาจจะ
ก่อให้เกิดความพยายามต่อต้านได้เข้ารายงานตัวกับ คสช. ไม่ว่าจะเป็น นักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น
ผู้นำองค์กรการเคลื่อนไหว และนักวิชาการ แต่นักกิจกรรมนักศึกษานั้นถูกมองข้ามจากฝ่าย คสช.
ไป นักกิจกรรมนักศึกษาจึงแทบจะเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวเดียวที่ยังพอจะมีอิสระในการเคลื่อนไหวได้
ในช่วงเวลาดังกล่าว บวกกับกิจกรรมที่นักกิจกรรมนักศึกษาจัดนั้นอาจจะถูกมองว่าเป็นเพียง
กิจกรรมทำทนายเพื่อให้เกิดภาพข่าวในสังคมเท่านั้น ไม่ได้มีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถคุกคาม
การครองอำนาจของ คสช. ได้ อย่างกิจกรรมชุมนุมยืดเยื้อของกลุ่มคนเสื้อแดง หรือกลุ่ม กปปส.

4.1.3 เหตุการณ์รำลึกครบรอบหนึ่งปีรัฐประหาร

หลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นักกิจกรรมนักศึกษากลายเป็นกลุ่ม
เคลื่อนไหวทางสังคมกลุ่มเดียวที่สามารถจัดกิจกรรมทางการเมืองในทิศทางที่ต่อต้านผู้มีอำนาจใน
ขณะนั้นได้ แต่กิจกรรมที่ได้จัดนั้น ค่อนข้างที่จะจำกัดอยู่ในพื้นที่ของส่วนกลาง หรือ
กรุงเทพมหานครเท่านั้น เนื่องจากกลุ่มผู้จัดหลักก็คือกลุ่ม ศนปท. ที่สมาชิกเกือบทั้งหมดเป็นนิสิต
นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ซึ่งการกระจุกตัวนี้ก็เป็นสาเหตุหนึ่งของ
การที่ ศนปท. ต้องลดบทบาทลงไป เนื่องจากไม่สามารถขยายแนวร่วมออกไปให้กว้างขวางหรือให้
มีจำนวนที่มากกว่าเดินได้สักเท่าไรนัก

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2557 เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญประการหนึ่งในแวดวงนักกิจกรรม
นักศึกษา นั่นคือการเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งแรกของกลุ่มดาวดิน กลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษา

²³ สัมภาษณ์ รั้งสิมันต์ โรม, (13 กุมภาพันธ์ 2562).

จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีชื่อเสียงจากการลงพื้นที่ช่วยเหลือชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างจริงจังในประเด็นสิ่งแวดล้อม ปากท้องและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน โดยสมาชิกกลุ่มดาวดินจำนวนห้าคนได้ใส่เสื้อสีดำ สกรีนบนเสื้อเป็นคำเรียงต่อกันว่า “ไม่เอารัฐประหาร” และออกไปเป็นขบวนในหน้าเวทีในขณะที่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี กำลังกล่าวมอบนโยบายขณะลงพื้นที่ในจังหวัดขอนแก่น²⁴

เหตุการณ์ในครั้งนั้นส่งผลให้เกิดการรับรู้ของกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาที่อยู่ในส่วนกลางว่าในส่วนภูมิภาคหรือจังหวัดอื่น ๆ ก็มีกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีความพร้อมที่จะเคลื่อนไหวในทางการเมืองคล้ายกับตน จึงเกิดการจัดกลุ่มพูดคุยกันผ่านวิธีการสื่อสารต่าง ๆ ซึ่งที่เป็นที่นิยมที่สุดในขณะนั้นก็จะเป็นการตั้งกรุ๊ปขึ้นมาใน Facebook เพื่อให้มาคุยหรือแลกเปลี่ยนประเด็นหรือคุยเล่นกันได้

ก่อนถึงวันครบรอบหนึ่งปีการรัฐประหาร ได้มีความพยายามในการจัดการประชุมพูดคุยกันว่ากลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาในส่วนกลางแต่ละกลุ่มมีไอเดียในการเคลื่อนไหวต่อไปอย่างไร โดยได้มีมติว่าจะมีการจัดกิจกรรมครบรอบหนึ่งปีการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 โดยให้กลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์เป็นผู้ดำเนินงานหลัก โดยออกแบบให้เป็นการเคลื่อนไหวรูปแบบใหม่เพื่อที่จะลดความเสี่ยงในการถูกจับกุมตัว และเพื่อให้ได้แนวร่วมหน้าใหม่มากขึ้น²⁵

ทว่าเมื่อจัดกิจกรรมจริง ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐได้เข้าทำการจับกุมตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรมทันทีที่เริ่มทำกิจกรรม จากกิจกรรมที่วางแผนไว้ว่าจะเริ่มต้นในเวลา 18.00 น. และจะสิ้นสุดในเวลา 18.15 น. เมื่อเจ้าหน้าที่เริ่มทำการจับกุมด้วยกำลัง ทำให้การชุมนุมบานปลายและเมื่อถึงเวลาประมาณ 19.30 น. เจ้าหน้าที่ก็ได้ตัดสินใจที่จะสลายการชุมนุมและจับกุมตัวนักกิจกรรมนักศึกษา

²⁴ ประชาไท, “รวบ 5 น.ศ. 'ซุสามนิ้ว' ให้ประยุทธ์ ขณะลงพื้นที่ขอนแก่น,” ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2014/11/56554>

²⁵ สมชัย แสนภูมิ, กัญจิรา วิจิตรวราภิรักษ์ และพระครูปลัด ญัฐพงษ์ ยโส, “นักศึกษากับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในวันครบรอบ 1 ปี การทำรัฐประหารของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา,” *Veridian E-Journal, Silpakorn University: Humanities, Social Sciences and arts* 12 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2562): 1099 – 1100.

ที่ยังคงเกาะกลุ่มเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวเพื่อนที่ถูกจับไปก่อนหน้านี้ ในที่สุดก็มีผู้โดนจับกุมตัวในวันนั้นไปยัง สน.ปทุมวัน อย่างน้อย 38 คน

ประเด็นที่น่าสนใจในมุมมองของผู้วิจัยอยู่ที่ว่าทั้ง 38 คน ที่ถูกจับกุมตัวนั้น หลายคนไม่ได้มาในฐานะผู้ร่วมชุมนุมที่ร่วมกันจัดกิจกรรม หรือกระทั่งไม่ได้เคยรู้จักกันมาก่อนเลยด้วยซ้ำในทั้งหมด 38 คน ตัวอย่าง เช่น แมน ปกรณ์ ที่เป็นหนึ่งใน 38 คนที่ถูกจับในวันนั้น และกลายเป็นหนึ่งใน 14 นักกิจกรรมที่ถูกศาลทหารสั่งฝากขังในเรือนจำ โดยเขาได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“...คือถ้าก่อนเหตุการณ์หอศิลป์เนี่ย ความเกี่ยวข้องของพีก็คือเรายังรู้จักน้อง ๆ ที่เคยทำกิจกรรมร่วมกันมา ซึ่งตอนนั้นหลาย ๆ กลุ่มก็เริ่มที่จะออกมาทำกิจกรรมในเชิงสัญลักษณ์ในรัฐบาล คสช. เรื่อย ๆ ในความสัมพันธ์ที่เรามีมาแล้วก็ได้พูดคุยกันบ้าง แล้วก็มีเวลาไปขอคำปรึกษาให้คำแนะนำไปบ้าง แต่ว่าถ้าให้พูดแบบมีบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ก็คือ หลังจากกลุ่มดาวดิน ไล่ไม่ดาวดินไปชูสามนิ้วต่อหน้าประยุทธ์ที่ขอนแก่น มันมีการคุยกันที่ ม.เกษตรครั้งหนึ่งว่ามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ออกมาเคลื่อนไหวในเชิงสัญลักษณ์ตามพื้นที่ต่าง ๆ ควรจะมีการรวมตัวมาคุยกันตรงกลาง แล้วก็มีการตั้งสิ่งที่เรียกว่า Cobra Gold

ที่พีรับรู้แค่ว่าจะต้องมีการรวมกลุ่มกัน ตั้งขบวนในการสู้ ส่วนชื่อ Cobra Gold นี้พีไม่รู้ชื่อตอนหลัง ตั้งกลุ่มมาพีก็ไม่ได้อยู่ในนั้น พีก็ไม่รู้ว่าเขาคุยอะไรกันมารู้กันอีกทีก็คือมีการนัดกันไปที่หอศิลป์ฯ ซึ่งก็ ไม่รู้แผน ไม่รู้อะไร เหมือนที่พูดในศาลทุกอย่าง รู้แค่ว่ามีแค่นั้นแล้วก็จะไปดูเฉย ๆ พอมีเหตุการณ์ที่หน้าหอศิลป์ฯเนี่ย เราก็เป็นหนึ่งในคนที่ถูกควบคุมตัวไปด้วยในวันนั้น

ฉะนั้นการเข้าร่วมในกิจกรรมแบบ ไปชูสามนิ้ว ไปหอศิลป์ฯ ก็ไปร่วมได้ แต่พยายามที่จะจะไม่ไป ไม่พาตัวเองเข้าไปเสี่ยงต่อการถูกจับ ซึ่งพีก็พยายามทำตัวแบบนั้นนะในวันที่หน้าหอศิลป์ฯ คือ ณ ข้อตลุดท้ายที่มีการรวบจับกันเนี่ย ถ้าพีเดินออกไปเลยก็คงไม่ถูกจับแล้ว แต่พีเดินเข้าไปถ่ายรูปก็เลยถูกจับไปด้วย²⁶

²⁶ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, (24 มกราคม 2562).

เหตุการณ์ในวันนั้นจึงได้กลายเป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้นักกิจกรรมนักศึกษาได้รู้จักกับนักกิจกรรมรุ่นก่อนที่มาร่วมสังเกตการณ์หรือคนหน้าใหม่ที่เข้ามาร่วมในวันนั้นแล้วโดนจับมาด้วยกัน ซึ่งเป็นการขยายแนวร่วมที่มีความใกล้ชิดมากกว่าเดิมได้ในระดับหนึ่ง

และเหตุการณ์ตลอดคืนนั้นก็มีการชุมนุมของประชาชนและนักกิจกรรมนักศึกษาหลายคน รวมถึงอาจารย์นักวิชาการที่เดินทางมาเพื่อช่วยไกล่เกลี่ยระหว่างฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐกับนักกิจกรรมนักศึกษาโดยต้องการให้มีการปล่อยตัวโดยเร็ว จนเมื่อไกล่เกลี่ยกันได้โดยจำต้องยินยอมต่อฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐด้วยการมอบบัตรประจำตัวประชาชนพร้อมลงลายมือชื่อ และเขียนว่าไม่เคลื่อนไหว จึงมีการปล่อยตัวทุกคนในเวลาเช้าของวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2558

ในจังหวะเวลาเดียวกัน กลุ่มดาวดินก็ทำการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ด้วยการรวมตัวกันถือป้ายผ้าที่บริเวณวงเวียนอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย จังหวัดขอนแก่น ก็ถูกจับกุมตัวเช่นเดียวกัน และในที่สุดก็ได้มีการแจ้งให้นักกิจกรรมเก่าคนจากเหตุการณ์ที่หน้าหอศิลป์ฯ เข้ารายงานตัวเพื่อรับทราบข้อกล่าวหา โดยมีสองคนได้เข้ารับทราบข้อกล่าวหาก่อนแล้ว และที่เหลืออีกเจ็ดคนประกาศต่อสาธารณะว่าจะเข้าไปพบเจ้าหน้าที่ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2558 เช่นเดียวกันกับกลุ่มดาวดิน ที่โดนเรียกเข้าพบเจ้าหน้าที่เพื่อรับทราบข้อกล่าวหา แต่ทางกลุ่มดาวดินจำนวนเจ็ดคนก็ได้ทำการอารยะขัดขืน ไม่เข้ารับทราบข้อกล่าวหา จนถูกออกหมายจับในเวลาต่อมา²⁷

ในช่วงเวลาระหว่างการถูกจับกุมและรอการเข้าพบเจ้าหน้าที่นี้เอง ที่นักกิจกรรมนักศึกษาจากส่วนกลางในกรุงเทพมหานครและนักกิจกรรมนักศึกษาส่วนภูมิภาคอื่นที่นำโดยกลุ่มดาวดินได้เข้ามาพูดคุยถึงแนวทางการเคลื่อนไหวต่อไปกันอย่างจริงจัง จนได้มีการพูดถึงขบวนการประชาธิปไตยใหม่ (NDM) ขึ้นมาจากฝ่ายกลุ่มนักกิจกรรมฝ่ายภูมิภาค โดยที่นักกิจกรรมนักศึกษาจากส่วนกลางก็เห็นชอบด้วยในหลักการ จึงมีการนัดหมายว่ากลุ่มดาวดินที่ทำอารยะขัดขืนไม่เข้ามอบตัวกับเจ้าหน้าที่ แต่เลือกที่จะไปพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่กลุ่มของตนเคยเคลื่อนไหวช่วยชาวบ้านในจังหวัดเลย จะเข้ามาร่วมกับกลุ่มนักกิจกรรมจากส่วนกลางในกิจกรรมวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2558 และได้ร่วมกับประกาศการเคลื่อนไหวในนาม “ขบวนการประชาธิปไตยใหม่” ร่วมกันที่บริเวณหน้า สน.ปทุมวัน

²⁷ iLaw, "ฐานข้อมูลคดี คดีชุมนุมครบรอบ 1 ปี การรัฐประหาร ที่หอศิลป์ กรุงเทพฯ," iLaw, https://freedom.ilaw.or.th/case/687#progress_of_case.

หลังจากนั้นสองวัน แกนนำนักกิจกรรมนักศึกษาทั้ง 14 คน ของขบวนการประชาธิปไตยใหม่ก็ถูกเจ้าหน้าที่เข้าจับกุม โดยนำตัวไปทำเรื่องฝากขังที่ศาลทหารเพื่อทำการฝากขังในเวลา กลางคืน แล้วจึงพานักกิจกรรมทั้ง 14 คน โดยเป็นชาย 13 คนและหญิงหนึ่งคน ไปฝากขังยัง เรือนจำพิเศษกรุงเทพและทัณฑสถานหญิงกลาง โดยที่ทั้งหมดยืนยันในความบริสุทธิ์และไม่ขอยื่น ประกันตัวแต่อย่างใด²⁸

ช่วงเวลาที่แกนนำทั้ง 14 คนถูกฝากขังอยู่ในเรือนจำ เป็นช่วงเวลาที่กลุ่มคนที่เหลือต้องเข้ามา ร่วมกันทำงานในสถานการณ์ที่บีบคั้น ทั้งจากเจ้าหน้าที่ที่คอยกดดัน สอดแนมอยู่ตลอดเวลา และความกังวลในสภาพความเป็นอยู่ของเพื่อนแกนนำนักกิจกรรมที่อยู่ในเรือนจำ ประกอบกับการ ที่ต้องทำงานร่วมกับคนที่อาจจะไม่ได้คุ้นเคยกัน วิธีคิด วัฒนธรรมต่างกัน ทำให้การดำเนินงาน ในช่วงเวลาดังกล่าวของนักกิจกรรมจากทุกภูมิภาคต้องประสบกับความยากลำบาก

อย่างไรก็ตาม เมื่อแกนนำนักกิจกรรมทั้ง 14 คนได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำ พวกเขา ก็เริ่มที่จะทำงานร่วมกันในนามของ NDM โดยมีความพยายามในการบูรณาการความถนัดของ นักกิจกรรมทั้งสองกลุ่มเข้าด้วยกัน โดยที่นักกิจกรรมนักศึกษาในสวนกลางจะมีความถนัดในด้าน การจัดกิจกรรมที่เรียกความสนใจและสร้างกระแสได้ดี ขณะที่นักกิจกรรมนักศึกษาจากส่วน ภูมิภาคนั้นมีสิ่งที่เรียกว่า พื้นที่การทำงานของตน กล่าวคือ พวกเขา มักจะมีแนวทางการทำงานที่ เน้นแก้ไขปัญหาในแต่ละพื้นที่ โดยมีวิธีการทำงานคล้าย NGOs รุ่นก่อนที่มีพัฒนาการมาตั้งแต่คน ยุค 14 ตุลา และยุคขบวนการนักศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมา ซึ่ง NDM ก็ได้ขยาย พื้นที่ของการต่อสู้ออกไปได้มากกว่าเดิม คือ มีกลุ่มที่เข้ามาทำงานร่วมกันที่หลากหลายมากขึ้น ด้วยเครือข่ายของนักกิจกรรมส่วนภูมิภาคที่ทำงานจัดตั้งมาอย่างยาวนาน เช่น กลุ่ม PERMAS จากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สมัชชาเสรีมหาวิทย์ วิทยาลัยเชียงใหม่ ดาวดินจาก มหาวิทยาลัยขอนแก่น ลูกชาวบ้านจากมหาวิทยาลัยบูรพา และกลุ่มอิสระที่อยู่ในสวนกลางเดิม เป็นต้น นอกจากการเปิดพื้นที่ใหม่ ๆ แล้ว NDM ยังสามารถทำกิจกรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ให้มีคนรับรู้ เพิ่มมากขึ้นได้ ด้วยความช่วยเหลือของนักกิจกรรมจากสวนกลางที่มีความชำนาญในเรื่องดังกล่าว

²⁸ iLaw, "มิถุนายน 2558 1 ปี 1 เดือน รัฐประหาร: กลุ่มประชาธิปไตยใหม่ "อารยะขัดขืน" เข้าคุก 14 คน ขณะที่ ทหารเข้มขึ้นหลายพื้นที่," <https://freedom.ilaw.or.th/report/มิถุนายน-2558-1-ปี-1-เดือน-รัฐประหาร-กลุ่ม-ประชาธิปไตยใหม่-อารยะขัดขืน-เข้าคุก-14-คน-ขณะที่ทหาร>.

การเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งของ NDM ก็คือ การณรงค์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2559 ที่มีความพยายามจากทุกองคาพยพในฝ่ายประชาธิปไตยเข้ามาช่วยเหลือ NDM ที่ได้กลายเป็นแนวหน้าของการเคลื่อนไหวในทางการเมืองไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ฝ่ายรัฐก็ไม่ยอมให้กระทำการเคลื่อนไหวได้ง่าย ๆ มีความพยายามในการที่จะจับกุมสมาชิกของ NDM ที่กำลังรณรงค์ให้ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญหลายครั้ง การเคลื่อนไหวในครั้งนั้นยังทำให้นักกิจกรรมนักศึกษาที่มีบทบาทเด่นในการเคลื่อนไหวของ NDM ยังมีบทบาทโดดเด่นขึ้นอีก เช่น รังสิมันต์ โรม และ แม่น ปกรณ์ โดยที่ทั้งสองต่างถูกเจ้าหน้าที่จับกุมตัวขณะกำลังรณรงค์ให้ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ โดยอ้างว่าพวกเขาทำผิด พ.ร.บ. ประชามติ²⁹

อย่างไรก็ตาม การออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2559 ก็ได้ข้อสรุปว่าประชาชนลงมติให้ผ่าน ทำให้นักกิจกรรมนักศึกษา NDM ต้องพบกับความผิดหวังและยากลำบากจากการมีคดีความติดตัวเพิ่มขึ้นอีก และในช่วงปลายปีเดียวกัน ก็เกิดเหตุการณ์ที่ไฟ ดาวดิน แขน นำนักกิจกรรมนักศึกษาคนสำคัญของ NDM ถูกแจ้งข้อหาและจับกุมตัวในข้อหามาตรา 112 จากการแชร์ข่าวจากเพจ BBC Thai ใน Facebook ของตัวเอง³⁰ จากโทษที่รุนแรงในคดีดังกล่าว เป็นเหมือนการส่งสัญญาณกดดันไปสู่ นักกิจกรรมคนอื่น ๆ ซึ่งเหตุการณ์ในครั้งนั้นส่งผลอย่างรุนแรงต่อกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาทั้งหมด และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ NDM ต้องหมดบทบาทลงไป จากที่เคยเป็นแนวหน้าของการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่โดดเด่นอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เครือข่ายที่เคยร่วมกันทำกิจกรรมจากทั่วประเทศก็พบกับปัญหาจากทั้งภายในและภายนอก สุดท้ายก็ค่อย ๆ ลดระดับความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันลงไปที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2560

รังสิมันต์ โรม ได้ให้สัมภาษณ์ถึงประเด็นของการทำงานในฐานะ NDM จากประสบการณ์ของเขาว่า

“...สิ่งที่ขบวนการประชาธิปไตยใหม่ทำ มันคือการแก้ไขความล้มเหลว กับในสิ่งที่ คนปท. ทำนั้นละ แต่มันยังใช้ Platform หรือวิธีคิดที่อาจจะไม่ได้

²⁹ iLaw, "ตารางผู้ถูกดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับประชามติ 2559," iLaw, https://freedom.ilaw.or.th/blog/referendum_charge.

³⁰ BBC Thai, "ไฟ ดาวดิน: อิศรภาพหลัง 870 วันที่ถูกจองจำ," BBC Thai, <https://www.bbc.com/thai/thailand-48197874>.

แตกต่างจากเดิม คือ หลังจาก สนปท. เนี่ย เราก็พบว่าจริง ๆ แล้วมันยังมี เครือข่ายหรือกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ใน สนปท. แต่เขาก็มีกำลังมีความสามารถในการทำกิจกรรมในรูปแบบของเขา อย่างเช่น ดาวดิน ซึ่งหลังจาก สนปท. ล่ม สลายลง การจับมือกับกลุ่มอื่น ๆ เราพบว่ามันมีความกว้างกว่าเดิม คือ จากเดิม สนปท. อาจจะไปโฟกัสไปที่นักศึกษาในกรุงเทพฯ แต่ว่าการทำขบวนการ ประชาธิปไตยใหม่เนี่ย เราพบว่ามันมีการจับมือกับกลุ่มอื่น ๆ ที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะกับนักศึกษาในต่างจังหวัด ตัวอย่าง เช่น สมัชชาเสรี มช. หรือดาวดิน ไซ้ใหม่ศรีบ หรือแม้กระทั่ง PERMAS ที่ไม่ได้อยู่เฉพาะ PERMAS ในกรุงเทพฯ แต่มี PERMAS ภาคใต้ พวกนี้คือ สิ่งที่เราได้มาและพบว่ามันมากกว่าที่ สนปท. ทำ แต่ว่าสุดท้ายมันก็ปัญหาเดิมมันก็กลับมา คือ มันก็มีแค่นั้นอะ มันไม่ได้ขยาย ฐานไปกว่านั้น แล้วก็กลุ่มเดิม ๆ ที่เคยเข้าร่วมเนี่ย ก็อ่อนแอลง มันก็กลับไป อีกรอบเดิม คือ มันก็อ่อนกำลังลง โดยเฉพาะนักศึกษาในกรุงเทพฯ กลุ่มกิจกรรม ในกรุงเทพฯ อ่อนลงเยอะมาก แต่ว่าก็เป็นเหตุผลคล้าย ๆ กันว่าทำไมกลุ่ม ขบวนการประชาธิปไตยใหม่เนี่ย ในท้ายที่สุดมันก็ล้มลง เพราะว่ามันขยายต่อ ไม่ได้...”³¹

หลังจากที่ NDM ได้ลดบทบาทลงไป นักกิจกรรมที่เคยทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดก็ได้ แยกกันออกไปทำกิจกรรมในทิศทางของกลุ่มและเครือข่ายเดิมของตน โดยสามารถแบ่งได้โดย กว้างก็คือ กลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาในส่วนกลางหรือกรุงเทพฯ ที่มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่ม นักวิชาการ ปัญญาชน และนักกิจกรรมอิสระทางการเมือง กลับมาเคลื่อนไหวในประเด็นการเมือง เป็นหลัก โดยมีการจัดตั้งกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย (DRG) โดยมีสมาชิกที่เคยทำงานเคลื่อนไหว ร่วมกันมาเพียงไม่กี่คนมาร่วมกันเคลื่อนไหวต่อ โดยที่เป็นกลุ่มหลักในการเคลื่อนไหวทางการเมือง และมีบทบาทหลายครั้งในการร่วมชุมนุมกับกลุ่มคนอยากเลือกตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา ในส่วนของกลุ่มนักกิจกรรมในส่วนภูมิภาคหรือต่างจังหวัด ที่มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับขบวนการต่อสู้ ของชาวบ้านในแต่ละพื้นที่และองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีลักษณะเป็น NGOs ก็กลับไป ทำงานในพื้นที่และประเด็นของตนด้วยรูปแบบที่คุ้นเคยเป็นหลัก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ไม่ได้มี

³¹ สัมภาษณ์ รั้งสิมันต์ โรม, (13 กุมภาพันธ์ 2562).

การเรียนรู้เพิ่มเติมจากการเคลื่อนไหวที่ผ่านมา เช่น กลุ่มนักกิจกรรมส่วนภูมิภาคที่แต่ก่อนเคยเคลื่อนไหวเชิงประเด็นในพื้นที่ของตนเท่านั้น ก็มีความเข้าใจในเรื่องการเมืองในภาพใหญ่มากขึ้น และมองเห็นว่า การทำงานเชิงประเด็นในพื้นที่กับประเด็นเรื่องประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ฯลฯ นั้นต้องเดินควบคู่กันไป จึงมีการก่อตัวขึ้นของขบวนการอีสานใหม่ ซึ่งเป็นการรวมตัวของนักกิจกรรมและชาวบ้านในภาคอีสานในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตัวเองอย่างบูรณาการ³² เช่นเดียวกับกับนักกิจกรรมนักศึกษาในส่วนกลาง ที่เคยจัดกิจกรรมโดยเน้นเรื่องความสนใจจากสื่อและโลกออนไลน์เป็นหลัก ก็เริ่มที่จะทำงานกับมวลชนมากขึ้น จนสามารถจัดกิจกรรมชุมนุมหรือเดินขบวนที่มีผู้เข้าร่วมในหลักพันคน ซึ่งไม่เคยทำได้มาก่อนในการจัดกิจกรรมที่ผ่านมา แมน ปกรณ์ ได้ให้ความเห็นถึงข้อดีของการร่วมกันทำ NDM เอาไว้ว่า

“...หลังจากที่แบบมี NDM ขึ้นมาแล้ว คือพื้นที่ของการเคลื่อนไหวเรื่องประชาธิปไตยมันขยายมากขึ้น ขยายไปสู่พรมแดนของ NGO ที่ทำงานในเชิงประเด็นทรัพยากร อันนี้อาจจะต้องลองไปถามคนอื่น แต่พี่คิดว่าที่มีตัวละครน้อย อภิสิต มีไผ่ แบบนั้นที่มายืนอยู่ในแถวหน้าของการสู้กับ คสช. มันก็ทำให้แนวร่วมของฝ่ายประชาธิปไตยมันกว้างขวางขึ้น กินพื้นที่ไปสู่คนที่เคลื่อนไหวด้านทรัพยากร”

“ก่อนหน้านั้นมันแยกกันเด็ดขาดไปเลยว่าสายทรัพยากรส่วนใหญ่จะชอบถูกมองว่าเป็นสื่อเหลือง การเดินของ อาจารย์ศศิธรเพื่อค่านเช่าอเนกประสงค์ก็จะถูกวิเคราะห์ว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของแผนโค่นล้มรัฐบาลยิ่งลักษณ์ แต่เราซึ่งเดินกับอาจารย์ศศิธร เราใส่หน้ากากสีส้มมาก่อนที่อาจารย์ศศิธรจะเดินปีหนึ่ง เราก็เอาประเด็นเช่าอเนกประสงค์ไปสู้กับรัฐบาลทหารด้วย ซึ่งเรามีความชอบธรรมที่จะใช้มันได้เพราะเราก็ทำกันมา อาจารย์ศศิธรเองถ้าไม่มีคนพวกนี้ก็จะมองการเคลื่อนไหวของ NDM เป็นอีกแบบหนึ่ง แต่พอมันมีปุ๊บ เขาก็ได้รู้ว่ามันเป็นแบบนี้ เราก็ได้แชร์ให้เขาเห็นว่า มันไม่ใช่หอรอกพี ไม่มีหอรอก ไอโรมพวกนี้ไม่มีใครอยู่เบื้องหลังหอรอก”

³² The101.world, “จาก ‘ดาวดิน’ ถึง ‘ขบวนการอีสานใหม่’: จนกว่าบ้านเมืองนี้จะ เป็นของประชาชน,” [ออนไลน์], 18 มกราคม 2561. แหล่งที่มา <https://www.the101.world/new-esaan-movement/>

“...พอมันร่วมจับมือกันสู้กับประยุทธ์ ประสบการณ์ที่ต่างฝ่ายต่างทำมา มันช่วยขยายพรมแดนของกันและกัน ในขณะเดียวกันในประเด็นทรัพยากรก็ถูก พูดในคนที่อยู่ฝั่งเสรีนิยมประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งก่อนหน้านี้อาจจะมองเรื่อง เศรษฐกิจเป็นหลัก เรื่องการพัฒนาเป็นหลัก เรื่องความเจริญเป็นหลัก แต่ว่าพอมันมาอยู่ด้วยกันมันก็จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ก็ต้องฟังกันว่าถ้าจะพัฒนาแล้วมัน ทำลายสิ่งแวดล้อมมาก ละเมิดสิทธิชาวบ้านมาก มันก็ไม่ใช้ประชาธิปไตยนะ พี่ว่าเป็นประโยชน์มากสำหรับการที่มี NDM ในช่วงนั้น เพราะว่าสุดท้ายแล้วมันคือ การทำให้ประเด็นของแต่ละฝ่ายขยายการรับรู้เพิ่มมากขึ้น แล้วก็ทำให้การ เคลื่อนไหวในภาพรวมมันเข้มแข็งมากขึ้น...”³³

อย่างไรก็ตาม พวกเขาไม่ได้ละทิ้งกิจกรรมประเภทเดิม ความสัมพันธ์ที่ตีระหว่างนัก กิจกรรมนักศึกษาในเมืองกับเครือข่ายนักวิชาการก็มีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถส่วนบุคคลให้กับนักกิจกรรมนักศึกษาได้ อย่างที่รังสิมันต์ โรม ได้ให้สัมภาษณ์เอาไว้ว่า

“หลังรัฐประหารพวกผมปีกกล้าขาแข็งมากขึ้น ความคิดทางวิชาการก็ กล้าแข็งมากขึ้น พอรัฐประหาร พวกอาจารย์กลัว บทบาทของ สปป. ก็หายไป พวกผมที่ถูกบ่มเพาะมาจากการช่วยเหลืออาจารย์ มันทำให้พวกผมมีความพร้อม เพิ่มขึ้น พอนักวิชาการถอย พื้นที่ของพวกผมก็เปิดกว้างมากขึ้น แต่เราก็ยังใช้ ปากของนักวิชาการเป็นคนพูด แต่บทบาทของนักวิชาการจะต่างจากเดิม เพราะ เราจะเป็นคนกำหนดว่าเราจะทำอะไร และพวกเขาก็มาพูดแทนเรา...

...งานเสวนา ก่อนหน้ารัฐประหาร เสวนาทุกครั้งจะไม่มีพวกนักศึกษาขึ้น พูดเลย แต่ตั้งแต่รัฐประหารเป็นต้นมา พวกเรามีบทบาทมากขึ้นในการเป็นคนขึ้น บนเวที แต่แน่นอนก็ต้องมีนักวิชาการมานั่งอยู่ด้วยในการพูด พวกเขาก็ยังเป็นแม่เหล็กในการดึงดูดคนในสังคมได้ และในช่วงที่พีคจริง ๆ ก็อาจไม่ จำเป็นต้องใช้นักวิชาการก็ได้”³⁴

³³ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, (24 มกราคม 2562).

³⁴ ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ, “ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน: การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วง ความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-2557,” 247 – 248.

จะเห็นได้ว่า เหตุการณ์รำลึกครบรอบหนึ่งปีรัฐประหาร ที่มีการจัดกิจกรรมจากเครือข่าย ทั้งสองเครือข่ายในพื้นที่ของตน และจบลงด้วยเหตุการณ์คล้ายกันนั้นคือถูกจับและแจ้งข้อกล่าวหา นั้นเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาอย่างดีที่ทำให้เกิดการร่วมมือระหว่างนักกิจกรรมทั้งสองเครือข่ายให้เข้ามา ทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดเครือข่ายการเคลื่อนไหวที่ขยายไปยังกลุ่มต่าง ๆ ทั่วประเทศ ถึงแม้ว่า NDM จะเป็นอีกความพยายามในการเคลื่อนไหวที่เติบโตขึ้นมาและก็ถูกกดดันจนค่อย ๆ ลด บทบาทลงไป แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า NDM หรือการร่วมมือกันของเครือข่ายนักกิจกรรมจากสองฟาก ผังนั้นได้สร้างแรงกระเพื่อมต่อการครองอำนาจของ คสช. และส่งผลต่อการเติบโตของนักกิจกรรม นักศึกษาจากทั้งสองฝั่งอย่างมีนัยสำคัญ

4.2 ลักษณะในกิจกรรมหรือการเคลื่อนไหว

อย่างที่ได้อธิบายไปข้างต้นในบทนี้ ว่านักกิจกรรมนักศึกษาผู้ร่วมสมัยในประเทศไทยนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ นั่นคือ กลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาจากส่วนกลางในกรุงเทพฯ และกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาส่วนภูมิภาคในจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่ม แต่ละฝ่ายก็มีวิถีคิด วิถี ปฏิบัติการที่ต่างกันออกไป

สำหรับนักกิจกรรมนักศึกษาส่วนภูมิภาคที่กระจายตัวอยู่ในจังหวัดอื่น ๆ มักจะมีแนวทาง ในการเคลื่อนไหวที่เน้นไปที่ประเด็นปัญหาของแต่ละพื้นที่ โดยกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษา ก็เคลื่อนไหวในประเด็นปัญหาที่ต้องการขับเคลื่อนในมหาวิทยาลัยของตัวเองร่วมกันกับประเด็น ภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งการออกไปทำกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัยก็จะมีโอกาสได้เจอกับเครือข่าย ที่เคลื่อนไหวในประเด็นเดียวกัน ทำให้เวลาจัดกิจกรรมใด ๆ ก็มักจะต้องจัดในนามเครือข่ายก่อน เสมอ ในแบบที่แมน ปกรณ์ ได้กล่าวเอาไว้ว่า

“...ในขณะที่เดียวกันเราก็ยังคิดว่านักศึกษาในขณะนั้นต้องสร้างพื้นที่การ เคลื่อนไหวของตัวเอง การทำกิจกรรมในมหาวิทยาลัยกับกลุ่มลูกชาวบ้านก็เป็น ลักษณะของการพยายามสร้างพื้นที่ของนักศึกษา ในประเด็นของนักศึกษา สิทธิ ในมหาวิทยาลัย จัดงานเสวนาในมหาวิทยาลัยก็จะเป็นพวกประเด็นพวกนี้ พวก

ประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ เรื่องผลกระทบจากการนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบของ ม.บูรพา ต่อมาก็ได้มีการร่วมมือกับเพื่อน ๆ ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทำแนวร่วมนิสิตนักศึกษาคัดค้าน ม.ออกนอกระบบ ซึ่งก็มีหลายมหาวิทยาลัยนะในตอนนั้น ธรรมศาสตร์ เกษตร ขอนแก่น สอนสุนันทา เชียงใหม่ และอีกหลายมหาวิทยาลัยก็ร่วม ๆ กัน เคลื่อนไหวในช่วงรัฐบาลคุณยิ่งลักษณ์ พอเกิดแนวร่วมในประเด็นนักศึกษา พวกนี้ก็ไปร่วมเคลื่อนไหวในประเด็นอื่น ๆ ด้วยกับขบวนการชาวบ้านอื่น ๆ ด้วย...”

“...กลุ่มนักศึกษาที่เคลื่อนไหวเรื่องทรัพยากรต่าง ๆ พอมารวมกันเป็นเครือข่าย ไม่ว่าจะป็นในชื่อ พอทำเรื่อง ม.นอกระบบก็จะเป็นชื่อ ม.นอกระบบ ในประเด็นทรัพยากรจะมีเป็นเครือข่ายนักศึกษา 4 ภาค ที่มีเครื่องมือร่วมกันคือการทำค่าย การออกค่ายเรียนรู้ปัญหาชาวบ้าน ปีหนึ่งก็อาจจะมีการทำค่ายร่วมกัน ทำค่ายใหญ่ร่วมกัน...”³⁵

การเคลื่อนไหวนอกมหาวิทยาลัยของนักกิจกรรมนักศึกษาส่วนภูมิภาคนี้จะมีลักษณะที่เป็นการลงไปชุกตัวอยู่กับปัญหาในพื้นที่ โดยมักได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดแบบ NGOs ที่ถูกส่งต่อกันมาจากยุค สนท. คือมักเคลื่อนไหวร่วมกับกลุ่ม NGOs ของผู้ใหญ่ในการจัดตั้งมวลชนของแต่ละพื้นที่³⁶ โดยในยุคหลัง ก็จะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มวลชนสามารถเข้าถึงการรัฐที่มาจากปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาด้วย

“...รูปธรรมก็คือการทำงานกับมวลชน ชาวบ้านในพื้นที่ที่เราทำงานด้วย ในประเด็นทรัพยากรอยู่แล้วให้เขาพยายามคล้าย ๆ กับให้เห็นปัญหา ตั้งคำถามกับรัฐบาลขึ้นมาเพื่อที่จะเป็นการยกระดับความคิดทางการเมืองขึ้นมา อันนั้นน่าจะเป็นเรื่องที่ต้องทำเพื่อที่จะทำลายนั่งร้าน ทำลายฐาน ผู้คนที่สนับสนุนรัฐบาลให้เปลี่ยนมาเป็นฝ่ายต่อต้านมากกว่า เพราะว่าสุดท้ายแล้วต้องใช้คนจำนวนมากในการทำกิจกรรมเหล่านี้...”

³⁵ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, (24 มกราคม 2562).

³⁶ อุเชนทร์ เชียงเสน, การเมืองภาคประชาชน (กรุงเทพฯ: มติชน, 2561) 164.

“...คือเราเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมมันจะต้องทำงานทางความคิดกับคนรุ่นใหม่ โดยเครื่องมือหรือรูปแบบที่เราใช้มันเป็นเครื่องมือในรูปแบบแบบพาคนไปเรียนรู้ผ่านชุดประสบการณ์ที่เขาเห็นเอง และพอเขาเห็นเราก็ทำหน้าที่แค่ถอดบทเรียนหรือสรุปบทเรียนในสิ่งที่เขาเห็นให้ไปถึงปัญหาโครงสร้าง ที่นี้คนก็จะไปต่อเอง คนก็จะเข้าใจว่าทุกเรื่องแหละ เรื่องเขื่อน โรงไฟฟ้า โรงงาน เกษตรกร ทุกเรื่องมันมาจากโครงสร้างของการเมืองที่มันเป็นแบบนี้...”³⁷

จะเห็นได้ว่า แนวทางการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาส่วนภูมิภาคนั้นได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของ NGOs รุ่นก่อนอยู่พอสมควร ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ NGOs รุ่นก่อนที่มีบทบาทสูงในการเมืองไทยนั้น ส่วนหนึ่งนั้นยืนอยู่ในปากที่มีความไม่เป็นประชาธิปไตยมาก่อน เช่น ภาคประชาชนจำนวนมากที่เข้าร่วมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในการเคลื่อนไหวต่อต้านทักษิณ ชินวัตร ซึ่งได้ข้ามเส้นของการเคลื่อนไหวในระบบประชาธิปไตยไปมาก³⁸ แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ยังคงเคลื่อนไหวและทำงานโดยให้ความสำคัญกับความเป็นประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามนักกิจกรรมนักศึกษาในปัจจุบัน อย่างเช่น แมน ปกรณ์ จากกลุ่มลูกชาวบ้าน หรือกลุ่มอื่น ๆ มีแนวคิดทางการเมืองที่เอียงไปในทางตรงกันข้าม ซึ่งแมน ปกรณ์ ก็ได้อธิบายถึงภาพความขัดแย้งในจุดยืนของตนตรงนี้อาไว้ว่า

“...ในเชิง nature โดยธรรมชาติของฝั่งพวกพีแล้วมันเป็นลักษณะของการอยู่กับพื้นที่มากกว่า ที่นี้ในเวลาทีในเรื่องประชาธิปไตยเราเห็นด้วยกับฝั่งนี้ แต่พอเป็นเรื่องชาวบ้านเราเห็นด้วยกับฝั่งนี้ คำถามที่ถูกมองมาจากคนอื่นก็คือ คุณเหลืองนี้หว่า คุณแดงนี้หว่า สำหรับเรามันก็เป็นเรื่องน่าเบื่อหน่ายที่ต้องมาตอบคำถามว่าเราเหลืองหรือแดง หลัง ๆ วิธีการตอบที่ง่ายที่สุดก็คือ แดงหรือเปล่าไม่รู้ แต่ว่าไม่เหลืองแน่นอน”

“...เรามีธรรมชาติในการเคลื่อนไหวแบบเหลือง อันนี้ต้องยอมรับนะ การทำงาน NGO ในเชิงประเด็นแบบนี้ ในทางการเมืองเราก็คิดแบบแดง...”³⁹

³⁷ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, (24 มกราคม 2562).

³⁸ อุเชนทร์ เชียงเสน, การเมืองภาคประชาชน, 296 – 311.

³⁹ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, (24 มกราคม 2562).

แต่ลักษณะการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาจากส่วนกลางในกรุงเทพฯ นั้นต่างออกไป ในช่วงแรก กลุ่มอิสระของพวกเขาเริ่มต้นและดำรงอยู่อย่างอิสระโดยไม่ต้องอาศัยเครือข่ายการทำงานขนาดใหญ่ หรือพื้นที่ที่ต้องมีมวลชนในการขับเคลื่อนประเด็นที่พวกเขาต้องการ พวกเขาเลือกทำกิจกรรมโดยใช้ Social Media ที่กำลังเป็นที่นิยมและเติบโตอย่างรวดเร็วมาก เป็นเครื่องมือสำคัญในการเคลื่อนไหวหรือจัดกิจกรรมแทบทุกครั้ง โดยบางกิจกรรมมุ่งหวังที่จะได้รับความสนใจให้มากที่สุดโดยไม่จำเป็นต้องมีคนเข้าร่วมจริง ๆ การได้รับการกด Like, Share และ Comment ยิ่งมากยิ่งขึ้นกลายเป็นหนึ่งในยุทธวิธีของการเคลื่อนไหว และบางกิจกรรมที่มุ่งหวังที่จะได้รับความสนใจให้มากที่สุด เพื่อให้เป็นส่วนช่วยในการดึงดูดให้คนเข้ามาร่วมกิจกรรมในพื้นที่จริง เช่น การเดินขบวนหรือการจัดเสวนาทางวิชาการ

เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมที่พวกเขาจัดขึ้นหลายครั้ง จะพบว่า โดยส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนที่รับสารหรือเข้าร่วมในกิจกรรมมี Awareness หรือการตระหนักถึง ในเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัว และส่งเสริมให้เกิดการสร้างพื้นที่ที่คนจะสามารถเข้ามาแสดงออก พูดคุย แลกเปลี่ยนกันได้ได้อย่างอิสระ ซึ่งมีทั้งพื้นที่บนโลกออนไลน์และพื้นที่จริง

ในกรณีของพื้นที่บนโลกออนไลน์นั้น กรณีที่โดดเด่นก็คงจะเป็นกรณีของกลุ่ม Anti-SOTUS ที่เริ่มจากการพูดคุยกันของคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีความคิดเห็นตรงกัน มีการนัดคุยกันแล้วจึงเกิดเป็นกลุ่มขึ้นมา แล้วก็เติบโตขึ้นด้วยการสร้างกลุ่มบน Social Media โดยโตได้ ปิยรัตน์ ได้กล่าวเอาไว้ว่า

“ตอนแรกเริ่มจากกลุ่มมาทำงาน และก็เริ่มมีสมาชิกเพิ่มขึ้น เราก็อนุญาตให้คนเอาเรื่องราวมาโพสต์ลง มาแชร์กันว่าอย่างนี้ควรจะแก้ไขปัญหาอย่างไร คล้าย ๆ กับว่ามันหัวอกเดียวกันมาคุยกัน เพราะเมื่อก่อนมันไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์อะไรกันผ่านเฟซบุ๊กกันขนาดนี้ แม้แต่จะโพสต์หน้าวอล ยังไม่กล้าเลย เพราะอาจจะโดนหมายตาจากพี่ ๆ เพื่อน ๆ ได้ก็จะเอากลุ่มนี้มาคุยกัน กลายเป็นการหาเพื่อนหาคนหัวอกเดียวกัน มันเลยกลายเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนสาธารณะไป”⁴⁰

⁴⁰ ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ, “ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน: การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-2557,” 230.

จะเห็นได้ว่า กลุ่ม Anti-SOTUS ใน Facebook ที่โตได้ ปิยรัตน์ เป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งนี้ ได้ทำหน้าที่สำคัญในการเป็นพื้นที่สาธารณะของกลุ่มคนที่ไม่ได้เป็นกลุ่มคนที่เป็นคนกลุ่มหลัก กระแสหลัก หรือกระทั่งเป็นกลุ่มคนที่ถูกกดขี่จากคนหมู่มากในพื้นที่ของตัวเอง จึงต้องแสวงหาพื้นที่ที่ตัวเขาจะสามารถพูดคุย แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นของตัวเองได้อย่างมีอิสระ และสามารถหาเพื่อนที่มีความคิดความเห็น ความเข้าใจตรงกันได้ จนสามารถที่จะสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มตนเอง จนกลุ่มมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมเดิมของสังคมได้ในที่สุด โดยตัวของโตได้ ปิยรัตน์ เองนั้นมีจุดมุ่งหมายว่า การเคลื่อนไหวของพวกเขาคือการเปิดพื้นที่หรือทางเลือกใหม่ให้แก่ผู้คนในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่ม Anti-SOTUS นั้นประสบผลสำเร็จ

“ผมไม่ได้ไปบอกให้เขาว่า คุณไม่ต้องรับน้อง คุณหยุด ผมไม่เคยพูด ผมบอกว่าผมขอทางเลือก ผมต้องการทางเลือกที่ไม่มีทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ใช่ว่าคุณไม่ยอมรับน้องคุณก็ไปสิ แต่ในเวลานั้นก็ใช้วิธีเชิงสังคมกดดัน อย่างนี้ผมถือว่าเป็นการกดดันทางอ้อม นั่นคุณมีทางเลือกให้เขา... ..ถ้ามันเปิดทางเลือกเมื่อไร คนมีทางเลือกเมื่อไรมันพร้อมจะไปสู่ทางที่ดีกว่า มันกล้าที่จะลุกขึ้นมา”

“...และผมเชื่อว่าสิ่งที่ผมทำมาตั้งแต่ปี 55-56 จนถึงปัจจุบัน Anti-SOTUS เป็นคุณูปการกับสังคม โดยเฉพาะการรับน้องนี้ได้รับแรงสนับสนุนอย่างรุนแรงมาก คือมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างเยอะ หลายคณะในมหาวิทยาลัย มีการประกาศยกเลิกการรับน้องไปเลย นี่ผมเชื่อว่ามันเป็นไปได้”⁴¹

ในขณะเดียวกัน กิจกรรมของนักกิจกรรมนักศึกษาที่เป็นกลุ่มอิสระทางการเมืองก็มีจุดมุ่งหมายในการสร้างการตระหนักรู้ (Awareness) และพื้นที่ให้คนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยเช่นกัน อย่างเช่น การรณรงค์ให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรม ความผิดปกติของสังคม ด้วยกิจกรรมหรือการเสวนาทางวิชาการในมหาวิทยาลัย อย่างที่ รังสิมันต์ โรม ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“...กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมในลักษณะ เช่น หนึ่งเลยคือเราให้ความรู้ด้านการเมืองกับนักศึกษา พยายามกระตุ้นให้นักศึกษามี Awareness กับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ Human Rights ยกตัวอย่าง เช่น กรณี คุณสมยศ พุกผาเกษมสุข ถูกดำเนินคดีในมาตรา 112 อันนี้คือสิ่งที่เราพยายามรณรงค์ให้

⁴¹ สัมภาษณ์ ปิยรัตน์ จงเทพ, (8 มกราคม 2562).

คนตระหนักเรื่องนี้ จริง ๆ เราก็รู้แหละว่าทำตรงนี้ไปมันไม่ได้ช่วยให้คุณสมยศ
 เนี่ย ได้รับการปล่อยตัวหรอก เพราะว่าในช่วงเวลานั้นพลังของนักศึกษา มัน
 อาจจะไม่ได้อยู่ แต่เราก็หวังลึก ๆ ว่าอย่างน้อย ๆ คนจะตระหนักถึงเรื่องนี้และ
 พุดถึงเรื่องนี้ให้มากขึ้น เพราะว่าถึงที่สุดสิ่งที่เรามองให้ใหญ่กว่านั้น คือ เราอยาก
 ให้มาตรา 112 มันถูกแก้ ต่อมาสิ่งที่เราทำที่อาจจะเป็นลักษณะการกระทำ
 กระตุ้น awareness ของนักศึกษา คือ พวกการเป็นเรื่องใกล้ตัวของนักศึกษา
 เช่น ในเรื่องของการแต่งกาย ด้วยชุดนักศึกษา ไอ้พวกนี้ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่พวกเรา
 พยายามกระตุ้นให้นักศึกษาตระหนักว่า เฮ้ย จริง ๆ เรามีเสรีภาพนะ แต่ว่า ๆ มัน
 มีกติกาบางอย่างที่ไม่เป็นธรรมกับเราแล้ว มันไม่มีความจำเป็นอะไรเลย เราควรที่
 จะออกมาพูดหรือแก้ไขปัญหาเรื่องนี้นะครับ อันนี้จะเป็นในลักษณะของการ
 รณรงค์ให้คนตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพของตนเอง โดยเน้นทาร์เก็ตไปที่
 นักศึกษา..."⁴²

เช่นเดียวกันกับ นุ่น ธารารัตน์ ที่มีความเห็นในเรื่องดังกล่าวที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน นั้น
 ก็คือ

"จริง ๆ จุดมุ่งหมายก็คือเราอยากให้คนรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมืองมากขึ้น
 อยากให้คนที่เพิกเฉยอะไรใด ๆ หันมาสนใจ อยากให้เขารู้สถานการณ์การเมือง
 ในปัจจุบันด้วย อย่างตอนที่อยู่ที่ธรรมศาสตร์ก็เราจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาได้รู้
 ว่าตอนนี้มันมีประเด็นเรื่องนี้อยู่แล้วคุณจะไม่ทำอะไรหน่อยหรือ เหมือนกับปลุก
 พลังให้เค้า..."⁴³

ในกรณีของลูกเกด ชลธิชา ก็ให้สัมภาษณ์ไว้ในทิศทางเดียวกัน เกี่ยวกับการกระตุ้นให้คน
 มีความตระหนักถึงสถานการณ์หรือความผิดปกติในทางการเมืองและส่งเสริมค่านิยม
 ประชาธิปไตยในสังคม รวมไปถึงการเปิดพื้นที่ให้กับคนที่มีความตื่นตัวทางการเมืองอยู่แล้วด้วย
 ทั้งในช่วงที่เริ่มทำกิจกรรมทางการเมืองแรก ๆ รวมถึงในการทำงานในปัจจุบัน

⁴² สัมภาษณ์ รั้งสิมันต์ โรม, (13 กุมภาพันธ์ 2562).

⁴³ สัมภาษณ์ ธารารัตน์ ปัญญา, (16 มกราคม 2562).

“...คือว่าทำให้เขาเห็นว่า ประยุทธ์หรือ คสช. หรือการทำรัฐประหาร มันไม่ดีอย่างไรบ้าง อีกอันหนึ่งที่มันจะต่อเนื่องก็คือว่า สองก็คือว่าถ้าชีวิตคนไทยจะดีขึ้น เราก็ต้องออกจากวังวนของเผด็จการตรงเนี่ย โดยใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือการแก้ปัญหาของบ้านเรานั้นต้องแก้ด้วยระบบประชาธิปไตย ไม่ใช่ที่เราจะต่อต้านประยุทธ์แล้วเรียกร้องให้มีการรัฐประหารซ้อน...”

“...แล้วก็ในแง่หนึ่งมันก็จะเป็นการพูดถึงเรื่องปัญหาของประยุทธ์ด้วยของรัฐบาลในเรื่องของการคอร์รัปชันที่มันเกิดขึ้น หรือว่าก็จะมีแบบว่า ประเด็นเรื่องสิทธิและเสรีภาพ การละเมิดสิทธิมนุษยชน ในยุคของ คสช. ก็จะทำให้คนเห็นว่าจริง ๆ แล้วเนี่ย ในยุคของ คสช. เราอาจจะมองว่าเป็นยุคที่มีความสงบเรียบร้อย แต่จริง ๆ แล้วมีคนจำนวนมากที่ถูกคุกคามอยู่ เพียงเพราะเขาต้องการที่จะพูดถึงประเด็นต่าง ๆ ที่มันเกิดขึ้น ผลกระทบต่าง ๆ โดย คสช.”

“...คือคนจำนวนหนึ่งเขามีความตื่นตัวทางการเมืองอยู่แล้ว แล้วก็เขาแค่ต้องการพื้นที่ในการแสดงออก เราารู้สึกว่าเรา DRG จะทำหน้าที่เป็นเหมือนคน organize space ตรงกลางที่ทุกคนจะได้มานั่งแชร์ประเด็นทางการเมืองด้วยกันมานั่งรับฟัง คือมันต้องมีความรู้สึก เรื่องของ feeling ทางการเมือง เรื่องของความคิดทางการเมือง ออกไปบ้าง”

“...เราก็พยายามทำให้มันเป็นพื้นที่ เราเป็น space ที่แบบหลาย ๆ คนที่สนใจประเด็นทางการเมือง เข้ามาพูดคุยกันได้อะไรอย่างงี้”⁴⁴

จากคำสัมภาษณ์ของนักกิจกรรมนักศึกษาในที่นี้ จะเห็นได้ว่าแต่ละคนมีจุดมุ่งหมายและความเชื่อในการทำกิจกรรมว่ากิจกรรมของพวกเขาจะเป็นการสร้างการตระหนักรู้ (Awareness) ให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีทิศทางก็คือ ส่งเสริมแนวคิด ค่านิยม ในแบบที่เป็นสากล เช่น ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน สิทธิทางเพศ และทำให้เห็นความผิดปกติหรือความไม่ดีของสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเมื่อพวกเขาเข้ามาสู่เวทีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในยุคเผด็จการทหารเป้าหมายหลักในกิจกรรมหลายครั้ง จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความผิดปกติหรือความไม่ดีของผู้มี

⁴⁴ สัมภาษณ์ ชลธิชา แจ่มเร็ว, (20 กุมภาพันธ์ 2562).

อำนาจในขณะนั้น นั่นก็คือ คสช. และแนวร่วมพันธมิตร ซึ่งสิ่งเหล่านั้นก็คือ การตอบโต้ใน
สาธารณะ (Counterpublic) นั่นเอง

นอกจากการสร้าง Awareness ให้กับผู้คนในสังคมแล้ว พวกเขายังมีจุดมุ่งหมายในการ
จัดกิจกรรมเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับคนที่คิดต่างหรือคิดเหมือนกันได้มาปฏิบัติสัมพันธ์ ถกเถียง พูดคุยกัน
อย่างอิสระ เช่น ในงานเสวนาทางวิชาการที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมซักถาม หรือจะเป็นงานเสวนาที่มี
ลักษณะเป็นการอภิปรายโต้เถียงที่ ซึ่งให้คนที่มีความคิดแตกต่างกันมาถกเถียงกันได้อย่างอิสระ ซึ่ง
ลักษณะของพื้นที่สาธารณะแบบนี้ก็ได้ถูกจัดขึ้นในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยเป็นหลัก ในฐานะพื้นที่
สาธารณะที่เป็นสัญลักษณ์ทางปัญญาที่มักจะได้รับการยกเว้นไว้ แต่ในบางช่วงเวลา ความเป็น
พื้นที่สาธารณะของมหาวิทยาลัยก็ถูกจำกัดหรือถูกทำให้เป็นพื้นที่ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจากผู้มี
อำนาจทั้งในและนอกสถาบัน ซึ่งนักกิจกรรมนักศึกษาก็ได้พัฒนาการเคลื่อนไหวของพวกเขา โดย
อาศัยความสามารถในการกดดัน ต่อรอง และความยืดหยุ่นคงทนต่อปัญหา ทำให้พวกเขา
สามารถใช้พื้นที่ของมหาวิทยาลัยให้เป็นประโยชน์ต่อพวกเขาได้

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของพวกเขาขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายปัจจัย เช่น ในกรณีของการ
จัดกิจกรรมในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยธรรมศัตร์นั้นจะมีความง่ายกว่าในพื้นที่ของมหาวิทยาลัย
อื่น อันเนื่องมาจากฝ่ายผู้บริหารที่ถึงแม้อาจจะไม่เห็นด้วยกับการจัดกิจกรรม แต่ด้วยวัฒนธรรม
ประเพณี ค่านิยม ประวัติ ความเป็นมาของสถาบัน ที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพ ส่งผลให้ไม่อาจใช้
อำนาจได้อย่างเต็มที่ รวมถึงเจ้าพนักงานในพื้นที่ที่พบเจอกับสถานการณ์ดังกล่าวบ่อยครั้ง จนมี
ความเข้าใจและสามารถจัดการปัญหาได้อย่างประนีประนอม ดังนั้น นักกิจกรรมนักศึกษาจึงมี
ความพยายามที่จะจัดกิจกรรมในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์หลายครั้ง ในทางกลับกัน เมื่อ
มีการจัดกิจกรรมในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยอื่นที่ไม่ได้มีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ประวัติ ความ
เป็นมาของสถาบัน เกี่ยวข้องกับเสรีภาพ ผู้บริหารจึงสามารถใช้อำนาจในการสั่งห้ามหรือขัดขวาง
ได้อย่างเต็มที่ รวมถึงเจ้าพนักงานในท้องที่ที่มักจะไม่มีความประนีประนอม ตัวอย่างเช่น กิจกรรม
ที่จัดในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในช่วงหลังการรัฐประหาร ที่ครั้งหนึ่งเป็นการเชิญวิทยากรมา
บรรยายในประเด็นการเมืองและเปิดให้คนนอกเข้าร่วมรับฟังได้ ซึ่งหนึ่งในวิทยากรก็คือ แมน
ปรกรณ์ แต่ผลคือ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ห้ามไม่ให้วิทยากรขึ้นอาคาร

ไปบรรยาย ส่งผลให้กิจกรรมและชั้นเรียนต้องยกเลิกไป⁴⁵ และอีกครั้งในการจัดเสวนาที่บริเวณลานหน้าตึกกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ซึ่งเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าขัดขวางโดยเริ่มด้วยการเจรจาให้ยกเลิกกิจกรรม เมื่อเจรจาไม่สำเร็จ จึงร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยยึดเก้าอี้และตัดการจ่ายกระแสไฟฟ้าทั้งตึกกิจกรรม ส่งผลให้ผู้ได้รับความเดือดร้อนเกิดความไม่พอใจทั้งต่อผู้จัดกิจกรรมและเจ้าหน้าที่ ผู้จัดกิจกรรมจึงต้องดำเนินกิจกรรมต่อไปด้วยการนั่งที่พื้นและไม่มีไฟฟ้าสำหรับเครื่องเสียงใช้⁴⁶ เป็นต้น

เมื่อมองปรากฏการณ์ข้างต้น ผ่านแนวคิดการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) จะพบว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่นักกิจกรรมนักศึกษาได้สร้างขึ้น ทั้งบนโลกออนไลน์ และโลกจริง นั้นเปรียบได้กับพื้นที่ที่เปิดให้กลุ่มคนที่ไม่ได้ครอบครองอำนาจนำหรือร่วมแบ่งปันคุณค่า ค่านิยม ที่เป็นกระแสหลักในสังคม ให้เข้ามาพูดคุย แลกเปลี่ยน ส่งเสริมช่วยเหลือกันอย่างอิสระ เพื่อที่จะบัญญัติการตีความอัตลักษณ์ ผลประโยชน์ ความสนใจ และความต้องการของพวกเขาเอง⁴⁷ และเพื่อต่อสู้ช่วงชิงการถือครองอำนาจนำทางสังคมด้วยการต่อสู้ทางวาทกรรม ซึ่งในขณะนี้ที่ประสบความสำเร็จก็ได้แก่ การเคลื่อนไหวของกลุ่ม Anti-SOTUS ซึ่งสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมไปในทิศทางที่พวกเขาต้องการได้เป็นอย่างมาก แต่ในด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง การเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษายังคงอยู่ในขั้นตอนของการสร้างการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้คนในสังคม และท้าทายกลุ่มที่ถือครองอำนาจนำอยู่ต่อไป

⁴⁵ ประชาไท, "เสรีเกษตร' โวย นิสิตนอกวิชาถูก ตร.กันเข้าฟังเสวนาไทยอยู่ตรงไหนถ้าไม่เลือกตั้งปี 60," ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2017/04/71129>

⁴⁶ ประชาไท, "นั่งพื้นจัดห้องเรียนสาธารณะต่อที่ ม.เกษตร หลัง ตร.ยกม. ชุมชุมชู – รปภ.เก็บเก้าอี้ตัดไฟ," ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2015/11/62421>

⁴⁷ Fraser, Nancy. "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy." *Social Text*, no. 25/26 (1990): 67.

4.3 พลวัตในความสัมพันธ์ของกลุ่มและเครือข่ายของนักกิจกรรมนักศึกษา

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันของพลวัตในความสัมพันธ์ของกลุ่มและเครือข่ายของนักกิจกรรมนักศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะอธิบายถึงวงจรการเกิดและดับของกลุ่มและเครือข่ายของนักกิจกรรมนักศึกษา ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย โดยต้องการชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้ง ไม่ลงรอย ความสำเร็จและล้มเหลวภายในสิ่งที่คนภายนอกมองว่าเป็นสิ่งที่เรียกว่า “ขบวนการนักศึกษา” ซึ่งแท้จริงแล้วมีความซับซ้อนและแฝงไปด้วยรายละเอียดมากมาย

เริ่มจากการก่อตัวของกลุ่มอิสระในยุคแรก ที่ร่วมสมัยกับช่วงปลายของ สนนท. บ้างก็คาบเกี่ยวกับเหตุการณ์พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เช่น กลุ่มประชาคมจุฬาเพื่อประชาชน (CCP) กลุ่มประชาคมธรรมศาสตร์คัดค้านอำนาจนอกระบบ (TCAD) ซึ่งแตกออกมาเป็นกลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) ซึ่งจะกลายเป็นกลุ่มอิสระที่มีบทบาทสูงที่สุดในเวลาต่อมา และกลุ่มดาวดิน ที่ก่อตั้งและเคลื่อนไหวในพื้นที่ของตัวเองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 แต่ยังไม่มีความบทบาทในฐานะกลุ่มที่เคลื่อนไหวในทางการเมือง

กลุ่มอิสระในยุคที่สอง เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์พฤษภาคม พ.ศ. 2553 พอสมควรและก่อน เช่น กลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์ ซึ่งเคลื่อนไหวในประเด็นการเมืองเป็นหลัก โดยเริ่มจากความสนใจในแนวคิดสังคมนิยม มีความใกล้ชิดกับนักวิชาการและกลุ่มเคลื่อนไหวอย่างกลุ่มประกายไฟ กลุ่ม Anti-SOTUS ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มที่สนใจในประเด็นการเมืองเป็นหลัก และไม่ได้ก่อตั้งขึ้นบนฐานของสมาชิกที่อยู่ในสถาบันเดียวกันแบบกลุ่มอื่น ๆ แต่อยู่บนฐานของความสนใจร่วมกัน กลุ่มสมัชชาเสรีแห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อประชาธิปไตย ที่เคลื่อนไหวในประเด็นการเมืองและประเด็นปัญหาในพื้นที่ภาคเหนือ และกลุ่มลูกชาวบ้าน มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งเคลื่อนไหวในประเด็นเชิงพื้นที่ คล้ายกับกลุ่มดาวดิน โดยมีแนวทางการเคลื่อนไหวที่คล้ายคลึงกับ สนนท. ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกลุ่ม NGOs ผู้ใหญ่อีกทีหนึ่ง เนื่องจากมีความใกล้ชิดกัน เพราะสมาชิกก่อตั้งของกลุ่มอย่าง แมน ปกรณ์ เป็นกรรมการของ สนนท. ด้วย

และกลุ่มอิสระในยุคที่สาม เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นในช่วงกระแสการเมืองร้อนแรงในช่วงปี พ.ศ. 2556 – 2557 เช่น กลุ่มสภาหน้าโดม ที่แยกออกมาจากกลุ่ม LLTD กลุ่มสมัชชาแม่ใจเสรีเพื่อ

ประชาธิปไตย กลุ่มศิลปินเสรีเพื่อประชาธิปไตย ฯลฯ โดยกลุ่มเหล่านี้หลายกลุ่มยกเว้นกลุ่มสภาหน้าโดมได้ลดบทบาทในการเคลื่อนไหวลงภายหลังการรัฐประหาร แต่สมาชิกที่สนใจยังคงมาเข้าร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มอื่นหรือร่วมในเครือข่ายอยู่บ่อยครั้ง และยังคงมีการเคลื่อนไหวในสังคมออนไลน์อยู่บ้าง

กลุ่มอิสระทั้งหลายเหล่านี้ถูกแบ่งเป็นสองฝ่ายใหญ่ ๆ อย่างที่ได้อภิปรายไว้ข้างต้นในงานวิจัยชิ้นนี้ ภายหลังจากการรัฐประหาร มีการก่อตั้ง ศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาเพื่อประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย (ศนปท.) ขึ้นจากกลุ่มอิสระจากส่วนกลาง เช่น LLTD สภาหน้าโดม เสรีเกษตรศาสตร์ Anti-SOTUS ที่เข้ามาเคลื่อนไหวประเด็นทางการเมือง รวมถึงสมาชิกจากกลุ่มส่วนภูมิภาคบางส่วน เช่น กลุ่มลูกชาวบ้าน ที่ได้เข้ามาช่วยกันเคลื่อนไหว อย่างไรก็ตาม ศนปท. ก็ล่มสลายลงไปภายในระยะเวลาไม่ถึงหนึ่งปี จากสาเหตุหลักก็คือไม่สามารถขยายฐานการเคลื่อนไหวได้ สมาชิกเดิม ๆ ที่มีอยู่ไม่กี่สิบคนก็ถูกจับบ่อยครั้ง และปัญหาภายในที่ไม่ได้มีความใกล้ชิดกันมากพอ กลุ่มจึงค่อย ๆ ลดบทบาทและสลายตัวลงไปที่สุดในที่สุด

หลังเหตุการณ์รำลึกหนึ่งปีรัฐประหาร เกิดการรวมกันอย่างจริงจังเป็นครั้งแรกของนักกิจกรรมจากส่วนกลางที่เคลื่อนไหวให้เห็นอยู่เสมอในประเด็นการเมือง และกลุ่มนักกิจกรรมส่วนภูมิภาค ที่เคลื่อนไหวในพื้นที่และประเด็นของตนมาอย่างยาวนาน และมีเครือข่ายที่กว้างขวางจากแนวร่วม NGOs และชาวบ้าน โดยมีการวางแผนระยะยาวถึงการจัดตั้งพรรคการเมืองในชื่อพรรคสามัญชนตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2557 แต่เกิดการรัฐประหารขึ้นเสียก่อน จึงไม่สามารถจัดตั้งได้ในเวลาดังกล่าว ดังที่ แมน ปกรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“...ก็เลยคิดว่าต้องตั้งชื่อเรียกของเราขึ้นมา ต้องตั้งลักษณะของกลุ่มองค์กรเราขึ้นมา แล้วก็รูปธรรมที่มันเกิดขึ้นก็คือ พรรคสามัญชน ซึ่งจริง ๆ แล้วกระบวนการของการคุยก่อนที่มันจะเป็นรูปแบบพรรคก็ผ่านการคุยกันหลายครั้ง ก็มีกลุ่มศึกษาที่ว่าเราจะออกแบบองค์กรเป็นอย่างไร ความเป็นพรรคมันมีความเป็นสถาบันทางการเมือง ถ้าเป็นพรรคจะลงเลือกตั้งใหม่ก็คุยกันอีก 2-3 ปีแรกของการคุยเรื่องพรรคสามัญชนเป็นการคุยเพื่อหารูปแบบว่าจะเป็นพรรคแบบไหน พี่จำได้ว่า มีการนำเสนอรูปแบบพรรคการเมืองต่าง ๆ บนโลกนี้ พรรคแบบ Zapatista เม็กซิโก พรรคคอมมิวนิสต์จีนทำยังไง พรรคกรีนเยอรมันทำยังไง

พรรคกรีนออสเตรเลียทำยังไง วิธีการรวมกลุ่มแบบต่าง ๆ ก็คือพยายามหาแนวทาง แรก ๆ เราก็คือเป็นพรรคเชิงเคลื่อนไหว... แบบสมมุติเราไปโปรยใบปลิวที่เหมืองทองเนี่ย เราก็ประกาศเลยว่าเราคือ พรรคสามัญชน แรก ๆ เราก็ออกแบบพรรคสามัญชนเป็นพรรคเชิงปฏิบัติการ ต่อมาเมื่อจะมีการเลือกตั้งก็คิดว่า พอเห็นพรรคกรีน หรือพรรคไพเรทประสบความสำเร็จในการเข้าสภาที่เยอรมัน เราก็อาจจะได้เห็นว่า พรรคแบบนี้เราทำเลือกตั้งก็ได้เห็นว่า แล้วก็มันมาพร้อมวิกฤตศรัทธาที่ว่าเลือกตั้งแล้วนักการเมืองมันชั่ว เราก็เอาเลือกตั้งนะ แต่ในขณะเดียวกันเราก็ยอมรับเหมือนกันว่านักการเมืองบางคนมันก็ชั่วจริง ๆ ก็เลยคิดว่า เราลองไปเล่นดีกว่า เพื่อที่จะแบบว่า เราเป็นพรรคการเมืองแล้ว คนจะเลือกเราใหม่ ความคิดเรื่องตั้งพรรคลงเลือกตั้ง แล้วมันมี ส.ส.เข้าสภา เราก็จะไปใส่เสื้อหยุดเขื่อนต้านเหมืองในสภากันเนี่ย ความคิดแบบนี้มันมีมาตั้งแต่ตอนนั้น อยู่แล้ว ก็เลยเตรียมพรรคเตรียมการตามแบบฟอร์มตามขั้นตอนกฎหมายรัฐธรรมนูญปี 50 แต่มีรัฐประหาร 57 เสียก่อน เราไปยื่นจดตั้งพรรคแล้วนะ ตอนกลางปี 57 ต้นเดือนพฤษภาคม 57 แต่พอมีรัฐประหาร รัฐธรรมนูญล้มไป กระบวนการทั้งหมดก็ยุติ สามัญชนก็เข้าสู่โหมดของการเป็นกลุ่มการเมืองหนึ่งมาตั้งแต่ปี 57...⁴⁸

ขบวนการประชาธิปไตยใหม่ (NDM) จึงเปรียบเสมือนการร่วมมือกันของนักกิจกรรม นักศึกษากลุ่มอิสระในกรุงเทพฯ กับเครือข่ายของกลุ่มของพรรคสามัญชน โดยที่ก่อนการรวมตัวกันเป็น NDM กลุ่มพรรคสามัญชนในฐานะกลุ่มการเมืองหนึ่งก็มีทำที่ต่ออาคารเคลื่อนไหวในกรุงเทพฯ ในรูปแบบที่ว่า

“...พอเกิดการเคลื่อนไหวที่กรุงเทพฯ มาก ๆ ถี่ ๆ เราทำยังไง โอเค ม.ขอนแก่นก็เคลื่อนด้วยสิ ม.บุกก็เคลื่อนด้วยสิหน้า ชูป้ายด้วยสิหน้าม. โอเค นื่อง ๆ เขาตั้ง Cobra Gold นะเราก็เฝ้ามองนะเราก็ support นะ โดยธรรมชาติเลยนะ เอาเข้าจริงเวลาทหารถามเรื่องความเชื่อมโยงกัน จริง ๆ มันก็มีนะความเชื่อมโยง

⁴⁸ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, (24 มกราคม 2562).

กัน เพียงแต่เราอาจจะไม่ได้วางแผนกัน แต่พวกสามัญชนเขาบอกว่า โอเค เคลื่อน support เซียร์ ไลค์ แอร์ อะไรแบบนี้อยู่แล้ว...”⁴⁹

และเมื่อก่อตั้ง NDM ขึ้น ทำที่ของฝ่ายกลุ่มพรรคสามัญชนที่เป็นหัวเรือใหญ่ในการร่วมกัน ในครั้งนี้ก็ต้องดำเนินต่อไปภายใต้สถานการณ์ที่คุกรุ่น และสมาชิกของกลุ่มหลายคนต้องติดคุก โดยแมน ปกรณ์ เล่าถึงการตัดสินใจของกลุ่มว่า

“...เมื่อมีหอศิลป์ 37 ถูกจับ มีเงื่อนไขตั้ง NDM ก็โอเค หนุนาการตั้ง NDM เข้าร่วม พอทำ NDM ปูบ ต้องติดคุก ที่ประชุมของพรรคสามัญชนเขาก็ บอกว่า ใน 14 นักศึกษาตอนนั้นมันก็ 10 คน มันคือสามัญชน ก็เลยบอกว่าติดก็ ติด ที่จำได้ก็คือมีการประชุมว่า ถ้าสถานการณ์นำไปสู่การติดก็ติดแต่เราจะ ช่วยกัน ติดคุกไม่เหงา ไม่โดดเดี่ยว...”⁵⁰

อย่างไรก็ตาม NDM ก็ไม่ได้มีอายุที่ยาวนานมากนัก หลังเคลื่อนไหวก่อตั้งมาได้เป็นเวลา ร่วมปีเศษ ซึ่งเกิดขึ้นมาจากหลายปัจจัย เช่น การที่ไม่สามารถขยายฐานการเคลื่อนไหวต่อได้ และ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในที่มีความแตกต่างกันก็กลายเป็นปัญหาในการทำงานร่วมกัน ในที่สุด โดยรังสิมันต์ โรม แกนนำในแถวหน้าของ NDM ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ถึงกรณีดังกล่าวไว้อย่าง ละเอียดว่า

“...กลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่เนี่ย ในท้ายที่สุดมันก็ล้มลง เพราะว่ามันขยายต่อไม่ได้ ในเมื่อคุณไม่สามารถอยู่ได้ด้วยความสำเร็จอะ คนมัน ก็จะไม่คิด โอวว่ามันไม่สำเร็จมันเพราะอะไรก็จะเริ่มโทษกัน ในยามที่คุณ ประสบความสำเร็จหรือคนมันรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จอะ ต้องให้คุณเหย้าแคว่ ไหนหรือว่าแยะแคว่ไหนนะ คนมันก็มองไม่เห็นตรงนั้นหรอก ดังนั้นเราจะพบเลยว่า อย่างการทำกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ เราจะพบว่าก่อนที่มันจะจบลงอะ มันกลับจะมีความขัดแย้งที่มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แล้วนี่มันยังทำให้เกิดการบั่น ทอนให้ทำให้กลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ล่มสลายลงในท้ายที่สุด...”

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน.

“...พูดถึงองค์กรที่มันควรจะเป็นที่มันประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะสถานการณ์แบบไหนมันก็ควรจะต้องอยู่ได้ใช่ไหม คือ มันควรมีลักษณะแบบปรับตัวได้ มีความเป็นร่วมแรงร่วมใจกันในระดับที่เข้มข้นหน่อย แต่ว่าทุก ๆ กลุ่ม ไม่ใช่ทุก ๆ กลุ่ม อย่างเช่น สนปท. หรือแม้กระทั่ง ขบวนการประชาธิปไตยใหม่เองมันไม่ได้มีการทำตรงนี้เลยอะ เพราะว่าส่วนหนึ่งก็อาจจะมีย่อจำกัดในเรื่องของว่า มันมีพื้นที่นะ มีระยะห่างของพรมแดนอยู่ เช่น คุณอยู่ มข. อย่างงี้คุณจะมาปฏิสัมพันธ์กับเราอะไรได้ทุกวี่ทุกวันนะครับ ซึ่งการที่มันปราศจากเรื่องพวกนี้มันทำให้เราไม่รู้หรือว่าแต่ละคนคิดอะไรบ้าง บ้างที่เขาอาจจะคิดลบกับเราแล้วเขาเก็บเอาไว้ในใจก็ได้ แล้ววันหนึ่งมันระเบิดออกก็ได้ ดังนั้นเนี่ย ไอ้กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมันไม่เกิด เมื่อมันไม่เกิดมันก็เลยพลอยทำให้กลุ่มเนี่ยอ่อนกำลังไปในตัว ซึ่งถ้าเกิดเราคิดต่อไปอย่างแม้กระทั่งกลุ่มใน ม. อย่างเงี้ย ถ้าขาดพื้นที่ของการทำงานทางความคิดระหว่างกัน ไม่ข้ามมันก็ล้ม ผมเนี่ยอยู่ LLTD ใช้ใหม่ในตอนนั้น คนใน LLTD มันสนิทกันมาก ต่อให้คุณอยู่ต่างคณะแต่คุณจะพบเลยว่าคุณอยากจะมามีเพื่อนตรงนี้มากกว่าที่จะไปมีเพื่อนทั่ว ๆ ไปในคณะ เพราะคุณรู้สึกว่าคุณไม่รู้เรื่อง มันทำให้กระบวนการกลุ่มมันเข้มแข็ง แล้วนั่นคือเหตุผลว่าทำไมช่วงหนึ่ง LLTD มันถึงสามารถพร้อมที่จะผลักดันหลาย ๆ เรื่อง ในองค์กรระหว่างกลุ่มนี้ได้ แต่ว่าพอเป็นกลุ่มแบบนี้กันขึ้นมาเนี่ย แล้วมันขาดมิติของการทำ เขาเรียกว่ายังงี้ ไปไหนไปด้วย ทำงานทางความคิดในเรื่องอื่น ๆ ทั้งในแง่ของวัฒนธรรม วิชาการ หรืออะไรอีกอะ เรื่องทางสังคมอะไรพวกนี้ มันเลยทำให้ทำให้กลุ่มพวกนี้ผมว่าอ่อนแอลง แล้วพอมันเจออะไรสักอย่างหนึ่งขึ้นมาโอกาสที่ไอ้ปัญหาเล็ก ๆ เหล่านั้นอะ มันจะกลายเป็นปัญหาใหญ่มันมีโอกาสเกิดขึ้น อย่างเรื่องของอะไรละ ตอนขบวนการประชาธิปไตยใหม่อย่างนี้ มันก็มีการพยายามโจมตีว่า เหี้ย คุณไม่โปร่งใส คุณไม่อะไรอย่างนี้ขึ้นมา ซึ่งเรื่องอย่างนี้จะไม่มีการเกิดขึ้นได้เลยถ้าคุณยังมีความรู้สึกไว้นั่นเชื่อใจ คุณแค่ว่าโทรถามเขาแล้วบอกว่าขอข้อมูลซีได้ไหมแค่นี้เอง ซึ่งไอ้แบบนี้มันไม่เกิด แล้วมันการเป็นพยายามซุบซิบนินทากัน ซึ่งไอ้เรื่องเนี่ยผมไม่ได้มองว่าเป็นความผิดของใครเป็น

ตัวบุคคลนะ แต่ผมมองว่าโดยระบบมันทำให้มันมีช่องว่างระหว่างบุคคลเนี่ยเยอะ และสุดท้ายมันก็ไปต่อได้ลำบาก”⁵¹

เช่นเดียวกับ ลูกเกด ชลธิชา สมาชิกคนสำคัญอีกคนหนึ่ง ซึ่งได้สะท้อนถึงปัญหาในการทำงานร่วมกัน และจุดที่ NDM ต้องหยุดตัวลงไว้อย่างละเอียดเช่นกันว่า

“...ตอนที่สร้างตั้ง NDM ขึ้นมา มันสร้างขึ้นแบบเร็ว ๆ มาก แล้วก็ไม่ได้คุยกันถึงกับรูปแบบการทำงานให้มันชัดเจนในช่วงแรก แต่พอสักพักนึงก็มีการคุยกันว่า เราก็คงจะมีเครือข่ายใช้ใหม่คะจากทั่วประเทศ เสร็จแล้วแต่ละเครือข่ายจะส่งตัวแทนมากลุ่มละ 2 คน ซึ่งกลุ่มละ 2 คนเนี่ยก็จะมาทำหน้าที่เป็น... เราเรียกกันว่ากองเลขา เป็นกองเลขาภายในของ NDM จะเป็นคนเหมือนคอยประสานงาน คอยตัดสินใจในประเด็นฉุกเฉิน หรือว่าคอยช่วยกัน run งานให้มันเกิดขึ้น แล้วมันก็ยังมีปัญหาเหมือนกัน คือแบบว่าหลาย ๆ องค์กรคือที่เขาส่งผู้ประสานงานมา เขาไม่ได้ส่งผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจเข้ามา แล้วก็แต่ละองค์กรมันมีความเข้มแข็งที่มันไม่เท่ากัน แล้วก็องค์กรที่มันมีความเข้มแข็งกว่า หรือมีความ active มากกว่า มันก็จะมีพื้นที่ใน NDM มากกว่า องค์กรที่มีความอ่อนแอกว่าเขาก็จะรู้สึกว่ามันไม่มีประเด็นในพื้นที่ของเขาที่เขาควรใส่ใจมากกว่าอะไรอย่างเงี้ยด้วย เขาก็ยังรู้สึกว่าเขายังไม่พร้อมที่จะเข้ามาทำงาน NDM โดยตรง ทั้งหมดเมื่อเทียบกับสัดส่วนที่ต้องหารกัน เขาก็ยังรู้สึกว่าอาจจะต้องช่วยเป็นบางครั้งบางครา แล้วก็รวมถึงว่าบางกลุ่มอาจจะรู้สึกว่าประเด็นที่มันใช้ในการขับเคลื่อนมันไม่ได้เชื่อมร้อยเป็นประเด็นเดียวกันทั้งหมด เพราะแต่ละกลุ่มที่มาก็จะมีประเด็นเฉพาะมาก บางกลุ่มก็ต่อต้านเหมืองแร่ ต่อต้านโรงไฟฟ้า ต่อต้านอะไรอย่างเงี้ย แล้วก็จะมีกลุ่มที่แบบทำงานในประเด็นตรงกลาง อย่างเช่นพวกประเด็นทางการเมือง ประเด็นอะไรอย่างเงี้ยคะ แล้วที่นี้ปัญหาคือที่ผ่านมาเราไม่ได้เชื่อมร้อยประเด็นทั้งหมดให้มันเห็นภาพร่วมกัน... ..ก็เลยมีปัญหาในการทำงานด้วย แล้วก็พอประเด็นมันไม่ชัดเจน มันไม่เคลียร์ แล้วมันมา

⁵¹ สัมภาษณ์ รั้งสิมันต์ โรม, (13 กุมภาพันธ์ 2562).

เจอกับเรื่องของตัวเองที่มันไม่ชัดเจน แล้วมันไม่มีประสิทธิภาพ มันก็เลยยิ่งทำให้มันขยายออกไปไม่ได้”

“(จุดที่รู้สึกว่าคุณแล้ว) น่าจะเป็นจุดตอนที่เรารู้สึกว่า NDM มันไม่มีความไว้วางใจให้กันแล้ว แม้กระทั่งตัวกองเลขาอะไรอย่างเงี้ย มันไม่มีความ active อะไรแล้ว มีคนจำนวนหนึ่งใน NDM ก็เลยเรียกร้องว่าจะต้องมีจะต้องได้พื้นที่ในการมีส่วนร่วม แต่เขาก็จะลืมนึกถึงไปว่าโอกาสมีส่วนร่วมในแง่หนึ่งก็คือว่าตรงกลางเปิดพื้นที่อย่างเดียวไม่พออะ แต่ว่ากลุ่มเครือข่ายก็ต้องพยายามแบบ โอเค พยายามเข้ามาปฏิสัมพันธ์ด้วย ถ้าเกิดในพื้นที่ที่คุณจัดงานอย่างเงี้ย โอเค ก็ต้องมาเจอกัน เพราะว่าไอ้กลุ่มตรงกลางที่มันทำหน้าที่กองเลขา มันไม่สามารถไปวิ่งแบบ 77 จังหวัดทั่วประเทศไทยเชียวเครือข่ายเรากำลังทำอะไรว่าง มันหมายความว่ากลุ่มเครือข่ายเรานั้นก็ต้องทำงานด้วย พอมันมีความคาดหวังว่าต้องมีมีส่วนร่วมในการทำงานของ NDM แต่ว่าความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการทำงานมันไม่ตรงกัน ทำให้แบบเหมือนมีกองเลขา แต่สุดท้ายแล้วกองเลขามันไม่ได้ function มันไม่สามารถทำอะไรได้เลย แล้วก็มีความพยายามที่จะควบคุมกองเลขาที่เราที่รู้สึกว่าคุณ เอ๊ะ ถ้ากองเลขามันจะควรมีหน้าที่ในการตัดสินใจงานที่มันเร่งด่วน แต่คนที่คุณส่งเข้ามาในกองเลขา กลับคือคนที่คุณไม่ได้ให้ความไว้วางใจอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ”⁵²

เมื่อ NDM ได้ยุติบทบาทลงอย่างเป็นทางการ ในช่วงเวลาประมาณกลางปี พ.ศ. 2560 แต่ละกลุ่มก็ได้แยกย้ายกันกลับไปทำงานในประเด็นและพื้นที่ของตน โดยที่กลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาจากส่วนกลางก็ได้เริ่มขับเคลื่อนประเด็นทางการเมืองอีกครั้ง โดยการก่อตั้งกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย (DRG) ขึ้น โดยเป็นกลุ่มที่ทำงานเป็น NGOs ทางด้านการเมืองโดยเฉพาะ ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีสมาชิกเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาเดิมเพียงไม่กี่คนที่เคยทำกิจกรรมร่วมกันมา โดยเคลื่อนไหวครั้งแรกพร้อมกับกลุ่มคนอยากเลือกตั้งในช่วงต้นปี พ.ศ. 2561 ในการเคลื่อนไหวกดดันรัฐบาลให้รับจัดการเลือกตั้ง โดยทั้ง รั้งสิมันต์ โรม

⁵² สัมภาษณ์ ชลธิชา แจ่มเร็ว, (20 กุมภาพันธ์ 2562).

ลูกเกต ชลธิชา และ นุ่น ธารารัตน์ ก็เคลื่อนไหวต่อภายใต้กลุ่ม DRG นี้ นุ่น ธารารัตน์ ได้อธิบายถึง การขยับกลุ่มเป้าหมายของการเคลื่อนไหวของกลุ่ม DRG เอาไว้ว่า

“...เป้าหมายของการทำกิจกรรมนักศึกษาส่วนมาก Messages ที่จะสื่อสารก็จะ เป็นกับเด็กในมหาวิทยาลัย อาจจะมีคนข้างนอกบ้าง พอเรียนจบมาทำ DRG เสร็จแล้วก็คือค่อนข้างที่จะสื่อสารกับคนข้างนอกที่เป็นวัยผู้ใหญ่มากขึ้นมากกว่า นักศึกษา”⁵³

ในขณะที่ ลูกเกต ชลธิชา ก็ได้ให้สัมภาษณ์ถึงสถานะของกลุ่ม DRG ในปัจจุบันเอาไว้ว่า

“ตอนนี้ DRG เราเรียกตัวเองว่าเป็นองค์กรอิสระ คือในแง่หนึ่งคือเรายัง ไม่ได้จดทะเบียน เพราะการจดทะเบียนใน... คืองานที่ DRG ทำคือมันจะเป็นงาน ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง ที่นี้การจดมุลนิธิมันก็มีเงื่อนไขอันนี้อยู่ใช้ ไหมคะ การจดเป็นมูลนิธิทางการเมือง ที่นี้ตัว DRG เราก็จะทำงานในประเด็น เรื่องของ Democracy เรื่องประชาธิปไตย เรื่องของสิทธิมนุษยชน เราจะเน้นเรื่อง ของสิทธิพลเมืองแล้วก็สิทธิทางการเมืองเป็นหลัก ที่นี้พอการที่จะไปจดทะเบียน เพื่อเป็นมูลนิธิมันยาก เราก็เลยใช้วิธีการเป็นเหมือน... จะเรียกว่าเป็นกลุ่มเล็ก ๆ อะคะ... ..เราก็โอเค แล้วก็ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศปกติ ทั่วไปเหมือนองค์กร NGO ทั่วไป”⁵⁴

บทบาทของ DRG ที่โดดเด่นอย่างเห็นได้ชัดก็คือ การร่วมจัดกิจกรรมในนามเครือข่ายของ กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง ที่เคลื่อนไหวตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2561 จนกระทั่งรัฐบาลในขณะนั้น ประกาศวันเลือกตั้งที่แน่นอน โดยนอกจากจะมีคนจาก DRG ขึ้นปราศรัยในการชุมนุมแล้ว DRG ยังมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานเบื้องหลัง ให้กิจกรรมทั้งหมดยังคงดำเนินต่อไปได้ อย่างที่ ลูกเกต ชลธิชา ที่เป็นผู้ประสานงานหลักคนหนึ่งในขณะนั้นของกลุ่มคนอยากเลือกตั้งได้ให้สัมภาษณ์ ไว้

“...ก็จะมี 2 ส่วน ที่เราพูดถึงแกน แกนแรกหน้าสื่อก็จะเห็นคนที่ไปไฮ ปาร์ค คนที่มันได้ภาพได้เห็นหน้าข่าวต่าง ๆ อะไรอย่างเนี่ย อาจจะมีคนอื่นด้วยอย่าง

⁵³ สัมภาษณ์ ธารารัตน์ ปัญญา, (16 มกราคม 2562).

⁵⁴ สัมภาษณ์ ชลธิชา แจ็งเร็ว, (20 กุมภาพันธ์ 2562).

จำนวิ โบว์ อานนท์ โรม อะไรว่างนี้ใช้ใหม่คะ แต่คนที่มัน Run งานอยู่ข้างหลัง เตรียมงาน หรือว่าไปแจ้งตำรวจ หรือว่าเตรียมอุปกรณ์ เตรียมพร็อพที่จะใช้ในการงานกิจกรรม ติดต่อสถานที่นู่นนี่นั่น ก็จะเป็นคนของ DRG ทั้งหมด ที่จัดการที่ Organize”⁵⁵

และในส่วนของกลุ่มเครือข่ายนักกิจกรรมส่วนภูมิภาค ก็กลับไปทำงานของตนเช่นเดิม ซึ่งทั้งสองกลุ่มก็ไม่ได้มีความขัดแย้งส่วนตัวต่อกัน และยังคงช่วยเหลือกันในการขับเคลื่อนประเด็นอยู่เสมอ ถึงแม้จะเคยมีความไม่เข้าใจกันบ้างในขณะทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดใน NDM ซึ่งลูกเกดชลธิชา ก็ได้กล่าวถึงประเด็นการร่วมมือกันกับเครือข่ายเดิมที่เคยทำงานร่วมกัน เมื่อเธอได้เข้ามาทำในส่วนของ DRG ไว้ว่า

“...การที่เราทำงานแบบองค์กร ไม่ได้หมายความว่าเราปฏิเสธการทำงานกับเครือข่าย ซึ่งจริง ๆ แล้ว DRG ก็ทำงานกับเครือข่ายอื่น ๆ อาจจะมีบางกลุ่มที่เป็น NDM มาก่อน ซึ่งเราก็ก็นำมาทำงานร่วมกันอยู่ อย่างเช่นสมมติว่าจัดงานอย่างเงี้ย เป็นงานของ DRG แต่เราก็ก็นำมาชวนน้องที่ทำประเด็นเรื่องโรงไฟฟ้าจากภาคใต้ขึ้นมาจอยด้วยกันอะไรว่างเงี้ย แล้วก็พยายามสร้างรูปแบบการทำงานในเชิงของ partner อะคะ จะเรียกว่า Volunteer มันก็ไม่น่าจะใช้ น่าจะเป็น Partner มากกว่า ว่าแบบสมมติ DRG มี project นี้ อยากจะชวนน้องมาจอย น้องก็โอเคเข้ามา หรือถ้าน้องมี Project นี้อะไรว่างเงี้ย น้องอยากให้เราไปจอย ก็โอเคก็จะจอยกัน”⁵⁶

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2561 เป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญต่อกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาทั้งสองฝ่าย นั่นคือมีการจัดตั้งพรรคการเมืองของหลายพรรคขึ้น เช่น พรรคสามัญชน ที่กลุ่มนักกิจกรรมส่วนภูมิภาคสังกัดอยู่ ซึ่งกลุ่มลูกชาวบ้าน ที่มี แมน ปกรณ์ เป็นอดีตนายก และกลุ่มดาวดิน ก็เข้าร่วมกับพรรคสามัญชนด้วย⁵⁷

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁷ ปารณีย์ ศรีสง่า, “ดาวดิน” เข้าสู่เส้นทางการเมืองสังกัด “พรรคสามัญชน”, เดอะ อีสานเรคคอร์ด,

<https://isaanrecord.com/2018/07/25/dao-din-commoner-party/>.

และอีกพรรคหนึ่งก็คือ พรรคอนาคตใหม่ ที่มีสมาชิกหลายคนเป็นคนที่คุ้นเคยกับกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาจากส่วนกลางอย่างใกล้ชิดติดมาก่อน ซึ่งนักกิจกรรมนักศึกษาหลายคนก็จะได้เข้าไปมีบทบาทในพรรคการเมืองทั้งสองพรรคนี้ต่อไปในช่วงที่จะมีการเลือกตั้ง ซึ่งพวกเขาก็ได้กระจายกันไปอยู่ในตำแหน่งหรือภาคส่วนต่าง ๆ ในการทำงานกับพรรคการเมือง

บทที่ 5

การเติบโต ประสบการณ์ และการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองใน ระบอบรัฐสภาของนักกิจกรรมนักศึกษา

หลังจากที่นักกิจกรรมนักศึกษาทั้งหลายได้ทำงานผ่านประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวจริงมาแล้ว เมื่อถึงจุด ๆ หนึ่ง ที่มีสัญญาณว่าจะมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นในเวลาอีกไม่นาน นักกิจกรรมนักศึกษาที่เคยเป็นแถวหน้าในการต่อสู้กับรัฐบาล คสช. มาตลอดระยะเวลาสี่ปี จึงถึงเวลาที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนการเคลื่อนไหวเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์เช่นกัน

ในบทนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะอภิปรายให้เห็นถึงความคิด ความอ่าน ความรู้สึก ให้เห็นถึงการเติบโตและประสบการณ์ของนักกิจกรรมนักศึกษาที่ผ่านช่วงเวลาของการเป็นนักต่อสู้ ที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมเรื่อยมาตลอดระยะเวลาสี่ปี และหลายคนในคนก็เคลื่อนไหวต่อสู้ในประเด็นอื่น ๆ มานานกว่านั้น ว่ามีทิศทางหรือลักษณะที่เปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนอย่างไร

รวมไปถึงช่วงเวลาที่นักกิจกรรมนักศึกษาทั้งหลายจะต้องเลือกทิศทางในการขับเคลื่อนหรือต่อสู้ต่อไป ในช่วงเวลาที่ระบอบเผด็จการคลายอำนาจลงไปบางส่วนและมีการเลือกตั้งเกิดขึ้น ถึงแม้จะเป็นการเลือกตั้งที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญที่พวกเขาคัดค้านมาตลอดก็ตาม ซึ่งบางคนก็เลือกเส้นทางที่คล้ายกับที่เคยทำมาดั้งเดิม คือจัดกิจกรรมรณรงค์เคลื่อนไหวในฐานะภาคประชาสังคมหรือในฐานะองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ต่อไป ในขณะที่บางคนเลือกที่จะเข้าสู่ถนนการเมืองระดับชาติ ด้วยการร่วมกับพรรคการเมืองเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบอบรัฐสภา ซึ่งถือเป็นก้าวใหญ่ครั้งสำคัญของพวกเขาและหน้าประวัติศาสตร์การเมืองไทย ที่อาจจะมึนนักการเมืองที่เข้าไปโดดเด่นในสภาที่อายุน้อยและมีที่มาโดยตรงจากการเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวต่อต้านผู้มีอำนาจในขณะนั้น และบางคนเลือกที่จะเข้าร่วมกับพรรคการเมือง แต่ไม่ได้อยู่ในฐานะผู้สมัครหรือมีหน้าที่ในการเป็นตัวแทน แต่ทำหน้าที่อยู่เบื้องหลังหรือภายในพรรคการเมืองนั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะทำการอภิปรายต่อไป

5.1 การเติบโตทางความคิดของนักกิจกรรมนักศึกษา

ด้วยวัยที่เริ่มต้นตั้งแต่สิบปลาย ๆ หรือยี่สิบต้น ๆ มาจนถึงปัจจุบันที่วัยประมาณยี่สิบกลาง ๆ ไปจนถึงมากที่สุดที่สามสิบ การต้องเป็นแนวหน้าในการต่อสู้กับผู้ที่มีอำนาจที่ถือครองอำนาจรัฐย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย และบทเรียนหรือประสบการณ์เหล่านั้นย่อมส่งผลต่อความคิดของพวกเขาไม่มากนัก น้อย ซึ่งแต่ละคนก็มีสิ่งที่ได้รับหรือเติบโตแตกต่างกันออกไป หรือบ้างก็ได้รับหรือเติบโตในทิศทางเดียวกัน

แมน ปกรณ์ เป็นกรณีที่ต่างไปจากคนอื่นในด้านที่เขาเคยเคลื่อนไหวอยู่ในฟากฝั่งที่ตรงกันข้ามกับจุดยืนทางการเมืองในปัจจุบันของตน คือเขาเริ่มต้นสนใจทางการเมืองและเข้าร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยตั้งแต่สมัยที่ยังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยม แต่ด้วยปัจจัยหลายอย่าง เช่น การศึกษา การมีคนใกล้ชิดที่มีความคิดเห็นต่าง ก็ทำให้เขาได้เรียนรู้มากขึ้น และเปลี่ยนแปลงความคิดของตนเองไปในที่สุด อย่างที่เขาได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของเขาในช่วงต้นไว้ว่า

“เปลี่ยนแน่นอนครับ... ..แค่มีรัฐประหารครั้งแรกในชีวิตเราตอนปี 49 ครั้งแรกที่เพิ่งเริ่มรับรู้ความ เราเริ่มทำกิจกรรมแล้วนะตอนมอปลาย เราอาจจะไม่ถึงขั้นก้าวหน้าแบบเพนกวิน แต่ว่าเริ่มรู้แล้วว่ามันไม่ควรจะมีทหารในระบบการเมือง ตอนประชามติปี 50 พี่โหวตโนนะ แล้วก็พอเราจากที่เคยคิดว่า ยังไงก็ต้องประชาธิปไตย แต่พอมีรัฐประหาร 49 เราก็ตะขี้ใจ แล้วก็ไปโหวตโนไม่รับรัฐธรรมนูญปี 50 แล้วพอมีพันธมิตร พอเราฟังสนธิพูด เราก็มองว่าการเมืองมันเหมือนกันทุกพรรค แต่พอมีปี 53 มึงเหมือนกันทุกพรรคก็จริงแต่ยังไงเราต้องเลือกฝ่ายประชาธิปไตยวะ เลือกพรรคที่แ่่น้อยที่สุด คือพรรคเพื่อไทย...”¹

และเมื่อเขาได้เข้ามาเคลื่อนไหวในประเด็นการเมืองในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษาที่สนใจทั้งประเด็นการเมืองและประเด็นปัญหาของชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ ผ่านการต่อสู้คัดค้านทั้งกับรัฐบาลที่มาจากทางเลือกตั้งและรัฐบาลที่เป็นเผด็จการทหาร เขาก็ได้กล่าวถึงประโยชน์ต่อตัวของเขาในการทำงานเคลื่อนไหวในประเด็นทั้งสองแบบไปในเวลาเดียวกันว่า

¹ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, (24 มกราคม 2562).

“...คือเวลาเราพูดว่าประชาธิปไตยสำคัญต่อชาวบ้านอย่างไร เรามีเหตุผลในการสนับสนุนมันมากมายเลยทั้งในเชิงประเด็นทั้งในเชิง case แล้วมันเป็นประเด็นกับ case ที่เราไม่ได้มาจากการอ่าน แต่มันมาจากการที่เราพร้อมผู้ร่วมทำกันมาตลอด แล้วพอถึงเวลาที่เราต้องการอยากให้ประเด็นนั้นร่วมผู้กับเราจากการที่เราทำมาตลอด ส่วนใหญ่เขาก็มาร่วมผู้กับเราเมื่อสถานการณ์เป็นประเด็นประชาธิปไตยกับเผด็จการ...”

“...ประโยชน์ของมันคือ พี่คิดว่าอาจจะเป็นส่วนตัวนะ เวลาที่เราเจอจากกับรัฐ หรือว่าดีลกับทหาร ในประเด็นประชาธิปไตย สิ่งที่เราพูดได้อย่างเต็มปากเต็มคำก็คือคุณเป็นปัญหาจริง ๆ สำหรับประเทศนี้ วิธีการที่คุณทำ ฐานะที่คุณเป็นอยู่ มันไม่ได้แก้ เราสามารถ defend เรา สามารถเถียง ที่จะยืนยันหยัดว่าสิ่งที่เราทำเนี่ยมันถูกต้อง คุณต่างหากที่ผิด...”²

ในขณะที่นักกิจกรรมนักศึกษาคนอื่นจะมีลักษณะที่ต่างออกไป คือไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดแบบหน้ามือเป็นหลังมือในแบบของ แมน ปกรณ์ เช่น กรณีของณัฐ ธารารัตน์ ที่ได้ตอบคำถามเมื่อผู้วิจัยได้ซักถามถึงความเปลี่ยนแปลงหลังจากได้เคลื่อนไหวในบทบาทของนักกิจกรรมนักศึกษาว่า

“...น่าจะเป็นเรื่องความคิด ความคิดเปลี่ยน เหมือนกับว่ามองอะไรกว้างขึ้น อย่างเช่น เหมือนก่อนที่เราเป็น activist เราก็อยากจะได้สิ่ง ๆ นี้ แต่พอมาเป็น activist เราก็จะเห็นว่า การจะได้สิ่ง ๆ นี้มันจะต้องทำอะไร ๆ นี้ก่อน คือแบบว่ามันคิดอะไรเป็นระบบมากขึ้น มันก็ทำให้เรารู้สึกว่า ฉันอยากได้ประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นฉันก็ต้องไปเรียกร้องหรือทำให้คนอื่นเห็นคุณค่าของมัน”³

นอกจากความคิดของเธอที่เปลี่ยนไปหรือเติบโตขึ้นกว่าแต่ก่อนจากการทำงาน มุมมองหรือความเข้าใจของเธอต่อบางสิ่งก็เปลี่ยนไปเช่นกัน อย่างเช่น

² เรื่องเดียวกัน.

³ สัมภาษณ์ ธารารัตน์ ปัญญา, (16 มกราคม 2562).

“หนึ่งคือเรื่องพรรคการเมืองคะ รู้สึกว่าก่อนการเคลื่อนไหวเรารู้สึกว่า พรรคการเมือง การทำการเมืองเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ เราคิดว่าเรามีสิทธิ์แค่ทำหน้าที่เลือกเขาเท่านั้นเอง เราคิดว่าพรรคการเมืองเป็นเรื่องไกลและเราคิดว่า การเข้าไปอยู่ในระบบพรรคการเมืองมันทำให้คนไม่สามารถจะทำในสิ่งที่เราต้องการได้ทุกอย่าง เหมือนที่เราเคลื่อนไหวอยู่ข้างนอก แต่ว่าคือพอหลังจากการที่เราเคลื่อนไหวต่าง ๆ นานา เราก็เรียนรู้ว่าจริง ๆ แล้วการที่คุณจะเข้าไปอยู่ในพรรคการเมืองได้ ก็สามารที่จะช่วยเสริมประชาธิปไตย คือทำงานร่วมกันกับข้างนอกได้เหมือนกัน...”⁴

เช่นเดียวกันกับการเติบโตทางความคิดของ ลูกเกด ชลธิชา เมื่อผู้วิจัยตั้งคำถามเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของความคิดทางการเมืองของเธอ เมื่อผ่านประสบการณ์การเคลื่อนไหวที่เธอได้ทำมาตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา เธอก็ตอบกลับในทันทีว่า

“เราว่ามันไม่เปลี่ยนนะ แต่ว่าทำให้ความคิดอะไรหลาย ๆ อย่าง มันชัดเจนและมันพัฒนามากขึ้น เราได้เรียนรู้ประเด็นแล้วก็ได้เรียนรู้หลักการผ่านการทำงานจริง แล้วก็อาจจะได้เห็นแล้วว่า ทำไมไอหลักการที่เราเรียนมามันถึงไม่ function ในสังคมบ้านเรา เพราะมันจะมีไอวัฒนธรรมจำนวนมากที่มันยังต่อต้านไอหลักการที่เราเชื่อไว้จะไอย่างเงี้ย เออ มันก็ทำให้เราเริ่มเข้าใจมากขึ้นว่าถ้าเราจะสื่อสารกับคนจำนวนมากที่มันไม่ประชาธิปไตยเนี่ย เราควรจะเข้าใจเขาก่อนว่าเพราะอะไรเขาถึงไม่เอาประชาธิปไตย จะได้หาวิธีการในการสื่อสารกับเขาได้”⁵

เธอยังได้เสริมถึงประโยชน์เพิ่มเติมที่ตัวเธอเองได้รับจากการทำงานเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างชัดเจนอีกว่า

“...(ความคิดเหมือนเดิมแต่) เติบโตขึ้น แล้วก็ขยายพื้นที่ความเข้าใจมากขึ้น แล้วก็ขยายประเด็นมากขึ้นทุกเรื่องมันเชื่อมโยงกัน คือเราไม่ได้เกลียดนักการเมืองมาอยู่แล้วตั้งแต่ก่อนเริ่มทำ เราก็รู้สึกว่าเรายังเข้าใจมัน แต่อาจจะเข้าใจมันที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นแล้วก็ละเอียดมากขึ้น”

⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵ สัมภาษณ์ ชลธิชา แจ็งเร็ว, (20 กุมภาพันธ์ 2562).

“...ก็คงเป็นเรื่องวิธีการคิดแล้วก็การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เรื่อง ประสบการณ์อะไรอย่างเงี้ย คือก่อนหน้าเนี้ยถ้าให้เรานั่งเรียนอยู่ในห้องใช่ปะ เราก็จะรู้แค่ concept อะไรอย่างเงี้ย แต่พอเราไปทำงานจริง ๆ เราเห็นอะไรหลาย ๆ อย่างว่า เออ ทำไมทฤษฎีบางทฤษฎีที่มันใช้ในการสร้าง movement เรื่องของ movement building เรื่องของ social movement มันถึงไม่เวิร์ค คือมันไม่ใช่แค่ เรื่องของแค่ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งที่มันจะเอามาอธิบายได้ แต่ว่ามันมีเงื่อนงำที่มัน อยู่ข้างหลังของเหตุการณ์ ๆ หนึ่งที่มันเกิดขึ้นอะไรอย่างเงี้ย ก็เออ มันก็เลยทำให้ แบบถ้าไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ก็คงเป็นเหมือนพยายามเห็นภาพมากขึ้น ภาพ สังคมไทยมากขึ้นแล้วก็พยายามเชื่อมโยงได้มากขึ้นว่าแบบทฤษฎีกับสถานการณ์ ที่มันเกิดขึ้น ความเป็นไปจริง ๆ มันเชื่อมโยงและมันแตกต่างกันอย่างไร”⁶

โตโต้ ปิยรัตน์ ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่เคลื่อนไหวในประเด็นทางสังคมมาอย่างยาวนาน ก่อนที่จะ เข้ามาเคลื่อนไหวในประเด็นทางการเมืองในท้ายที่สุด เขาก็มีลักษณะทางความคิดเหมือนกับนัก กิจกรรมนักศึกษาสองคนก่อนหน้า คือ ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางความคิดอย่างหน้ามือเป็นหลัง มือ แต่ก็ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น สำหรับตัวเขา แต่สิ่งที่เค้ามองว่าเปลี่ยนไป ก็คือมุมมองของเขาต่อ ประชาชนหรือสังคมโดยรวมที่เขาเคยมีความเชื่อบางอย่าง แต่เมื่อมาทำงานการเมือง เขาก็คิดว่า เขาได้เรียนรู้และเข้าใจสังคมมากขึ้น อย่างที่เขาได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า

“...สิ่งที่ผมเรียนรู้เพิ่มเติมคือ จริง ๆ แล้วคือประชาชนไม่ได้โง่ แต่ก่อนผม เคยคิดนะ คนไทยไม่ยอมอ่านหนังสือที่เราอ่านมันเลยยอมให้เค้ากดขี่อยู่แบบนี้ แต่ที่ผมเรียนรู้คือประชาชนไม่ได้โง่ ถ้าเขาโง่ เพื่อไทยไม่ชนะขนาดนี้หรือก เพราะการเงินอำนาจทุกอย่างลงมาโดยตลอดเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามชนะ แต่ก็ไม่เคย ชนะเลย นั่นแปลว่าประชาชนโง่หรือ ผมว่าไม่ใช่ ประชาชนกำลังสั่งสอนพวกนั้น ต่างหาก นี่คือนี่สิ่งที่ผมคิดผิดมาตลอด จนผมมาถึงบางอ้อตรงที่ว่า มีพรรคไทยรัก ไทยและ ทักษิณ ชินวัตร นี่ผมเปลี่ยนความคิดประชาชนไม่ได้โง่ แต่เขาหยิบจับ อะไรที่เขากินได้ อะไรที่เป็นประโยชน์ตอบสนองของเขา สอง สิ่งที่ผมเรียนรู้เพิ่มเติม

⁶ เรื่องเดียวกัน.

อีกอย่างหนึ่งคือ ผมมองภาพรวมว่าคนที่มีการศึกษา คนที่เป็นชนชั้นนำจะมีความคิดที่ตื่นรู้ทางการเมืองมากกว่าคนชนบท ความจริงมันไม่ใช่ มันก็เลยกลายเป็นว่า สองเรื่องที่ผมคิดต่อเนื่องกันไปแล้วมันเปลี่ยนความคิดผมไปเลย...”⁷

และเมื่อผู้วิจัยถามถึงประโยชน์ที่เขาได้รับจากการเคลื่อนไหวในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษาที่ไม่ได้เกิดกับแค่เฉพาะในส่วนความคิด ความเข้าใจส่วนตัวของเขา เขาก็กล่าวว่า

“...ผมได้มิตรภาพ ได้ประสบการณ์จากการที่ได้ออกไปเป็นผู้นำโดยที่เราไม่ใช่ได้เป็นแค่ผู้ตาม การเป็นผู้นำมันมีภาวะบางอย่างที่ต่างจากผู้ตามเยอะและความรับผิดชอบเยอะ หนึ่งก็คือผมได้เรื่องนี้ แต่ที่ผมได้มากที่สุดคือผมได้รู้จักผู้คนมากมาย ต่อให้ผมมีเงินมากมายผมก็ทำไม่ได้ แต่ผมได้รู้จักคนพวกนี้จากอะไรจากการทำงานพวกนี้แหละ และการที่เราได้ทำงานจริงลงพื้นที่จริง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นผมคิดว่าสิ่งพวกนี้มันเป็นผลพลอยได้ แต่สิ่งสำคัญที่ผมได้ที่ผมคิดนะคือผมเห็นพลวัตของการเมืองไทย อันนี้มหาศาลประเมินค่าไม่ได้...”⁸

นอกจากนั้น เขายังได้ให้สัมภาษณ์ถึงการทำงานเคลื่อนไหวในอดีตที่ส่งผลต่อวิถีคิดของเขาในปัจจุบันเอาไว้ส่วนหนึ่งในเรื่องของความอดทนอดกลั้นและความเข้าใจ ซึ่งส่งผลต่อวิธีการที่เขาตั้งใจจะสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลง โดยเขากล่าวไว้ว่า

“มันเกิดจากการที่ตอนเราทำ Anti-SOTUS เราทำด้วยตัวของเราคนเดียวและทำด้วยความเชื่อของเราคนเดียว ปรากฏว่าสิ่งที่เราทำมันสร้างประโยชน์มหาศาล คือเราเห็นผลกับตาตัวเองว่า การเปลี่ยนคนมันเปลี่ยนได้ แต่มันต้องเปลี่ยนด้วยความเข้าใจ มันไม่ได้เปลี่ยนโดยการทำลาย ไม่ได้เปลี่ยนด้วยการโจมตี เปลี่ยนด้วยความเข้าใจเหมือนเราถึงบางอ้อเขาก็ถึงบางอ้อ มันต้องเปลี่ยนแบบนั้นแต่มันต้องใช้เวลาและความอดทน เวลาเขาตำผม ผมก็บอกผมไม่เป็นไรไม่โกรธ ถือเสียว่าเขาไม่รู้ หน้าที่เราคือทำให้เขารู้ ผมคิดอย่างนี้ตลอดเลย

⁷ สัมภาษณ์ ปิยรัตน์ ใจเทพ, (8 มกราคม 2562).

⁸ เรื่องเดียวกัน.

เวลาคนเขาด่าผมตอน Anti-SOTUS เนี่ย เวลาเขาด่า ผมก็ไม่ใช่ไรไม่โกรธ ก็อ
ว่าเขาไม่รู้...”⁹

ในขณะที่ รังสิมันต์ โรม ก็เป็นอีกคนหนึ่งซึ่งสามารถรักษาจุดยืนทางการเมืองของตนเองไว้
ได้เหมือนเดิมอย่างที่เคยเป็นมา แต่ก็เรียนรู้และเติบโตขึ้นอย่างมาก โดยเขาได้ให้สัมภาษณ์ถึง
ประเด็นนี้ไว้ว่า

“ผมคิดว่าผมเข้าใจโลกมากขึ้นแหละ ผมเข้าใจ ผมคิดว่าสิ่งที่ผมได้เรียนรู้
ตลอด 4-5 ปี ที่ผ่านมาเนี่ย ถ้าผมไม่อยู่ตรงนั้นเนี่ย ผมอาจจะต้องใช้เวลาลูก 30
ปี ที่จะเข้าใจมัน คือ คุณจะต้องอยู่กับมันและเห็นโลกนานมาก ๆ คุณถึงจะเข้าใจ
อะไรอย่างเงี้ย แต่ว่าผมเรียน Intensive...”

“...อีกอันที่ทำให้ผมได้ผลดี ไม่รู้จะช่วยไหม ทำให้อยู่กับรูปธรรมมากขึ้น
กลายเป็นว่าทุกวันนี้การตัดสินใจหรือการคิดอะไร เราจะคิดสองแบบ ไปพร้อม ๆ
กัน หนึ่งนามธรรม สอง รูปธรรม ซึ่งถ้าคุณเป็นนักศึกษาหรือคนทั่ว ๆ ไปบางครั้ง
เค้าจะพูดถึงนามธรรมอย่างเดียวเลย แล้วเวลาไปคิดถึงรูปธรรมก็จะมีข้อเรียกร้อง
แบบ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเราอยากให้ มลพิษมันแย่น้อยลงอะ เราสามารถเริ่มได้
จากตัวเรา ในการไม่เผา เลิกขับรถยนต์ คือมันเป็นความคิดแบบใส ๆ ที่คน
จำนวนมากชอบพูดกัน ซึ่งผมว่าเราคิดแบบนี้ไม่ได้ ผมว่ามันเงี้ยและน่าสงสาร
มากที่คิดแบบนี้...”¹⁰

จะเห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษานั้นส่งผลดีต่อพวกเขาในแง่ของ
การมีความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น รวมไปถึงประสบการณ์ในการรับมือหรือจัดการสิ่ง
ต่าง ๆ ทั้งกับตัวเองและสิ่งรอบตัวที่น้อยคนนักในช่วงอายุเดียวกันกับพวกเขาจะมีโอกาสได้รับ ซึ่ง
ประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อตัวพวกเขานี้เองที่ส่งผลให้พวกเขาสามารถขึ้นมาสู้บทบาทที่โดดเด่นใน
เส้นทางของตนเองได้ในที่สุด

⁹ เรื่องเดียวกัน.

¹⁰ สัมภาษณ์ รังสิมันต์ โรม, (13 กุมภาพันธ์ 2562).

5.2 การเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบบรัฐสภาของนักกิจกรรมนักศึกษา

ถึงแม้ว่าในชื่อของงานวิจัยและหัวข้อในส่วนนี้จะกล่าวถึงการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบบรัฐสภาของนักกิจกรรมนักศึกษา แต่นักกิจกรรมนักศึกษาที่ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกมาในที่นี่ก็ไม่ได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การเมืองในระบบรัฐสภาทั้งหมดอย่างจริงจัง กล่าวคือผู้วิจัยมีความพยายามที่จะอธิบายให้เห็นถึงความแตกต่างในเส้นทางของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคน อย่างไรก็ตาม นักกิจกรรมนักศึกษาทุกคนในที่นี่ก็ยังคงทำงานเคลื่อนไหวในด้านการเมืองต่อไป โดยต่างก็ได้รับประโยชน์จากประสบการณ์ของการเคลื่อนไหวที่ผ่านมาสำหรับการทำงานในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยจะทำการอธิบายต่อไป

5.2.1 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเคลื่อนไหวในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษาต่อการทำงานในปัจจุบัน

นอกจากการเคลื่อนไหวในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษาจะทำให้พวกเขาได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่หาได้ยากยิ่งและได้ผลดีต่อตัวเองในรูปแบบของความรู้ความเข้าใจหรือความชำนาญในการทำสิ่งต่าง ๆ แล้ว พวกเขาหลายคนก็ยังได้รับผลดีในรูปแบบที่พวกเขาเชื่อว่าเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของตนในปัจจุบัน ตามแต่ละเส้นทางของแต่ละคนแตกต่างกันไป

แมน ปกรณ์ นักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวมาอย่างยาวนานที่สุดจากนักกิจกรรมนักศึกษาทั้งหมดในที่นี่ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นโฆษกและกรรมการบริหารพรรคสามัญชน เป็นคนเดียวที่เคยมีประสบการณ์การต่อสู้กดดันเรียกร้องบนท้องถนนจนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในโต๊ะเจรจากับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลในช่วงที่มีการเลือกตั้งได้ โดยเกิดขึ้นในการเรียกร้องประเด็นคัดค้านร่าง พ.ร.บ.ม.นอกระบบ ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2556¹¹ โดยเขาเองก็ได้ให้สัมภาษณ์ถึงประสบการณ์ในครั้งนั้นเอาไว้ว่า

“...เวลาเราไปประท้วงก็ต้องมีการเจรจากับพรรคการเมืองในยุคที่เป็นรัฐบาลเลือกตั้ง ช่วงพรรคเพื่อไทยเป็นรัฐบาลเราก็มีโอกาสที่จะเข้าไปประชุมกับ

¹¹ ประชาไท, "นศ.บุกสภา แก้วฟ้า ร้องเลื่อนพิจารณา 'ร่าง พ.ร.บ.ม.นอกระบบ'," ประชาไท,

รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาในตอนนั้น พี่อ้อย จาตุรนต์ ฉายแสง พี่พงศ์เทพ เทพกาญจนา พวกนี้ อาจจะเรียกได้ว่าช่วง ม.นอกระบบก็เป็นช่วงพีค พี่เองก็เรียนปี 4 ปี 5 แล้ว ประเด็น ม.นอกระบบก็เคลื่อนไหวสั่งสมต้นทุนมามากพอสมควรแล้ว พอเข้าสู่ช่วงเจรจา น่าจะเป็นครั้งแรกที่เราได้เข้าไปได้สัมผัสกับการพยายามใช้การเมืองในการแก้ไขปัญหา ประชุมร่วม แก้ไขปัญหาร่วม หาทางออกร่วม เป็นครั้งแรกที่ได้เห็นว่าการแก้ปัญหาร่วมมันเป็นแบบนี้ หนึ่งประชุมในห้องที่กระทรวงศึกษา เวลาเมื่อข้างนอกเราก็เจรจาแบบขอเรียกร้องเราก็จะเป็น 10 ข้อ แต่พอเราอยู่ในห้องมันจะเหลือ 5 ข้อก็ได้ ถ้าเขายอม 5 ข้อเราก็จะเอาแล้ว คือได้อยู่ได้เห็นบรรยากาศในการดีลในทางการเมืองกับพรรคการเมือง แล้วก็อีกส่วนหนึ่งก็คือเราเริ่มคุยเริ่มคิด เรื่องการตั้งพรรคการเมืองมาตั้งแต่ตอนเป็นนักศึกษา...”¹²

จะเห็นได้ว่า แมน ปกรณ์ นั้นได้เรียนรู้ถึงวิธีการใช้การเมืองในการแก้ปัญหา การต่อรองจากประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวของเขามาตั้งแต่ก่อนที่จะเคลื่อนไหวในแนวหน้าอย่างเต็มตัว ในการต่อสู้กับรัฐบาล คสช. เสียอีก ซึ่งเขาก็ได้ใช้ประสบการณ์ตรงนี้ในการต่อรองกับฝ่ายรัฐหลายครั้งในช่วงหลังการรัฐประหาร ที่เขาได้เคลื่อนไหวจากหลายบทบาทและหลากหลายประเด็น และยิ่งไปกว่านั้น ประสบการณ์ในครั้งนั้นก็ทำให้เขาเริ่มมีความคิดที่แน่วแน่ขึ้นในเรื่องของการตั้งพรรคการเมือง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนประเด็นของเขาต่อไป

นักกิจกรรมนักศึกษาในที่นี้อีกสองคนที่เข้าไปมีบทบาทในพรรคการเมืองคล้ายกับกรณีของ แมน ปกรณ์ ก็คือ รังสิมันต์ โรม และ โตโต้ ปิยรัตน์ โดยที่ทั้งสองคนนั้นได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคอนาคตใหม่ และสมัครลงเลือกตั้งตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามของพรรคอนาคตใหม่ในเวลาต่อมา ซึ่งรังสิมันต์ โรม เป็นผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคในลำดับที่ 16 พร้อมกับดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการพรรค และในส่วนของโตโต้ ปิยรัตน์ นั้นได้รับการวางตัวเป็นผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของพรรคอนาคตใหม่ในเขตเลือกตั้งที่หนึ่ง จังหวัดกาฬสินธุ์

¹² สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, (24 มกราคม 2562).

รังสิมันต์ โรม เป็นคนที่ให้สัมภาษณ์ถึงประโยชน์ของการทำกิจกรรมในขณะที่เป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีต่อการทำหน้าที่ของเขาในปัจจุบันไว้อย่างชัดเจน เช่น การฝึกให้เขารู้จักระมัดระวังตัวในการแสดงออกหรืออะไรก็ตาม เพราะเขาได้เรียนรู้แล้วว่าความคาดหวังที่มีต่อเขานั้นต่างไปจากคนอื่น ๆ ในรุ่นราวคราวเดียวกันมา

“...มันฝึกเราแน่ ๆ โดยที่ไม่รู้ มันฝึกแบบจริงจัง คือลองคิดสภาพ คนที่ถ้าเป็นคนวัยเรานั้นมันบ่อยใช้ใหม่ คือวัยรุ่นมันคิดยังไงก็ทำมันทันที นี่คือสิ่งที่มันเกิดขึ้นในวัยรุ่น แต่ลองคิดสภาพว่าถ้าผมคิดแบบนั้นและทำแบบนั้นอะ ผมจะอยู่ในคุกสักหลายปีอะ คือ ชีวิตเราอยู่บนเส้นด้ายตลอด เรามีอะไรต้องแบกรับอยู่ตลอด อย่างน้อย ๆ เรามีองค์กร เรามีเพื่อน ถ้าเราพูดอะไรพลาดไป มันอาจจะเอาไปขยายความ ถ้าเราโพสต์อะไรที่ แค่โพสต์หล่อ ๆ ว่าเราได้เงิน เรามีเงิน 4-5 พัน อย่างเงี้ย มันก็อาจจะกลายเป็นประเด็น หรือ issue บ้างอย่างแล้ว คือเราไม่สามารถที่จะแสดงออกในสิ่งที่คนวัยรุ่นเขาสามารถทำได้ เราไม่สามารถที่จะใช้คำหยาบคายแบบที่หลาย ๆ คนอาจจะทำ ดั่งนั้นการที่...เขาเรียกว่าไง เพราะไม่บรรทัดที่วัดผมมันไม่ได้อยู่บนไม้บรรทัดแบบที่เป็นวัยรุ่นเขาวัดกัน แต่มันเป็นไม้บรรทัดแบบที่มึงแม่งอาจจะคาดหวังกับคนอย่างยิ่งลักษณ์ จากคนอย่างอภิสิทธิ์ แต่มาวัดกับผม ดั่งนั้นไอ้พวกนี้มันคือสิ่งที่ทำให้เราเวลาจะทำอะไรมันต้องใช้กระบวนการคิดหรือตัดสินใจที่ละเอียดมาก ดั่งนั้นซึ่งผมคิดว่าตรงนี้มันทำให้ผมได้ประสบการณ์เยอะนะ เยอะมาก...”¹³

การทำกิจกรรมที่ผ่านมาของเขานั้น นอกจากเปรียบเสมือนสนามฝึกที่ทำให้เขาได้เตรียมตัวเองให้พร้อมในการทำหน้าที่เป็นนักการเมืองคนหนึ่งแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการเขาในช่วงของการหาเสียงด้วย เนื่องจากการจะเป็นนักการเมืองที่จะได้รับการรับเลือกจากประชาชนนั้น การเป็นคนที่มีชื่อเสียงหรือมีผลงานที่ช่วยให้คนอื่นได้รับรู้ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญ

รังสิมันต์ โรม ในฐานะที่เคลื่อนไหวในประเด็นทางการเมืองอย่างโดดเด่นมาตลอดตั้งแต่เกิดการรัฐประหารขึ้น ผ่านการประท้วง ชุมนุม เรียกร้อง ถูกจับ หลายต่อหลายครั้ง ซึ่งนั่นทำให้ชื่อของเขาถูกรายงานในหน้าสื่อทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยนับครั้งไม่ถ้วน ตัวเขาเองก็เชื่อว่า นี่

¹³ สัมภาษณ์ รังสิมันต์ โรม, (13 กุมภาพันธ์ 2562).

เป็นหนึ่งในข้อได้เปรียบของเขา คือเป็นคนที่สื่อให้ความสนใจ จึงทำให้ประชาชนมีโอกาสที่จะเห็นเขาได้มากขึ้น รวมถึงส่งผลดีต่อพรรคด้วยเช่นกัน โดยเขาได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวไว้ว่า

“...ส่วนถ้าเกิดมันได้ประโยชน์ยังไงในทางการเมืองเนี่ย ผมคิดว่าอันนี้แน่ ๆ เลยที่ได้ก็คือ คนยังรู้จักเรา และการอยู่ในวงการการเมือง พื้นที่หน้าสื่อพื้นที่ของคนรู้จักเป็นพื้นที่ ๆ สำคัญมาก เพราะงานการเมืองมันเป็นงานของการเชื่อใจ ความเชื่อมั่น ผมไปลงพื้นที่บ้างครั้งคนจำได้บ้างไม่ได้บ้าง แต่ถ้าบอกว่ารังสิมันต์ โรม คนจะคุ้นหู แล้วจะรู้สึกว่ายอ้ย มึงเคยได้ยินจากที่ ๆ หนึ่ง ดังนั้นเนี่ย ไอ้ตรงนี้นั้นทำให้ง่ายต่อการพูดคุยและก็ทำงานทางความคิดกับพี่น้องประชาชน อันนี้ คือแง่ที่หนึ่งแน่ ๆ ที่ได้ อันที่สอง ในเรื่องของมีเดียชัดเจนนะ... ..คือเรียกว่าไงละ ผมโพสต์อะไรสักอย่างหนึ่งอะ อย่างน้อยสื่ออาจจะเอาไปลงละหรือผมให้สัมภาษณ์อะไรไป สื่อเอาไปแชร์ต่อ เขาก็มั่นใจได้ว่าข่าวจะไม่แป้ก”

“มีคนสนใจ ซึ่งถ้าเกิดเป็นโหนดคนนึงอะ สื่อจะลงทำไม สื่อรู้สึกว่ามันไม่น่าสนใจอะไรเลย ดังนั้นเนี่ยมันก็ส่งผลดีต่อพรรคที่มีเราอยู่ รวมถึงคนที่อาจจะสนับสนุนเรา เขาก็อาจจะรู้สึกว่าถ้าคิดเป็นคะแนนอะ ผมได้ให้สักกี่คะแนน คนที่เขาอาจจะมาเลือกอนาคตใหม่ เพราะว่ามาเลือก รังสิมันต์ โรม มันก็คงจะมีบ้าง”¹⁴

ประโยชน์จากการได้รับความสนใจจากสื่อหรือสาธารณะหรือมีคนรู้จักหรือจดจำได้ยังส่งผลต่อการทำงานเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาที่ไม่ได้เข้าสู่เส้นทางการเป็นนักการเมืองในระบอบรัฐสภาด้วยเช่นกัน อย่างที่เกิดในกรณีของลูกเกด ชลธิชา ที่ทำงานในส่วนขององค์กรในรูปแบบ NGOs ก็คือ กลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย DRG และเช่นเดียวกับนุ่น ธารารัตน์ ที่ทำงานอยู่ในองค์กรเดียวกัน แต่ต่างกันเล็กน้อยตรงที่เธอนั้นทำงานในส่วนของประเด็นสิทธิทางเพศในองค์กรอื่นด้วย โดยเธอเป็นหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ และทำงานขับเคลื่อนประเด็นของเธอร่วมกับพรรคอนาคตใหม่ด้วยเช่นกัน โดยนุ่น ธารารัตน์ ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวไว้ว่า

“...ก็คือเรามีที่ทางในการสื่อสารประเด็นแน่ ๆ คือถ้าเกิดว่าเราไม่เข้ามาเคลื่อนไหว เราอาจจะเป็นคนที่ไม่เห็นต่อด้านรัฐบาลก็ได้ แต่คือแล้วยังไง เราจะ

¹⁴ เรื่องเดียวกัน.

พูดกับใครได้ โอเค คนที่ฟังเรามันก็จะมีแค่กลุ่มนี้ พอเข้ามาทำในนี้มันก็มีพื้นที่พูดมากขึ้น มีคนฟังมากขึ้น กลายเป็นการรวมตัวของคนที่คิดเหมือน ๆ กัน แล้วก็สามารถที่จะรวมตัวเพื่อเคลื่อนไหวอะไรสักอย่างเหมือน ๆ กัน มันทำให้มีพื้นที่ มีที่ทางในการสื่อสารประเด็นมากขึ้นและมีคนฟังมากขึ้น”

“...(ได้รับการ) *Recognized* ในแง่ที่ว่า เป็น นักปกป้องสิทธิหรือว่า คือ เคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย เห็นความสำคัญเรื่องนี้ คือมันถือว่าเป็น *privilege* อย่างหนึ่ง...”¹⁵

อย่างไรก็ตาม การมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักหรือได้รับการยอมรับก็อาจจะไม่ได้ถูกนับเป็นผลดีอย่างในกรณีของลูกเกด ชลธิชา โดยที่เธอได้อธิบายว่าด้วยบทบาทหน้าที่ของเธออยากจะทำนั้น ไม่ได้ต้องการความมีชื่อเสียงมากมายนัก เธอจึงคิดว่านั่นไม่ใช่ประโยชน์ที่เธอจะได้รับ อย่างที่เธอให้สัมภาษณ์เอาไว้ว่า

“...เราไม่มั่นใจว่ามันจะเป็นผลดีสำหรับเรามั้ยนะ อาจจะบอกว่าการเป็นที่รู้จักของคนอื่นในสังคมไทยอะไรอย่างเงี้ย แต่ว่าเราคิดว่าสำหรับเราเราไม่คิดว่าเป็นข้อดีสำหรับเรา เพราะว่าในแง่หนึ่งคือเรา เราไม่ได้ต้องการทำงานในบทบาทหน้าที่ที่เราต้องให้ชื่อเสียงเป็นเครื่องมือทำให้เราไปถึงพื้นที่การทำงานนั้นอะไรอย่างเงี้ย เราก็คิดว่ามันคงไม่ใช่ประโยชน์ของเรา...”¹⁶

นอกจากประสบการณ์ในฐานะนักกิจกรรมทางการเมืองจะส่งผลต่อพวกเขาและเธอในการที่จะได้รับการยอมรับและความยินยอมจากพรรคให้เป็นตัวแทนของพรรคหรือได้รับจากประชาชนเพื่อเป็นผู้แทนราษฎร หรือได้รับการยอมรับในฐานะอื่น ในกรณีของรังสิมันต์ โรม เขาก็ยังเชื่อว่า นอกจากจะมีประโยชน์ส่งให้เขาได้เป็นตัวแทนของพรรคและผู้แทนของประชาชน ประสบการณ์ของเขายังมีส่วนช่วยให้เขาทำหน้าที่ผู้แทนราษฎรที่ดีได้อีกด้วย เนื่องจากการเติบโตทางความคิดของเขามีมาจนกระทั่งพบเจอกับการลงพื้นที่หาเสียงในการเลือกตั้ง ที่ต้องพบปะพูดคุย กับประชาชนจากหลายพื้นที่ ซึ่งเมื่อร่วมกับประสบการณ์ที่เขาสั่งสมมา ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เขาสามารถเข้าใจอะไรได้มากขึ้น โดยเขาได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวไว้ว่า

¹⁵ สัมภาษณ์ ธารารัตน์ ปัญญา, (16 มกราคม 2562).

¹⁶ สัมภาษณ์ ชลธิชา แจ็งเร็ว, (20 กุมภาพันธ์ 2562).

“...ตอนยังเป็นนักกิจกรรม Student Activist ผมคิดว่าผมมองเห็นหัวใจ หัวใจคนไม่ได้ แต่ ณ ขณะวันนี้ คือวันนี้มันมากกว่าหลักการแล้วอะ มันคือเรื่องของ เฮ้ยเรารู้สึกว่าเราไปรับฟังเขามันมีแต่ความเจ็บปวด มันมีแต่เรื่องของ ความรู้สึกอะ ในขณะที่ก่อนหน้านี้เรามองแต่เรื่องของหลักการ เรื่องของ โครงสร้าง เรามองแต่สิ่งที่ควรจะเป็นอะ สิ่งใ้อะสิ่งที่ควรจะเป็นอะ มันค่อนข้างลอย ๆ ไม่ได้อยู่กับผู้คน แต่วันนี้มันมองว่า เฮ้ย เราจะทำให้สิ่งที่ควรจะเป็นกับชีวิตคน ที่ควรจะเป็น ซึ่งก่อนหน้านี้มันไม่มีไอชีวิตคนที่ควรจะเป็น มันมา Merge แล้วมัน มาอยู่ร่วมกันได้อย่างไร”¹⁷

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายประเด็นเรื่องการมีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวในฐานะ นักกิจกรรมนักศึกษาว่ามีประโยชน์ต่อการทำงานในปัจจุบันของพวกเขา ทั้งในฐานะนักการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ NGOs นักเคลื่อนไหวในประเด็นต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า การเคลื่อนไหว ของพวกเขาในอดีตได้ส่งผลดีต่อการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ของพวกเขาได้ เป็นอย่างดี และส่งเสริมให้พวกเขาได้รับการยอมรับและรับรู้จากสาธารณะมากขึ้น

เมื่อพิจารณาอย่างบูรณาการผ่านแนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ของฮาเบอร์ มาสและการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ของเฟรเซอร์ จะพบว่า การเคลื่อนไหวตอบโต้ ของนักกิจกรรมนักศึกษาในพื้นที่สาธารณะที่พวกเขาได้สร้างขึ้นมาในช่วงเวลาของการเคลื่อนไหว ในฐานะนักกิจกรรมศึกษานั้นเปรียบเสมือนกับโรงฝึกหรือเวทีสำหรับพวกเขาในการเตรียมตัวที่จะออกไปปกครองหรือเคลื่อนไหวในฐานะที่สูงเด่นขึ้นในความหมายของฮาเบอร์มาส หรือก็คือการ เตรียมตัวเป็นนักการเมืองนั่นเอง และในมุมมองทางทฤษฎีของเฟรเซอร์ก็คือ ถึงแม้พวกเขาจะสามารถ เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองและสามารถเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรได้ในที่สุด แต่พวกเขาก็ยังคง ไม่สามารถเป็นฝ่ายที่ถือครองอำนาจนำในบริบทเหล่านั้น ๆ ได้ และยังคงต้องเป็นผู้สร้างการตอบโต้ในสาธารณะเพื่อที่จะทำการท้าทายต่อผู้ที่ครองอำนาจนำต่อไป

¹⁷ สัมภาษณ์ รั้งสิมันต์ โรม, (13 กุมภาพันธ์ 2562).

5.2.2 การตัดสินใจเข้าสู่การเมืองในระบอบรัฐสภาของนักกิจกรรมนักศึกษา

การที่นักกิจกรรมนักศึกษาเมื่อหมดสภาพการเป็นนิสิต นักศึกษา แล้วจึงออกไปเริ่มต้นอาชีพในเส้นทางการเมืองในไม่ใช่เรื่องใหม่ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย อย่างไรก็ตาม ในกรณีของนักกิจกรรมนักศึกษาในยุคนี้ มีความพิเศษอยู่หลายประการ เช่น ความเร่งของการเปลี่ยนผ่านที่รวดเร็ว โดยเปลี่ยนจากนักต่อสู้รณรงค์ที่เคลื่อนไหวบนท้องถนนเข้าสู่การเป็นนักการเมืองในพรรคการเมืองและบางส่วนก็ได้รับเลือกเข้าสู่รัฐสภาได้แทบจะในทันที ทั้งที่พวกเขาเหล่านั้นมีอายุอยู่ในวัยเพียง 20 – 30 ปี ซึ่งถือว่าย่างเป็นวัยที่ประสบการณ์ยังไม่มากนักเมื่อมองจากบรรทัดฐานของสังคมไทย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและอภิปรายให้เห็นถึงปัจจัยภายนอก รวมไปถึงความรู้สึกนึกคิดและความคาดหวังของนักกิจกรรมเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร จึงได้ตัดสินใจที่จะเข้าสู่เส้นทางการเมืองในระบอบรัฐสภาหรือเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเต็มตัวต่อไป โดยผู้วิจัยจำขออภิปรายเป็นรายบุคคลต่อกันไป

เริ่มต้นที่กรณีของลูกเกด ชลธิชา ที่เป็นนักกิจกรรมนักศึกษาเพียงคนเดียวในที่นี้ที่ไม่ได้สังกัดพรรคการเมืองใด ๆ และไม่ได้มีการทำงานร่วมกับพรรคการเมืองใด ๆ อย่างเป็นทางการ แต่เธอยังคงทำงานเคลื่อนไหวในประเด็นทางการเมืองเป็นหลักต่อไป โดยเคลื่อนไหวผ่านกลุ่ม DRG ของเธอ เมื่อถูกถามถึงแรงจูงใจหรือความคาดหวังในการทำงานเคลื่อนไหวครั้งนี้ต่อไป เธอก็ได้ให้คำตอบที่เฉพาะเจาะจงในความรู้สึกส่วนตัวของเธอที่คิดถึงอนาคตของตัวเองว่า

“อันนี้ถ้ามองไกล ๆ เลยนะ คือได้สร้างบรรทัดฐานอะไรใหม่ ๆ ให้กับคนรุ่นลูกเราอะ เพราะเราก็คือเรายืนยันว่าเราอยากมีลูก เราอยากมีครอบครัว เราอยากมีอะไรเหมือนคนทั่วไปอะไรอย่างเงี้ย แต่ที่นี้เนี่ย เราไม่มีทางที่จะปล่อยให้ลูกเราเกิดมาในสังคมที่แบบที่มีคนแก่ 60 อะไรอย่างเงี้ย นั่งอยู่ในสภาแล้วก็มา Control ชีวิตลูกเรา กำหนดอนาคตลูกเราอะไรอย่างเงี้ย ซึ่งลองคิดสภาพถ้าประเทศไทยยังอยู่ในยุค คสช. ต่อไปเรื่อย ๆ เราจะเอาเงินที่ไหนวะ เศรษฐกิจก็จะพังไปเรื่อย ๆ อย่างงี้ใช้ปะ จะเอาเงินที่ไหนวะในการแบบเลี้ยงดูลูกคนหนึ่งให้เติบโตมาในสังคมแบบสังคมที่มันดีขึ้น คือเราก็เลยคิดว่าคือสิ่งที่เราทำอยู่เนี่ย โอเค คือมันอาจจะไม่ได้ประสบความสำเร็จแบบหน้ามือเป็นหลังมือ แต่อย่าง

น้อยมันได้เป็นตัวสร้างบรรทัดฐานอะไรบางอย่างออกมาให้คนรุ่นลูกเรามีชีวิตที่ดีขึ้นนะคะ แล้วก็อาจจะจะเป็นชีวิตเราก็ได้ช่วง 40 อะไรอย่างเงี้ย ก็พอจะมีรัฐสวัสดิการดี ๆ ให้เราจนแก่...”¹⁸

ในส่วนของการทำงานและตัวตนของเธอในปัจจุบัน เธอก็ยอมรับว่า การเปลี่ยนแปลงประเทศนี้เป็นหนึ่งในความฝันของเธอเช่นกัน

“เราว่าเป็นโอกาสที่จะได้ทำงานที่ตัวเองรัก ได้อยู่ในพื้นที่ ๆ เรามีเราสามารถแสดงจุดยืนของตัวเองได้ แล้วก็ก็เป็นโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศนี้ได้ ทำให้ประเทศนี้เป็นไปตามฝันที่เราอยากให้มันเป็นอะไรอย่างเงี้ย”¹⁹

นุ่น ธารารัตน์ เป็นอีกหนึ่งสมาชิกของ DRG แต่เธอนั้นแตกต่างจากลูกเกด ชลธิชา ในแง่ที่ว่า เธอมีความใกล้ชิดกับพรรคอนาคตใหม่ และทำงานขับเคลื่อนในประเด็นที่เธอสนใจ ซึ่งในที่นี่คือประเด็นด้านสิทธิทางเพศร่วมกับพรรคอนาคตใหม่ด้วย โดยเธอได้ตอบคำถามของผู้วิจัยที่ถามถึงโอกาสหรือความเป็นไปได้สูงสุดที่เธอเห็นในการเข้ามาทำงานร่วมกับพรรคอนาคตใหม่ว่า

“เห็นโอกาสก็คือเราเห็นที่ทางในการขยายประเด็นมากขึ้น คือถ้าเป็นประเด็นเรื่องเพศ คือไม่ใช่ว่าทุกคนจะสามารถลุกขึ้นมาพูดประเด็นเรื่องเพศได้ คือประเด็นเรื่องนี้ไม่ค่อยอยากจะมีคนพูดเท่าไร พูดแล้วอาจจะโดนเกลียดด้วยสังคมแบบว่าในประเทศเองด้วย แต่ว่าพอมีช่องทางที่เราารู้สึกว่าเราจะผลักดันอะไรได้ พูดแทนคนอื่นได้ มีพื้นที่ในการพูดแทนคนที่ไม่กล้าพูดได้ เราก็อยากที่จะทำอะไร อย่างเข้ามาทำในพรรคอนาคตใหม่ มันก็มีให้เราเข้ามาเสนอนโยบาย สิ่งที่เราอยากจะทำแบบว่า เรื่องเพศ เรื่องความเท่าเทียมกันใด ๆ ต่าง ๆ เราก็เห็นว่านี่เป็นโอกาสอย่างหนึ่งนะคะ ก็เห็นว่าพรรคการเมืองสามารถเอา ideal ไปทำให้เป็น practical ไปปฏิบัติได้จริง ๆ คือเป็นนโยบายได้จริง ๆ คือถ้าเราทำงานด้าน NGO เราอาจเคลื่อนไหวรวดเร็วได้ ว่าข้อเสนอมันเป็นอย่างนี้ อย่างนั้น แต่ว่าในเมื่อตราบไคที่ภาครัฐไม่เอาไปปฏิบัติ มันก็ยังคงอยู่แบบนั้นไปเรื่อย ๆ เราก็รู้สึก

¹⁸ สัมภาษณ์ ชลธิชา แจ่มเร็ว, (20 กุมภาพันธ์ 2562).

¹⁹ เรื่องเดียวกัน.

มันก็โอเคไม่ใช่หรือ คือเราก็ทำ NGO เรื่องเพศด้วย แต่ว่าเราก็ยังจะเอานโยบายไปเสนอพรรคการเมืองให้เค้าปฏิบัติให้มันเป็นจริง ๆ ต่อไปได้”

“จุดสูงสุดของการทำงานกับพรรคการเมือง คือโดยส่วนตัวก็คือคิดว่าแบบสิ่งที่เราเสนอไป คือเค้าเอาไปทำให้มันเป็นนโยบายจริง ๆ นู่นอาจจะแตกต่างจากโตโต้ตรงที่ว่านู่นก็ไม่ได้จะเป็นผู้แทน ไม่ได้เป็นตัวแทน ไม่ได้เป็น ส.ส. แต่เราก็ว่าเราเป็นปากเป็นเสียงให้ได้ ไปเสนอให้เขาได้ แคนั้นก็ถือว่าเป็นเป้าหมายในการทำงานพรรคการเมืองก็โอเคแล้ว”²⁰

เธอยังได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสำคัญของการเกิดขึ้นของพรรคการเมืองใหม่ที่พร้อมเปิดรับให้เธอได้เข้าไปขับเคลื่อนประเด็นของเธอด้วยว่า

“...มีบทบาทอะ คือก่อนหน้านี้ไม่รู้สึกเลย เราารู้สึกว่าพรรคการเมืองเป็นเรื่องของคนรุ่นเก๋ารุ่นแก่ เราก็มองว่าใครจะให้เด็กแบบเพ็งจวบหรือไม่มีประสบการณ์เข้าไปทำงานการเมืองอะ แต่คือความจริงมันไม่ใช่ เราเสนอความคิดเข้าไปได้ เราเสนอไอเดียใด ๆ เข้าไปได้ คือความคิดมันเป็นพลวัตใช้ใหม่ มันเปลี่ยนแปลงได้ คือเราก็เสนอไปแต่ขึ้นอยู่กับว่าเขาจะเอาไปปรับใช้ให้มันเหมาะสมหรืออย่างไร แต่คือเด็ก ๆ หรือว่าใคร ๆ ก็มีสิทธิ์ที่จะไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองได้ในพรรคการเมือง”²¹

จะเห็นได้ว่า เธอมีความเชื่อว่าตัวเองสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้จากการทำงานขับเคลื่อนประเด็นร่วมกับพรรคการเมืองที่พร้อมสนับสนุนและมีแนวคิดในทิศทางเดียวกัน เมื่อผู้วิจัยตั้งคำถามเกี่ยวกับความเชื่อดังกล่าวของเธอว่าเริ่มมีขึ้นตั้งแต่เมื่อใด เธอก็ได้ให้คำตอบว่า

“ก็จะบอกว่า เกิดขึ้นตอนที่มีคนชวนเข้าไปทำพรรคเหมือนกันอะ คือเขาก็บอกว่าการเมืองที่ผ่านมามันเป็นการเมืองของคนเก่าแล้ว คือเราคิดถึงภาพว่า ส.ส. ในสภาที่ว่านอนหลับอะไรแบบนี้ คือเรารู้สึกว่าเราอยากจะทำการเมืองแบบใหม่ แล้วเขาก็เริ่มที่จะพูดถึงความเป็นไปได้ มีการพูดถึง model ในต่างประเทศ

²⁰ สัมภาษณ์ ธารารัตน์ ปัญญา, (16 มกราคม 2562).

²¹ เรื่องเดียวกัน.

ใด ๆ คือเราก็เห็นว่ามีคนที่เป็น ส.ส. เป็นคนรุ่นใหม่จริง ๆ ความคิดก้าวหน้ามาก คือจริง ๆ มันก็เป็นไปได้เหมือนกัน คือก็จะบอกว่ามาพร้อมกับพรรคอนาคตใหม่ก็ได้เหมือนกัน...”²²

ในขณะที่แมน ปกรณ์ โฆษกและกรรมการบริหารพรรคสามัญชนผู้ซึ่งมีความคิดเรื่องการก่อตั้งพรรคการเมืองมาตั้งแต่สมัยยังเป็นนิสิต นักศึกษา ผ่านการเติบโตทางความคิดและเพิ่มพูนประสบการณ์มามากกว่านักกิจกรรมนักศึกษาคนอื่น ๆ ก็ได้มีการตัดสินใจจากประสบการณ์และการเรียนรู้จากการเคลื่อนไหวของเขา โดยให้สัมภาษณ์ว่า

“...พอถึงจุดหนึ่งก็การเมืองเราก็ต้องลองเข้าไปเล่นดูอย่างน้อยก็ทำให้การเมืองในระบบเลือกตั้งมันมีตัวเลือกที่หลากหลาย ทำให้คนทุกคนซึ่งอยู่ในทรัพยากร NGO ที่ครั้งหนึ่งเคยปฏิเสธการเลือกตั้ง ใช้นั้นเป็นเครื่องมือสำหรับการต่อสู้ในปัญหาตัวเองให้ได้ ระดับของการมองการเลือกตั้งในการเลือกมันก็พัฒนาขึ้นมาตลอดสำหรับพี่ จากการมองการเมืองเชิงเป็นแบบศีลธรรมด้าชาวคนดีมาเป็นการมองการเมืองเป็นการเมืองที่เป็นเครื่องมือในการต่อรองผลประโยชน์ของชาวบ้านของประชาชน ของพี่ก็น่าจะอยู่ในระดับนี้แหละว่าการเลือกตั้งคือการต่อรอง”²³

และในท้ายที่สุด เขากับพรรคสามัญชนของเขาก็ได้ตัดสินใจที่จะเข้าสู่เส้นทางของการตั้งพรรคการเมืองอย่างเต็มตัวในที่สุด โดยมาพร้อมกับความคาดหวังว่าจะต้องเริ่มต้นตั้งพรรคการเมืองให้ได้ ถึงแม้ว่าจะต้องตั้งขึ้นมาในข้อจำกัดที่ยากลำบากสำหรับพรรคสามัญชน แต่เขาก็คาดหวังว่าจะทำให้เขาและพรรคได้เรียนรู้ถึงเส้นทางของการเมืองให้ดีขึ้น กล่าวคือตั้งใจให้การสร้างพรรคการเมืองนั้นเปรียบเสมือนพื้นที่เรียนรู้ของพวกเขา โดยเขาได้กล่าวไว้ว่า

“...ในส่วนของพรรคสามัญชนจริง ๆ แล้วหลังประชามติปี 59 พอโหวตโนแพ้ รัฐธรรมนูญผ่านเนี่ย เราก็มีการคุยกันว่า ถ้าเราจะตั้งพรรคเราก็ต้องตั้งพรรคในรัฐธรรมนูญที่เราไม่เอานะ รัฐธรรมนูญที่ว่าเราจะโหวตโนบอยคอตก็ตามแต่ ที่เรารู้กันดีว่าเงื่อนไขมันยากลำบากยังไง ตั้งแต่การตั้งพรรค ตั้งแต่

²² เรื่องเดียวกัน.

²³ สัมภาษณ์ ปกรณ์ อารีกุล, (24 มกราคม 2562).

รูปแบบการเลือกตั้ง แบบเบอร์เดียวที่เอาคะแนนแพ้มาคิดเนี่ย โอเคมันอาจจะดูดี ในทางหลักการ แต่ในทางปฏิบัติเราต้องส่งผู้สมัครครบ เราจะส่งครบไม่ได้อยู่แล้ว แต่ว่าสุดท้ายมันก็มีความเห็นที่ถูกต้องในที่สุดว่าถ้าเราไม่ตั้งพรรคตอนนี้เราก็ต้องรอไปอีก แล้วถ้าบอกว่ารัฐธรรมนูญมันห่วย ตราบใดที่รัฐธรรมนูญมันยังไม่แก้ซึ่งแก้ได้ยากมาก ๆ เราต้องรอไปอีกเมื่อไหร่ เวลาศัตรูใหญ่เราเล็กเนี่ย การออกแบบการเคลื่อนไหวมันคือการอยู่กับความเป็นจริงให้มากที่สุด เราต้องตั้งพรรคได้แล้วละ เพื่อที่จะได้รู้ว่าการทำงานแบบพรรคการเมืองมันเป็นยังไง ตั้งในรูปแบบเรานี้แหละ ตั้งแบบไม่พร้อม ถ้าบอกว่ายังไม่พร้อมตั้ง แล้วเมื่อไหร่มันจะพร้อม ก็ไม่มีใครบอกได้ เพราะฉะนั้นนี่ก็คิดว่าพอมันมีคำพูดแบบนี้ในที่ประชุมเราก็เห็นด้วย เห็นด้วยว่าถ้ารอให้พร้อมมันก็ไม่ว่าจะเมื่อไหร่ เราต้องตั้งและทดลองที่จะทำงานกับความไม่พร้อม ความไม่รู้ ความไม่มีเงิน ความไม่ชอบธรรมของกฎหมาย คือต้องลองเล่นกับมันดู อันนี้ก็คือเหตุผล ณ ตอนนั้น..."²⁴

กรณีของรังสิมันต์ โรม นั้นก็ได้ให้สัมภาษณ์ถึงแรงจูงใจที่เขามีต่อการเข้ามาทำงานการเมืองในพรรคอนาคตใหม่แบบเต็มรูปแบบ ซึ่งเขาก็ได้อธิบายถึงหนึ่งในสาเหตุซึ่งก็คือการไม่เชื่อว่าพรรคการเมืองแบบเก่าจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในแบบที่เขาต้องการได้ เขาในฐานะที่เคลื่อนไหวทางการเมืองมาเป็นระยะเวลาพอสมควร ผ่านประสบการณ์ที่ยากลำบากมาหลายครั้ง เขาก็มีความคิดว่าเขาไม่สามารถที่จะถอยหลังกลับได้อีกแล้วถ้ายังต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างที่เคยมองอยู่ ถึงแม้ว่าการเลือกเส้นทางเข้าสู่การเป็นนักการเมืองอย่างเต็มตัวจะมีราคาที่ต้องจ่ายสำหรับเขา แต่เขาก็ได้เรียนรู้และไตร่ตรองถึงสิ่งดังกล่าวเป็นอย่างดีแล้ว ก่อนการตัดสินใจ เขาก็ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวนี้เอาไว้ว่า

"...ถ้าสมมุติเราคิดต่อไปว่า แนวโน้มที่พรรคการเมืองจะชนะการเลือกตั้งเนี่ย มันคือพรรคการเมืองแบบเดิม ซึ่งผมก็รู้สึกว้า อ้าว ใ้ 4 ปีกว่า ๆ ที่กูทำมาติดคุก แล้วสุดท้ายกูทำไปแล้วแม่งกลับไปอยู่ที่เดิมหรือวะ คือก่อนรัฐประหารถามผมไม่เชื่อว่าพรรคการเมืองของทักษิณ พรรคเพื่อไทยพวกนี้จะเปลี่ยนแปลงการเมืองเราได้อีกแล้ว ดังนั้น ณ วันที่เสรีจวันที่ 22 พฤษภาคม ซึ่งเป็นวันที่ผมทำ

²⁴ เรื่องเดียวกัน.

ทุกอย่างเสร็จหมดแล้วเนี่ย แล้วมันก็ได้เท่านี้แหละ เราก็ตระหนักแล้วว่า โห เราทำไปทั้งหมดเนี่ย ตกลงมันสุดท้ายมันได้แค่นี้หรือวะ แล้วใครที่ได้ประโยชน์จากมัน พรรคการเมืองแบบเดิม นักการเมืองแบบเดิมที่จะได้ประโยชน์จากมัน แล้วตกลงเราเปลี่ยนมันไม่ได้เลยใช่ไหม อันนั้นคือเป็นโจทย์เป็นความรู้สึกที่มันรู้สึกว่าได้ก็เลยตัดสินใจเข้ากับอนาคตใหม่...”

“...ผมคิดว่า คือ มันถอยไม่ได้อะ ถ้ามันถอยมันจะเกิดคำถามกับตัวเองว่าแล้วที่เราทำมาทั้งหมดมันทำไปทำไม คือ ใองานแบบนี้มันบ้าบอมากเลยนะ คือพอมันเริ่มทำปุ๊บมันจะเริ่มมีความรู้สึกถ้าเราหยุด แล้วที่ผ่านมาระทำไปทำไม ซึ่งยังทำยังรู้สึก เพราะมันเหมือนยิ่งทำมากขึ้นเนี่ย เหมือนกับจ่ายไปร้อยแล้วอะ มองกลับไปก็ตั้งร้อยแล้วนะ เอา อีกสักหน่อยวะ นี่มันก็ร้อยยี่แล้วนะ อีกสักหน่อยวะ จนสุดท้ายมันกลายเป็นหมิ่น เป็นแส เป็นล้านที่เราจ่ายไป ดังนั้นมันก็ยังทำยังหยุดไม่ได้ แล้วมันคงต้องไปต่อจนกว่าเป้าหมายที่เราคิดไว้มันจะสำเร็จ แล้วผมคิดว่านี่คงเป็นแรงผลักดันอันหนึ่งมาก ๆ เลยที่ว่าที่ทำให้ผมมาเรียนอยู่จุดนี้ อย่างผมอะเองง่าย ๆ นะ หลังวันที่ 22 (โดนจับกุมตัวครั้งสุดท้ายจากการเดินขบวนเคลื่อนไหวกับกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง) ผมมีทางเลือกสองทาง หนึ่งคือ เรียนต่อให้จบ สอง คือก็มาทำตรงนี้ ต้องเลือกว่าจะเอาอะไร และผมเลือกอันนี้ เพราะผมคิดว่ามูลค่าที่ผมจ่ายไปตลอด 4 ปี กับการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยเนี่ย มันน่าจะแพงกว่ามูลค่าและเวลาที่เสียไปการเรียน ป.โท”²⁵

และรวมไปถึงปัจจัยด้านคนใกล้ชิดที่มีผลต่อเขาอย่างมาก ในกรณีนี้คืออาจารย์ที่เคยสอนเขาที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นั่นก็คือ รศ.ดร.ปิยบุตร แสงกนกกุล ซึ่งเป็นหนึ่งในหัวเรือใหญ่ในการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ และดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นคนที่เขาเชื่อมั่นว่าจะสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ เขาจึงเข้าร่วมกับพรรคอนาคตใหม่

“...ผมเชื่อว่าในคนที่เข้าไปอยู่ในอนาคตใหม่ อย่างน้อย ๆ เราเชื่อว่าคนเหล่านี้เขาน่าจะเป็นนักการเมืองที่ดีได้ ยกตัวอย่างเช่น อาจารย์ปิยบุตร พี่เอก (ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่) นี่ผมยังไม่แน่ใจเพราะว่าผมไม่

²⁵ สัมภาษณ์ รั้งสิมันต์ โรม, (13 กุมภาพันธ์ 2562).

รู้จักแกเยอะพอ แต่ผมค่อนข้างเชื่อใน อาจารย์ป๋อ อจารย์ปิบุตร ดังนั้นมัน
 เลยทำให้ที่ตัดสินใจตรงนี้ก็เพราะว่ารู้สึกว่าจะถ้าจะมีอะไรเป็นความหวังก็คงจะมี
 แค่นี้ละ แล้วถ้าเราไม่ร่วมมันก็จะกลับไปสู่สภาพเดิมหรือเปล่า อย่างน้อยมันต้องมี
 คนทำอะ ถ้าไม่มีคนทำมันก็จะจบ แล้วเราก็ต้องยอมรับว่าอย่างน้อยที่สุด
 การเมืองรัฐสภาเป็นการเมืองที่มันต้องเกิดขึ้น พอมันต้องเกิดขึ้น พรรคการเมือง
 อื่น ๆ มันไม่ได้มีอะไรใหม่ มันไม่ได้มีอะไรเปลี่ยนแปลง เราจะมั่นใจได้ไงว่าพรรค
 การเมืองเก่า ๆ เหล่านี้จะสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ ในเมื่อเขาเคยมีโอกาแล้ว
 เขาไม่ทำ”²⁶

นอกปัจจัยด้านความเชื่อที่เขามีต่อบุคคลในพรรคอนาคตใหม่ และปัจจัยด้านความคิด
 ความรู้สึกส่วนตัวที่ต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นต่อไปของเขาแล้ว ยังมีปัจจัยที่เขาได้
 เรียนรู้ถึงสถานการณ์ในช่วงเวลานั้น ๆ ว่าเป็นช่วงเวลา que การทำงานเคลื่อนไหวด้านการเมืองบน
 ท้องถนนที่เขาเคยทำนั้นมาถึงจุดที่ไปต่อได้ยาก เพราะโครงสร้างโอกาสทางการเมืองในระบบ
 รัฐสภานั้นได้ถูกเปิดออก ฉะนั้นเส้นทางต่อไปของเขาในฐานะนักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวทางการเมือง
 เมือง ก็ควรจะเป็นการเคลื่อนไหวโดยมีฐานจากพรรคการเมือง อย่างที่เขาได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“...คือสำหรับผมมองว่าการมาอยู่ในบทบาทแบบนี้การเมืองมันคือส
 เต็ปต่อไปของการทำเป็น activists คือวันเนี่ยถ้าคุณเป็น activists คุณทำอะไร
 ไม่ได้แล้ว คือจะทำไรได้ตอนนี้ คุณจะจัดมีอบตอนนี้หรือ คนด่าแม่เอาอะ ใช่มั
 คุณทำได้แค่คุณโพสต์เฟซบุ๊กแล้วตอนนี้ คุณจัดกิจกรรมอะไรอะ มันไม่ใช่เวลา
 คือพูดง่าย ๆ ตอนนี้ถนนทุกสายมันมุ่งไปสู่พรรคการเมือง ดังนั้นการที่มีคนมา
 สนับสนุนผม แล้วถ้าผมต้องการบอกว่าขยับไปชิดไปอีกบทบาทหนึ่งอะ ก็ต้อง
 เป็นบทบาทนี้ ที่เรารู้สึกว่า ถ้าเราจะเปลี่ยนแปลงสังคม มันก็ต้องบทบาทนี้
 บทบาทของนักการเมือง...”²⁷

เขายังได้เน้นย้ำถึงความคิดของเขาอีกส่วนหนึ่งที่อธิบายให้เห็นถึงโครงสร้างโอกาสที่เปิด
 ทั้งสำหรับตัวเขาให้เข้ามาในพรรคอนาคตใหม่ และสำหรับพรรคอนาคตใหม่ให้เข้าไปมีบทบาท

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

²⁷ เรื่องเดียวกัน.

ในทางการเมือง โดยเขาได้อธิบายถึงโอกาสของเขาในการได้รับความไว้วางใจจากพรรคในการเป็น ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคอันเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวในอดีต และตัวตนที่ชัดเจนในด้านอุดมการณ์ประชาธิปไตยของเขา รวมถึงการมีบทบาททางการเมือง ภายนอกพรรคของเขาเอาไว้ว่า

“...พรรคการเมืองก็คงเห็นว่าผมมีความสำคัญจากการที่... ที่ผมเข้ามา โดยตลอด 4 ปีกว่า ๆ มีคนสนับสนุนใช้ใหม่ เขาก็คงรู้สึกที่ พรรคการเมืองมัน คือการหาเสียงแล้วได้คะแนนอะ สุดท้ายมันก็ต้อง Keep ตรงนี้ไว้”

“...แล้วพรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคอุดมการณ์ด้วย พรรคที่ชูเรื่องนี้แล้ว คุณเอาคนอย่างรังสิมันต์ โรมไปไว้ในลำดับที่ 50 หรือ เอาไปไว้ลำดับที่ 40 หรือ ถ้าคุณไม่ให้พื้นที่กับคนที่ เป็นแนวหน้าหรือกองหน้าแบบนี้ คุณจะได้อะไรเป็น พรรคเพื่อประชาธิปไตยได้ยังไง...”

“...แต่ว่าผมว่าส่วนที่สำคัญที่สุดคือมันเป็นจังหวะที่คนที่เคยมีบทบาท เขาถอยกลับไป คือ ถ้าเราคิดในเชิงทรัพยากรอะครับ ถ้ามันมีคนที่ยังถืออยู่อะ ครับ มันก็เหมือนเดิม ทำไมคนถึงต้องใส่ใจคนใหม่ ๆ ถ้าคนเก่า ๆ ไม่ได้ตายไป หรือไม่ได้ล้มเหลว หรือไม่ได้สูญเสียพื้นที่ทางการเมืองใช้ใหม่ครับ สมัยก่อน มาร์ค อภิสิทธิ์ อาจจะเคยเป็นสิ่งที่ใหม่ แต่ว่าพอถึงจุด ๆ หนึ่ง วันนั้นก็ต้องเป็นธนา ธร มาร์คก็สูญเสียภาพลักษณ์หรือพื้นที่ของการเป็นคนรุ่นใหม่ ของการเป็นพรรค ที่อาจจะสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ได้ หรืออาจเป็นพรรคที่คนรุ่นใหม่อาจจะเลือก ก็ สูญเสียตรงนี้... ..คือผมคิดว่าสิ่งหนึ่งตาย สิ่งหนึ่งเกิด ถ้าคนอย่างเพื่อไทยสู้กับ รัฐประหาร ผมไม่คิดว่าจะมีผมในวันนี้”²⁸

และคนสุดท้ายในกรณีของ โตโต้ ปิยรัตน์ โดยเขาได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังถึงความคาดหวังของเขาในการเข้ามาทำงานการเมืองในพรรคอนาคตใหม่ และปัจจัยสำคัญที่ทำให้เขาตัดสินใจเข้ามา ทำงานการเมืองเอาไว้ว่า

“เพื่อนคนหนึ่งเขามาคุยกับผมและบอกว่า คุณกำลังเสียโอกาสครั้ง ยิ่งใหญ่ไป ผมถามว่าโอกาสอะไร เขาบอกว่าพรรคนี้ไม่ใช่พรรคที่คุณจะอยู่

²⁸ เรื่องเดียวกัน.

ตลอดไป มันไม่ได้ผูกพันกับคุณขนาดนั้น ไม่ใช่ว่าคุณเข้าไปแล้วคุณจะไม่ได้ออกไม่ได้ แต่พรรคนี้กำลังจะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ให้คุณได้เรียนรู้ คุณจะตายเกิดใหม่สักกี่ครั้งที่คุณถึงจะได้สร้างพรรคใหม่แล้วคุณจะได้เป็นผู้สมัคร ส.ส. มันจะมีสักกี่ครั้งในชีวิตนี้ของเรา และคุณไม่คิดหรือว่าคุณจะเอาโอกาสนี้ไปสร้างความฝันของคุณให้เป็นจริงที่บ้านเกิด ผมคิดขึ้นมาเลย เออจริง ผมจะเอาความฝันของผมมาทำที่นี่ ผมอยากสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่นี่ ผมอยากทำโรงเรียนการเมืองที่นี่ ผมอยากทำค่ายที่นี่ นี่คือการคิดของผม โดยผมอาศัยทรัพยากรของพรรค อย่างเด่นท่อย่างเงิน นี่เป็นทรัพยากรของพรรคทั้งหมด ทำแบบนี้เขาก็ได้ผมก็ได้ และที่สำคัญมันไม่ได้มาผูกคอผมไว้ นี่ผมพร้อมจะเซ็นตีใบลาออกเมื่อไรก็ได้ นั่นคือสิ่งที่ผมคิด นี่แหละผมก็เลยมา”²⁹

ในท้ายที่สุด เขาก็ได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยของการเกิดขึ้นและเติบโตอย่างรวดเร็วของพวกเขา อดีตนักกิจกรรมนักศึกษาและพรรคอนาคตใหม่ไว้อย่างน่าสนใจว่า

“ผมคิดว่ามันเป็นสองขั้ว ขั้วแรกคือขั้วที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ทุบพรรคเก่าและสร้างโอกาสให้กับพรรคใหม่ได้เกิดขึ้น พรรคการเมืองใหม่ก็เกิดจากการขายฝัน จากการที่สังคมถึงทางตันและไม่รู้จะต้องเลือกพรรคไหน ผมก็เลยขายฝันของผมว่าผมเป็นพรรคใหม่ตัวเลือกใหม่ที่เกิดขึ้นเยอะเยอะไปหมด ขั้วที่สองคือหลาย ๆ พรรคพุ่งเป้าไปที่อะไรที่เป็นความคิดใหม่ คนใหม่ นโยบายใหม่ ๆ เพื่อหลุดพ้นจากสงครามเย็นกลางเมืองที่มันเกิดขึ้นก่อนหน้านั้น อย่างพรรคอนาคตใหม่ การที่เขาขายฝันเรื่องนี้ทำให้เขาต้องเปิดพื้นที่ใหม่ ๆ จริง ๆ อันนี้ก็เป็นขั้วที่สอง ซึ่งผมเชื่อว่ามันเกิดจากสภาวะของสังคมเองที่ทำให้เกิดพรรคอนาคตใหม่ ถ้าไม่มีพรรคอนาคตใหม่ คิดหรือว่าผมจะได้เข้าไทยรักษาชาติ คิดหรือผมจะได้เป็นนักการเมืองในเพื่อไทย เป็นไปไม่ได้ ถามว่าพรรคอนาคตใหม่ปฏิเสธผมไหมตอนก้าวเข้ามา อย่างที่ผมเล่าไปแล้ว เขาต้องการผมด้วยซ้ำไป ผมคิดว่าถ้าผมได้ใช้เวลาแค่ 4-5 ปีในการสร้างตัวตนของผมขึ้นมาในสถาบันการศึกษา อยู่ ๆ ผมโดดเข้ามาในสถาบันการเมืองระดับชาติ เพราะอะไร เพราะสถานการณ์มัน

²⁹ สัมภาษณ์ ปิยรัตน์ จงเทพ, (8 มกราคม 2562).

มาถึงจุดนี้แล้ว จุดที่สังคมมันโหยหาอะไรใหม่ ๆ สังคมต้องการอะไรใหม่ ๆ... สิ่ง
ที่ผมกระโดดเข้ามาก็เพราะสถานการณ์เช่นเดียวกับเขา สถานการณ์การเมืองมัน
บังคับ สังคมกำลังโหยหาสิ่งใหม่ ๆ และเทรนด์นี้กำลังมาแรง ผมเชื่อว่าเขาขาย
ฝันจริง แต่มีคนที่พร้อมจะซื้อฝันของเขาเหมือนผม³⁰

5.2.3 บทวิเคราะห์

จากข้อมูล que ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายไว้ข้างต้น เมื่อมองผ่านมุมมองทางแนวคิดและทฤษฎี
ที่ผู้วิจัยได้เลือกที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ อันได้แก่ ทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political
Process) โดยให้ความสำคัญในส่วนของการวิเคราะห์แนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง
(Political Opportunity Structure) และแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ของฮาเบอร์
มาสและแนวคิดการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ของเฟรเซอร์

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปผลออกมาว่า ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้เกิด
ปรากฏการณ์ที่นักกิจกรรมนักศึกษาได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบอบรัฐสภานั้นมี
อยู่สองส่วน โดยแบ่งออกได้เป็นสี่ข้อย่อย ได้แก่ ส่วนแรกที่เป็นปัจจัยในด้านโครงสร้างโอกาสทาง
การเมืองที่เปิดขึ้นมา นั่นคือ 1. กระแสสังคมที่ต้องการทางเลือกใหม่ในทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็น
การเมืองใหม่ พรรคการเมืองใหม่ และคนรุ่นใหม่ เป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจในช่วงก่อนการ
เลือกตั้ง ที่สังคมไทยได้วนเวียนอยู่ในห้วงวิกฤติแห่งความขัดแย้งเดิม ๆ มาอย่างยาวนาน โดยที่
พรรคการเมืองเดิมนั้นอาจจะไม่สามารถสะท้อนหรือเป็นตัวแทนของประชาชนที่มีความแตกต่าง
และซับซ้อนขึ้นได้อีกแล้ว และ 2. การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการ
ในการสร้างการเมืองแบบใหม่ และพร้อมเปิดรับพลังของกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาเข้าไปในพรรค
การเมือง ซึ่งในที่นี้ก็คือ พรรคอนาคตใหม่และพรรคสามัญชน โดยที่พรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคที่
ก่อตั้งขึ้นมาใหม่อย่างรวดเร็ว อาศัยความสัมพันธ์ที่กระหว่างนักกิจกรรมศึกษากับนักวิชาการ
และแนวร่วมอื่น ๆ ในการก่อตั้งพรรคเป็นตัวช่วยในการดูดซับกำลังของนักกิจกรรมนักศึกษา
จำนวนหนึ่งเข้าไปในพรรค โดยส่วนมากจะเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาจากส่วนกลางอยู่เป็นสัดส่วนที่
มากกว่า แต่ในส่วนของพรรคสามัญชนนั้นเป็นพรรคที่มีความพยายามในการก่อตั้งมาเป็น

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

เวลานานกว่า โดยเป็นเครือข่ายของชาวบ้าน NGOs และเครือข่ายนักกิจกรรมส่วนภูมิภาคที่ทำงานร่วมกันมาอย่างยาวนาน และตัดสินใจในการก่อตั้งพรรคการเมืองลงรับสมัครเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดเป็นครั้งแรก

ในส่วนที่สองคือ ปัจจัยสนับสนุนจากมุมมองแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ของฮาเบอร์มาสและแนวคิดการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ของเฟรเซอร์ หรือก็คือ ปัจจัยที่เกิดกับนักกิจกรรมนักศึกษาโดยเฉพาะตัวไป ประกอบด้วย 1. การเติบโตของนักกิจกรรมนักศึกษาที่ผ่านการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองจนมีความโดดเด่นเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือกลุ่มมวลชน ส่งผลให้พวกเขามีความพร้อมที่จะขับเคลื่อนประเด็นที่ตัวเองสนใจต่อไป โดยเปลี่ยนฐานที่มั่นในการปฏิบัติการ จากที่เคยใช้ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวบนโลกออนไลน์ มาจนถึงพื้นที่ทางกายภาพอย่างการเคลื่อนไหวบนท้องถนน และสุดท้ายก็เปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้พรรคการเมืองเป็นฐานที่มั่นในการขับเคลื่อนประเด็นในระบบรัฐสภา โดยที่พรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นมาใหม่ก็ยินดีที่จะเปิดรับพลังที่โดดเด่นของพวกเขาเข้าไปเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อพรรคการเมืองเองด้วย และ 2. การที่นักกิจกรรมนักศึกษามองเห็นโอกาสและความเป็นไปได้ในการขับเคลื่อนประเด็นที่ตนเองสนใจ โดยอาศัยทรัพยากรและการช่วยเหลือจากพรรคการเมืองในระบบรัฐสภาแตกต่างกับการที่ต้องเข้าไปทำงานให้กับพรรคการเมือง แต่เนื่องจากพรรคการเมืองทั้งสองในที่นี่เป็นพรรคเชิงอุดมการณ์ การทำงานให้กับพรรคการเมืองในที่นี่ จึงไม่แตกต่างในทางอุดมการณ์จากการทำงานเคลื่อนไหวในช่วงก่อนหน้านี้ของพวกเขาสักเท่าใด โดยประเด็นที่พวกเขาสนใจก็มักจะเป็นประเด็นที่พรรคการเมืองนั้นให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน เช่น ความเท่าเทียมและสิทธิทางเพศ ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน สิทธิในที่ทำงาน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “จากนักกิจกรรมนักศึกษา ผู้นำการเมือง: การเมืองของการก่อตัวของ ‘การตอบโต้ในสาธารณะ’ พ.ศ. 2556 - 2562” นี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยอยู่สามประการ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงวิกฤติทางการเมืองรัฐบาลยิ่งลักษณ์และหลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 มาจนถึงช่วงการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ว่ามีผลกระทบ บทบาทหรือทำหน้าที่อย่างไรในทางการเมือง

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงทางความคิด อุดมการณ์ และความเข้าใจต่อการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร จากประสบการณ์ในช่วงเวลาของการเคลื่อนไหวทางการเมืองในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษา

3. เพื่อศึกษาปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้นักกิจกรรมนักศึกษาได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระดับรัฐสภา ว่ามีอะไรบ้าง และอย่างไร

งานวิจัยฉบับนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัยทั้งสามประการ คือ ประการแรก ผู้วิจัยได้เลือกใช้กรอบแนวคิดการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ของแนนซี เฟรเซอร์ (Nancy Fraser) ที่พัฒนาต่อมาจากแนวคิด “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) ของเจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas) มาใช้อธิบายปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงวิกฤติทางการเมืองรัฐบาลยิ่งลักษณ์และหลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 มาจนถึงช่วงการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ดังที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 4 ของงานวิจัยชิ้นนี้

ประการที่สอง ผู้วิจัยได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงทางความคิด อุดมการณ์ และความเข้าใจต่อการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร จากประสบการณ์ในช่วงเวลาของการเคลื่อนไหวทางการเมืองในฐานะนักกิจกรรมนักศึกษา ดังที่ได้

นำเสนอให้เห็นพลวัตทางความคิด อุดมการณ์ และความเข้าใจของพวกเขาไว้ในบทที่ 3 และบทที่ 5 ของงานวิจัยชิ้นนี้

ประการที่สาม ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้นักกิจกรรมนักศึกษาได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบบรัฐสภาว่ามีอะไรบ้าง และอย่างไร ดังที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 5 ของงานวิจัยชิ้นนี้

งานวิจัยชิ้นนี้มีคำถามการวิจัยอยู่สามข้อ ได้แก่

1. เราสามารถอธิบายผลกระทบ บทบาทหรือหน้าที่การเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงวิกฤติทางการเมืองรัฐบาลยิ่งลักษณ์และหลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 มาจนถึงช่วงการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ได้อย่างไร
2. ความคิด อุดมการณ์ และความเข้าใจต่อการเมืองของนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร
3. ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมใดบ้างที่ส่งผลให้นักกิจกรรมนักศึกษาได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบบรัฐสภาได้

โดยผู้วิจัยมีสมมุติฐานต่อคำถามทั้งหมดว่า นักกิจกรรมนักศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างการตอบโต้ในพื้นที่สาธารณะ อันเป็นพื้นที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย ที่ซึ่งสมาชิกในสังคมที่ถูกกดขี่จะเข้ามาแสดงออกถึงการต่อต้าน โดยมีความพยายามเสนอทางเลือกอื่น ๆ ที่เกิดมาจากการรวมกลุ่มของผู้คนที่มาพร้อมกับแนวคิดหรือสิ่งใหม่ ๆ ให้แก่สังคมโดยรวม

ตัวนักกิจกรรมนักศึกษาเองก็ได้รับประสบการณ์จากการเคลื่อนไหว ในฐานะของขบวนการทางสังคมที่มีบทบาทอยู่ในชั่วระยะเวลาหนึ่ง จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิด อุดมการณ์ และความเข้าใจต่อการเมืองไม่มากนักน้อย ส่งผลให้เส้นทางของนักกิจกรรมนักศึกษาที่เคยเคลื่อนไหวร่วมกันในอดีต ได้เกิดความแตกต่างกันออกไป

ปัจจัยที่ส่งผลให้นักกิจกรรมนักศึกษาเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นนักการเมืองในระบบรัฐสภาได้ประกอบด้วยหลายปัจจัย เช่น การมีพรรคการเมืองที่มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับนักกิจกรรมนักศึกษา ความโดดเด่นของนักกิจกรรมนักศึกษาในทางการเมือง เป็นต้น

จากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถตอบคำถามการวิจัยข้อแรกได้ดังนี้คือ นักกิจกรรมนักศึกษาที่เคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงวิกฤติทางการเมืองรัฐบาลยิ่งลักษณ์และหลังการรัฐประหาร

22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 มาจนถึงช่วงการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 นั้นเป็นผู้สร้างการตอบโต้ในสาธารณะ (Counterpublic) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้คนซึ่งไม่ได้เป็นคนส่วนใหญ่ เป็นชนชั้นรอง กลุ่มที่ไม่ได้ถือครองอำนาจนำ หรือกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ในสังคมสามารถเข้ามาร่วมกันในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยน ถกเถียง เสนอทางเลือก แสดงออกหรือก่อร่าง วาทกรรม วิถีคิด วัฒนธรรมของกลุ่มตนได้อย่างอิสระ เพื่อต่อสู้แย่งชิงการนิยามความหมาย การให้คุณค่า การถกแถลงประเด็น หรือสิ่งต่าง ๆ ในเชิงวาทกรรมในสังคมกับผู้ถือครองอำนาจนำในพื้นที่สาธารณะโดยรวม พื้นที่เหล่านี้สามารถเป็นได้ทั้งพื้นที่ทางกายภาพในโลกจริงหรือพื้นที่ในโลกสมมุติอย่างโลกออนไลน์ก็ได้ และพื้นที่ดังกล่าวสามารถมีหลายพื้นที่ทับซ้อนกันอยู่ก็ได้

ในพื้นที่ทางกายภาพในโลกจริง นักกิจกรรมนักศึกษานิยมจัดกิจกรรมเพื่อให้มีคนมาเข้าร่วมในพื้นที่ที่พวกเขาได้จัดเตรียมไว้ โดยมักใช้พื้นที่ในมหาวิทยาลัยอันเป็นพื้นที่ที่มักได้รับการงดเว้นจากการปราบปรามของผู้มีอำนาจ โดยการต่อสู้ ต่อรองด้วยยุทธวิธีที่หลากหลาย เพื่อที่จะสามารถจัดกิจกรรมที่พวกตนต้องการได้ โดยกิจกรรมนั้นมีตั้งแต่ในรูปแบบการเสวนาทางวิชาการที่เปิดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยน ถกเถียง เรียนรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดความตระหนักรู้ หรือกิจกรรมในรูปแบบการชุมนุมเคลื่อนไหวกว้าง โดยมีความมุ่งหมายเพื่อท้าทายผู้ถือครองอำนาจนำในสังคม แต่เมื่อนักกิจกรรมนักศึกษาพยายามที่จะออกไปสร้างพื้นที่หรือจัดกิจกรรมนอกพื้นที่มหาวิทยาลัยหรือในมหาวิทยาลัยที่ไม่ค่อยได้รับการงดเว้นจากผู้มีอำนาจ ก็มักจะประสบกับความยากลำบากและผลลัพธ์ที่รุนแรงตามหลังมาบ่อยครั้ง เช่น การถูกจับดำเนินคดี การคุมคามหลังเหตุการณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่หลายครั้งกับนักกิจกรรม

ในส่วนของพื้นที่ในโลกสมมุติอย่างโลกออนไลน์ พวกเขาก็สามารถใช้ความคุ้นเคยกับสื่อใหม่และโซเชียลมีเดียในการสร้างการตอบโต้ในสาธารณะของพวกเขาขึ้นมา โดยมี Facebook เป็นช่องทางหลักในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมในประเทศไทยอย่างมากในขณะนั้น ซึ่งมีฟังก์ชัน Groups และ Pages เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสร้างพื้นที่ของพวกเขาขึ้นมา

การตอบคำถามการวิจัยข้อที่สอง จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า นักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันมาตั้งแต่แรกเริ่ม ไม่ว่าจะเป็นความคิด อุดมการณ์ ความสนใจ หรือความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ เนื่องด้วยแต่ละคนก็มีภูมิหลังและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ไม่ได้มี

ความเหมือนกันในฐานะที่เป็นตัวแทนหรือหัวหน้าของกลุ่มชนชั้นหรือกลุ่มผลประโยชน์ใด ๆ อย่างเป็นทางการ แต่พวกเขาก็สามารถร่วมงานกันเพื่อเคลื่อนไหวในทิศทางเดียวกันได้เป็นอย่างดี ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรเบื้องต้นมาเพื่อตั้งคำถามแก่นักกิจกรรมนักศึกษา ได้แก่ อายุ พื้นที่หรือภูมิลำเนา ครอบครัวหรือคนใกล้ชิด และความสนใจ พบว่า แม้จะเป็นนักกิจกรรมนักศึกษาที่มีมุมมอง วิธีคิดทางการเมืองที่คล้ายกันในปัจจุบัน แต่เส้นทาง ประสบการณ์ การเรียนรู้ของแต่ละคนก็มีความต่างกันออกไป แม้ว่าจะผ่านเหตุการณ์เดียวกันมาก็ตาม และนั่นเอง ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้พวกเขาเลือกทางเดินที่เหมือนหรือแตกต่างกันออกไปทั้งในช่วงก่อน และในปัจจุบัน

การตอบคำถามการวิจัยข้อที่สาม จากการศึกษาและวิเคราะห์ด้วยตัวแบบโครงสร้างโอกาสทางการเมือง (Political Opportunity Structure) รวมถึงข้อเสนอของกลุ่มทฤษฎีพื้นที่สาธารณะ พบว่า 1. โครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเมืองใหม่ พรรคการเมืองใหม่ และคนรุ่นใหม่ เนื่องจากสังคมโดยรวมอาจจะมองไม่เห็นว่าการเมืองที่มีอยู่เดิมจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้ ซึ่งนี่ก็เป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจในช่วงก่อนการเลือกตั้งที่รัฐบาลได้สัญญาไว้ว่าจะเกิดขึ้น เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลต่อข้อ 2. ก็คือการก่อตั้งพรรคการเมืองใหม่ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการในการสร้างการเมืองแบบใหม่ และพร้อมเปิดรับพลังของกลุ่มนักกิจกรรมนักศึกษาเข้าไปในพรรคการเมือง ซึ่งในที่นี้ก็คือ พรรคขนาดใหม่และพรรคสามัญชน ซึ่งทั้งสองพรรคนี้ก็ดูได้รับพลังจากนักกิจกรรมนักศึกษาจากสองกลุ่มที่ต่างกันไป และในส่วนของทฤษฎีจากข้อเสนอของกลุ่มทฤษฎีพื้นที่สาธารณะ ที่อธิบายว่าการเคลื่อนไหวของผู้คนในพื้นที่สาธารณะนั้นเปรียบได้กับการฝึกฝนในสนามซ้อมของผู้ที่จะเติบโตเพื่อไปเป็นผู้ปกครองหรือนักการเมือง ผู้วิจัยพบว่า ประสบการณ์ของนักกิจกรรมนักศึกษาในการเคลื่อนไหวในช่วงหลายปีก่อนการเลือกตั้ง ส่งผลให้พวกเขาได้เรียนรู้ ฝึกปรือ และมีความโดดเด่นต่อสาธารณะในด้านการเมือง ส่งผลให้พรรคการเมืองที่ต้องการที่จะดูดซับพลังของพวกเขาเข้ามาในพรรคเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการทำงานทางการเมือง รวมไปถึงการได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนในการเลือกตั้งจากสาธารณชนที่มีความนิยมชมชอบนักกิจกรรมนักศึกษาเหล่านี้ และข้อสุดท้าย ผู้วิจัยพบว่า นักกิจกรรมนักศึกษาเองก็มองเห็นโอกาสและความเป็นไปได้ในการผลักดันประเด็นที่ตัวเองสนใจโดยผ่านสถาบันทางการเมืองซึ่งในขั้นแรก

ก็คือพรรคการเมือง และขับเคลื่อนประเด็นของตัวเองต่อไปก็คือนักศูนย์กลางของการปกครอง นั่นก็คือรัฐสภา โดยพวกเขาจะสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้มากขึ้นอย่างมหาศาล ซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งตัวของพวกเขาและอุดมการณ์หรือสิ่งที่พวกเขามีความเชื่อและผลักดันมาอย่างต่อเนื่องด้วย

นอกจากการตอบคำถามการวิจัยเบื้องต้นทั้งสามข้อนี้แล้ว ผู้วิจัยยังมีความสนใจในเชิงรายละเอียดในงานวิจัยชิ้นนี้ นั่นคือ ผู้วิจัยมีความพยายามที่จะอธิบายให้เห็นถึงความแตกต่าง ความไม่ลงรอยกัน การแข่งขัน ความขัดแย้งหรือพลวัตที่ไม่หยุดนิ่งทั้งภายในตัวของนักกิจกรรมนักศึกษาแต่ละคนเอง และภายในสิ่งที่เรียกกันว่าขบวนการนักศึกษา ที่มีมุมมองโดยรวมอย่างเป็นทางการเป็นกลุ่มเป็นก้อน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า นั่นอาจจะไม่ใช่สภาพความเป็นจริงของสิ่งที่เกิดขึ้น และการไม่ให้ความสำคัญกับการประเมินการเคลื่อนไหวในฐานะกระบวนการและความต่อเนื่องจากเหตุการณ์ในอดีตที่มักถูกเชื่อมโยงอยู่เสมอในงานศึกษาชิ้นอื่น ๆ แต่ให้ความสำคัญกับการชี้ให้เห็นถึงสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่มาบรรจบกัน (Conjunctural Moment) มากกว่า

6.2 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “จากนักกิจกรรมนักศึกษา สู่นักการเมือง: การเมืองของการก่อตัวของ ‘การตอบโต้ในสาธารณะ’ พ.ศ. 2556 - 2562” นี้ถือเป็นงานวิจัยต่อปรากฏการณ์ที่มีความร่วมสมัย ส่งผลให้งานศึกษาที่คล้ายกันที่มีมาก่อนนั้นมีจำนวนไม่มากนักและไม่หลากหลาย ถึงแม้ผู้วิจัยจะมีความพยายามในการเลือกใช้ทฤษฎีที่มีความแตกต่างออกไป แต่ผู้วิจัยก็มีความเชื่อว่า ด้วยขอบเขตการวิจัยเดียวกันนี้ยังสามารถมีวิธีหรือมุมมองของการศึกษาที่แตกต่างกันออกไปได้ ด้วยชุดทฤษฎีที่ต่างออกไป

ในส่วนของการวิจัยชิ้นนี้นั้นมีฐานสำคัญอยู่ที่การสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความโดดเด่นในแง่มุมต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกมาจำนวนเพียงห้าคน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งงานวิจัยในอนาคตสามารถเพิ่มจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อให้เห็นแง่มุมที่มากขึ้นได้

และในด้านขอบเขตของงานวิจัยชิ้นนี้ที่อธิบายถึงปัจจัยในห่วงของการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่การเป็นนักการเมืองในระบบอุปถัมภ์เท่านั้น โดยที่ไม่ได้มีการศึกษาต่อถึงสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากที่พวกเขาได้เข้าสู่พรรคการเมืองหรือองค์กรในปัจจุบันของตน ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า พลวัตภายในที่เกิดขึ้นในพรรคการเมืองหรือองค์กรที่นักกิจกรรมนักศึกษาเข้าไปสังกัด และประสบการณ์การเรียนรู้ของพวกเขาจะเป็นสิ่งที่น่าสนใจและสามารถนำมาศึกษาวิจัยต่อไปได้

บรรณานุกรม

หนังสือ

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่/ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคม
ในต่างประเทศ: บทสำรวจพัฒนาการสถานการณ์และนัยเชิงความคิด/ทฤษฎีต่อการพัฒนา
ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริก, 2540.

ชัยอนันต์ สมุทวนิช และคณะ. จากป่าสู่เมือง: การเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์ของนักศึกษาไทยจากปี
2519. กรุงเทพมหานคร: สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2526.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ประวัติการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2538.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. จาก 14 ถึง 6 ตุลา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์, 2551.

ธิกานต์ ศรีนารา. หลัง 6 ตุลาฯ ว่าด้วยความขัดแย้งทางความคิดระหว่างนักศึกษากับพรรคคอมมิวนิสต์
แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2552.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ: การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชน
ก่อน 14 ตุลาฯ. นนทบุรี: ฟ้ายเดี่ยวกัน, 2556.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม. เชียงใหม่: มูลนิธิไฮน์
ริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, 2552.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ. วิถีชีวิต วิถีสู้ ขบวนการประชาชนร่วมสมัย. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ตรัสวิน,
2545.

ม.ร.ว.พศุทธิสาธณ ชุมพล. “ความหมายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม,” ใน คำและความคิดในรัฐศาสตร์
ร่วมสมัย, สิริพรรณ นกสวน และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

มณีมัย ทองอยู่. แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยขบวนการทางสังคม. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุ
ลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557.

สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. แผนชิงชาติไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 6 ตุลารำลึก, 2550.

อุเชนทร์ เชียงเสน. การเมืองภาคประชาชน. กรุงเทพฯ: มติชน, 2561.

บทความวิชาการ และบทความวารสาร

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. "การเติบโต ความถดถอย และการฟื้นตัวของขบวนการนักศึกษาไทย." วารสารพัฒนศาสตร์ 1, 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561).

กฤษนัท แสนทวี. "เครือข่ายสังคมออนไลน์: มุมมองใหม่ของพื้นที่สาธารณะ และภาคประชาสังคม." วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม 2, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2557).

สมชัย แสนภูมิ. "กัญจิรา วิจิตรวีรราชรักษ์ และพระครูปลัด ฐิติพงษ์ ยโส, "นักศึกษากับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในวันครบรอบ 1 ปี การทำรัฐประหารของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา." *Veridian E-Journal, Silpakorn University: Humanities, Social Sciences and Arts* 12 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2562).

วิทยานิพนธ์

ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ. "ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน: การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-2557." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2561.

ภาคินัย ชมลินทรัพย์มัน. "ขบวนการนักศึกษาไทย: วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาไทยในเมืองช่วงระหว่าง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ถึงปี พ.ศ. 2531." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

BBC Thai. "ไผ่ ดาวดิน: อีสรภาพหลัง 870 วันที่ถูกจองจำ." BBC Thai, <https://www.bbc.com/thai/thailand-48197874>.

iLaw. "ฐานข้อมูลคดี คดีชุมนุมครบรอบ 1 ปี การรัฐประหาร ที่หอศิลป์ กรุงเทพฯ." iLaw, https://freedom.ilaw.or.th/case/687#progress_of_case.

———. "ตารางผู้ถูกดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับประชามติ 2559." iLaw, https://freedom.ilaw.or.th/blog/referendum_charge.

———. "มิถุนายน 2558 1 ปี 1 เดือน รัฐประหาร: กลุ่มประชาธิปไตยใหม่ "อารยะขัดขืน" เข้าคุก 14 คน ขณะที่ทหารเข้มขึ้นหลายพื้นที่." <https://freedom.ilaw.or.th/report/มิถุนายน-2558-1-ปี-1-เดือน-รัฐประหาร-กลุ่มประชาธิปไตยใหม่-อารยะขัดขืน-เข้าคุก-14-คน-ขณะที่ทหาร>

Marketingoops. "การเติบโต Facebook ของประเทศไทยขึ้นอันดับหนึ่ง Southeast Asia, อันดับสองโลก." Marketingoops, <https://www.marketingoops.com/reports/thailand-southeast-asia-lead-facebook-growth/>

- MThai News. "นิสิต ต้าน หยุดโหด/ใช้ชื่อ "จุฬา ฯ" ในมือบการเมือง." MThai News, <https://news.mthai.com/social-news/302812.html>.
- Thai PBS. "ก่อนจะเป็นขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ย้อนเส้นทางเคลื่อนไหว 14 นศ.ดาวดิน-หน้าหอศิลป์." Thai PBS, <http://news.thaipbs.or.th/content/3099>.
- . "บทบาทนักศึกษาจากกลุ่มดาวดิน ในการเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม ร่วมกับชาวบ้าน." Thai PBS, <https://news.thaipbs.or.th/content/195448>.
- . "สปป." ระบุชื่อเรียกร้อง "กปปส."ทำไม่ได้จริง." Thai PBS, <https://news.thaipbs.or.th/content/211149>.
- เดลินิวส์. "นิสิตนักศึกษา ประชาชน รวมตัวจุดเทียนที่หอศิลป์." เดลินิวส์, <https://www.dailynews.co.th/crime/239029>.
- เรื่องเล่าเช้านี้. "นายกสภาจุฬา ฯ นำขบวนมวลชนร่วมชุมนุมกปปส." BEC Tero, <https://morning-news.bectero.com/political/22-Dec-2013/8393>.
- ไทยรัฐ. "นิสิต ม.เกษตร รวมตัวจุดเทียนสันติภาพ." ไทยรัฐ, <https://www.thairath.co.th/content/394930>.
- . "หลายมหา'ลัยปิดเรียน 9 ธ.ค. นัดรวมตัวกับ กปปส.บุกทำเนียบ. ." ไทยรัฐ, <https://www.thairath.co.th/content/387821>.
- กรุงเทพธุรกิจ. "จุฬา-มธ.ผนึกกปปส.บุกทำเนียบ 9 ธ.ค." กรุงเทพธุรกิจ, <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/548289>.
- ชวิต วรสันต์. "5 ปีลูกชาวบ้าน ม.บูรพา และรายงานเสวนา 'ขบวนการนักศึกษา กลุ่มลูกชาวบ้าน.' เด็กหลังห้อง, <https://deklanghong.com/content/2015/02/152>.
- จิตติกร สังข์แก้ว และดร.อรรณสิทธิ์ พานแก้ว. "นิรโทษกรรมเหมาแข่ง." สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=นิรโทษกรรมเหมาแข่ง>
- นักข่าวพลเมือง. "แถลงการณ์ แนวร่วมนักเรียน นิสิต นักศึกษา คัดค้าน พรบ.นิรโทษกรรม (ฉบับสุดท้าย)." Thai PBS, <https://www.citizenthaipbs.net/node/8804>.
- "บันทึก 6 ตุลา." บันทึก 6 ตุลา, <https://doct6.com>.
- ประชาไท. "Timeline : การเคลื่อนไหวของขบวนการประชาธิปไตยใหม่ จนถึงวันถูกจับกุม." ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2015/07/60105>
- . "เสรีเกษตร' ไวย นิสิตนอกวิชาถูก ตร.กันเข้าฟังเสวนาไทยอยู่ตรงไหนถ้าไม่เลือกตั้งปี 60." ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2017/04/71129>

- . "กลุ่มนศ.-ประชาชนเกือบร้อยค้านรัฐประหาร ร่วม “ตามหานกพิราบ-ประชาธิปไตย”." ประชา
ไท, <https://prachatai.com/journal/2014/05/53427>.
- . "กลุ่มนักวิชาการตั้ง 'สมัชชาปกป้องประชาธิปไตย' เห็นต่างข้อเสนอ กปปส.-ทปอ. (แถลงการณ์
เต็ม)." ประชาไท <https://prachatai.com/journal/2013/12/50321>.
- . "ชุมนุมราชประสงค์ บก.ลายจุดเรียกร้องยิ่งลักษณ์-อภิสิทธิ์ขอโทษประชาชน." ประชาไท
<https://prachatai.com/journal/2013/11/49704>.
- . "ทำไมแซนดิวิชมีสรรพคุณต้านรัฐประหาร?คุยกับนักศึกษาขอพื้นที่ให้สภิริต ปชต." ประชาไท,
<https://prachatai.com/journal/2014/07/54444>.
- . "ธรรมชาติเสรี จีนิวโทษกรรมเหยียบคนตายกลับบ้าน." ประชาไท,
<https://prachatai.com/journal/2013/11/49548>.
- . "ธรรมชาติบรรยายสาธารณะ: ห้องเรียนประชาธิปไตย." ประชาไท,
<https://prachatai.com/activity/2013/12/50151>.
- . "นศ.บุกสภา แก้วฟ้า ร้องเลื่อนพิจารณา 'ร่าง พ.ร.บ.ม.นอกระบบ'." ประชาไท,
<https://prachatai.com/journal/2013/02/45270>
- . "นั่งพื้นที่จัดห้องเรียนสาธารณะต่อที่ ม.เกษตร หลัง ตร.ยกกม.ชุมนุมชู – รปภ.เก็บเก้าอี้ตัดไฟ." ประชาไท,
<https://prachatai.com/journal/2015/11/62421>
- . "นิสิต มศว. นำจุดเทียนสันติภาพ รวมพลคนเอาเลือกตั้งแม่อดีตนกหวีด." ประชาไท,
<https://prachatai.com/journal/2014/01/51056>.
- . "ประมวลาภาพ ศนปท.จัดกิจกรรมที่ลานโพธิ์." ประชาไท,
<https://prachatai.com/journal/2014/05/53641>.
- . "รวม 5 น.ศ. 'ชูสามนิ้ว' ให้ประยุทธ์ ขณะลงพื้นที่ขอนแก่น." ประชาไท,
<https://prachatai.com/journal/2014/11/56554>
- . "รองผบ.ตรเตรียมส่งชื่อ นศ. 'แจกแซนวิช' ต้านรปท. ให้ทหาร." ประชาไท
<https://prachatai.com/journal/2014/06/53864>.
- . "สนนอ.-สนนท.หนุนเสื้อแดง จี้ยุบสภา-ยุติประกาศพ.ร.บ.ความมั่นคง." ประชาไท,
<https://prachatai.com/journal/2010/03/28034>.
- ปารณีย์ ศรีสง่า. "ดาวดิน" เข้าสู่เส้นทางการเมืองสังกัด "พรรคสามัญชน". เดอะ อีสานเรคคอร์ด,
<https://isaanrecord.com/2018/07/25/dao-din-commoner-party/>.

ผู้จัดการออนไลน์. "ตร. ล็อกตัว 3 นศ. ชู 3 นิ้ว ระหว่างแจกตั๋วหนังหน้าโรงภาพยนตร์." ผู้จัดการออนไลน์
<https://mgronline.com/crime/detail/9570000134021>.

———. "สนนท. ตั้งศูนย์รับเรื่องคนเสื้อแดงหายจากเหตุการณ์ชุมนุม." ผู้จัดการออนไลน์,
<https://mgronline.com/politics/detail/9520000042337>.

พันธวัฒน์ เศรษฐวิไล. "จาก 'ดาวดิน' ถึง 'ขบวนการอีสานใหม่': จนกว่าบ้านเมืองนี้จะเป็นของประชาชน."
 The 101 world, <https://www.the101.world/new-esaan-movement/>

วีระศักดิ์ กียรติวรรณนท์. "การเคลื่อนไหวของสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย." สถาบันพระปกเกล้า,
<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การเคลื่อนไหวของสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย>.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. "จดหมายจากสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ถึง สนนท.: ถอนตัวออกจาก "พันธมิตร."
 ประชาไท, <https://prachatai.com/journal/2006/02/7508>

สำนักข่าวอิศรา. "2 มุม 2 วย มองประวัติศาสตร์ความขัดแย้ง จากอดีต สู่ ปัจจุบัน." สำนักข่าวอิศรา,
<https://www.isranews.org/thaireform-other-news/26701-200157.html>

———. "'เนติวิทย์-อัม เนโกะ-Antisotus" รวมตัวออกโรงค้านพร.บ.นิรโทษุชชอย." สำนักข่าวอิศรา
https://www.isranews.org/isranews-news/24838-stop_24838.html.

หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. "พรรคอนาคตใหม่: ทางเลือกใหม่ ของ ริงส์มันต์ โรม สู้กับรัฐประหาร." BBC
 Thai, <https://www.bbc.com/thai/thailand-46044954>.

การสัมภาษณ์

ชลธิชา แจ้จเรว. 20 กุมภาพันธ์ 2562.

ธารารัตน์ ปัญญา. 16 มกราคม 2562.

ปกรณ อารีกุล. 24 มกราคม 2562.

ปิยรัตน์ จงเทพ. 8 มกราคม 2562.

ริงส์มันต์ โรม. 13 กุมภาพันธ์ 2562.

Books and Book Chapters

Altbach, Philip G. *Student Politics: Perspectives for the Eighties*. New York: Scarecrow Press, 1981.

Arendt, Hannah. *The Human Condition*. Chicago: University of Chicago Press, 1958.

Calhoun, Craig. *Habermas and the Public Sphere*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1992.

- Habermas, Jürgen. "Further Reflections on the Public Sphere." In *Habermas and the Public Sphere*, edited by Craig Calhoun. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1992.
- . *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Translated by Thomas Burger. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1991.
- Hall, Melvin G. *Poor People's Social Movement Organizations: The goal Is to Win*. Westport: Praeger, 1995.
- Kanokrat Lertchoosakul. *The Rise of the Octobrists in Contemporary Thailand: Power and Conflict among Former Left-Wing Student Activists in Thai Politics*. New Haven, Connecticut: Yale University Southeast Asia Studies, 2016.
- Lee, Namhee. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*. New York: Cornell University Press, 2009.
- McAdam, Doug *Political Process and the Development of Black Insurgency 1930-1970*. Chicago: University of Chicago Press, 1982.
- Nye, Robert A. "Introduction to the Transaction Edition." In *The Crowd*, edited by Gustave Le Bon. New Brunswick, London: Transaction Publishers, 1995.
- Thinapan Nakata. *The Problems of Democracy in Thailand: A Study of Political Culture and Socialization of College Students*. Bangkok: Praepittaya Ltd, 1975.
- Thongchai Winichakul. "Remembering/Silencing the Traumatic Past." In *Cultural Crisis and Social Memory: Modernity and Identity in Thailand and Laos*, Eds. Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes. London: Routledge, 2002.
- Turner, Bryan S. . *The Cambridge Dictionary of Sociology*. New York: Cambridge University Press, 2006.
- Zald, Mayer N. "Culture, Ideology and Strategic Framing." In *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structure and Cultural Framing*, edited by Doug MaAdam, John D. McCarthy and Mayer N. Zald. New York: Cambridge University Press, 1996.

Journals and Articles

Fraser, Nancy. "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy." *Social Text*, no. 25/26 (1990): 56-80.

Goodman, Dena. "Public Sphere and Private Life: Toward a Synthesis of Current Historiographical Approaches to the Old Regime." *History and Theory* 31, no. 1 (February 1992).

Melucci, Alberto. "The Symbolic Challenge of Contemporary Movements." In *Social Research*. Greenwich, Conn: JAI Press, 1985.

Thesis and Dissertations

Suchit Bunbongkarn. "Higher Education and Political Development in Thailand." Master's Thesis, Fletcher School of Law and Diplomacy, 1968.

Online Resources

Achara Ashayagachat. "Academics Brand People's Council 'Fascism'." Bangkok Post, <https://www.bangkokpost.com/news/politics/384171/academics-brand-people-council-fascism>.

Bangkok Post. "Suthep Declares 'People's Revolt'." Bangkok Post, <https://www.bangkokpost.com/news/politics/382361/suthep-declares-people-revolt>.

The Associated Press. "Thailand Pm Yingluck Shinawatra won't Resign before Elections." CBC, <https://www.cbc.ca/news/world/thailand-pm-yingluck-shinawatra-won-t-resign-before-elections-1.2457705>.

The Nation. "Npocm Summons over 100 Prominent Figures of Rival Sides." The Nation, <http://www.nationmultimedia.com/breakingnews/NPOMC-summons-over-100-prominent-figures-of-rival--30234384.html>.

The Washington Post. "Thailand's Anti-Democracy Protests Merit a Rebuke from the U.S." The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/opinions/thailands-anti-democracy-protests-merit-a-rebuke-from-the-us/2014/01/15/ca2205a8-7e1b-11e3-95c6-0a7aa80874bc_story.html?utm_term=.953cb6ea4a15.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	NAPATH NARANGSIYA
วัน เดือน ปี เกิด	23 May 1992
สถานที่เกิด	Bangkok
วุฒิการศึกษา	B.A. (History) - Kasetsart University High School - Nawamintrachinuthit Benjamarachalai School Middle School - Marywitthaya Kabinburi
ที่อยู่ปัจจุบัน	Panyaindra P.7 village, Bang Chan, Khlong Sam Wa, Bangkok